

Borger = Bennen.

Et

U g e s k r i f t,

udgivet

for

det forenede Understøttelses = Selskab.

Trettende Aargang.

Kjøbenhavn, 1801.

Trykt hos J. D. J. Besony's Enke
paa Understøttelse = Selskabets Forlag.

05.6
B066

1801
Aug. 13

17497

R e g i s t e r

over Indholden af Borgervens-Bladet
trettende Aargang.

Afhandlinger og deslige.

No.		Side.
I	Sæfular = Sang	i
2 = 5.	Fuggerne ell. Vindskibelighed og Lykke	9
6. 7.	Om Udenlandsreiser	41
7 = 10.	Skal Børn straffes i Brede ell. ved foldt Blod	53
10.	Harun al Raschid og hans Besir	77
		11,

No.	Side.
II. 12. Aage til Moerſk. og nyttig Tidsfordr.	81
13. Sange af Abrahamſon	97
14. Til Borgervennens Læſere	105
Borgersang. Muſik dertil	109
14. 15. Speſiesfakti i en gammel Konfiſkaſionsſag i England	111
15. Krigsſang	113
16. Om Handelslagenes Dreng	125
17. Dr. Franklins Slutningſtale i de nordameriſkanſke Staters Forenings Forſamling	129
Belgjørenheds Belønning	133
18. Samtaler af et Selskab Ephemerer &c.	138
Raad til en ung Mand i Næringsvei	141
19 = 24. Speſiens Hændelſer (fortſ. fr. forr. Hærg.)	147
24. Opmuntringsſang (indsendt)	190
25. Om en meget nyttig Bog	193
25 = 28. Plinii den yngres Breve. Til Korn Tacitus	197
t. Velius Cerealis 200. t. Baſſus 201. t. Nepoſ 202. t. Severus 203 og 4. t. Flaſkus; t. Saturnin 207. t. Antonin 209. t. Tranquillus 210. t. Pontius 210. t. Marcellin 212.	

No.	Side.
t. Spurrinna 215. t. Macer 216. t. Paulin 218. t. Tiro 219. t. Verus 220. til sin Kone 221 og 22. t. Tacitus 222. t. Albin 223. flere nedensf. No. 44-47.	
29. 30. Tidsfordriv	225
30. 33. Om Kilderne til Rigdom	238
34. 35. Breve om Kæfopper	267. 275.
Om Ordsprog	270. 279.
36. 37. Intet Liv er Gud behageligt, uden det tillige er nyttigt for det menneskelige Køn	281
37. 38. Om Venfkab	293. 302.
38. Lønninger ved Søe-Etaten for 150 Aar siden	299
39. Efterretn. fr. Selsk. til den jødiske Ungdoms Anbringelse til Konfter og Haandværker, med Extract af Selskabet's Gener-Regnskab	305
Maaden hvorved hver Mand's Lønne kan fylde med Penge	300
40. 41. Om de første Indtryk paa Børn	315
41. Udtog af et Brev fra Swift t. Pape	326
Naad mod Myg	328
42. 43. De fattige Gamle. En Fortælling	330
	43.

No.	Side.
43. Den gode Dreng. Sang f. Søndags- skol. = =	343
44 = 47 Plinii den yngres Breve. til Maxi- mus = =	345
til Fabatus 346. t. Romanus 348. t. Restitutus 349. t. Servianus 350. t. Portius 351. t. Fabatus 353. t. Quintilian 354. t. Geminus 355. t. Iustus 356. t. Præfens 357. t. sin Kone 358. t. Saturnin 359. t. Pri- skus 360. t. Kornel. Fuskus 362. t. Fabatus 366. t. Korellin 367. t. Fe- rox; t. Saturnin 370. t. Fabatus 371 og 72. t. Priskus 373.	
48. Om en nyttig lille Bog =	378
48 = 52. Om vore Forfædres Handeler i Eng- land = =	380

Anmeldelser fra Administrationen.

9. Om Administratorvalg =	68.
9. 12. 16. Om Repræsentantvalg =	68. 89. 121.

No.	Side.
3. 8. 12. } 18. 29. 42. } 46. 47. 48. }	Om Repræsentantmøder } 17. 57. 89. 129. 225. 329. 361. 369. 377.
19. 30. Om Selskabets Bud	= 145. 233.
20. 48. Om Selskabets Formue ic.	153. 377.
30. Om indkjøbte Obligationer	= 234.
9. 31. 32. } 33. 34. } 35. 50. }	Om Laan, Gratifikationer } 68. 244. 249. og Pensioner } 257. 265. 273. 393.
30. 38. } 40. 42. }	Om det høitidelige Møde { 234. 297. 313. 329.
9. 43. Andre Anmeldelser	68. 337.

Nye Medlemmer.

9. 19. 30. 48.	=	69. 146. 234. 378.
----------------	---	--------------------

Regnskaber.

9. Extr. af 4 Quart. Regnsk. f. 1800	65.
20. General-Regnskab for 1800	= 160.
21. Extr. af 1 Quart. Regnsk. f. 1801	161.
	31.

No.		Side.
31.	Extr. af 2 Quart. Regnsk. f. 1801	242.
40.	Extr. af 3 Quart. Regnsk. f. 1801	385.

Trykfeil anmeldte.

5.48. " " 40.385.

W. S. F. Abrahamson.
Kaptein.

B o r g e r = B e n n e n .

No. I.

Trettende Aargang.

Fredagen den 2. Januari 1807.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos C. F. Holms Enke.

S æ k u l a r S a n g .

I.

Et Chor.

Eil Dig, som bedst i ti og ti Olympiader
Rødsmile Fred og Held til Dan og Nor,
Eil Dig! Eil Dig, Algodheds Fader
Opstiger vor Lovsang i jublende Chor.

Et Chor.

Minuter, Timer, Dage
Og Maaneder og Aar
Og Sætker, rinde sage!
Eid vorder og forgaaer!

Solo.

S o l o.

Hartusender Han seer som Dage
Held os, Hans Baretægt bestaaer!

Begge Chorene.

Held os! Held os! Hans Baretægt bestaaer!

R e s i t a t i v.

Det er fuldbragt! Aarhundrede,
Du sank i Fortids aabne Afgrund.
De Fædres Fædre saae din Fødsel.
Din Bugge svæved' i et Blodhav
Som bølgede fra Herkuls Støtter
Til Borysthenes Katarakter.
Dg Baabenbrag var Buggesangen
Gjenlydende fra Dovres Hul
Hen over Rhætiens iisklædte Alper
End strakte Ostens Morderdæmon
Sit Flammesverd ud over Verden
Dg Millioner faldt for Sverdet
Fra Stambul til Algarves Kyster.

A r i o s o.

Blevst du, Aarhundrede,
Født til Forbandelse?

Skal du fra Gudselen af
 Sprede Forstyrrelse
 Ud over Folkene
 Indtil din Grav?

R e s i t a t i o.

Det er fuldbragt! I Fortids Afgrund
 Redfandt Aarhundredet. Og atter
 Et Blodhav flaaer de vilde Bølger
 Og atter løfter Vestilensens
 Sit Slagsverd hist fra fjerne Gades
 Imod Europas Millioner.

A r i o s o.

Den Skræk, dig omgav
 Henfarne Aarhundred,
 I Gudsens Time,
 Den følger, den følger
 Dig indtil din Grav!

S o l o.

"Lovet Herren! thi han haver underlig be-
 "viist sin Ristkunhed imod os!" *)

Et

*) David.

Et Chor.

Held os! Held os! i ti og ti Olympiader.
 Har hvilst i Frygheds Arme Dan og Nor!

Et Chor.

Til Ham! til Ham, Algodheds Fader.
 Opstiger vor Lovsang i jublende Chor!

Begge Chorerne.

Priis være Dig! Algodheds Fader!
 Du vænede om Dan og Nor!

II.

Et Chor.

"Eet Aarhundred' endnu, da gjælder
 "Fornustens Ret, ei Spydstagens Ret!.. *).

Re

*) Klopstok.

Kesitatio.

I Rædsler født og død i Rædsler
 Er den henfarne Tidens Datter.
 Men ej Forbandelse den bragte;
 Beskignelser den deelte ud
 Til Held for Slægt og Efterlægter,
 Thi see! den sendtes fra Algodheds Gud.

D u o.

I.

Det vi see, det vore Fædre
 Ønskede, men saae det ej.

2.

Fra det Gode til det Bedre
 Gaaer det vise Forsyns Wei.

I g 2.

For det haales vorder bradt
 Held af Uheld, Dag og Nat.

Solo.

S o l o.

„Han sagde: Vorde Lys!
„Dg der blev Lys.“ *)

R e s i t a t i v.

Marhundreder henrandt i Mørke
Marhundreder henrandt i Skumring.
Dg fælt det var i Nattens Mørke,
Dg skuffende hin Skumrings Lyssglimt.
Men Tiden kom, da fødtes Du
I Blod og Nat, Marhundrede!
Dg det var dig der bragte Lyset.
Ej Skumring, ej det blege Dagsstjer,
Oprunden er den fulde Morgenrøde
Dg snart, o snart fremtræder Solen!

E t C h o r.

„Eet Marhundred endnu, da gjelder
”Fornuftens Ret, ei Spydslagens Ret!“

R e s i t a t i v.

Martusender henrandt i Trældom
Dg fælt de Lænker raslede
Som smeddedes af Egennytte
Dg hærvedes af Frygt og Frihed.

*) Moseg.

Men Tiden kom, da fødtes du,
 I Blod og Nat, Aarhundrede,
 Og det var dig, som skjorned' Lænken,
 Dig som bod Friheds Røst at lyde,
 Og fjern og nær den høres, mærkes,
 Gjentagen lydt fra Dannertronen;
 Og snarlig, snarlig Frihed kommer,
 Og Haand i Haand ledsages af Fornuften,
 Og signer Jorderigets Slægter.

A r i o s o.

Nyfødte Aarhundrede
 Af dig vi vente det:
 Fornuftens og Frihedens Rige.
 Og skyndsomt skal Mennesket
 Høier' og høiere
 Op til Fuldkommenhed stige.

S o l o.

Af Blod og Nat han lader
 Oprinde Lyset ved sit Ord.

E t C h o r.

„Eet Aarhundred' endnu, de gjælder
 „Fornuftens Ret, ei Spydslagens Ret!

S o l o.

Amen! Sela! •

Et Chor.

Til Ham! Til Ham! til Fredens, Lysets, Fri-
heds Fader
Opstige Jubelsang fra Dau og Mor!

Et Chor.

Ham Fredens, Lysets, Friheds Fader
Til Jorden lovsyng i jublende Chor!

Begge Chorer.

Lovsyng ham, o Jord.

W. H. F. Abrahamson,
Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 2.

Trettende Aargang.

Fredagen den 9. Januari 1807.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

F u g g e r n e

ell r

Windskibelighed og Lykke.

en sand Historie.

Indtil 1368 var i den svabiske Rigsstad Augsburg Regjeringen blot i Adelsens Hænder. Reppe en Snees Familier der kaldtes Geschlechter, havde ved deres Medborgeres dorste Føielighed faaet Hævd paa at alle Børrigheds Embeder, der havde at bestille med Regjeringsfager, besattes af dem. Deres Regjering var som al Adelsregjering egennyttig, trykkende, fornædrede for de hundrederusende augsborgske Borgre, der ei vare Geschlechter eller i det mindste besvogrede med dem,

thi

thi i det sidste Tilfælde regnede man dem ikke mere til Pobelene, hvilket Navn de Hrr Geschlechter til- lagde Haandværkerne. Alligevel vare Haandværkerne den talrigste Borgerklasse; især var Bæverlauget betydeligt, da det havde over firegange saa mange Mestere end det stærkeste af de andre Lauge. Omfærd maatte her skee, hvad flere Steder er skeet. Riede af at lade sig foragte og trykke og udsuge, reiste Laugene sig og tvang det aristokratiske Raad til en Regieringsforandring, hvorved Ridsmændene med Haandværkerne fik lige saa megen Deel i Republikens Bestyrelse som Geschlechterne, og Kaiseren bekræftede denne Regieringsform.

Man kan troe at denne for Borgerne saa fordeelsagtige Forandring, som ogsaa Bæverlaugets blomstrende Tilstand har været Marsagen, hvorfor Hans Kugger en Bæver i Eggingen en halv Meil fra Augsburg to Aar efter Revolutionen, 1370, drog ind i Staden og tog Borgerret ved Bæverlauget.

Uagtet Historien siger saa lidet om denne mærkelige Mand, saa er dog ikke at tvivle paa, at han jo ved Vindskibelighed og Snusholderstid maa have sat sig i Velstand, thi ei allene fik han til Kone en Datter af en Raadmand, (rimelig af een af de Laugsmestere der nu sadde med i Raadet) hvilket neppe var skeet havde han ikke allerede

rede

rede udmærket sig ved nogen Formue; men hans to Sønner kunde alt, uden at forlade deres Laug, drive Kjøbmandskab og forhverve sig saadanne Midler, at den ældste af dem endog blev kaldet den rige Fugger, og hans Søn fik af Keiseren Adelsbrev. Denne Linie gik mod Udgangen af det 15 Aarhundrede ud af Bæverlauget ind i Kjøbmændenes Selskab, men uddøde snart.

Den anden Søn Jakob, havde elleve Børn, men saae sin Vindstibelighed dog saaledes lønnet, at da han i høi Alder døde 1473, han til de ham efterlevende 3 Sønner efterlod et rigt Handelshuus.

Disse tre Brødre ihvor velhavende de vare, og skjønt den ældste af dem, Ulrik, allerede 1473 var af Keiseren optaget i Adelsstand, skammede sig dog hverken for at vedblive Handlesskabet, eller endog at forblive i Bæverlauget, og kom ved denne fornuftige Tænke og Handlemaade til en for hine Tider overvættets Rigdom; og da Keiser Maximilian 1. pantsatte til dem Grevskabet Kirchberg og Weissenhorn, fik omsider den ene Broders Georgs Sønner det til et arveligt Rigglehn. Disse to Fuggere, Kaimund og Anton, bleve da Rigsfriherrer og Rigsgreber og fik foruden mange andre Herligheder ogsaa den Ret at lade slaae Guld og Sølvmynter. Saaledes havde da Bæverens Hans Fuggers Afkom

i 160 Aar ved Vindskibelighed hævet sig til regierende Herrer.

Men endnu vare de simple Borgre i Augsburg, og optoges heller ikke før 8 Aar derefter iblandt Geschlechterne, hvorved de da omsider gik ud af Bæverlauget og Riobmandsfelskabet, dog vedbleve de at føre Handelen, og derved vedsligholdt og forøgede den Rigdom, som hævede denne Familie saa høit, og betryggede deres Anseelse, endskjønt de udbredte sig saaledes, at man alt i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, talte i dette Huis over halvfjerde hundrede Personer af begge Kion.

Endnu blomstrer denne Stamme i sex forskellige Hoved- og flere Sidelinier, som have deres Lande i den svabiske Kreds, og ere Rigsstænder.

Harde Flid og Vindskibelighed ikke været ligesom arvelig i denne Slægt, saa var denne overordentlige Ophvielse vidunderlig, men, skjønt Aarbøgerne kun tale lidet om Maaden hvorved Fuggerne vandt af den Velstand, saa anføre de dog nok, til deraf at slutte hvor dristige de vare. Især vare det Hans Fuggers foromtalte tre Sønnesønner, som samlede den store Rigdom. Ei allene udbredte de baade i Hællerskab og hver for sig deres Handel i hele Tydskland, Ungern, Polen, Nederlandene og Italien, men gjorde ogsaa

saa i Kompanie med andre Riismænd en Spe-
 kulation til Ostindien, hvorhen dengang nyelig
 var funden den umiddelbare Vej til Sæst. Sels-
 kabet vandt ved dette enesie Handelsforetagende
 over en Lønde Guld. En uhyre Sum for de
 Tider. Men ei den blotte Handel dreve de; og
 saa Vexelforretninger dreve de med Held, hvoraf
 den kan tiene til Exempel, som den ene Broder
 Jakob gjorde, da han skaffede Kaiseren, de af
 denne negocierte Pengelaan ved Vexler, fra Paven,
 Frankrig og Spanien; en Sum af halvfjerde
 Lønder Guld. Den samme havde Deel i mange
 Bergværker i Ungern, Kærnten og Tirol og for-
 søgede derved ei lidet sin store Rigdom. Af Pa-
 ven fik de Tilladelse at købe Rettighed til et Ka-
 nonikats (Domherrekladses) Besættelse. De
 gave 1000 Dukater derfor og fulgte den igien
 med stor Binding, endskiont de forbeholdt sig den
 dermed forbundne Kaldsrettighed til Moritskirke i
 Augsburg. Saaledes laante de Munkene i Murr-
 hartkloster paa den pavelige Bulle, der fritog dette
 Kloster fra den württembergste Lehnshyligt, nogle
 hundrede Gylden, hvilken Bulle, siden af Herzu-
 gen i Württemberg blev indløst ikke uden Rugger-
 nes Fordeel. Dog dette var kun lidet imod den
 store Binding de havde af andre store Lran, hvor-
 ved de paa den lovligste Maade tilbendte sig mange
 af deres store Landeiendomme. Kaiseren laante

af de 3 Brødre 70000 Gylden paa 10 Aar paa Grevskabet Kirchberg og Weisenhorn; vel det bedste laante de ham siden, og Følgen var at Grevskabet blev deres. Den ene Søner laante Hertugen af Bayern 64000 Gylden og saa fremdeles. Mistanke om usovlige Fordele ved disse og andre Laan findes ikke mindste Anledning til; og saa vare de lovlige Renter, eller Panternes Afstaelse for baade Hovedstoel og Rente Binding nok, og gav den Fuggeriske Rigdom den ene Tilvæxt efter den anden.

At denne Rigdom var overordentlig stor, kan sluttes af mange Efterretninger Krøniken har opbevaret.

Intet Huus i Augsburg (maaskee intet Huus dengang i hele Tydskland) førte saadan Pragt, som de fuggeriske. Alt 100 Aar efter Hans Fugger kom til Augsburg, givtede hans Sønnesøn Ulrik een af sine 7 Døtre med en Friherre von Bubenhofen, der kom med et Følge af 160 Heste og indhentedes fra Staden af, med et Følge af 260 Heste. Da 1579 to Søstre af denne Familie givtedes, den ene med sit Næsisødsfænde barn Oktavian Fugger, og den anden med en Baron Rechberg, holdt Brudgommen et Optog med 548 Gæster og Tienere, og Gildet holdtes i 4 Dage, da hvergang blev anrettet med toshundredes Retter. Til et andet Bryllup da en

Katarina Fugger fik en Baron Törning af Stein og Breitenstein, kjøbtes allene paa eet Sted for 346 Rd. Wiin. Og da Maret derefter en Anton Fugger giavede sig med en Komtesse Monifort, indhentede han hende med et Følgeskab af flere end 700 Personer og endeel Kareter med 6 Heste for. Fra hans Huus op til Kirken var Gaden belagt med Bræder. To Dage efter holdtes Ridderspil til Fods og til Hest, og den tredie Dag lod Brudgommens Onkles Kristoffer Fugger i denne Anledning fore omkring paa Torvet en stor Maschine, forestillende Parnasbierget, besat med Musikanter. Paa samme Torv var opført et Kastel af Lommer, hvorfra fyredes med Kanoner, hvorefter hele Kastelet blev afbrændt. Atter den følgende Dag holdtes igien Ridderspil, som sluttedes med et Bal. Hver af disse Dage gaves store og prægtige Maaltider.

Flere gange holdt Fuggerne i Selskab med Andre, Karnsæller, Ringrenden, Fodturnerinder, klædte snart i Silkeklæder, snart i hele Kyrasser, siundom maskerede. Da Heraugen i

Maret

Mantua var i Augsburg, gavede de ham til Veret et Fyrværkeri, hvorved et heelt af Træ og Pappir sammensat Slot afbrændtes. En af Fuggerne bekostede en offentlig Skibsskydning og saa fremdeles vare de yngre eller ældre af denne Slægt altid Formænd eller Deeltagere i alt hvad prægtigt eller høitideligt foresaldt i denne da rige Stad. De bedste Huse, de bedste Haver i Staden vare deres og kappedes med de fyrstelige, saa at en Hertug i Würtemberg da han vilde beværte 21 andre fyrstelige Personer, holdt dette pragtfulde Gilde i en Fuggers Have.

(Fortsættes).

W. H. F. Abrahamson,
Kaptein.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 3.

Trettende Aargang.

Fredagen den 16. Januari 1807.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Da Classificationens Bøgerne, som ere udsendte til Circulation imellem de Herrer Repræsentantere for at bestemme Valget af nye i de afgaaendes Sted, ei endnu alle ere tilbagesendt Administrationen, har man ei endnu kunnet bestemme nogen Samling, men samme udsættes indtil samtlige Bøgenes Tilbagekomst, og skal Dagen da nærmere werde bekiendtgjort.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

G. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

C. Røbbe.

F u g g e r n e

eller

Vindfibelighed og Lykke.

en sand Historie.

(Fortsættelse.)

Men selv husede og beværtede de de høieste Personer i Riget. Hertugerne og Prindserne af Bayern, have flere gange været een eller anden Fuggers Gæster. Ligesaa Prindsessen af Lothringen, som endog opholdt sig en heel Uge i Marcus Fuggers Have, som en andengang hendes Damer bleve af de unge Fuggere fornøiet med en kostbar Kanefart omkring Staden. Kaiser Maximilian I. selv spiste efter en holdt Turnering i Jacob Fuggers Huus, endog før Fuggerne vare optagne blandt Geschlechterne *); ja hans Søn Kaiser Karl V. laae engang et heelt Aar i Anton Fuggers Huus, som allerede dengang med sine Kobbertage var blandt Augsburgs prægtigste Bygninger, og blev det endnu mere ved Anton's Efterkommere. Som overalt Fuggerne anvendte meget paa Bygninger hvoraf atter kan sluttes til den Rigdom der samlede sig hos denne

Fa-

*) Hertuaen Albrecht af Österrige, sk ved saadan Felighed af Fuggerne foræret en Guldkiede, som veiede til 1500 Rdlr.

Familie. Jakob, af Hans Fuggers Sønes sønner byggede alt i Begyndelsen af det sextende Aarhundrede, foruden flere Gaarde i Augsburg, hvoriblandt især den før omtalte, der siden tilfaldt hans Brodersøn Anton, Fugerau Slot i Tyrol, og derefter ei allene Kirchberg Slot, da han blev Panthaber af Grevskabet, men ogsaa siden Slotte og Gaarde paa de mange Godser han efterhaanden kjøbte til. Hans Brodersøn Kaimund, der selv havde gode Indsigter i Bygningskonsten, byggede som Panthaber af Wickhausen, Slottet der fra Grund af. Denne Kaimunds Søn Christoffer, (han holdtes for den rigeste blandt alle Fuggere) byggede meget i Augsburg. To af hans Gaarde bleve efter hans Død forvandlede til Kollegier, eet for Jesuiterne og eet for den protestantiske Ungdom. En Broder til ham, Hans Jakob, som fik Grevskabet Pfürt i Arv efter Faderen, byggede Slottet der og befæstede det, og i Augsburg lod han opføre et Kapel ved en Kirke til sin Begravelse. Saadanne Begravelser have flere bygget, hvoriblandt det i St. Anne Kirke udmærker sig ved de prægtige Epitaphier, paa hvilke Skriften er med Guldbogstaver. Jevnlige kjøbte Fuggerne Huse i Augsburg og gjorde Haver deraf, hvilket skede saa tidt, at man 1584 vilde gjøre det til en Klageartikel imod dem, at ved saadan Husenes Forvandling til Haver

ver, Huusleiligheden blev mindre i Staden. Ogsaa i andre Stæder eiede Fuggerne Huse, som i Donauwerth (dengang Nigöstad, nu bayerisk) hvor det fuggerste Huus regnedes for at være en Tønde Guld værdt.

Hvilke Summer disse Fuggere havde i Kassa og kunde undvære i Handelen, kan eragtes af de store Laan, de saae sig istand til at giøre til Fyrster og Andre. Foruden de 70000 Gylden de førstegang laante Kaiseren paa Grevskabet Kirchberg, forestrakte de ham paa samme Pant endnu med over 100000, saa de omsider maatte saae Pantet i Gie. En 40 Aar derefter fik Kaiseren igjen store Laan af dem, som de ogsaa forestrakte ham mange Penge paa Grevskabet Pfürt og Godserne Altheim, Jßenheim, og Seheim Fogderie, der ogsaa omsider blev deres. Om det bayeriske Laan er talt herovenfor, ligesaa ogsaa om at Michhausen var Ka i m u n d s Pant længe før det (efter hans Død) blev fuggerisk Eiendom. Den brave A n t o n Fugger (Sonneusens Sou af Hans) laante endog sin betrængte Fødebye 50000 Gylden i 4 Aar uden Renter.

Endnu mere bliver denne Slægts store Rigdom bestuelig, naar man tænker sig de mangfoldige og vigtige Eiendomme, som de ligefrem kjøbte. Allerede 1492 eiede L u c a s, en Sonneusens af Hans Fugger, 12 Huse i den Landebye
Burs

Burtenbach i Markgrevskaftet Burgau. En anden Sønneson, den flere gange nævnte Jakob, kjøbte af Kaiseren Herkskabet Fieberbach med dets Tilhørende for 32000 Gylden og desuden Godserne i Schimchen, Marstetten, Pfaffenhofen, Wullenstetten, Klein Füssendorf og Erysachhausen. Hans Arvinger, Broderens Georgs Søner, Raimund og Anton fik Herkskabet Oberdorf for 21000 Gylden. Raimund kjøbte desuden Byerne Wintersbach, Dürlabingen og flere; ligesom hans Arvinger fik som sagt Mickhausen, som han ved at laane Penge paa dette Herkskab, alt havde havt inde i lang Tid. Raimunds Broder Anton anvendte end større Summer paa saadanne Eiendommers Forhøvelse. For 6600 Gylden kjøbte han af Raadet i Donauehr Jurisdiktionen over omliggende Egn, og forsegede denne med Skove og fiskefænge Bænde, saa det blev ligesom et Grevskaft; Godset Blett med tilhørende Slot og Bye blev hans for 16400 Gylden, og Godserne Kirchheim, Eppishausen, Duttenslein, Abelfingen, Stettensfels og Oberndorf,

med

med tilliggende, Flekker, Byer og Slotte for 275000 Gylden. Til alle disse Eiendomme lagde han endnu: Brandenburg Slot og Flekke, Wambenhäusen Kjøbsted og Slot, Godserne Herberthshofen, Beyren, Ruffendorf, Edelriedt, Weggelbach, Ainsode, Kettenbach, Ples, Gablingen og Ehingen. Han tilligemed hans Brøders Raimunds Søner, købte Waltenhausen Bye for 18000 Gylden. Det omtalte Huus i Donauwerth kostede dem kun 6000 Gylden, men sattes saa meget paa af dem, at dets Værdie snart regnedes for at være tredivegange saa meget som Kjøbssummen. Raimunds Søn Hans Jakob, som allerede efter Faderen havde arvet betydelige Lande, forogede dem endnu med Herregaardene Busnang og Weinfeldern i Thurgau, med Hohenkirchen i Heggau og den skønne Flekke Lauskirchen i Bayern med ypperlig Wildbane og andet Tilliggende.

Ogsaa det er et Beviis paa denne Families Rigdomme, at først nogle og siden alt flere svarede den saakaldede rige Skat, som bestod deri at isjeden for ellers hver Borger i Augsburg maatte

aarlig under Ed opgive sin Formue for Skatteydelsens Skyld, saa betalede efter de Omforening med Raadet, en vis Sum aarlig uden Henseende til deres Formues Forøgelse eller Aftagelse. Denne engang for alle bestemte Formueskat beløb sig for Brødrene Raimund og Anton og deres Fætter Hieronymus til 800 Gylden (halvsiette hundrede Rdlr.) aarlig for hver. Raimunds og Antons Sønner, 9 i Tallet, betalte alle for een og een for alle 2400 Gylden aarlig, og mod at forære tvende af deres Haver til Stadens Behov, fik de denne Rettighed udstrakt til deres Børn ogsaa.

Anton, endskjønt han endnu ikke regnedes for den rigeste Fugger, efterlod til de overlevede af sine 11 Børn halvfemte Million Rigsdaler.

Saa stor var Rigdommen i denne Slægt. Hadde Fuggerne imidlertid ikke anvendt disse usædvanlige Lykkens Gaver til andet, end til prægtige Gilder og Forlystelser, Prægtbygningers

Reis.

Reisning eller Landeiendomme's Forhøvelse, saa var det ei Umagen værd at bekiendtgjøre deres Historie for vore Tidens Mennesker, da vi ere saa vant til at see overdaadige Pengemænd, at vi ikke tør ved at see os om flere Exempler i Fortiden.

(Fortsættes).

W. H. F. Abrahamson,
Captain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 4.

Trettende Aargang.

Fredagen den 23. Januari 1807.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

F u g g e r n e

ell r

Windskibelighed og Lykke.

en sand Historie.

(Fortsættelse.)

Men mange Fuggere vare meget mere end blot rige eller prægtige. Opførte de kostbare Bygninger til egen Behøelse, saa sparede de heller ikke deres Overflod for det Offentlige. Procestanten synes vel Klosters og Kapellers ja Kirkers Bygning, hvor Fornødenhed ei kræver det, ikke at være den rigtigste Anvendelse af Pengene; men den er det for den katolske Kristen, og da Fuggerne altid vare i høieste Grad nidskere Katholiker, saa

faa havde mange slige offentlige Bygninger i Augsborg dem til Stiftelse. Jesuiternes Kollegium Kirke og Skole byggedes af den rige Kristoffer Fuggers Arvinger, da han havde testamenteret 30000 Gylden til ubestemt gudeligt Brug. Den før omtalte Antons Sønesøner forære et dem tilhørende Hus og Have til Kapusinerne, og der paa egen Bekostning, byggede Kloster og Kirke til dem. Ligesaa købte 4 andre Fuggere endeel Huse, lode dem nedrive og byggede paa Pladsen Kloster og Kirke for Fransiskanmunkene. Ved forskellige Kirker byggedes Kapeller af Anton Fugger og hans Broder, af Oktavian og af Phillip Edward (begge Sønesøner af Raimund) som ogsaa af flere. Tidt omtalte Anton samt Brodre lode befofte et nyt Orgelværk i St. Anne Kirke. Det kostede dem 16000 Gylden. Dog de lode det ikke blive ved dette ene Slags Almene Goddædighed. Interessant for alle Religionspartier maa det være, hvad af Fuggerne gjordes for Fattige og Syge. De sidst omtalte tre Brødre købte i Jakob-Forstaden i Augsborg en Plads af dens Beboere, og lode isteden for de der staaende Huse opføre otte Længder Baaninger, som udgjøre to Gader, der flere hinauden forsviis med Porte for Enderne. Stiftterne lagde dertil 1000 Gylden aarlige Renter. Hundrede og sex fattige men ordentlige Familier have

have her Bolig for meget ringe Huusleie. **Ma-
kus** en Sønnesøn af een af Eristerne, byggede
i dette saakaldede Fuggeri en Kirke. Hjeron-
mus Fugger (en Søn af Ulrik, som var Søn-
nesøn af Hans Fugger) døde ugibt 1538 og testa-
menterede over 40000 Dukater til et Hospitals
Oprettelse og anden gubelig Brug. Hans Sød-
stenbørn som arvede hans store Formue, lode da
bygge et Hospital i Waltenhausen, hvilken Lands-
bye de til den Ende kjøbte, (da det dengang pro-
testantiske Raad ikke tillod at bygge det i Augs-
borg) og hiin veldædige Anton lagde dertil af sit
eget, saa der kan underholdes 40 Fattige *).
Han tilligemed Brødrene byggede ogsaa et Syge-
huus for 32 veneriske Syge, og stiftede ved sit
Testament ligesaadant et endnu, som hans Søn-
ner lode bygge. I sit Babenhausen anlagde han
en Skole for Ungdommen paa de Fuggeriske God-
ser og stiftede Stipendier, at denne Skoles Dis-
ciiple kunne studere paa Universteter. Han ud-
satte ydermere en Kapital, af hvis Renter aar-
lig 3 Piger fra disse Godser kunde faae Udsyr.
Saadanne Stiftelser gjordes flere af i denne Fæ-
milie,

*) Naarl' Virkens öfverreichsche Ehrenspiegel disse Hospit-
tallemmers Antal sættes til omtrent 500, saa er det
enten Trykfejl eller uoverlagt vedtagen Efterret-
ning.

milie, baade i levende Live og ved Testamenter. Den nys nævnte Hieronymus, Ulriks Søn, testamenterede foruden det allerede nævnte Legat, endnn 2000 Gylden til Uddeling blandt Fattige. Kristoffer en Sannesøn af Anton, gav i levende Live saantaget til det for ommeldte Jesuiters Kollegium i Augsburg, at Antallet af de deri studerende kunde betydelig forøges; og ligesaa fik Carmeliterne ved Grev Maximilians Testament 20000 Gylden. Almisser gabe Fuggerne som Fyrster. I Antons sidste Sygdom, lod han give 4 Dukater til hver af Lemmerne i Byens Hospital og i de tre Sygehuse; 1000 Rdlr. til fattige Huusfædre og Enker der vare i Betryk for deres Huusleie, og 1000 Rdlr. til Uddeling blandt Siggerne i Augsburg, hvis Antal dengang beløb sig til 4000. Enhver af disse fik endnu ifølge hans Testamente 6 Kreuzer ($6\frac{1}{2}$ s.) den Dag da hans Ligvædiken holdtes. For deres Goddædighed mod Fattige vare ogsaa berømte, denne Antons Fader Georg og Farbroder Jacob, hans Broder Kaimund og dennes Søn Ulrik saavel som Antons Søn Markus og flere.

Bed saadan Anvendelse af deres Rigdomme ndmærkede Fuggerne sig frem for andre Rige og vandt deres Medborgeres Agtelse, hvilken særdels meget forøgedes ved de personlige ædle Egenstaber som fandtes hos mange blandt dem.

I Legemsbevælsler, i Krigsbæsenet, i Kundskaber, i Kerskaffenhed udmærkede sig mange af denne Families Personer. Blandt andre, viste **Georg Fugger** (Kaimunds Søn) megen Færdighed i alle Slags Vaabens Brug, ja han kunde, da han allerede var gift, altsaa ei mere i Unglingsalder, svinge sig i fuld Harnisk paa en høj Hest uden Stigbailer, og den yngre **Anton Fugger** vandt i Augsburg to Dage i Rad Prisen i Ringrenden. **Maximilian**, som var Ridder af den tydske Orden, segtede tappert imod Tyrkerne (da han ogsaa siges at have i et Øeslag mistet Horelsen af den stærke Kanonade paa det Skib han var paa. En **Karl** og siden en **Otto Henrik Fugger** førte i forskjellige Krige hver, et Regiment som de havde hvervet, til Kaiserens Hære. **Grev Jakob** (Sønnesøn af tidt omtalte Anton) var med at forsvare den kaiserlige Leir ved Myrberg, og fik derved sit Banefaar. De to Brødre **Frans** og **Maximilian** (Sønner af en anden Sønnesøn af samme Anton) førte som bayeriske Generaler Rigsstrupperne mod Tyrkerne, og den første, som kommandeerte Fodfolket, døde i dette Felttog paa Wrens Seng i Ungern.

Vigtigere er den Berøm som Fuggerne vandt i Videnskabernes Rige. Den alt saa tidt nævnte **Kaimund** lagde sig ikke allene selv efter
de

de historiske og de skionne Videnskaber, men understøttede ogsaa med suggestiv Kundgivenhed Studerende og Lærde, anlagte et Bibliothek og opdrog sine Børn til samme Kundskabs Lyk. Hans ældste Søn Hans Jakob forstod Latin, Fransk, Italiensk, Spansk, Hollandsk og Ungerisk, dyrkede Videnskaberne og understøttede Videnskabsmænd. Han forøgede betydelig det af Faderen begyndte Bibliothek og anlagde selv en Samling af Kobber, især Planer og Prospecter af Byer og Steder, Portraiter og Baabener. Ligesaa havde han en smuk Samling af mathematiske Instrumenter. Ogsaa skrev han selv, og Birkens osterreichsche Ehrenspiegel er egentlig forfattet af ham. Birken har kun pyntet Stilen paa sin Biiß, og fortsat Værket indtil sin Tid. En anden Søn af Raimund, den før nævnte Georg lagde sig med Iver paa de mathematiske Videnskaber og havde dem til sit Hovedstudium. Ulrik en tredie Raimunds Søn, levede i sin ugiftede Stand ogsaa for Videnskaber og samlede en stor Deel Bøger og haandskrevne Sæger. Ogsaa til nyson-

meldte Georgs Børn, strakte sig denne Lyst til Videnskaberne. En Søn af ham Phillip Edward forsgede det af Faderen anlagte Bibliothek mangfoldig, saa det vorte indtil det for de Tider (midt i det sextende Aarhundrede) især for en privat Bogsamling saare betydelige Antal af 15000 Bind *). Endog een af Georgs Døtre Isabelle talte Latin med Færdighed og fuldkommen rigtigt. Raimunds Broder, den saa tidt omtalte Anton, anlagde ligeledes et Bibliothek af trykte og haandskrevne Bøger, og ei allene brugte dem selv, men lod paa sin Befølgning besørge Udgaver af indtil da utrykte Bærker, saasom de græske Historiekrivere Zonaras, Nicetas og Nicephorus, hvilke ved hans Understøttelse bleve af Hieronymus Wolf oversat i Latin og udgivet paa Prent. Denne Antons Søn, Markus regnes des med Rette blandt sin Tids Lærde. Han oversatte Nicephori Calixti historiske Værk, samt den

for

*) Den hele Samling udgør nu endeel af det berømte kaiserlige Bibliothek i Wien, hvor det blev kjøbt til, et halvhundrede Aar efter Phillip Edwards Død.

første Deel af Borromæi Kirkehistorie selv i tydsk, og udgav dem i Tyskken, lod ogsaa ved Wilhelm Kylander (Holzmann) oversætte i Latin og udgive den græske Historiker Georg Cedrenus. Ved ham understøttet kunde Dr. Otto faae samlet sine Kommermynter, og udgive sit Skrivt om samme; som da overalt denne Markus Fugger elskede de Lærde og viiste sig gavmild imod dem.

Smukt er det at see de fra den ringe Begyndelse saa høitstegne, rige og vrægtige Fuggere som raske og kække Mænd; smukkere at see dem anvende deres Rigdomme til Trængendes Hjelp og til Videnskabers Udbredelse; men skionnest og vægtigst for den tænkende Menneskeven er den Roes som Medlevende og Efterslægter tillægge mange af denne Slægt for deres moralske gode Egenstaber.

(Fortsættes).

W. H. F. Abrahamson,
Kaptein.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 5.

Trettende Aargang.

Fredagen den 30. Januari 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

F u g g e r n e

eller

Windskibelighed og Lykke.

en sand Historie.

(Slutning)

Saaledes berømmes Jakob Fugger (den første Hans Fuggers Søn) for Sindighed, Nidelighed, Gudsfrøgt, Blidhed mod Alle og Goddædighed mod de Fattige. De tre Sønner der overlevede ham, fulgte hans Fodspor, som i drivtig Vinskibelighed, saa i Dyder. Om den ældste Ulrik meldes at han med Tarvelighed og Huusholderstked forenede streng Verlighed, og Midkierhed i den offentlige Gudsdyrkelse; den
mel-

mellemste, Georg, udmærkede sig ved Grand-
 hastighed i Medgang og Modgang, og Jakob,
 den yngste roses ei allene for sin Goddædighed mod
 Alle, men ogsaa for rettskaffen Wandel og Siel-
 storhed. Ulriks Søn, Hieronymus med
 skjon Sjel i et deiligt Legem, levede uden Attraae
 efter Rang og Titler, et privat Liv i Benners
 Selskab. Ogsaa blandt Georgs Sønner udmær-
 kede Raimund (om hvilken det hedder: han
 var sund og stærk til Legem og Siel) sig ved sin
 Rettskaffenhed; og Anton ved Kierlighed til sine
 Medborgere, hvorpaa han gav et skion Beviis,
 da den smalkaldiske Feide var endt. Da de fleste
 af Augsburgs Borgere bekiendte sig til den lu-
 therste Lære, saa havde man i overdreven Frygt
 for denne Læres Modstandere, trængt de Katholske
 ud af Raadet, og fra alle Bestillinger, samt ta-
 get de fleste Kirker fra dem. Kaiseren vilde, som
 bekjendt er, med væbnet Haand undertrykke den
 nye Lære, og Augsburgborgerne gjorde længe og stærk
 Modstand, men maatte tilsidst ligge under for
 Overmagten, lade sig paansøde en aristokratisk
 Regjering, indtage kaiserlig Besætning, bøde store
 Pengesummer og truedes med meget haardere Kev-
 selse foruden. Nu, skjon Fuggerne der altid
 med største Iver havde hængt ved den katholske
 Lære og ved Kaiseren, og den hele Familie havde
 under hine Uroligheder forladt Weyn og forsoiet
 sig

sig til Passau, samt ved store Pengelaan og anden Hjelp viist sig redebon til Kaisereus Tjeneste, ja haabe lidt stor Skade paa deres Godser og Lande, saalænge den svenske Hær var mægtig i Svaben, saa lod sig dog den ædle Anton Fugger uden Vanskelighed formaae, at drage til Kaiseren for at gjøre Forbon for Staden. Han røgtede dette Værende med yderste Trostaa og Midkierhed; med Knæfald og Graad og opløstede Hænder bad han for sin Fødebye. Kaiseren kunde ikke modstaae hans af Hjertet udstrømmende Bøttalenhed, tilgav Byen de Foretagender der syntes ham brødefulde, og eftergav endog 50000 Gylden i de Straffebøder der vare Staden paalagte, Det var ved denne Leilighed at Anton af sin egen Formue laante Staden de her ovenfor ommeldte 50000 Gylden rentefrie i 4 Aar.

Da denne Familie havde saa meget Udmærkende baade af Lykkens Gaver og af saa mange dens Medlemmers personlige Fortjenester, saa hædrede den ogsaa frem for alle baade i sin Fødebye og af Fremmede. Hvorledes de agtedes af deres Medborgere derom giver hine Tidens Aarbøger adskillige Beviis. Med stor Beføstning havde Staden Tid efter anden ladet gjøre Vandledninger, hvorved paa flere Steder offentlige Springsbænde og store Vandkammer forsynedes, af hvilke Vandet kan ledes til Husene. De som vilde have en
 Por-

Porſion Vand maatte lige ſom hoſ og kjøbe det, men Anton Fugger og to af hans Broders Sønner forærtes det af Raadet. Kronniken anfører ikke et eneste Exempel at ſligt er ſkeet ellers og er da at anſee ſom et ſærdeles Agtelſeſtegn. Derhen kan ogſaa regnes at, da 1572 en Turnering holdtes i Augsbuꝛg, Marckuſ (Antons Søn) var een af de to Kampedommere. Men meeft ſees i hvilken Anſeelse de ſtode deraf, at de ſtolte Patriſier eller ſaakaldte Geſchlechter, ſom havde den fulde Adeltolthed, og ſaae ned paa alle andre Medborgre, ſom paa Pøbelen, beſvogrede ſig villig med det Fuogerſke Huus, Allerede i 1485 giortede en Geſchlechter Nemer ſig med en Fuggers Datter; to Aar derefter Georg (Sønneſøn af den førſte Hans Fugger) med en Jomfrue Imhof af de ſaakaldte Mehrer, ſom vare de nærmefte i Rang efter Geſchlechterne med hvilke de vare i Svogerſkab. Ja 1498 fik hans Broder Jakob en Patriſiers Datter; enddog vare baade Georg og Jakob dengang, deres ſtore Handel uagtet, endnu i Bæverlauget. Man kunde ſige at diſſe Giſtermaale bleve indgaaet fordi Fuggerne vare rige Medborgre, men det blev ikke ved ſaadanne indenbyes Svogerſkaber. Man veed hvor noiereg- nende Adelen, iſær i hine Tider var med Giſtermaale, ſaa at endog nyadtede ſielden fik Lov at beſvogre ſig med gammeladlige Huſe.

ret

tet see vi, ei allene at en Baron Thurgo fra Un-
 gern giftede sig med en Datter af den i Begyndel-
 sen nævnte Andreas's nysadlede Søn, og noget
 derefter 3 tydske Adelige med 3 andre Jomfruer
 Fugger; men 1512 fik den tidtomtalte Kai mund
 Baronesse Thurgo fra Ungern og saaledes blev
 denne Familie ved at besvogre sig med de adelige
 Huse Lichtenstein, Kolas, Rothast, Jlsung og
 mangfoldige andre; ligesaa med de friherrlige
 Slægter Suttgart, Knorringen, Spaur, Fels,
 Buschheim, Königseck, Trautson, Hardeck,
 Lamberg og mange flere; ja endog med Greverne
 Ortenburg, Eberstein, Pveysing, Lodron,
 Schaumburg, Helfenstein, Pappenheim, Mont-
 fort, Schwarzenberg, Fürstenberg, Dettingen,
 Hohenzollern og andre. Domkapitlerne og Dr-
 denerne i Tydskland holde som bekjendt nøie paa
 Adelsprøve, enddog blev alt i 1477 Markus
 (Sønnesøn af den første Hans Fugger) Domherre
 i Augsburg Høistift, endskjont hans Fader Jakob ikke
 var Adels, men ligesom hans Brødre i Baverlauget
 lige til sin Død. Dennes Broder den tidnævnte
 Georg havde ligeledes en Søn ved Navn Mar-
 kus som alt før sit tredivte Aar var apostolisk
 Portonotarius hos Paven og Domprovst i Regens-
 burg samt i 4 andre Stifter. Saadanne Und-
 tagelser fra Adelsens strenge Bedtægter kunde vel
 ikke have deres Grund i Rigdommen allene, men
 maatte

maatte tillige bevirkes af den særdeles Anseelse hvori den fuggerske Familie stod. Siden er neppe nogen Hæderspost, som jo en Fugger har beklæbt. En Sønnesøn af den forømtalte lærde Markus var som allerede meldt er Ridder af den tyske Orden. I det 16 og 17 Aarhundrede finder man Fuggere som førstelige og kaiserlige Raader, Kammerherrer, Obermundskiente, Oberhofmestre, Oberkammerherrer, Generaler, kaiserlige Stattholdere, ja Landfogeder i Svaben, Kammerrets og Rigshofraadspræsidenter. En Sønnesøn af Raimund og ligesaa en Sønnesøn af hans Broder Anton bleve endog Biskopper hin i Regensborg og denne i Konstanz, kom altsaa for deres Person i Rigsfyrstestanden. *)

Man har hist og her seet hvilken Anseelse Fuggerne stode i hos Fyrsterne og hos Kaiseren selv. Følgende viser dette i end større Lyg. Den før omstændelig omtalte Hans Jakob Fugger giøtede sig førstegang med en kaiserlig Hofdame, som i Kaiserens Navn førtes til Brudeskammelen. Hans anden Frue var en bayersk Hofdame (han var nemlig efter at have været Borgemeester i Augsburg, gaaet i bayersk Tjeneste) Hertuginde af

*) Vi danke gjøre nu just ikke meget af Adelskab og hvad det vedkommer; men i andre Lande og især i hine Tider var det af yderste Bigtighed, da de væsentligste Fordele vare forbundne dermed.

af Bayern og hendes Moder, Kaiserinden, vare til dette Bryllup, og hans første Barn stod Hertugen selv Fadder til.

Kaiser Maximilian gjorde allerede meget af Fugerne, men endnu mere hans Eftermand Karl 5te. Han begavede dem 1530 ei allene med alle friherlige og grevelige Privilegier, som ere til saa megen væsentlig Fordeel, men ydermere med det, at de for ingen Sag skulde stande til Rette uden allene for Stadsretten i Augsburg, og kunde i hvadsomhelst Sag det var, appellere fra saammes Domme. Tillige udnævnte han en stor Deel baade geistlige og verdslige mægtige Fyrster, af hvilke de i paakommende Tilfælde kunde vælge hvem og saamange de selv vilde, til Beskyttere og Forsvarere. Da han siden saa voldsommelig ombæltede Augsburgs Demokrati og gjorde igjen Aristokrati deraf, vare Fuggerne blandt de fem Familier som af ham udnævntes til at føre Regieringen. Uagtet nu hine Friheder og Benaadinger vare saa store og saa mange at Kaiseren selv sagde, han havde aldrig før givet nogen Familie saa mange, agtede ei heller i Fremtiden at gjøre det, saa forøgede dog hundrede Aar derefter Kaiser Ferdinand samme. Han gav tvende Grever Fugger foruden mange fordeelagtige Rettigheder, ogsaa den synderlige Udmærkelse, at altid den ældste i hver af deres Familier skulde være

være født kaiserlig Pfalsgreve, med alle de Ret-
tigheder som en saadan har, saasom at bestikke
Notarier, give uægte Børn Egtebørns Ret m. v.

Saaledes voxte denne Slægt fra sin ydmyge
Begyndelse af indtil al den Glæds som Privatper-
soner kunne naae. Vinskibelighed, vedholdende
Flid og Huusholderstked lagde en fast Grund til
Slægtens Hæder, og personlige Fortienester ved-
ligeholdre og forøgede den. Og saaledes vil det
altid være hvor Duellighed, Flid og Retfærdighed
findes forenede. Føier Lykken end ikke altid enhver
saaledes som den søiede Fuggerne, saa vil dog altid
Velstand være en Følge af saadan hældig Fore-
ning; og vel den Stat, hvor denne findes i mange
Huse!

Materialierne til denne Fortælling ere san-
kede i Martin Crusii Annales Suevicæ, Paul von
Stettens Geschichte der Stadt Augsburg og S.
von Birkens österreichischer Ehrenspiegel, samt
af Büschings neue Erdbeschreibung.

W. H. F. Abrahamson,
Kaptein.

Trykfeil i No. I.

Side	1ste Lin.	9	fra	neden	læs:	lodst,	isteden	for:	bedst.
—	6.	—	sidste	—	—	Reibed	—	—	Reibed.
—	7.	—	2.	—	—	da	—	—	de.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 6.

Trettende Aargang.

Fredagen den 6. Februari 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

. Udenlandtreiser.

Der er uden Tvivl kun faae Sætninger, om hvis Sandhed alle Mennesker ere saa eenige, som den, at det er en nyttig og herlig Sag at reise udenlands. Lærde og U lærde, Kluge og Toffer, de, som have gjort, og de som ville gjøre Lykke, erkiende for det allermeste tilsammen, at det er saare onskeligt og lykkeligt at reise og see sig om i Verden, og derfor reise ogsaa noget nær uden Undtagelse alle de, som nogenlunde kunne komme til dermed.

Hvori den Nytte, der hentes af disse Reiser, bestaaer, synes de langt fra ikke alle saa eenstemmigen at have afgjort, som man, efter Eenstemmigheden i at erkiende Reiser for nyttige,
Hut.

skulde forestille sig. Det kan ikke være vanskeligt at udfinde adskillig Nytte, som tilhobe de, der skulde foretage Udenlandsreiser, fælles kunde høste af dem, saasom, med egne Dine at see og lære, hvorledes det andensteds var drevet videre og bedre i enhver særskildte Fag, for at optage og indføre Forbedringerne, naar man kom hjem: til hvilken Ende man maatte formode at enhver søgte hen til de Steder, hvor han kunde vente at finde sit Fag drevet til største Fuldkommenhed, til de Mennesker, af hvilke der i samme var mest at lære: fremdeles ved paa Reiserne at omgaaes og lære at kiende Mennesker af forskielligt nationalt Præg, af Sæder forskiellige fra deres, man hjemme levede blandt, at danne sig selv til menneskeligere, tolerantere, omgiængeligere, for sig og Medmennesker lykkeligere Væsener, end det ved at leve paa een Plet vel vilde blevet mueligt; endeligen ogsaa tillige at nyde sit Liv, saalænge Reisen varer, behageligere, end paa Hiemstedet, ved at deeltage enten i de særegne Fortrin, som Naturen har meddeelt hver enkelt Plet paa Jorden fremfor hver anden, til at opbeie de enkelte Savn, som ogsaa de fleste Egne maa taale af hvad der udgior andres Herlighed, eller i hvad Opfindsomhed, Kunst, Smag eller Klygt, hvori efter Evne alle flebne Folk jo kappes med hin-

hinanden, har tilveiebragt forud for hvad der findes ved Hiemstavnen.

Nu er det vel saa, at det, for at kunne have denne og deslige Nytte af Udenlandsreiser, og for ej daarligen at reise lang Wei efter det, man havde lige ved Haanden, maatte synes fornødent, at man forud kiendte usie til hvad man havde hiemme: — at man saaledes havde et Fag, hvis Laro og Bessaffenhed, overhoved, og især i Fædrelandet, man havde god Kundskab om, og om hvis Drikt og Skæbne andensteds man ogsaa havde den Underretning, her var at faae: — at man havde et bestemt Begreb om den Menneske-kundskab, hvilken næsten alle tiltroe sig og oftest saa lidt tænke sig ved: — at man og med Tænksomhed havde underrettet sig om hvad Naturen og hvad Opfindsomhed, Kunst, Bid og Smag havde frembragt hiemme, for at gjøre Livet behageligt. Vel er det sandt, at der er Mennesker, som tiltræde Udenlandsreiserne, forberedede med mange af disse Kundskaber, ja med dem alle og meget mere; men det er dog nok ogsaa sandt, at Manges, ja, uden Fornærmelse talt, vel de Flestes Kundskab om hvorledes det har sig hiemme, og overhoved den Kundskab, de her saa godt som noget andet Steds kunde forskaffe sig, er intet mindre end saa fuldstændig, som det til at gjøre Reisen nødvendig og saa nyttig, som en Udenlandsreise kunde være, vel kunde behøves,

naar

naar de nemlig ej skulde udsætte sig for at spille mange af Reisepengene, for at lære, og see og nyde, hvad de i al Mågelighed maaskee kunde have hvor de ere.

Naar nu Mennesker anvende en Deel, ofte nogle Aar, af deres Livs brugbareste og bedste Tid en Deel af deres eller Statens Formue paa en Reise blandt Fremmede, benytte der denne Tid og Formue endog saa godt de kan, men have forud ikke gjort Fremskridt nok i noget Fag, Videnskab, Kunst, Haandtering til at burde falde det deres (der til hører vel noget meere end de første Elementer) og de heller ikke ved nogen Flid have gjort sig bekiendte med Naturen, Tingene, Indretningerne, Menneskene, hiemme; hvad forsikkrer dem da, at de ved Tilbagekomsten have vundet noget, nogen Indsigt, Erfaring, nogen Fornøjelse endog, som ej stod dem aabne hiemme? Er det sandsynligt; at det, der udenlands har tildraget sig deres Opmærksomhed, er hvad der hiemme kan komme dem eller nogen til Nytte? — Beoblive de at anvende Tid og Evne paa nogen til Gavn for dem eller andre sigtende Gienstand, er det da ej ligefrem, at de maae bestude, i meget at have anvendt forgiæves Flid, Tid, og Pengen udenlands?

Hvad holder dem da skadeeløse for disse Tab? — Hvad andet end den Anseelse, der saare naturligen og meget billigen er forbunden med

med at have gjort en Udenlandsreise, hvorved man, naar man ej netop er underrettet om det modsatte, bør formode, at Bedkommende, førend Udreisen forsynes med almindelig Indsigt i sit Fag, og med hvad didhørende her var at hente, har blandt Fremmede med de bedste Læreres Anviisning, de beste Mønstres Beskuelse og Studering, lært, seet, erfaret, hvad Hiemsødningen ingenlunde har kunnet, og følgelig er i sit Fag en langt anden, en langt indsigtfuldere, brugbarere, visere Mand, end denne har kunnet blive.

Saa rigtigt som det er, at den, der efter behørig Forberedelse og med gode Egners Anvendelse til et værdigt Hjemmed har reist, nyder saadan udmærket Agtelse; saa naturligt er det og, at denne Agtelse i det mindste af Folk, som udenfor det Fag, den Reisende kalder sit, ej er i stand til at bedømme ham deri, ufortient tilfalder den, der uden tilbørlig Forberedelse, eller uden Stræben til et bestemt nyttigt Hjemmed, har tilbragt Tid og Formue uden for Fædrelandet.

Men ved hvad Middel haandhæver en saadan Reisende sig i Besiddelsen af denne usurperede Agtelse? — Ved hvilket lettere, end ved det, hvoraf saa almindeligen Folk betiene sig, for at skaffe sig Anseelse uden Møje, ved at dadle
al.

alting, lade som man finder alting nedenfor hvad man forstaaer i det Sted at giøre, om man maatte, eller om det for saa ukyndige Bessuere var Umagen værd? — Hvad har den stakkels Hiemfødning at svare, naar den hjemkomne Wiismand har seet alting ti Gange bedre i Hamborg end her; atter ti Gange bedre i Berlin end i Hamborg, atter i Wien ti Gange bedre end i Berlin; men i Paris endnu ti Gange bedre end i Wien; endelig i London tyve Gange bedre end i Paris; Summa Summarum Hundrede Tusinde Gange ypperligere andensieds end her hjemme?

Saa vidt overdriver nu sagtens kun den taabelige Windsæk, og det vel kun, naar han troer at have at bestille med Folk, der endnu ere taabeligere, og om den omhandlede Gienstand endnu ukyndigere, end han selv; for Resten er Stræben efter at opvække Foragt for alt ciseidriusk alt for karakteristisk hos Mængden af de Landsmænd, der have den Fortieneste noget mod Sænder at have fortæret en vakker Arbecapital i nogle Ungdomsaar, ofte vel og kun Uger, til at ikke de fleste Borgervenner, dette Blads Læsere, jo have havt Leilighed til en liden Mellemgulbets om ej Galdens Rystelse, ved at høre paa den ualmindelige Wiisdom i Altings Bedømmelse, hvormed de finde meer eller mindre uselt, hvad her bydes

des dem, end hvad de udenlands have seet, og saaledes som, de efter det de have seet det hos de Mennesker der i fjerne Land, forstaae at indrette det.

Den Sagkyndige smiler og foragter deklige Domme, som ej værde at besvare; Kammeraden, som selv vil nyde sin Udenlandsreises Hæder, tier, for at beholde Ret til ej at røbes, naar han om samme eller andre Gienstande fører samme Sprog; de Ukyndige, Qvinder og Børn, fatte imidlertid en saadan Foragt for det arme Fædreland, dets Gierninger og dets Væsen, og et saadant Begreb om den fjerne Herlighed i alt, i alt, at intet, uden Haabet om dog ogsaa ved en Reise at deeltagiggøres i hine Herligheder, trøster dem for den Dømygelse ikke at kiende andet end den Uselshed, hvort vi her krybe. Opfyldes engang dette Haab, saa nyde de ved dets Opfyldelse om ej den Lyksalighed at finde, eller ved Fordommens Blendelse troe at finde, al hin Herlighed, saa dog den, ved Gienkomsten at faae Hiemsfodninger igien til at troe, at de have nydt al den Herlighed, og at de besidde den af deres Beskuelse avlede Wiisdom og Vigtighed.

Saa nyttige saa uundværlige som overhoved Udenlandsreiser virkeligen ere for Mennesker af alle Nationer, og af alle Nationernes Menneske-

class-

classer, hvis det ellers er nyttigt vigtigt for Menneskeheden at Nationerne benytte sig af hinandens Fremskridt i allehaande Videnskaber og Kunster, hvilket ej er mueligt uden derved, at Nationernes Mennesker omgaaes hinanden, derfor besøge hinanden, derved undervise hinanden, slibe sig af paa hinanden, opdrage og danne hinanden; saa vist som det ogsaa er, at denne Meddelings Forsømmelse medfører Barbarie; saa er den omtalte Selvsforagt, den naturlige Følge af Overstemmelse af Begrebet om andres Fortrin, en særdeles uanstælig Virkning af det selvsamme Middel, der harer saa uundværligen til at gjøre os agtværde og agtede. Men dette er ikke Virkningen af Udenlandskreiserne, naar der udsendes Mennesker, som hienne for lidet ere dannede til fyldest at vide hvad de reise for.

(Slutningen følger)

Christen Pram,

Committeret i General Land- Oeconomie- og Commerce-Collegio.

Borger = B e n n e n .

No. 7.

Trettende Aargang.

Fredagen den 12. Februari 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Udenlandsbreiser.

(Slutning.)

Den sande Borgersøn vilde derfor uden Tvivl ønske, at mange unge Medborgere, med udmærkede Evner, og ligesaa udmærket Iver i deres Anvendelse til deres og andres Nytte og Hæder, reiste udenlands, for med egne Dine at see, for at bringe i levende Erfaring, hvad der af det, der hørte til enhver's Sag især, var udfundet og iværksat til Forbedring deri; men som, for dette at kunne, besad forud al den Duelighed og Jadsigt i hvad deres Sag vedkom, som hienne kiendtes og udøvedes, eller hvorum de ligesaa godt her som hifset kunde skaffe sig tilbørlig Underretning. Det kunde da ventes, at den Reisende

fende

sende bibragte den fremmede Nation, han besøgte, hæderlige Begreb om det Folk, han tilhørde, det er, gjorde sin Nation Ære, men vendte tilbage beriget med Indsigter, som han her ej kunde, til den Brugbarhed eller Nytte, skaffe sig; udbredede her det Nyttige, han havde lært, og bidrog saaledes virkelig til, at skaffe sit Fædreland forøget Agtsværdighed hiemme og udenlands, ved at sætte det, for saavidt hans Fag vedkom, ved Siden af de Nationer, som paa enhver Tid dreve det bedst og fortrinligst. Ved derimod at reise ud, ikke, eller alt for ilde og ufuldstændigen underviist, bidrager den uvidende Rejsende til at skaffe Fremmede et, ej paa Nationen men paa ham selv passende, ufordeelagtigt og urigtigt Begreb om sit Folk, og da han udenlands fik see idel nyt, siden han ej kiendte det for ham nye, som ej her var nyt, danner han sig selv derved det Begreb om fremmed Fortrinlighed, og Tingenes Værd hiemme, som han siden meddeeler andre Ukyndige, udretter intet til sand Fortrinligheds Forøgelse hiemme, men vel til at tilveiebringe Ulyst, Modløshed, og almindelig Selvforagt, som vel ingenlunde endnu er Foragtelighed, men ikke lykkeligere, eiheller stort hæderligere.

Efter sidste Slags Udenlandsreiseres Anbefaling, torde det vel være, at der er saa mange der bestandig troe alle Videnskaber og Kunster, her

her i Buggen og Bleen, fordi de og deres Dyrkere — der maaskee almindeligen her ere beæflednere end Mængden hist og her ellers, — ere en og anden af vore Reifende lige ubekjendte, og Udlændingen derfor ved faadanne ej ſkal drages ud af den Uvidenhed, hvori han alt formeget er, om hvad vi her eje, ſom vi andenſteds ſøge: — at vi i Næringsføſler; og Haandteringer ſtaaе ſaa langt tilbage, at, ſom de have hørt tale om, ſikkelige Folk her, ſom ønske at leve ſom andre Euro-pæere, maa udenlandsfra forſkrive ej allene Vogne og Huusgeraad af hvert Slags, allehaande Læier og Materialier, men alting fra Hat til Skoe, ſaa de endog maa reife til Hamborg eller til London engang imellem, for at lade ſig Klæder ſye, da vore Skrædere her, efter deres Paastand intet kunne ſkaffe, der er værdt at bære; ja da de høre at Folk her, der vil og kan leve taaleligen, maae ſaavidt de kan, lade deres Mad lavet, i Paſteter og deſlige, komme fra ſierne Kiekkener, ſaaſom vore Kofke her ej kunne lære at lave ædelig Epife: — af diſſe Reifendes Forherligelſe af alt fremmed, den Ulyſt ved alt her hiemme, ſom deres Lovſange over den udenlandske Herlighed udbreder, og ſom omſider maaskee ſmitter endog dem ſelv, ligefom andre Løgnere og Pralhanſe, undertiden lybe ſaa meget og ſaalænge, at de troe hvad de ſelv have opſpundet, ſkriver ſig velog den

Snæven og Vulkken mod alt, selv med Naturen, som her da maae hedde saa ublid og ubehagelig, som ingen andensteds, da her hverken vore moden Vin eller Ananas eller Figener, her er ni Maaneder Vinter og tre Maaneder ingen Sommer, her er Storm og Stud Varet igiennem; her er hverken Frugtbarhed eller Liv; her er saa, at man maatte undres over, at Folk kan udholde at henflæbe her et kummerfuldt Liv.

Lidt Kundskab vilde dog have lært disse godt Folk, og dem, som iskemme Klagerne med dem, at ligesom de Naturens Ubehageligheder (hvilke vi saavidt de ere virkelige dog have fælles med mange andre af de Lande vi skulde misunde) opveies for en magtig Deel saaledes af Behagelighederne, at det torde være uafgjort, hvilket Climat, vort eller de for de skionnestie paa Jordkloden erkjendte, har Færdiguet, saa have vi og her, ej foreene alt hvad Guld, Vid og Kunst har af yderst Guldkommenhed i alle Lande adspredt at fremvise; men saa meget, at det er Uvidenhedens Selvsforagt, der sætter os blandt Barbarer, og at vi i Næringsøyslers og Haandteringers fleste og fornødenste Frembringelser vilde snart naae de håndigste og vindstibeligste af Europas Folk, dersom vi vilde anvende paa vore egne Arbeideres Betaling kun noget flækkelig af det, hvormed vi vil.

villigen betale dem, som i fremmed Land arbeide for vor Yppighed.

Naar man skal straffe Børn, skal man da giøre det i Brede eller med koldt Blod?

(Denne Opgave var for nogle Aar siden fremsat til Undersøgelse i et Selskab, samlet for at sysselsette sig med Undersøgelser Opdragelsevæsenet vedkommende. Blandt flere blev ogsaa denne Besvarelse fremlagt.)

Opgaven synes at forudsætte som erkendt, at man maa straffe Børn. Skulde det ej være klart, at man maa, saa er det, indtil dette afgjøres, for tidlig at undersøge, hvorledes man dermed skulde bære sig ad. — Men antog man det endog for afgjort, at Børn vel maatte straffes, saa bør man, førend der skrides til det nærværende Spørgsmaals Besvarelse, forud have afgjort, 1) hvad man vil her have forstaaet ved Straffen; 2) hvad Forseelser man skulle straffe; og 3) hvad Straffens Henligt skulde være. Jeg troer det fornødent foreløbigen at berøre samtlige disse tre Puncter med et Par Ord.

a) Straf kalder man et Onde, som man tilføjer et førende, sig selv bevidst Væsen, i Uled-

leedning af en af samme Væsen, frivilligen, i det mindste ej uundgaaeligen, begaaet Handling, hvilken man anseer for subjectivisk ond hos den, som begaaer den.

Naar der i den criminale Lovgivning handles om Straf, saa vil man formodentligen fordre, at den, som Straffen skulde tilføjes, maa være notorisk et fornuftigt — i det mindste ikke et fornuftløst eller vanvittigt — Menneske; man vil fordre, at den, som skulde straffes for nogen Handling, maa have et usforvirret Begreb om Handlingen som ond, eller som forbuden, som ulovlig, være sig bevidst at have begaaet den, og baade i fysisk og moralsk Forstand have været i Stand til at lade Handlingen været ugiort.

Jeg fordrer ikke nær saa meget hos Barnet for at indrømme, at der maaskee kunde være Ret til at straffe det. Jeg antager, at det behøves ikke, at Barnet skal være i Stand til at indsee tydeligen at Handlingen i sig er ond, eller utilbarlig: jeg antager, det er nok, at det veed, den er forbuden: jeg fordrer alene, at det maa have fysisk Mulighed til at lade den være ugiort, uden endog at det har haft Begreb om dens moralske Umuelighed, uden for saavidt det vidste, at den var forbuden.

b Hvad Forseelser man da skulde straffe.

Jeg antager som afgjort, at man for at forebygge, at Barnet ingen strafværdige Handlinger begaaer, har anvendt alt det, man til den Hensigt kan: at man, førend det kan indsee sine Haandlingers Bestaffenheder og Følger, saa meget mueligt afholder det fra Leiligheden ja Mueligheden til at begaae skadelige Handlinger; og at man i det mindste aldeles ikke med affindig Raadshed selv forleder det, eller seer igiennem Fingrene med at andre forlede det til at foretage sig skadelige Handlinger: at man saameget, som det efter dets Faaetevne er muligt, vil have bibragt det rigtige Begreber om de Handlingers skadelige Følger, som man forbyder det. Men er alt dette endog iagttaget, saa vil man formodentligen endda ofte see det begaae Handlinger, hvis skadelige Virkninger det ej levende nok vil indsee, til at Begrebet om deres Skade kan overveie Gølelsen af den Behagelighed, disse øieblikkeligen maatte medfore.

Saabidt man enten havde forfamt, at forestille Barnet disse Handlingers virkelige Skadelighed, eller ej gjort denne saa indlysende, som man kunde, vil det endda være uret og uraadeligt at straffe det derfor, inden man paa det beste mueligt havde forsøgt ved Fornarscens mildere Middell, at gjøre det haarderes Anvendelse ufornodent.

Kun, naar det var yderst farligt, at lade, det komme an paa, om et Barn uden Straf eller Evangsmiddel, men frivilligen, vilde lade Handlingen fare eller ej, troer jeg det tilladeligt, det er ret, og fornødent, ved Rædsel for Straffen at afholde det fra at begaae den. — Altsaa straffes skulle Børn ikkun for saadanne Forseelser, som det yttrede Tilboielighed til, som man ei ved Overbevissning eller Overtalelse havde kunnet bringe det til at lade, og som det var alt for farligt at lade staae hen, om de vilde lade dem eller ei.

(Slutningen følger)

Christen Pram

Committeret i General Land- Oeconomie- og Commerce-Collegio.

Borger = B e n n e n .

No. 8.

Trettende Aargang.

Fredagen den 19. Februari 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. S. Holms Enke.

Anmeldelse.

Mandagen den 23. Februari bliver Repræsentant-Møde paa Prindsens Palais Kloften. 5 præsiø.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

S. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

E. Kobbø.

Naar

Naar man skal straffe Børn, skal man da gjøre det i Brede eller med koldt Blod?

(Fortsættelse.)

Nun som Exempel nævner jeg, om Børnet i en spæd Alder fandt megen umodstaaelig Behag, i at leege med Knive eller skarpe Ting, og det ej var mueligt at holde det derfra, saasom om det er en Barberer, en Knivsmed, en Glarmester eller deslige, der maatte have Børnet i sin Arbeidsstue; ligeledes om et Barn i en tilig Alder fik Cmag paa at drikke Brændeviin; eller i Almindelighed paa at stiale; eller paa at slaae i Stykker, paa at slaae om sig, yttre Bitterhed og Arrighed o. d. l. o. d. l. — Naar de efter Børnenes Fatterevne passelige Grunde herimod nogle faae Gange vare anvendte, var det unægteligen uforsvarligt, ikke meget snart at skride til at lade en følelig Straf fraraade dem at overgive sig til Vaner, som strax kunde blive dem farlige, men hvad Exempler som disse sidstbenævnte angik, i Tidens Længde ulykkeligjørende.

c) I hvad Hensigt man burde straffe?

Man

Man antager almindeligen to Slags Straffe, rettende, og exemplariske. — Flere vil Philosophie og paa den grundet Lovgivning ikke vide af. Det vedkommer ikke vort nærværende Djemeed at undersøge, hvad der dog torde være en tung Tviobl underkastet, om ikke de i alle Nationers Criminallobe bestemte Straffe for en meget stor Deel ere dicterede af en Mand, der hverken har haft den Skyldiges Rettelse eller Andres Afstrækning ved Exemplet til Djemeed, og om det ej er enten Hevn, eller en ligesaa lidt retfærdiggjort Lyst, om ikke til at forvolde Smerte og Skade, blot for den Behag der for somme kan findes i at forvolde Smerte og Skade, saa dog til i Smerter og Ubehageligheds Tilføielse at føle Fryd ved Følelsen af egen Storhed og Herremagt.

At de Straffe, vi skulle tilføie vore Børn, ikke maatte være dicterede enten af Hevn eller diævelsk Skadefryd; at de ikke maatte have disses Fyldestgiørelse, men derimod eene vore Børns Rettelse, deres Dannelse til det Gode, deres Redning fra en eller anden Lyde, som vi ej paa mildere Maade vidste at befrie dem for til Djemeed; — at saalange Børnestraffene ej engang med Retfærdighed kan virkes paa at være exemplariske, men blot og allene rettende, (emendatoriske), det troer jeg man for

næra

nærværende Djeblik endog uden videre Beviis vil tilkjæde mig.

At Hevn, i det mindste den vil ligesaa lod retfærdiggjortlige Siengjendelse ret ligger saa ganske til Grund i vore Begreber om Straf, at vi hvert Djeblik paa Straffene anvende Udtrykke, og med dem forbinde Bibegrebe, som maa passe paa Hevnen eller Siengjeldelsen, aldeles ikke paa den retfærdige Straf — vil ringeste Eftertanke overbevise os om. Aldrig tale vi i Henseende til Straffens Passelighed om deres Forhold til den Virkning de skulle gjøre, altsaa til Beskaffenheden hos Subjectet, der skal straffes, og hvad der i Folge deraf udfordres for at tilveiebringe den tilsigtede Forbedring, men allene om deres Forhold til den omhandlede Forbrydelse, hvis Storhed man ogsaa ofte bestemmer efter saare uphilosophiske Maalestokke.

Vore Begreber om Straffe, naar det er vore Børn det gielder, ere uden Tvivl oftest ikke meere rensede. Vi ansee efter en Art af Tarif, som vi gjøre, enhver efter sit Hoved, eller rettere efter sin Grille, en vis Grad af Straf at passe til enhver utilladt Handling. Naar Peer slaar sin Broder et Drefign, saa fortiener han to Drefign igien, naar han river sin Systers Dukke itu, saa fortiener han maaskee tre, og skal dertil misse sin Syngehest heele næste Dag; og river han Urtepot-

ten ned af Bindevet med den smukke Lebsøy, saa fortjener han det eller det —. Om trent saaledes vurderer man Forbrydelseerne, en paa den ene, en anden paa den anden Maade, men at bestemme efter det forskiellige Begreb, Peder kan have om det Onde han gjør, hvad derfor burde lides, anderledes for ham end for Paul, for i Forhold til begges Begreber at gjøre dem det vigtigt, at erindre hvad der er dem tilladt, hvad ikke, tænker man nokieldnere paa. — Men stærkere skulde vore Børnestraffe nok ikke være, end kun saa de kunde indeholde tilstrækkeligt Motiv for Børnet til at lade Handlingen, hvis invortes Utilladelighed enten ikke var deres uuddannede Forstand lys nok, eller, ikke virkede levende nok paa deres Forestillingsevne, for ej at undertrykkes af den Fornøjelse Handlingen maatte give, eller den Misfornøjelse at see sig ved Forbudet den Frihed indskrænket.

Bed at straffe uden vedbørligt Hensyn paa alle disse Omstændigheder opnaaer man letteligen tvende Formaale, saa vi med vore Opdragelses Bestræbelser med yderste Varsomhed burde vogte os for. Det eene er at gjøre vore Børn ved Straffene til slaviske Maschiner, dorste, sig selv foragtende Trældyr — det andet at opvække dem til Trodsen og Haldstarrighed; frække selvfloge Daa-
rer, og enten tøyleløse Barbarere, eller lumste
Hy

Hypocriter, som skule under pralende Lydighed deres Attraae, kun intil de kan komme til i Smug at handle som de ville.

Bedre Menneskekiendere end jeg ere eenige om, at Børn, deres Fornuft's kun Erfaringen manglende Ufuldkommenhed uagtet, alligevel i en meget tilig Alder heel vel skialne imellem Billighed og Ubillighed. — At det bør være dem tilladt, som det ej kan skade dem eller andre at udøve, vide de heel vel, fra det første at kunne skionne det ringeste. Kun vide de ofte ikke at skionne paa, hvad der kan skade dem og andre eller ikke. Man nødes ofte til at afholde dem fra hint eller dette, uden at de kunne indsee, det kunde skade om det ei var forbudet. At straffe dem for Overtrædelsen af et saadant, efter deres Faaetevne, despotiskt Forbud, uden at stræbe at faae dem til at begribe Forbudets Marsag, er at gjøre dem til Trælle, som skal, fordi de skal, og fordi en stærkere saa vil. — Hvad Under, at de trodse, hvor de kan? Hvad Under om de, følende deres Kræfters Svaghed til med Nytte at trodse, forstille Lydighed, men snige sig til at gjøre som de selv lyst. — At de ikke kunne fatte Forbudets Grund er ingen fyldestgjørende Marsag til ej at forsøge paa at fortolke dem den. Siger man dem alt for ofte at de ikke kunne forstaae Marsagen til hint eller dette, om man end sagde dem den, saa siger man

man for det første ofte usandt; thi rigtigheden og forstaaeligen fremsat, forstaae de meget som endog maaskee for det voxne Menneske, der meget have vænnet sig til at lade Fornuften udrugt, er vanskeligt nok at begribe. Men ved at giøre dem virkelig fatteligt alt, hvad der kan gøres dem fatteligt, at hvad man befaler eller forbyder, og for Resten ej at bruge Overherredømmet og Magtens Lydighedskrav, uden at anføre dem Grunden, enten de fatte dens Kraft eller ej, vinder man for det allermeste deres Tillid; de troe, at den deres overlegne Fornuft, der i saa meget efter deres egen Fornufts Dom har Ret, ogsaa har Ret, der hvor de endnu ej indsee det.

Straffe maatte maa efter alt dette ikkun, for at giøre dem en sandselig Motiv til at bestemme deres Handlinger efter de Grunde, man havde givet dem, naar de ellers ej vare at bringe til at adlyde disse Grunde, enten saa dette skeede fordi de ikke begrebe dem, eller fordi ikke disse Grunde uden saadant sandseligt Motiv vare tilstrækkelige til at overvinde de Grunde, der forlede dem til at handle anderledes.

Men vel at mærke: ved Straf skulde man dog nok aldeles ikke stærke at virke paa dem, uden i de Tilfælde, hvor det var yderst farligt, at lade dem saalænge handle efter eget Lykke, til de overvægtige fornufstnæssige Grunde kunde bestemme dem;

dem; det er, man maatte i alle mindre vigtige Tilfælde heller lade dem handle galt, og ved atter og atter fornuftigen at forestille dem Grundene for at handle anderledes, forandre deres Adfærd; og i ethvert Fald maatte men heller forsøge alt, hvad man kunde for at gjøre dem den farlige Handling umuelig, end ved positiv Straf tvinge dem dertil. Kun naar man var overbevist om at de klarligen indsaae saabel Grunden, hvorfor de burde handle, som man fordrede, og Rigtigheden af at de rettede sig efter disse Grunde, men endda handlede mod dem, altsaa trodsede i et afgjort vigtigt Anliggende den givne, af dem selv for retfærdig erkjendte Lob, der — maatte en Straf, en forud forkyndt, af dem selv, for retfærdig erkjendt Straf, insfigeres dem.

(Stutningen følger)

Christen Pram

Committeret i General Land- Oeconomie- og Commerce-Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 9.

Trettende Aargang.

Fredagen den 26. Februari 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

E x t r a c t

af

f i e r d e Q u a r t a l s R e g n s k a b

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

I n d t æ g t e r o g U d g i v t e r

fra 1ste October til 31te December 1800.

Indtægt.		Rd.	§
Kass-beholdningen fra 3die Qvart. d. N. var (See Børgervennen No. 49. 12te Aarg.)		206	75 $\frac{1}{2}$
A	Ugentlige Indkomster i dette Qvart. For Ugebladets 12te Aargang fra No. 39 til 52 incl. og Love til nye Medlemmer .	751	87
B	Qvartals Kontingenter 1) For Qvart. til ult September d. Aar 130. 26. 2) Restancer fra de forrige Qvart. 8. 77.	139	7
C	Årlige Indkomster: 2) Af 2 nye overordentl. Medlem. betalt prænum.	10	
D	Laans og Forskuds Afbetaling i dette Qvartal .	395	
E	Renterne til 1ste Dec. Term. d. N.	171	
Tilfældig Indtægter.			
1)	Modtaget for en opsagt Kivance-Obliga- tion under No. 301 dens paaly- den Summa 600rd.		
2)	Paaledes et mia anvist Laan af Deposito-Kassen til de for i Arbe- vilde Laans og Gratifikationers Adbetaling 1800rd	2400	
Summa Rd.		4073	73 $\frac{1}{2}$

Ovenstaaende 4de Qvartals Extract er overeensstem-
mende med Administrationens Kontrol, bevidner

H. J. Lantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

Udgiwt.

	Rd.	ß
1. De aarlig staaende Udgiwter: For Ugebladets Trykning og til Penninget med et bevilget Forskud i dette Qvartal	552	
2. Til de aarlige Pensioner betalt for dette og forrige Qvartaler	322	72
3. Til de for i Aar, efter Repræsentanternes Beslutning den 10 Novbr. d. A. bevilgede Gratificationer betalt	494	
4. Af de, efter forbemeldte Resolution, bevilgede Laan og Forskud, der var i alt 1270 Rd. er udbetalt	1240	
5. Til Kongelige Obligationers Indkøb	615	
6. Extraordinaire Udgiwter:		
a) Betalt i Udtag paa det under Indtægten anførte Laan i Deposito Kassen 600		
og i Maan. Ren af hele Laanet 6		
b) Til forfaldne Renter af ovenmeldte indkøbte Obligationer 17. 86.		
c) Til nogle mig anviste Regninger 6.		
	629	86
Dr. Ball. bliver Kassebeholdningen ved 1800 Aars Udgang	220	11 $\frac{1}{2}$
Summa Rd.	4073	73 $\frac{1}{2}$

Kjøbenhavn den 31te Decbr. 1800.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

Anmeldelse.

Sidstafvigte Mandag den 23de d M. blev i Repræsentsnt Forsamlingen afgjort og besluttet følgende :

Først blev foreslaaet at vælge en nye Admisnistrator i mit E. C. Martens Sted, der efter Selskabets Love nu skulle fratræde Administratio:nen, da jeg havde været ved samme i 3 Aar; men som de Herrer Repræsentsntere vare enstemmige i at vælge mig paa nye, saa paatog jeg mig villig at vedblive endnu 3 Aar som Selskabets Ad:ministrator.

Dernæst blev foretaget Valget af de nye Repræsentsntere i de afdødes og fratrædendes Sted, hvilke nærmere skal blive anmeldt, saasnart Erklæringerne fra dem om Modtagelsen ere indhentede :

Fra Skræder Gegebergs Enke var indkommen en Ansøgning om at maatte beholde hendes afdøde Mand's Pension, som var 10 Rd., dette blev hende bevilget :

Bogholderens nye Boger, som af Administrationen ere autoriserede til Brug ved Selskabet, bleve foreviste, 4de Kvartals Extract Regnskab for afvigte Aar blev af Kassereren fremlagt og er anført foran i dette Blad :

Eft at revidere General-Regnskabet for Aaret 1800 blev valgt Herr Pastor Brorsen og Landmaaler Koptist Collin, som vare tilstæde og vilste den Gudhed at vaatage sig samme.

Eftfødt bleve følgende nye Medlemmer optagne i Selskabet.

- I Hr. Finansraad Georg Ditlev Frid. Roes
som Overordentlig.
- 2 — Kjøbmand Lombert Boelbrandt Klein.
- 3 — Muurmester Lauritz Trane.
- 4 — Profurator Peter Dav. Bejer.
- 5 — Politiebetient Ole Erichsen Moe.
- 6 — Urtekræmmer Peter Føns.
- 7 — Bager Joh. Frider. Martens.
- 8 — Hof-Decorator Friderich Cabott.
- 9 — Fuldmægtig J. Finans Colleg. Frider.
Wilhelm Augsell.
- 10 — Fuldmægtig Sieghardt Colbjørnsen
Germann.
- 11 — Professor Sylvester Saxorph.
- 12 — Professor Olle Warberg.
- 13 — Frider. Høgh Guldberg Lektor ved Se-
minariet
- 14 — Joh. Ernst Gunnerus Hult Catechet
ved Nicolai Menighed.
- 15 — Urtekræmmer Færck.
- 16 — Bogholder Benjamin Hejmann.

17 — Horkræmmer Nicolai Olsen.

18 — Jomfrue Sara Furst.

Administrationen for det forenede Under-
støttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

Naar man skal straffe Børn, skal man da
giøre det i Brede eller med koldt
Blod?

(Fortsættelse.)

Efter denne forudgionne Bestemmelse troer jeg det
ikke længer vanskeligt at afgjøre, om man i Bre-
de eller med koldt Blod skulle straffe.

Et af to Tilfælde maatte, hver Gang der
skulde straffes, have Sted: enten forstode Børnene
Marsagen til den dem mere end engang endog i Over-
trædelsesfald uden Straf foreholdte Lov, de, for at
straffes, maatte have overtraadt, eller de forstode
den ikke.

Forstode de den, og hvilket er det samme
erkiendte dens Gyldighed, saa maatte Overtræ-
delsen enten skee af Ondskab, af Haldstar-
righed, utøjlet Frihedslyst, eller af
Slødesløshed, Ubetænksomhed, Overivelse.

Ondi

Ondskab, det er Traadsen af Betragtning
 af stiftet Onde eller Ubehagelighed, Følelses-
 hed for den Lidelse, den Ulempe, de selv ved Hand-
 lingen forarsagede, Skadefrohed, og Lumpen-
 hed — ere Egenstaber, hvilke jeg ikke letteligen
 skulde troe muelige hos Børn, som ved usorstan-
 dig Opdragelse ikke allerede vare fordærvede.
 Men skulde man see saadanne Egenstaber med koldt
 Blod? Skulde vor Jær for de modsatte Egen-
 stabers Indplandtning i BARNETS Barm ej være
 saa alvorlig, at man engang skulde harmes over
 disse? — Og gjorde man det, af hvad Aarsag
 skulde man da skule for den lille Misdæder at
 man harmedes?

Skidesløshed skulde ikke straffes, med min-
 dre den forarsagede utilladelig Handling, der i sig
 eller sine Følger var særdeles vigtig, eller naar Bar-
 net nærmede sig til at blive saa skidesløst, som
 om det ingen Fornuft havde. — Skulde den, der
 udgav sig for BARNETS Ven, eller det Godes, see
 derpaa med kold Ligegyldighed?

Forstod BARNET ikke Grunden til den Lov,
 man fordrede det skulde adlyde, men for Resten
 viiste, i hvad det forstod, Lyst til at lyde fornuft-
 tige Grunde, saa maatte det Tilfælde i hvilket
 det overtraadte saa der skulde Straf til, være end
 ydermere af Vigtighed — saalange muelige
 maatte man da søge at vinde dets Fornuft.

tes man i sligt vigtigt Fald til at betrygge sig for Fremtiden dets Opmærksomhed og Lydighed, — et foldt uelskeligt Væsen maatte man være, om man endda saae den Ulykke Barnet styrtede sig eller andre i, og ej harmedes.

Harmedes man, jeg kan ikke forestille mig nogen Grund, hvorfor man skulde stræbe at skule for Barnet at man harmedes, uden det skulde være den af Helvetius og andre noksom giendroevne, at man skulde opdrage det, ubekiendt med alt hvad der heder Videnskab, til selv at ingen at have.

(Stutningen følger)

Christen Pram

Committeret i General Land- Deconomie- og Commerce-Collegio.

Borger = B e n n e n .

No. 10.

Trettende Aargang.

Fredagen den 6. Marti. 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Naar man skal straffe Børn, skal man da giøre det i Brede eller med koldt Blod?

(Slutning.)

Jeg haaber, de, jeg skriver dette for, ere enige med mig i at ansee Lidenfkaerne for det de ere, Livets Liv, Lykfalighedens Drivefæder og Rydelfesredfkaer, uden hvilke der hverken var Virkfomhed, Dyd, eller Glæde til.

Skulde man fordølge en Lidenfka man havde, og havde med Grund, da blev dette et Hyklerie, fom nødvendig for den unge Siæl, der fkulde danne, om han opdagede det, vilde være af de farligfte Følger — og hvorledes fkiule det med Sikkerhed — og hvorfor? — Desuden
med

med en Lumpenhed at danne Mennesker — Børn ere ogsaa Mennesker — til Keistaffenhed, hvilken Modsigelse!

Man skulde straffe med koldt Blod: Straf er Tilføjelsen af et Onde. Jeg skulde tilføje min lille mod mig svage Yndling et Onde, uden at han saae det harmede mig, at være i denne grusomme Nødvendighed! Hvilket Begreb maatte denne min Udfærd give Børnet om mit Hierte — at det skulde være ligegyldigt ved at see min Elskede udsætte sig selv eller andre for det Onde, den Lidelse, de Ulykker, jeg vilde indbilde ham, den Udi. Jeg straffede, indeholdt. — Enten maatte Børnet troe, jeg loj, og foregav kun alt dette Onde at ligge i dets Handling, eller det maatte affkøe mig som et Umenneske, og med mig mine Lærdomme. — Straf, et vilkaarligt Onde, en Lidelse, vilde jeg tilføje den, jeg foregav at elske — det vil vi dog vel have, de Børn, vi opdrage skulle troe om os — og det skulde see mig ligegyldig ved at erfare det at være en Misdæder, og at forårsage det Lidelse! det vil da affkøe mig som Hykler og Tyran; og nu, hvilket Exempel! — hvad maatte der blive af et Børn, som saaledes blev opdraget! Kun en eneste Gang at gjøre denne Bemærkning over sin Fader eller Lærer maatte rimeligen for stedse fordærve dets Charakter.

Nej med inderlig Overbeviisning siger jeg, ingen skadeligere, ingen skrækkeligere Lære kan prædikes end den: Straffer med koldt Blod eders Børn, naar de fortiene Straf.

Nej — vorder Brede, lader Børnene umiskjendelige se, at det oprører eders Jnderste, at I harmes bitterligen, over de Ulykker, som den strafværdige Udaad, de begaae, bereder dem; at I føle med inderlig Harm og Uvillie Bitterheden af den Nødvendighed at tilføie dem Eldelse og Harm; og først da vil Straffen virke blideligen, vil ej blot legemligen, men til Sjælen smerte dem, forbedre dem, gjøre dem elskelige, godmodige, lykkelige, Lykken værd, og skaffe Eder dets inderlige Kjærlighed og Hviagtelse..

Der er med den her bestredne, som med megen moralsk Lære: den almindelige antagne Regel er, at vi, naar vi revse vore Børn, for alting jo maae være koldsindige; det maae slet ikke anfægte os, de maae ingenlunde see os derved opbragte. — Den konstige, unaturlige Regel lyde saa. Alle erkjende dens Gyldighed, ingen retter sig efter den. Naturens Forskrift trodser den unaturlige, den skadelige Konsts Digt. Hvor meget vi end ved Kold og utænk som uføit Raisonering ville synes at troe, at bisalde Kealen: værre kolde Despoter! udøver med ligegyldig Strænhed eders Herredom! Lader ingen Sindsbevægelse røre, at

at det smerter Eder, at være Eders Børns Bøddler, at see af dem Udaad, som nøder eder til at behandle dem saaledes, som J dog vel ikke vil at de med lige Kulde skulde kunne behandle det umælende Dyr; og fremtillet i sin sande Skikkelse er dog dette nok den almeen antagne Regels Indhold; men hvormeget man end lader som man erkiender den for vis og sand, bærer man sig dog fielden for heel tydeligen at lade Børnene see, at der er Lidenkab, sand Forbittrelse med i Handlingen. Vel! det er Naturens, Fornuftens, ej udviklede men dog sande Røst, der overdøber den falske Morals falske Forskrift. Men nu er Grændsen overtraadt. Alt for ofte see man nu den regellose Lidenkab ligesaa ilde at misbruge sit Herredom. Trods Reglen straffer man ej allene i ufordugt Lidenkab, men i Kaserie. Man vises ej med at være Bøddler, Ketsfærdighedens strænge men til Straffen autoriserte Udøvere; men alt for ofte straffer man ej blot i Lidenkab, men med Lidenkab, og som for Lyst, og til Lidenkabens ved dens ej Ketsfærdighedens Fyldestgiørelse affiøles. Men seer grusomme, unaturlige Forældre og Lærere mishandle Ungdommen om ej reent uden Brøde, saa dog uforholdsmæssigen og umaadeligen i Forhold til Forseelsen; alt for tidt seer man Straffen koste den arme Straffedes Helbred eller Førlighed, i det mindste ofte, at disse

diffe ved de Straffendes Kaserie sættes i Bove.

Behøver det efter det oven fremsatte at anmærkes, at dette er et ligesaa afskyeligt Tyrannie, en ligesaa sfiendtq Umenneskelighed, som den ufornuftige Koldblodighed, mod hvilken vi advarede?

Forældre, Lærere, huosombest der har med Børns Daanelse at giøre! værer forstandige, værer retfærdige mod de eder undergivne enkelte tilvoxende Mennesker! elsker dem ommeeligen, bedømmer, behandler dem med Forstand og Godhed. Sielden fielden vilde J finde forstandig Grund til Ublidhed end siige til Straffe. Men naar J ere fornuftigen bragte til Overbeviisning om den sorgelige Nødvendighed at maatte straffe, da straffer retfærdigen, strængeligen, med den Misfor- nøjelse, den Lidenskab, som denne Nødvendighed maae opvække hos gode Mennesker. — Men raser ikke, værer aldrig grusomme, aldrig uretfærdige, vorder vrede, synder ikke. —

Harun al Kaschid og hans Bqir.

(Efter Genius der Zeit Mæej 1800. p. 72 af v. Halem).

Den Verden om bekiendte babyloniske Calif, Harun, med Tilnavn al Kaschid, det er, den

Den retfærdige, blev engang i allerdybeste Underdanighed saaledes tilspurgt af en af sine Vizirer, ved Navn Mustasser:

„Befignelse over dig, Rigerneſ Beherſker fra Øſtens Porte til det fierneste Veſtens yderſte Grændſer! Hvad monne dit viſe Hjemed være, dermed at du, hvis Viſdom til fuldeſte Overſiſdighed er nok for dig ſelv for og dine Trælles Milioner, alligevel ved Skoler og Lærdoms Foranſtaltninger synes at have henplantet til ydermere troelig Opvæxt Viſdoms Frøe, der overalt truer at fremvoxe ſaa yppigen? Troer du, at, naar Viſdom ſaaledes bliver en Vare, ſom alle de, der ſkulle adlyde din egen Viſdoms Bud, kunne komme i Befiddelse af, hins Bud da med ſtorre Willighed ſkulle vorde adlydede?”

„Wiſſeligen Vizir, ſvarede Califen! Paa Kundſkabens Træe voxer Lydighed for Retfærd og Viſdom. Da følger Folket glædeligen Loven, naar det ſelv er i Stand til at erkiende, at det er viis, velgiørende eller fornøden.”

„Du troer da og, blev Viziren ved, at det oplyſte Folk rigtigere betaler den Tribut, din Trones Herlighed fordrer?”

„Wiſſeligen, var Al Raſchids Svar, det indſeer jo da, at det ifkun maae betale, hvad dets Nytte fordrer.”

„Og tapprere, venter du, at den underviste Kriger skal tee sig i Striden.“

„Naturligviis! han skal da vide, hvad han strider for; hans Tapperhed ledes af kyndige Anførere.“

„Det skulde ej undgaae din vise Opmærksomhed, mægtigste Herre, Herre! vedblev Viziren med en Mine, som viste hvor viis hgn troede denne sin Bemærkning, at de Lærde, de Viise, Du fremklækker, meget befrygteligen vilde undersøge og begrundste din egen Daad?“

„Befrygteligen! gav Califen med et Smil til Gienfvar; hvorledes skulde jeg frygte hvad jeg med Længsel haaber? thi sikkerligen den Viises Dadel vil vorde mig lærerig.“

„Og disse Herrer Viise skulde ej kunne udbrede Bildfarelser, sagde fremdeles Viziren, man med et Smil, som viste hvor tryg han selv var paa ingen at kunne antage eller udbrede.“

„Ogsaa upaatvivleligen, soarede Califen, siden de ere Mennesker; men formodentli gere er det, at de Ej underviste ville fare vild, og drage andre Ej underviste i Bildfarelsen med sig. Men den Viises Feil vilde snart udfindes af andre Viise, og Sandheden fremledes. — Du spotter dog ej Solen, fordi dens Straaler ogsaa aale Jordenskyer, der nedbuldre Dod og Fordærvelse. Den bli-

bliver ej derfor desmindre Verdens alting oplivende Belgiorer."

"O Herre, Herre! sagde nu Viziren, naadelig vende du dit Øre til din ringeste Træls varselende Ord. Fra den Tid af, da en ubegrændset Forskningsdrift har angrebet dit Folk, er de, som fryde sig i dit Nason's Straaler, og, op-
højede ved din allernaadigste Tillids Kraft, burde nyde Virkningen af din Herligheds alting beskyttende Skygge, ei længer i fordums Røe for Dadelens Angreb. Jeg selv — mægtigste Calif! jeg selv — —

Ja saa, afbrød ham Califen, og vendte sig fra ham, med Foragten's Hofmanden knusende Bjekast.

Christen Pram

Committeret i General Land- Deconomie- og Commerce-Collegio.

Borger = Vennen.

No. II.

Trettende Aargang.

Fredagen den 13. Marti. 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Hølm's Enke.

L e g e

til Morsskab og nyttig Tidsfordriv,
efter Gutschmuth's.

(Fortsættelse.)

(Begyndelsen stod i Borgervennen for 1800.
No. 41-44)

Beskrivelsen over den Leg, som har til Overskrift Jagten, og som staaer i nyssævante No. 44 af Borgervennen for 1800, oversatte jeg Ord for Ord udaf Gutschmuth's Bog (Spiele zur Uebung und Erholung des Körpers und Geistes) Det er i Grunden den samme Leg, eller i det mindste meget lignende
en

en Leg, som leges af Børn hos os, og paa Lan, det i Danmark kaldes Fjæle Skjæg (som vel er det gamle Fjælster D: Skjul) og i Norge Tvi! Brænde! Denne Fjæleleg gaaer det saaledes til med. En Flok Børn stiller sig i en Kreds, og ved at tælle rundt med nogen af de i staae Tilfælde brugelige Abracadabra remser af jores, hoder først skal staae, det er: blive ved Maalet (en Port eller en Dør), ikke see sig om for alle de andre har skjulet sig, og siden søge dem op en efter en anden. Man leger helst i en stor Gaard, som er vel forsynet med Affkroge, Lader, Høsthyder, Bøgne, Brændestabler, Hesser, og alt sligt som man kan skjule sig i eller krybe bag ved. Konsten bestaaer nu i at fjæle sig saaledes, at den som staaer, det vil sige: den som skal søge op, ikke uden med Nøje kan finde En, eller og man passer paa, naar han som søger, er borte fra Maalet, da at forekomme ham, lobe hen til Aafstedet eller Maalet, staae paa Døren eller Porten, og raabe: *** for N. N., paa norsk: tvi! brænde! for N. N., thi saa skal han staae igjen, og Legen begynder forfra. Den som staaer, ham paaligger det, som sagt, at lede alle dem op som har fjælet sig. Aldrig saasnart faaer han paa sine Excursioner Øje paa En af dem, før han skynder sig til sit Maal, banker derpaa, og nævner den Gøndnes Navn. Den som saaledes

er funden og optraadt, er da særdig og har intet at gjøre for alle de Andre ere opsegte. — Næstegang skal den staae, som først blev opdaget. —

Natlige Lege.

De fleste Mennesker ere bange om Natten. Kun saa bestjærnes af Fornuft Oplysning Aand og Mod imod denne naturlige Banghed. Stærke Aander, Philosopher, og Krigere ere om Dagen urokkelig standhaftige, men skjælve om Natten, saasnart det mindste Blad rører sig. Aarsagen dertil ligger ikke i de Spøgelsehistorier man har hørt i Animesiuen, men i det, som volder at Duen er mistroisk og Almuen overtroisk; nemlig i Uvidenhed om Tingene der omgive os. For sig Frygtsomhed hjælper intet andet end Vanen, thi ved den tæmmes Imaginationen. Det er ganske forgjæves at ville raisonnere og demonstrere for den som er bange, hvor ugrundet hans Angst er; et kraftigere Middel end alle philosophiske Grunde er det, ofte at føre ham ud i Mørke. En Blytækker bliver ikke svimmel, og den der er vant til Mørke, føler ikke længere nogen Frygt derved. Til at bringe det saavidt med unge Mennesker, dertil er Lege meget gavnlige. men de maa forbindes med Latter og Ekjemt og foretages i Selskab. Derved bliver man sikkrere paa

Hænder og Fødder, og Imaginationen, som opfyldes med de natlige Lege's behagelige Billeder, falder ikke saa let paa at tænke sig voldsomme Gjenstande.

Det Anførte er Quintessentsen af det Rousseau saa fortræffelig siger i sin Emil over denne Materie. Men det som han paastaar om Ummestue Fortællinger, gjendriver sig selv derved, at mange Mennesker ogsaa ere bange for Spøgesfer ved høj lys Dag, naar de dog klart og tydelig kan see alt hvad der omgiver dem.

Rousseau foreslaaer Lege om Natten, eller, om man vil heller kalde dem saa, pædagogiske Dvælfeser. Han vil, at man skal samle en hel Del Børn om Aftenen, og give dem noget at bestille hvor der var mørkt.

Man maatte ikke lade et Barn gaae alene, men flere sammen, indtil man var vis paa, at det ikke blev alt for meget forskrækket.

Af de Lege som Gutschmuth's foreslaaer at leges i Mørke, er den ene den nysbestrevne Jagt, med den Forskjel, at Bildbanen da maa være en jevnere Plads, en Eng s. Exempel. En anden Leg er Bægterne og Tyvene, hvortil han har taget Ideerne udaf Hyde de ludis Orientalium, hvor det er en mesopotamisk Leg. Et Selskab paa 20 a 30 Personer eller flere befinder sig paa en stor med Buske omgiven Eng eller i en rummelig Have.

Have. En udnævnes til Kadi; han deler Selskabet i to Partier, hvoraf det ene skal forestille Tyve og det andet Vægtere. Hvert Partie faaer sin Parole, Vægterne for Ex. Ordet Bourdeaux og Tyvene Rouen Til Kjendtegn binde Vægterne et hvidt Klæde eller hvidt Papir om Armen, Tyvene bevæbne sig med flættede Torklæder. Derpaa forføje Tyvene sig bort, for at skjule sig eller lægge sig i Baghold hvor de kan komme til. Efter et bestemt Antal Minuters Forløb, begiver Kadi sig med sine Vægtere ud for at gribe Tyvene. Kadi sender nogle ud for at recognoscere og rapportere, andre for at omringe en vis Egn, og andre for at gjenne ved visse Plasser o. s. v. Det maa have Lighed i Alt med militaire Manøvrer. Saasnart en Vægter støder paa en Tyv, nævner han sin Parole, og kan han komme til blot at røre ved ham, saa er Tyven hans, og Legens Regler medføre, at Jutgen maa sætte sig til Modværge. Kadi og hans Medhjelpere kaldes sammen, Tyven udstaaer sin Straf og faaer Lamp af de flættede Torklæder. Naar det er forbi, bliver han forbandlet til Vægter og faaer Tegnet paa Armen.

Imidlertid ere Tyvene ikke heller ledige, men stræbe det bedste de kan, at gjøre Vægterne til Tyve.

De søge at liste sig i al Stilhed omkring og at komme bag paa Bægterne. Kan de komme en Bægter saa nær at de kan ramme ham med deres Tørklæde og nævne deres Parole (Kouen) for Bægterne saaer sit Bordeaux udtalt, saa er Bægteren i samme Øjeblik Tøv, og maa skynde sig at skjule sig for Bægterne.

Her arbejde saaledes to Partier uophørlig imod hinanden. Lykkes det Bægterne at fange alle Tøvene, saa har dette Partie vunden; og kan Tøvene faae alle Bægterne gjorte til Tøve saa gjelder det omvendt. Dersom Tøvene kan faae Kam til at gjøre Kadi selv til Tøv, raabe de Hurra, saa er Legen ude, og det Partie har vunden. — Det kan ofte træffe ind, og det tilkommer ham som Kadi at være yderlig forsigtig.

Denne Leg har særdeles megen Interesse for Ungdommen, naar begge Parter anvende Munterhed, Mod, Snildhed og Forsigtighed. Man er bestandig i fuld Forventning om hvad der vil skee. Ethvert Skridt kræver Forsigtighed, Øje og Øre ere bestandig syffelsatte for at mærke hver endog den allermindste Bevægelse og Summel. Man maa bestandig have Landsnær-nærværelse, da Angrebene skee med List Hurtighed og Overraskelse. — Legemet savner heller ikke Motion.

Legen passer godt til de raa og meget mårke Efteraarsastener.

Enfomhedlege.

Under denne Rubrik forekomme hos Guts-
muth blot disse 3 Spil: a) med en Pisk eller Sl at drive
en Top eller kegledannet Legeme af Træom paa sin
Spids, som man om Sommeren ofte kan see Drengene
more sig med paa Gaden. b) en Lu det op
eller Brum let op bestaaer af en hul Kugle, som
paa Siden har en Abning og underneden en rund,
tillspidset Tap til at staa paa. Den gjøres af enhver
Evarver, og Maaden at lege med den paa, er be-
kjendt nok. c) den Leg at have to Bolde at spille
med, saaledes at den ene er i Haanden mens den
anden er i Luften. Best seer det ud, hvem der
paa engang kan bruge begge Hænder, saa at 4
Bolde bestandig ere i Bevægelse.

B. Om Opmærksomhedlege.

Det er Lege, hvorved det ikke kommer an
paa at iagttage eller bedømme sandselige Indtryk.
Her skal ene og allene Agtsomheden henvendes
paa en Gjenstand, for i Hast at blive en for-
ud bestemt Forandring paaer, og rette sig deref-
ter

ter i sin Udfærd. Disse Lege har' følgende 'mindre Værd end de foregaaende, kan dog have deres Nytte, da de enten give Anledning til at røre sig, eller tjene til Morfskab og til at afbryde alvorlig og trættende Grublen. — Der gives desuden unge Mennesker, hos hvilke Sjælens Operationer gaae meget langsom for sig. Vejen fra Øje eller Øre af og til Sjælen, synes at være mange Mile lang, og deraf til Hænder eller Fødder endnu længere. For saadanne ere disse Lege meget gavnlige. Ligeledes kan man anbefale dem for alle unge Mennesker som ere flygtige og ingensteds have No paa sig. — Det er lutter Selskabslege.

(Fortsættelse følger.)

Rasmus Nyerup,

Professor.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 12.

Trettende Aargang.

Fredagen den 19. Marti. 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Da Administrationen ei endnu har erholdet Svar fra alle de den 23. Febr. d. Aar valgte Repræsentanter om de behage at modtage Valget, har man ei endnu kundet annelde samtlige i Aar valgte Repræsentanter, og da intet af Vigtighed er at foredrage, har man anseet det uforsødent at sammenkalde de Herrer Repræsentanter til Møde i denne, men udsætter samme til næste Maaned.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. K. Klouen.

C. Kilde.

L e g e

til Morsskab og nyttig Tidsfordriv,
efter Gutschmuths.

(Fortsættelse.)

Alt fjæle Krabassen.

Denne Leg (paa tydsk: Das Plumpsack-
Berstecken) beskriver Gutschmuths saaledes:

„Et

„Et Selskab af en hel Del Personer, jo flere jo bedre, sætter sig i Række, den ene Stol tæt ved den anden. Enhver holder sine Hænder bag paa Ryggen og er rede til at modtage Krabassen og igjen at levere den fra sig. Fra Forsningen loddes der om hvem der skal være Søger, og han begynder da Legen med at kaste Krabadsken hen til dem der sidde ned. Disse skjule strax Krabadsken bag Ryggen, og lade den løbe imellem Hænderne fra den ene til den anden, snart hist og snart her, alt for at forvirre den Søgende at han ikke skal faae den fat.

Den Søgende har det ikke saa ganske let. Han staaer der for Fronten, og maa passe paa hver Mine og hver Bevægelse der kunde røbe ham hos hvem Krabassen er. Pludselig springer han hen til det Sted hvor han synes han mærkede den, føler i en Hast Hænderne bag Ryggen og troer at gribe Krabassen. Men i det samme Øjeblik er Krabadsken hos en anden, og Søgeren ikke allene gaaer glip af den, men faaer endog dygtige Bank. Thi imidlertid Søgeren staaer og leder hos En, er den i hvis Hænder Krabassen er, berettiget til at give Søgeren en Rap, kun at han gjør det gesvindt, og strax faaer Krabadsken bag Ryggen og afsted igjen. — Det er en Regel ved Spillet, at Ingen maa forlade sit Sæde for at komme til at staae. — Den i hvis Hæn-

Hænder eller Klæder eller under hvist Gæde Krabadstien attraperes, han bliver Søger.“

Denne Leg er som en Wendant til den som under Opskrift: Krabadstien, beskrives i de paa Liunges Forlag udfomne Julelege og Legemøbevægelser, andet Oplag Side II. Da den Liunges Leg giver mere Bevægelse end den hos Gutschmuths, bør den unægtelig foretrakkes. Man kunde da endelig for en Forandring skyld lege dem begge. Forskjellen paa dem er at hos Gutschmuths sidder man og stræber at dølge Krabadstien for den Søgende. Hos Liunge staaer man, og den Enkelte stræber at fikke Krabadstien En i Næven uden at hans Nabo skal mærke det, som der ved vilde kunne undsløpe de Næb ham vare tiltænkte.

Trillingjagten.

Hos Gutschmuths heder denne Leg: Das Drittenabschlagen, og beskrives saaledes.

Selskabet maa bestaae af et lige Antal, og ikke være færre end 12. En af de 12 gjøres til Trillingjæger (i det tydske: Abschläger) og faaer et snoet Tørklæde i Haanden. De andre stille sig Par og Par i en Runddel, den ene Person tør bag ved den anden med Ansigterne vendte ind ad, og det ene Par 5 a 8 Skridt fra det andet. Da Personernes Antal ved Jægerens Fragang er bleven ulige, saa bliver der, ved denne Opstil-

skillelse to Mand høj, følgerig en Person tilovers der ingen Mage har. Han staaer da for det første midt i Kredsen og Jægeren uden for den. Naar Legen skal gaae an, stiller hin enkelte Person sig gesvindt for det første det beste Par, saa der paa det Sted, isteden for 2 Mand, nu er 3. Naar Jægeren seer det, skynder han sig for at komme til at give den bageste i Trillinggeledet en Kap. Denne oppebier ikke det, men løber alt hvad han i en Hast kan for at komme til at være foran et Par; Jægeren han bag efter, for her at ramme Trediemanden; men denne han ligeledes affred og redder sig for et andet Par; og saa fremdeles. Saasnart Jægeren kan naae at give Drillingen en Kap enten medens han er tredie Mand eller imedens han er paa Vejen hen foran et andet Par, saa bliver Drillingen Jæger.

Denne Leg anpriser Gutsmuths som meget simpel, meget let at lære, og ret morsom. Man faaer derved en herlig Bevægelse, og maa snoe og vende Kroppen til alle Sider. Man maa være temmelig agtpaagivende; thi man ved aldrig naar En kommer og stiller sig foran der hvor man er i det bageste Geled. Jægeren er desuden ofte lige i ens Hæle. Jægeren har en temmelig vanskelig Forretning formedelsst den megen Løben, men længe pleier den ikke at være, da der er en idelig Afdeyling.

Hog efter Høne.

Denne Leg, i det tydske Die Glucke und der Seyer kaldet, behøver jeg ikke at anføre Beskrivelsen paa, da den aldeles kommer overeens med den Maade den leges paa hos os. Den eneste Forstjæl er der, at Gutsmuths gaaer lige til Texten strax, og lader Høgen ryge lige i Kyllingerne; derimod præluderes hos os med nogle Remser, for Ex.

Giv mig Rum! Rum!

Mens jeg vender mine Kyllinger tre Gange om ic.

eller med sliq en Dialog mellem Høgen og Hønen:

Hog. Jeg skraber, jeg skraber.

Høn. Hvorefter skraber du?

Hog. Efter en gammel rusten Synaal.

Høn. Hvortil vil du have den Synaal?

Hog. Til at bøde paa en gammel Kjedel

med.

Høn. Hvortil vil du med den Kjedel?

Hog. Til at fuge nogle Kyllinger i.

Høn. Hvor vil du faae dem?

Hog. Hos Dig eller Din Nabo.

Høn. Det vil vi nappes om.

Denne Leg, siger Gutsmuths, fortjener meget at anbefales, og morer Ungdommen meget. Den giver stærk Bevægelse og man vænnes til at kunne bruge Benene rast. Men paa den

anden Side maa man dog ogsaa være forsigtig ved den Leg, i hvilken Henseende jeg maa gjøre opmærksom paa følgende.

Man maa ingenlunde lege denne Leg andre Steder end paa en jævn Plads hvor Jorden ikke er haard. De som lege sammen og udgjøre een Række tillige med Hønen, maa i Hensigt til Stærkelse og Styrke ikke være for meget ulige. Det vilde være misligt, om man lod fleinlige Drengene paa en 8 Aar komme imellem 12 a 14 Aars, da de ved Kadens idelige Svingning qvistes altfor hæftig frem og tilbage.

Den anden Betænkelse bestaaer deri: Tager man fat i hinandens Klæder, blive de let revne itu; tager man hinanden i Hænderne, kan de let forvries eller Armene komme af Led; binder man et Tørklæde om Livet og holder ved det, saa præsses Indvoldene for stærk sammen. Altsaa bliver det Regelen, aldrig at lege saaledes, at man tager hinanden fat i Hænderne, og stedse at flemme saa lidt som mueligt, og kun holde løselig.

Pindespil eller Skravneise.

Hos Gutemuths Feder spiel, er en Leg som for engang er interessant nok, og saa ringe den end er, udkræves der dog Agtsomhed og Om-

dømm

domme, naar Smaadrenge eller Smaapiger give sig af dermed. I somme Nürnbergers Boder kan man faae Pindene tilføjs gjorte af Elfenbeen. Men Børnene kan gjetne selv snitte sig dem. Man tager nemlig et Væsteløg og skjær deraf 60 a 100 Smaapinde, ikke tykkere end en grov Strikkpind, og 4 Tommer lange. Disse Pinde holder man sammen i Haanden, og man lader dem falde paa Bordet fra en liden Højde med den tykke Ende nedad. Der ligge de da i en Hob hulter til bulter blandt hinanden, og nu kommer det an paa, af denne Dynge at tage eller vippe en Pind bort efter en anden saaledes at ingen af de andre det allermindste rokkes eller rystes. Til det Brug har man en lille fin, ude i Enden med en Krumming eller Hage (eller en krumbojet Naal) forsynet Pind. Dermed trækker man et Stykke af Hoben til sig efter det andet, saalænge indtil man rører eller rokker ved et hosliggende. I saa Tilfælde kommer den Medlegende til at trække, saa længe han kan hytte sig for ikke at sætte nogen anden Pind i Bevægelse end dem han vil hente frem.

Til denne af Gutschmuths givne Beskrivelse maa jeg tilføje, at det Spil hos os har nogle smaa Modificationer. Man giver nemlig Pindene visse Betydninger og de til disse Betydninger nogenledes passende Former, som Svov, Spade, Spyde, River, Lær, Kors. o. l. f.

Bilboquet.

En henved 4 Tommer lang jirlig svartet Stok af Ben Træ eller Elfenben, er i den øverste Ende forsynet med en liden Hulhed i Form af en Halskugle. Den anden Ende løber ud i en Spids. I Midten paa den lille Stok er en Silkesnor gjort fast, hvorved der hænges en Kugle. Den Kugle har et Hul, som, naar Kuglen hænger, vender nedad. Nu bestaaer Spillet i, at man øver sig i, ved hurtig at trække Snoren op, at faae den nedhængende Kugle i Vejret og fange den i Bægeret. Det lærer sig saart. Men saa vender man Stokken om, saa den spidse Ende er i Vejret, og søger at faae Spidsen i det Hul som er paa Kuglen. Det er langt vanskeliger; og bliver det end ydermere, naar man isteden for at trække Kuglen lodret op, giver den i Optrækningen en buesformig Omsvingning. Det Spil er ikke nyt. Allerede Henrich III i Frankerig morede sig dermed, Ubetydeligt er det, men fordrer dog et vist Haandelag og sikkert Hjemaal.

(Fortsættelse følger.)

Rasmus Nystrup,

Professor.

Borger = B e n n e n .

No. 13.

Trettende Aargang.

Fredagen den 26. Marti. 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

S a n g e

af

W. S. S. Abrahamson,

Kaptain.

I.

Spuges som: Naar jeg drikker, Amphion.

Fjende truer Stad og Land,
Truer Konge, Borger, Bonde;
Men af modig Avindsmænd
Kyses Dansken ingenlunde.

R o r.

K o r.

Kommer uretfærdig Fjende
 I sin stolte Overmagt,
 Han skal føle, han skal kjende,
 Danske Mænd staae uforsagt.

Beed vi at vor Sag er god,
 Læe vi kun af Fjendens Avind.
 Som en Klippe staaer vor Fod,
 Som en Lynild staaer vort Glavind.

K o r.

Frekke Voldsmand, standt din Trufel,
 Tie med myndig Stoltheds Bud;
 Føle vil du det med Blufel,
 At med os, med os er Gud.

Borgerkrands er vor Attraae,
 Den vil vi i Striden vinde,
 Derfor vi i Kampen staae,
 Værn for Olding, Barn og Kvinde.

K o r.

For den Feje, for den Dorste
 Flettes ikke Borgerfrands;
 Thi gaae Danske, thi gaae Norske
 Fro i Kamp til Lands og Vand.

Frygt ei Olding! Frygt ei Mæe!
 Frygt ei du, som end kun stammer!
 Sidste danske Mand skal døe,
 Førend Boldsmand Eder rammer.

K o r.

Ude fra vort Landemærke
 Holdes Mord og Bold og Ran;
 Thi ved Borgermodet stærke
 Værne vi om Fødeland!

II.

Synges som: Naar Ostens Straaker mildt udbreder.

Netsfærdig er den Strid vi stride,
 Vi da paa Himlens Bistand lide,
 Den svigter ei den gode Sag :,:
 Lad bister Avindsmand sig nærme,
 Vil os Guds Baretægt beskjerme :,:
 Da Kampens Dag er Sejrens Dag.

Alt høre vi Trompet og Tromme,
 Alt see vi gridsk vor Fjende komme,
 Han trodser paa sin Overmagt :,:
 Han Alt og Alt vil til sig rykke,
 Misundelig han seer vor Lykke :,:
 At fælde den det er hans Agt.

Om vi da ej som Mænd vil stande,
 Som Børn for Dannertigets Lande,

Alt ødes da ved Kov og Kan :/:

Og snart de Nordbrandesafker true,

Pallads og Hytte staaer i Lue :/:

Og intet, intet redde kan.

O seer og føler Sjeleharne!

I ublue Boldsmands kaade Arme

Den ædle Hustrue, Kydske Mæe :/:

De Jammerstrig til Himlen sende,

Forgjebes sidste Kraft anvende :/:

De vorde Skjendsels Kov og døe!

Til Kamp, til Kamp mod de Barbarer!

En Ridding hver som nu sig sparer!

Det gjelder Hustrue, Barn og Brud :/:

Grum drager mod os Fjendehoben.

Til Baaben, danske Mænd, til Baaben! :/:

Gud er med os! Med os er Gud.

III.

Synges som: Der var engang en tappet Mand.

Vi stride frem til blodigt Slag,
 De Fjenders Hær imøde,
 Og røde, for den gode Sag
 Bort sidste Blod at bløde.
 Vi alle have freidigt Mod,
 Thi Ret er paa vor Side,
 Godt er vort Land, og Kongen god,
 Hvo vil for dem ei stride.

Den frekke Voldsmand see vi nu
 Saa bister mod os drage,
 Han tænker i sin stolte Hu
 At vinde os saa fage;
 Men han skal, sig til liden Lyst
 Os finde froe og stovte:
 Thi Mandsmod er i Danskens Bryst,
 Skjønt vi deraf ej brovte,

Og falde vi, hvad er det saa?

I ærlig Kamp vi segne;

Vi hen til vore Fædre gaae

Til hine lyse Egne.

Da lyder det af hver en Mund:

„De faldt som brave Danske,

„Og tede sig til sidste Stund,

„Som troe og fjeffe Danske!”

Men om os Døden gik forbi,

Ekjønt vi os ikke sparte,

Hvor frydefuldt modtages vi

Af dem som vi forsvarte.

Den synker i sin Hustrus Arm,

Og den til Moders Hjerter,

Og den til Fæstemøens Barm,

Og glemt er Sorg og Smerter.

Til Kamp, I Brødre, da til Kamp!

Det er for vore Kjere.

Og tænker midt i Røg og Damp,

Bag os de Elskte ere.

Som Kobbermuur vi staae for dem,

At intet dem maa skade.

Med Seier snart vi vende hjem,

Og glædes med de Glade.

Borger = Venner .

No. 14.

Trettende Aargang.

Fredagen den 3. April 1801.

Førlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Til Borgervennens Læsere.

Det gamle Ordsprog, — man kan ikke have Fred længer end Naboen vil —, træffer nu og omsider ind for os. Regjeringens vise Omhu har ikke længer kunnet bevare os Freden. En af sin Vælde paa Havet og af sine Handelsfordele overmodig Stat træde og trodsede os i forrige Sommer; den angriber os nu. Det os levede Valg er, enten at ophøre at være et Folk, eller at forsvare os; enten at underkaste os Fiendens love, eller at tilbagedrive hans Fornærmelser.

Man

Mændene, som have Kald og Eone og Lejlighed til at forsvare Landet, vide hvad de have at vælge. — De ere Nordens Mænd.

Men vi øvrige, hvis Køn, Alder, Helse, hvis forskjellige Forhold til Staten, hvis nyttige og uundværlige Syeler og Haandteringer ikke tillade os umiddelbar at forsvare vor Selvsjædigbed og Uafhængighed, skulle vi blot være Kampens uvirksomme Tilskuere? Skulle vi intet kunne virke til det store Maal, hvorhen alle Djemede, alle Bestræbelser i dette vigtige Øjeblik bør samles? — I Sandhed vi maae kunne. At vde Skiers til Landets Forsvar og Sejer maa være muligt ogsaa for dem, som ikke ere i Stand til, eller som hindres fra at føre Vaaben.

Naar enhver af os rygter sit Kald, driver sin Haandtering med yderste Flid, bidrager enhver af os til Statens Styrke, altsaa til dens Forsvar.

Til Forsvaret hører meer end Vaaben og vaabensføre Mænd. Statens Fornødenheder til tage under Forsvaret, og Arbejdernes Antal, som af Jordens Skiod skulle ublokke og videre fremdanne Fornødenhederne, er mindre. De, som stridde for os, kunne ikke tillige arbejde, de kunne ikke selv ernære sig, men maae underholdes. Krigen fordrer mangehaande Medskaber og Ting. Disse fordre Arbejde og Penge, og uden dem maae Forsvaret standse.

Vi bidrage da, skiont middelbar dog kraftigen, til Forsvaret, naar vi anspænde vor Arbeidsomhed, vore Kræfter, og vor Flid til det yderste, — og hvor er det yderste for Menneskets Kraft og Flid? — for at indvinde den i Staten ellers savnede Frugt deres Arbejde, som anvende den hele Tid eller en stor Deel af deres Tid paa Landets Forsvar. Vi bidrage til Sejeren og kunne haabe at dele Vren for den med vore stridende Brødre, naar det lykkes os, ved Arbejde og Flid rigeligen at forsyne dem, medens de stride; og endnu at vinde, hvad der skyldes og bør ydes til den med mange Udgifter bebyrdede Statskasse.

Vi naae Maalet; vort Arbejde og vor Flid blive svangre med Overflødighed, naar de forenes med Tarvelighed, Sparsomhed, og huslig Orden. Disse ville udfylde det manglende i Frembringelserne, og bøde paa det, som under Krige saa ofte spildes og forderves.

At nægte os Overflødigheder, medens vore Forsvarere udsættes for Fare, oftest saane Bequemmeligheder, stundom vel og det nødvendige, maae være fuldkommen Pligt for os alle, og er kun ringe Offer, som vi, trygge bag Værnet, fravinde vor Sandselighed og bør bringe Fædrene landet. — Endog med Nødvendighederne maae der handles sparsomt.

I denne Henseende har Fædrenesandet og dets Forsvarere Ret til at haabe alt af Eder, I Modre, I Døttre, og Piger, som gaae Husmodrene nærmest til haande. Eders Omsorg i det Huslige, Eders Flittighed og sparsomme Haand vil understøtte Husmodren, hvis Altsomhed maae nu ofte gaae videre end til det indvortes i Huset, og udskræfkes ogsaa til den fraværende Mand's Syffel. Byrden af at tilsee og holde Orden i og uden for Huset, paasee Næringens Drift og den fremvoxende Ungdoms Opdragelse, som hun for kun har for en Deel, besvære hende nu ofte alene. Men Byrden bliver hende let ved Tanken om, at hendes Omhu gavner det Land, i hvis fredelige og trygge Skiod hun fremvoxte og nød Ungdoms- og Moder-Glæder, og i hvilket hendes Børn kunne vente samme Held! — De Indskrænkninger og den Møje, der saaledes for en Tid falde i Kvinnets Lod, vilte og rigeligen lønnes ved at kunne overraske de tilbagekommende Mand Venner og Slægtninge med Velstand og Forraad.

De Baaben, hvormed vi, som forsvares, vilte komme dem, som forsvare os, til Hielp, være da Arbejdsomhed og stræbsom Flid, Earvelighed, streng Sparsomhed og huslig Orden!

M. Tønder Lund.
Justitsraad.

B o r g e r s a n g.

Vi alle dig elske, livsfalige Fred,
 Du viser os Himmelen aaben;
 Men kommer en Fjende og gjør Fortred,
 Da kjeffe vi tage til Vaaben;
 Og spare ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Vi sende vor Fjende Dødens Bud.

Til Bolden, ved Stranden, hvad eller ombord
 Vi gaae, naar vor Konge os kalder.
 Om Fjendernes Mængde er end saa stor,
 Dog ikke vort Mod os undfalder.
 Vi spare ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Vi sende vor Fjende Dødens Bud.

Der kommer den Stolte med Brass og med Bram,
 Og kneiser som Nordhavetsølge;
 Men see om vi rædes? Vi hilse ham,
 Og snart vi paa Bele ham følge.
 Her spares ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Vi sende vor Fjende Dødens Bud.

Og det var Kong Fredrik den fjerde af Navn,
 Mod ham kom tre Floder tillige;
 Men intet de finge af Kjøbenhavn,
 Og intet af Danmarkes Rige.
 Der spartes ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Udsendtes mod Fjenden Dødens Bud.

Saa gjorde de Fædre, saa gjøre vi end,
 Naar Fjender mod Danmark sig hæve;
 Den fjerde saae Fædrene slaae som Mænd,
 Den sjette skal ei see os hæve.
 Vi spare ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Vi sende vor Fjende Dødens Bud.

Vor Avindsmænd drives da fra vor Kyff,
 Og skamfuld han iler tilbage.
 Men glade vi ende den Hæderødst,
 Og atter see rolige Dage.
 Da spares ei Krud,
 Men Skud paa Skud
 Opsendes mod Himmelen Sejers Bud.

W. H. F. Abrahamson.
 Kaptain.

Species Facti

i

en gammel Confiscationsfag

i

Engelland.

Denne Sag angik en Ladning frankke Vine, der uagtet den tilligemed Skibet tilhørte et danst Handels-
hus og var destineret til Kjøbenhavn, dog ikke
allene blev opbragt af en Engelsk Caper, men ogsaa
ved de engelske Retter domt for en god Pris.
Den desangaaende ved Tryk publicerte Species
Facti er paa tydsk, bestaaer af 2 Folioblade uden
Trykstedes og Mars Meldelse, og har følgende
Doverskrift:

Offenbahres Factum angethaner Gewalt in Aufbringung und Confiscation einer Ladung Weine in Engelland, durch kurze doch wahrhaf-
rige Erzählung der ganzen Procedur; einem jeden unpartheyischen und wahrheitliebenden Leser zu
Dienste an Tag gegeben.

Jeg vil deraf levere et fuldstændigt Udtog
paa danst, da man deri har et lidet Bidrag til
— — — vor Handelsvangshistorie.

Peter Abbestee, Borger og Indvaanere i
Kjøbenhavn, havde ved en Contract med Hof-Justen

Vendanten forbunden sig til, for sin egen Regning og Mexico at anskaffe saa stort et Forraad af allehaande Sorter Vine, at deraf til alle Tider kunde være nok til Hans Majestæts Tjeneste. I den Anledning sendte han i October 1702 et ham allene tilhørende Skib, Madam Catharina kaldet, til Frankrig for der for hans Regning at indrage en Ladning Vin. Skipperen som førte Skibet var Carsten Poulsen, hjemmehørende i Kjøbenhavn.

(Fortsættelse følger.)

Rasmus Nyerup,

Professor.

Borger-Bennen.

No. 15.

Trettende Aargang.

Fredagen den 10. April 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Krigsfang.

Dp hør, hois Arm kan løste Sværd)
Nu, Brødre, er det Tid!
Frem! iler, kappes uforfærd
Som Dannemænd til Strid,

Ej kan vor lumste Avindsvand
Os skræmme med sin Hær;
Vi slaae for elskte Fødeland,
Vor Krig retfærdig er.

Hvad kan den Stoltes Magt formaae
 Mod Borgerkraft og Mod,
 Naar en og hver vil ærligt slaae
 Til sidste Draabe Blod?

De Danske altid tappert stred,
 Naar Pligt og Konge bød;
 De stormed' frem og hugged ned;
 Fandt Sejer eller Død.

O Brødre! kommer dog ihu:
 Det Folk som truet har
 At give Danske Love nu,
 Det før vor Slave var.

Og boer ej ædle Fædres Mod
 Endnu i vores Bryst? —
 En Ridding den, der ikke stod
 Som Mand i blodig Dyst!

Hver Borger kjef, jeg horer alt
 At raabe høit i Skye:
 "Om Tusind' ved vor Side faldt,
 Vil ingen blandt os flye."

"Vor Fed og Troe vi aldrig sveeg,
 Og saa er Kampen sod.
 Men falde vi i Hildurs Leg
 Saa dœe vi Heltes Dœd."

Ja Brœdre! os er Striden let,
 Vi sejre eller — dœe.
 Paa Heltens Grav end sildigst Vœt
 Vil friske Blomster stœe.

Op Danske! Norske! løfter Svœrd!
 Nu, Venner, er det Tid.
 Op alle! kappes uforfœrd
 For Fœdeland til Strid!

Johan Storm Munk.

Cand, Theol.

Species Facti

i

en gammel Confiscationsſag

i Engelland.

(Slutning.)

Skibet ſom var forſynet med kongeligt Paſ og andre Skibsdokumenter (dog uden Magiſtratens Certificat eller Atteſt, ſom imod Rhederens Villie blev lagt tilſide i Cancelliet, med den Betydning, at Hans Majestæts Paſ kunde være nok), blev paa ſin Tilbagerejſe mellem Frankrig og Engelland adskillige Gange anholdt og viſiteret af hollandske Capere; men hver Gang frigivet. Den ene Gang ſatte den hollandske Caper 7 fangne Franſkmænd ombord paa det danſke Skib. Siden kom en engelliſk Kaper, og han bragde, uagtet al Proteſtering, Skibet op til Dover. Skipperen og Skibſfolkene bleve arreſterte og ſad 10 Dage hver i ſit aparte Fængſel. Papirer og Brevſkaber bleve tagne bort, og en af Matroſerne, ſom var af en fremmed Nation, kjøbte

man

man med Penge til at være Vidne mod Skipperen. Han gjorde nemlig Sed paa, at Carsten Poulsen havde sagt ham, at han skulde losse i Ostende. Dette Udsagn af et Menneske, som forlod det danske Skib han var forhyret paa, og gav sig i Tjeneste hos Caperen, og som for sine forrige Cammerader brammede med Lommerne fulde af Penge, — det blev edelig benægtet af den danske Skipper, hans Styrmand og Lommermand, men hverken deres Forsikring eller de kongelige Pas og Documenter blev der reflecteret paa.

Da Rhederen, Peter Abbeke, fra Engelland af blev underrettet om denne Procedure, beklagede han sig derover for Hans Majestæt, og strax fik den danske Minister i Engelland, Rosenkrantz, Ordre at tage sig alvorlig af dette Skib som det, hvis Ladning var bestemt til Hans Majestæts egen Hofstat, og at fordre det løsgivet og tillige Skaden erstattet. Ogsaa dette Skridt var frugtestøst. Engellænderne lode sig rent ud forstaae med, at hvem end Ladningen hørte til eller

var

var bestemt til, agtede de ikke at give den tilbage. Det Høieste, det kunde komme til, sagde de, var, at de maatte betale dens Værdie. Hr. Commissair Weigerlös skriver, at de helmede ikke for de fik det prisdom, saa det slet ikke hjalp, hvad Gud man end tog Sagen paa. Godsset confisquerede de, men Skibet gav de frie. Grunden hvorfor det Ene blev taget og det Andet ikke, da begge Dele dog var een Mandes Eiendom, har man ingentid erfaret. Da, som Ordet gaaer i Engelland, de fleste Dommere i Underretterne ere i Interessenskab med Caperne, er det ikke saa sært, at man af partiske Dommere ikke kan faae en upartisk Dom.

Da nu Abbessee ikke kunde see rolig til, at hans Gods blev confisqueret, blev der efter Aftale med Ministeren Rosenkrantz appelleret til en Overret. Det gif her slet ikke bedre. Underrettens Dom blev kjendt ved Magt at stande, med mindre Bedkommende inden 3 Maaneders Forløb skaffede bedre Beviser tilveje.

Commissarius Weigerløf forlangte da Sagen, naar disse ny Documenter ankam, foretages i en Commission. Dette Forlangende vægrede man sig ved at tilstaae, med mindre Abbestee vilde stille Caveren visse Borgen for 10,000 Rdlr. For at hæve endog den mindste Anledning til Chikane, lovede man at indgaae den Betingelse. Men til Uheld for Abbestee havde hans Credit ved denne Processens Udfald faaet saadan et Sted, at den Correspondent han havde i London, (og han stod ikke i Forbindelse med andre Huse) nægtede at gaae i Caution for ham for bemeldte Summa. Udfaldet blev, at Ladningen ved endelig Dom blev confisceret, og Abbeste desuden dømt i Processens Omkostninger.

Imidlertid om end Commissionen virkelig var bleven nedsat, er det vist at formode, at det havde været ganske til Unytte. Det kan man

side deraf, at det selv i Commissair Weigersløvs
Nærværelse blev sagt i mange Vidners Paahør,
at Sagen skulde falde slet ud, fordi man i Utide
ved Ministeren Rosenkrantz havde beklaget sig for
Hans Kongelige Høihed Prinds Jørgen.

Rasmus Nyerup,

Professor.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 16.

Trettende Aargang.

Fredagen den 17. April 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

A n n e l d e l s e .

De, i Folge Lovenes 3 Kap. § 2, i sidste Forsamling den 23. Februarii d. A. stede Forandringer i Af- og Tilgang ved det foretagne Repræs-
sentant Valg vare foigende:

I s t e K l a s s i f i k a t i o n .

De afgaaende.

De nye Tiltrædende.

R e p r æ s e n t a n t e r e .

Hr. Geheimeraad Grev
G. Moltke.
— Kammerherre Lin
denchrone.

Hr. Kammerjunker og
Søekapt. Stampe.
— Overhofm. Hauch
har undskyldt sig for
det paa ham stede
Valg.

2den Klassifikation.

De afgaaende.

De nye Tiltrædende.

Repræsentantere.

Hr. Statsraad Hansteen død.	Hr. Justitsraad Lønder lund.
— Kammerraad og Konteskriver Benzen ved Lodkastning.	— Professor Kothé.

3die Klassifikation.

Hr. Premier-Lieutenant M. Wille.	Hr. Kommandør Kapte- tain Platou.
— Sergeant Olsen.	— Material-Forvalter Haderup.

4de Klassifikation.

Hr. Major og Professor Krebs.	Hr. Major v. Würzen.
— Over Krigs-Kom- missair Wolquartz.	— Kaptein v. Wæ- ker.

5te Klassifikation.

De Afgaaende.

De nye Tilstødendes

Repræsentantere.

Hr. Pastor L. Palludan.

— Pastor Thye.

Hr. Provst og Doktor

Bløf.

— Pastor Møller.

6te Klassifikation.

Hr. Professor Nyrup.

— Professor Rahbeck.

Hr. Chirurgus Jacobsen.

— Overchirurgus Falkenthal.

7de Klassifikation.

Hr. Grosserer Bungen.

— Grosserer Selmer.

Hr. Kammerraad Daum.

— Grosserer Scharou.

8de Klassifikation.

Hr. Kavitaïn og Risbm.
Holbeck.Hr. Nürnberggh. Blancs
kensteiner.

De Afgaaende.

Hr. Porcellainshandler
Larsen.
— Stivelsefabr. Jessen.
— Theehandler Gian-
drup.

De nye Tiltrædende.

Hr. Stivelse-Fabr. Ham-
merich.
— Urtekrammer Frid.
Bertelsen.
— Høker J. Bengen.

9de Klassifikation.

Hr Maler Lange.
— Garver H. Topp.
— Rodemester og Smed
Kosbjerg.
— Skræd. Juhl død.

Hr. Guldsmed Holm.
— Garver Kyhnel.
— Maler F. P. Lange.
— Linnedvæver C. Koh-
ler.

10de Klassifikation.

Hr. Mægler Westly.
— Kjøbmand Herh.

Hr. Tobaksfabr. J. Ita-
lieander.
— Strompefabrik. N.
Warburg.

Administrationen for det forenede Understøt-
tes-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

Om Handelslagenes Dreng.

Om Drengenes Skiebne ved Handelslagene her i Staden, især ved Urtekræmmernes Lag, have Borgervennens Udgivere faaet nogle Bemærkninger meddelte, som, skont deres Udstrækning og Form ikke aldeles passer til disse Blade, dog indeholde adskilligt, som fortjener nærmere Overvejelse. Udtog deraf troes derfor ikke her overflødigt eller upassende.

Handelslagene, især Urtekræmmerlaget, holde et meget større Antal Dreng end Svende, Følgen deraf er, at de fleste Dreng, naar de have udtient deres 7 Aar og da gøres til Svende, ikke kunne finde Brød ved Laget, eller ved de Forretninger hvori de have tilbragt deres bedste Ungdoms Aar.

Medens de tiene som Dreng, lære de og sees de i intet andet end de til Udsalget hørende meget

meget simple Forretninger. Naar Drengsaarene ere forbi, have de intet lært, hvorved de kunne ernære sig for Fremtiden uden for Laget, og ved dette kunne alene de færreste finde Brød. De fleste af dem blive da brødløse, og nødes da til at gaae ind i andre Røringer. Men dertil mangle dem Kundskaber, Færdigheder og Udgang. Tiden mellem deres 15de eller 16de og 22de eller 23de Aar er da for dem tabt. De have ved det indskrænkede Liv, de have ført i Udsalgsboden, og ved de der faldende eensformige Forretninger tabt i de Færdigheder og den Bequemhed, som behøves for at tiene Brødet ved Arbejde eller Agerdyrking, og de have ingen dem brugbare Færdigheder erhvervet istedet for de tabte. Disse unge Mennesker blive da ulykkelige, dem selv og Staten til Byrde.

Det foreslaaes derfor, at det maatte blive disse Lag til Pligt, at bekoste Lærere for Lagets Dren-

Drenge i Skrivning, Regning, Bogholderie, Sprog og andre Handels Kundskaber, som kunne blive dem til Nytte, naar de ophøre at være Drenge; at tilstaae dem den fornødne Tid til at nytte disse Lærere; og at enhver Husbond i Laget maatte være forbunden at tilholde sine Drenge at besøge Skolen, og nytte Leiligheden til at lære. — Ved Overgangen fra Dreng til Svend burde da, som ved Haandværkslagene, en Prøve eller Examen fordres. En vis Fremgang i visse Kundskaber og en vis Forstands Dygtelse burde ansees fornøden for den, som skulde blive Svend, og ansees, som en forudsat Punkt af Kontrakten, hvilket det paaligger Husbonden at opfylde mod sin Lærling. De fra Laget udgaaende Drenge vilde saaledes være blevne deels udrustede med Kundskaber, som satte dem i Stand til at gaae ind i anden Næring, deels satte paa Spor til at erhverve de Kundskaber, som maatte behøves for dem

dem til at tiene Brød ved andre Syssler end Lagets.

Bekostningen ved saadanne Oplærelses Indretninger kunde, naar hele Laget deri deeltog, ikke blive trykkende. Billig er den. I den glade Bevidsthed, at det unge Menneske, hvis Tid og Flid han havde nyttet, som i en Nad af Aar havde udgiort en Deel af hans Familie, og som nu gaaer ud i Verden, maae kunne, om han vil, blive Mand og agtværdig Borger, og fries for Trang, maatte enhver Yder og Huusbond i Laget finde tilstrækkelig Erstatning for Bekostningen.

N. Tonder Lund,

Justisraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 17.

Trettende Aargang.

Fredagen den 24. April 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Frykt hos E. F. Holms Enke.

Dr. Franklins Slutningstale i de Nord-
Amerikanske Staters Forenings For-
samling.

Herr Præsident!

Jeg tilstaaer, at jeg for nærværende Tid ikke aldeles bifalder denne Konstitution, men jeg er ikke vis paa, om jeg aldrig skal bifalde den; thi, da jeg har levet længe, har jeg i mange Tilfælde følt mig nødt til, ved bedre Underretning eller fuldere Overlæg, at forandre Mening endog i vigtige Sager, hvilken jeg engang troede rigtig, men fandt at være anderledes. Det er derfor, at, jo ældre jeg bliver, desto mere tilbøjelig er jeg at drage min egen Dom i Tvivl, og meer at ære andres. Vist nok troe de fleste Mennesker, ligesom de fleste Religionssektter, sig i Besiddelse af

af al Sandhed, og at, naarsomhelst andre ere af anden Mening end de, det forsaavidt er Bildfarelse. Steel, en Protestant, fortæller Paven i en Dedikation, „at den eneste Forskiel mellem „vore to Kirkers Mening om deres Lærdommes „Vished er, at den Romerske Kirke er ufejlbart, „og at den Engelske Kirke har aldrig Uret.” Men skiont mange private Personer have næsten lige saa høje Tanker om deres egen Ufejlbarehed, som om deres Sæts, udtrykke kun saa det saa naturligen som en vis Fransk Dame, der, i en liden Ordstrid med sin Søster, sagde: „Jeg veed ikke, Søster, hvorledes det hender, at jeg ingen finder uden mig selv, der altid har Ret.” Il n’y a que moi, qui a toujours raison.

Saaledes tænkende, tiltræder jeg denne Konstitution, med alle dens Fejl, hvis den har nogen, fordi jeg anseer en almindelig Regiering nødvendig for os, og der er ingen Regieringsform som jo maae blive en Bessignelse, naar Bestyrelsen er god; og jeg troer videre, at Bestyrelsen under denne sandsynligen vil blive god i en Aar af Aar, og at den alene kan ende i Despotisme, ligesom andre Regieringsformer have gjort for den, naar Folket bliver saa fordervet, at det trænger til despotisk Regiering og ingen anden kan modtage. Jeg tvivler ogsaa om en anden

For,

Forsamling, som vi kunde faae, vilde være i Stand til at giøre en bedre Konstitution. Thi, naar vi samle en Mængde Mænd, for at nytte deres foreenede Visdom, sammensamle vi uundgaaeligen med disse Mænd alle deres Fordomme, deres Sindslidelser, deres vildfarende Meninger, deres til enkelt Sted indskrænkede Fordele, og deres egenkierlige Hensigter. Kan af en saadan Forsamling noget fuldkomment ventes? Det forundrer mig derfor min Herre, at finde denne Bygning at nærme sig Fuldkommenhed saa meget, som den gjør, og jeg tænker den vil sætte vore Fiender i Forundrig, som med Tillid vente at høre at vore Raadsforsamlinger ere blevne forvirrede, som deres der bygde Babeltaarnet, og at vore Stater ere nær ved at adsplyttes, og herefter alene at mødes for at dræbe hverandre.

Saaledes bifalder jeg, min Herre, denne Konstitution, fordi jeg venter ingen bedre, og fordi jeg ikke er vis paa, at den ikke er den bedste. De Meninger, jeg har havt om dens Fejl, opofrer jeg for det almindelige Vel. Jeg har aldrig hviffet en Tøddel af dem uden for. Inden disse Mure fæddes de, og her skulle de døe. Hvis enhver af os, i at vende tilbage til dem der gave os Fuldmagt, vilde foredrage de Indvendinger han har havt mod den, og søge at vinde Tilhængere

gere for at understøtte disse, maatte vi hindre, at den almindelige blev antagen, og derved tabe alle de velgiørende Virkninger og store Fordele, som ville blive den naturlige Følge af vor virkelige eller synlige Enighed, der skulde gavne os hos fremmede Nationer, saavel som hos os selv indbyrdes. Meget af enhver Regierings Styrke og Kraft til at skaffe og sikke Folket Lyksalighed berouer paa Mening; paa den almindelige Mening om Regieringens Godhed, saavel som om de Regierendes Wiisdom og Redelighed.

Jeg haaber derfor, at vi, for vor egen Skyld, som en Deel af Folket, og for vore Efterskommers vilde handle redeligen og enstemmigen i at anprise denne Konstitution, hvorsomhelst vor Indflydelse strækker sig, og herefter vende vore Tanker og Bestræbelser til Midlerne at faae den vel iværksat.

Overalt, min Herre, kan jeg ikke andet end udtrykke det Ønske, at ethvert Medlem af denne Forsamling, som endnu maatte have Indvendinger, vilde ved denne Lejlighed, som jeg, drage sin egen Ufejlsbarhed lidt i Tvivl, og, for at tilkiendegive vor Enstemmighed, sætte sit Navn under dette Dokument.

(Det blev i Følge heraf besluttet: at tilføje Dokumentet, at det var affattet ved enstemmigt Bifald).

Af det Engelske oversat ved

N. Tonder Lund,

Juristsraad og Committeret.

Belgiørenheds Belønning.

Oversat af det Lydike.

To Kjøbmænd mødtes dagligen i Middagsstunden paa et Kaffehus i London. De drak Kaffe, talde om Kursen, om Aviserne, undertiden ogsaa om Ting, som vedkom deres huslige Liv. En Dag kom en fattig Dreng der ind i deres Værelse. Hans Nød gjorde ham ydmyg, og hans indtrædende Væsen ikke ubehagelig. Med dette for sig tilbød den Ulykkelige disse to Herrer sin Tjeneste. Men de vilde ham bort med nogen Uvillie, og Drengen, vant til at modtages uventligen, lukkede rolig Døren til og sneg sig bort.

Han var neppe ude, før den ene Kjøbmand blev eftertænksom. Med en Rigsorts Penge kunde han have glædet denne Unge, og det gjorde ham ondt at han havde været saa haard. Hvad om

vi engang, sagde han til sin Ven, gjorde en god Handling, og gjorde et elendigt Menneske lykkeligt. Skulle vi kalde denne Stakket tilbage? — Meget gierne sagde din anden. — Jeg er selv engang i min Ungdom af en ubekjendt bleven reddet ud af Spillegæld og Samvittigheds Nag. De lode da Drengen falde tilbage. Fattige Stymper, vil du vel komme ud af din usle Levemaade? — Hvorfor ikke, svarede han; men de spørger, min Herre. Giv mig en Rigsorts Penge; det er Middag, og jeg har ikke spist i 2 Dage. Gud kan velsigne dem. Ach, — her komme Taarene ham i Øjnene — jeg havde og en Fader, der hjalp mange Trængende; men desværre, han døde for tidligen for mig. Det unge Menneskes ædle Driflighed, der alletider er den trængende Uskyldighed egen, gjorde ham elskværdig for de to Herrer. Vel da, sagde den ene, du skal have af enhver af os 500 Rdlr. Vi ville sætte Pengene i nogle Aar i vor Handel. Du skal hos os lære Handelen og siden nytte din Kapital med Renter som dig bedst synes. De holdt Ord, og efter en Tid af 6 Aar blev ham kist en liden Bod, hvori han handlede saa lykkeligen, at han ikke længe derefter flyttede hen i en anden Stad, og drev der stor Handel. Hvor lykkelig han var, glemde han dog ikke den usle Tilstand, hvori han tilforn havde været; og

for

forsømde ikke at hjælpe Trængende, for saaledes at afbetale det Gode han af andre havde nydt.

Engang fandt han en gammel Kalender, som havde tilhørt hans afdøde Fader, hvori denne havde optegnet adskillige Mærkværdigheder i sit Liv. Han læste blandt andet denne Efterretning: Den 19de Marts 1698 reddede jeg med 100 Rd. et ungt Menneſte, ved Navn A... G..., som betroede mig sin store Nød, fra Undergang og bragde ham tilbage til Dyden. Hvor blev ikke vor lykkelige Mand forundret, da han her fandt den Kiøbmands Navn, som havde gjort ham lykkelig paa Kaffeſuſet. Han ſkrev ham ſtrax til og underrettede ham om hvad han havde opdaget. Han bad ham tillige indſtændigen at underrettes hvorledes han kunde giengjælde de oppebaarne Belgiøringer. Svaret udeblev længe. Endelig fik han af Kiøbmandens Ven den Efterretning, at hans ædelmodige Belgiører var død efter at have lidt mange Uheld. Vel havde han efterladt en Son, men det var ubekjendt hvor denne opholdt ſig. Dette gjorde ham Uro. Kort Tid efter fik han en anden ubehagelig Efterretning. Hans eneste Datter var bleven bekjendt med en Perſon paa et Kiøbmands Kontoir i Nabolaget, og havde forlovet ſig med ham i Haab om at faae ſin Faders Samtykke. Faderen ſøgde ved alle mulige

målige Forestillinger at holde hende tilbage fra denne Forbindelse, men forgieves. Han tillod endelig, at Brudgommen personlig forlangde hende. Denne Kom. Faderen spurgde ham om hans Navn og Forældre. Den unge Mand var hans forrige Bilgiørers Søn, der hidtil havde tjent som Bogholder hos en Kjøbmand. — Nu dvælede han ikke et Dieblik at samtykke de tvende Forlovedes Forening, og overdrog sin Svigersøn kort Tid derefter sin Formue og sin Handel.

N. Tønder Lund,

Justitsraad og Committeret.

Borger = B e n n e n .

No. 18.

Trettende Aargang.

Fre dagen den 1. Mai 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Mandagen den 4. Maj holdes Forsamling paa Prindsens Palais Kl. 5 præcise, til hvilken Tid de Herrer Repræsentanter vilde behage at møde.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

S. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

L. Kjøbbe.

Sam-

Samtale af et Selskab Ephemerer, (Døgnfluer)
med en aldrendes Enetale.

af

Dr. Benj. Franklin.

Til Mad. Brillant.

De ville erindre Dem, kære Veninde, at, da vi sidst tilbragde den lykkelige Dag i den yndige Have, Moulin Joly, og i det behagelige Selskab der, standsede jeg noget i en af vore Spadsere-gange, og blev staaende nogen Tid bag efter Selskabet. Der blev os vist en utallig Mængde Hamse af et Slags smaae flyvende Insekter, der kaldes Ephemerer, hvoraf, der siges, at en Rad Slægter fødes og døer i een Dag. Jeg traf paa at see et levende Selskab af dem paa et Løv, som syntes at være kommet i Samtale. De veed, at jeg forstaaer alle de ringere Dyr's Tungemaal; min alt for store Skid i at lægge mig efter dem er den bedste Undskyldning, jeg kan give for den liden Fremgang, jeg har gjort i Deres indtagende Sprog. Af Nødsigterighed lyttede jeg til hvad disse smaa Dyr sagde, men, da de i deres dem egne Livlighed talde tre og fire paa engang, kunde jeg kun bringe lidt ud af deres Samtale.

Jeg

Jeg fandt dog af nogle afbrudte Udtryk jeg hørde nu og da, at de stride med Barme om Værdien af to fremmede Musikanter, den ene en Nyg, den anden en Muscheto (en Amerikansk Nygart) paa hvilken Tvivlighed de anvendte deres Tid, som det syndes, ligesaa ubekymrede over deres Livs Kort-
hed, som om de havde været sikre paa at leve en Maaned. Lykkelig Folk tænkte jeg, I leve vist under en viis, retfærdig og mild Regiering, siden I ingen offentlige Tvingder have at klage over, og intet andet at stride om end fremmed Musiks Fuldkommenhed eller Ufuldkommenhed. Jeg vendte mit Hoved fra dem til en gammel graahærdet een, som var alene paa et andet Liv, og talde med sig selv. Da dens Enetale fornøjede mig, skrev jeg den op, i Haab at den ligeledes vil fornøje den, jeg skylder saa meget for den meest behagende af alle Fornøjelser, hendes angenehme Selskab og himmelske Harmonie.

"De lærde Philosopher af vor Slægt, sagde han, som levede og blomstrede længe før min Tid, vare af den Mæening, at denne store Verden, Moulin Joly, ikke kunde bestaae længer end 18 Timer, og jeg tænker, der var nogen Grund for denne Mæning, siden det store Lys, der giver Liv til den hele Natur, hvilket synligen be-
væges og i min Tid uimodsigeligen har dalet henmod Havet ved Enden af vor Jord, maae
Der

”der ende sit Lob, blive udslukt i de Bænder som
 ”omgive os, og levne Verden i Kulde og Mørke,
 ”som nødvendigen frembringer almindelig Dod og
 ”Udelæggelse. Jeg har levet syv af disse Timer;
 ”en stor Alder, der er ikke mindre end 420 Mi-
 ”nuter. Hvor saa af os vedblive saa længe!
 ”Jeg har seet Slægter sædes, blomstre og døe.
 ”Mine nærværende Venner ere Børn og Børne;
 ”børn af min Ungdoms Venner, som nu des-
 ”værre ikke ere mere til! Og jeg maae snart følge
 ”dem; thi efter Naturens Gang kan jeg ikke,
 ”skönt endnu ved god Helbred, vente at leve
 ”længere end syv eller otte Minuter. Hvad nyt-
 ”ter mig nu alt mit Slæb og Arbejde i at opdyng-
 ”e Honningdug paa dette Lev, som jeg ikke i mit
 ”Liv kan nyde. Hvad nytte de politiske Kampe,
 ”jeg har indsladt mig i, til Bedste for mine Lands-
 ”mænd, der beboe denne Kule, og mine philoso-
 ”fiske Studeringer til vor Slægts Vel i Almin-
 ”delighed? Thi, hvad Politiken angaaer, hvad
 ”kunne Love virke uden Sæder? Vor nærværende
 ”Slægt af Ephemerer ville i saa Minuter blive
 ”fordervet, som Beboerne af andre og ældre Buske,
 ”og følgelig ligesaa ulykkelig. Og i Philoso-
 ”phi hvor liden vor Fremgang! Ah, Konsten er
 ”lang men Livet er kort. Mine Venner ville
 ”troste mig med Tanken om et Navn, de sige, jeg
 ”skal efterlade mig, og de fortælle mig, at jeg
 ”har

” har levet længe nok for Naturen og Treen. Men
 ” hvad vil Nygte være for en Ephemer, der ikke
 ” mere er til. Og hvad vil der blive af hele
 ” Historien i den attende Time, naar Verden selv,
 ” endog den hele Moulin Joly, skal naae sin Ende,
 ” og begravet i almindelig Odelæggelse.”

For mig ere, efter alle mine ibrige Bestræ-
 belser, nu ingen sande Fornøjelser tilovers, uden
 Tilbagesyn over et langt Liv anvendt i at mene
 vel; nogle faa gode Ephemer-Damers smaa Sam-
 tale, og nu og da et blidt Emil og en Tone fra
 den altid elskværdige Brillant.

B. Franklin.

Raad til en ung Mand i Næringøvejen.

af Dr. Benjamin Franklin.

Krevet i Marts 1748.

Da De har forlangt det af mig, skriver jeg
 følgende korte Underretninger, som have
 været mig til Nytte, og kunne naar de
 iagttages ogsaa blive det for dem.

Glem ikke, at Tid er Penge. Den, som kan
 fortjene to Rigsdaler om Dagen ved sit Arbejde,
 og gaar ud eller sidder ledig den ene halve Deel
 af

af Dagen, maae, skiont han kun fortærer 12 β . medens han fornujer sig eller er ledig, ikke regtæ det for sin hele Udgiwt: han har virkelig fortæret, eller rettere kastet bort, 1 Rd. desuden.

Glem ikke at Kredit er Penge. Naar en Mand lader sine Penge ligge hos mig, efterat de tilkomme ham, giber ham mig Renten, eller saa meget som jeg kan bringe ud deraf i den Tid. Dette beløber til en betydelig Sum, naar en Mand har god og udbredt Kredit og nytter den vel.

Glem ikke, at Penge er af en frugtbar og avlende Natur. Penge kunne yngle Penge, og deres Affkom kan yngle mere og saa fremad. Ja mere de voxe, jo mere frembringe de, hver Gang de vendes, saa at Fordelene stige hastigere og hastigere. Den som dræber en ynglende So, ødelægger al dens Affkom til det tusende Leed. Den som bortobfler en Daler, ødelægger alt det den kunde have frembragt, endog flere Hundrede.

Glem ikke, at 30 Rd. eet Aar er neppe 8 β . om Dag. For denne liden Sum, som daglig gen kan ødsles umærket enten i Tid eller Udgiwt, kan en Mand af Kredit, paa sin egen Sikkerhed, have bestandig Brug og Nytte af 750 rd. En saadan Kapital, vendt og snøet med Raskhed af en stræbsom Mand, frembringer stor Fordeel.

Glem ikke Ordsproget: "Den gode Betæfter er Herre over anden Mand's Pung..." Den, som

som er bekjendt for at betale nøjagtig og bestemt den Tid han lover, kan, til alle Tider og ved enhver Leilighed, skaffe sig alle de Penge, som hans Venner kunne affee. Dette er underiiden til stor Gavn. Efter Vindstibelighed og Tarvelighed bidrager intet meer til en ung Mand's Opkomst i Verden end Nøjagtighed og Retfærd i alle hans Forretninger; derfor behold aldrigborgede Penge en Time over den Tid de lovede, at ikke Mangel af Ordholdenhed skal tillukke deres Vens Pung for bestandig.

De ubetydeligste Handlinger, som røre en Mand's Kredit, blive at agte paa. Lyden af deres Hammer Kl. 5 om Morgenen, eller Klokkeren 9 om Aftenen, hørt af en Kreditor, gjør ham rolig sex Maaneder længer, men hvis han seer Dem ved en Billard, eller hører deres Stemme paa et Vertshus, naar de burde være ved Arbejde, sender han efter sine Penge næste Dag. Han forlanger den hele Sum, før han kan seae den.

Det viser desuden, at De erindrer hvad De skylder; det giver dem Udseende af en agtsom saavel som redelig Mand, og det forøger altid deres Kredit.

Vogt Dem for at ansee alt det De har i Hænder for at være Deres, og at leve derefter. Det er en Wildfarelse, hvortil mange, som have Kredit, henfalde. Til at forekomme dette, hold
næle

noje Regning for nogen Tid baade over Deres Udgifter og Indkomster. Hvis De gjør Dem i Begyndelsen den Uleilighed at anføre hver enkelt Ting, har det den gode Virkning, at De vil opdage hvor forunderligen smaa ubetydelige Udgifter kunnige til store Summer, og De vil blive var, hvad der for Fremtiden kan blive sparet uden nogen syndertlig stor Ulejlighed.

Kort: Vejen til Rigdom, hvis De ønsker den, er ligesaa banet som Vejen til Forv. Den beroer fornemmeligen paa to Ord: Stræbsomhed og Tarvelighed; og hverken Tid eller Penge, men gjør af begge den bedste Brug. Uden Stræbsomhed og Tarvelighed nøtter intet, og med dem alt. Den som erhverver alt det, han kan anstændigen og redeligen, og sparer alt det, han erhverver, nødvendige Udgifter undtagne, vil vist blive rig, — hvis det Bæsen, som styrer Verden, til hvilket alle skulle see hen om Velsigelse til deres redelige Bestræbelser, ikke i sin vise Forudseenhed anderledes bestemmer.

Overfattede af

N. Zonder Lund,

Justitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 19.

Trettende Aargang.

Fredagen den 8. Mai 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Mandagen den 4. Maj blev holdt Repræsentant Forsamling. Til Administrationen var indkommen en Begjæring fra Budet Horneman, at han formedelst sin tiltagende Alder og Svaghed vilde afstaae til det ved Selskabet antagne Reserverbud Christophersen sin Tjenestes Forretninger med Ugebladets Omlevering og Penge Indkassation, men udbad sig tillige, at maatte anses som Selskabets Bud saa længe han levede, og at beholde aarlig af Gagen, der er 100 Rd. de 55 Rd., og bemeldte Christophersen at nyde de øvrige, hvilket saaledes blev foredraget, og af Repræsentanterne bifaldet. Tillige blev af Kassereren fremlagt

lagt General Reanskabet for forrige Aar 1800, saavel som ogsaa Extract af 1ste Quartals Regnskab dette Aar, hvilket i de næstfølgende Blade skal blive indførte

Som nye Medlemmer indtraadte i Selskabet:

1. Selskabet Euphonien.
2. Hr. Niels Boelsman, Fiskehandler.
3. — Lorenz Andreas Hiort, Skolelærer.
4. — Lorenz Martin Smith, Katheket.
5. — Christian Lavinius Sander, Professor.
6. — Nissen, Havnesoged.
7. — Hans Carsten Holmer, Malermester.
8. — Niels Dyrvig, Sergeant.
9. Mad. Liunge, Boghandlerinde.
10. Hr. Jens Thaulow, Degn i Herfølge.
11. — Friderich Caspersen, Bøvermester.
12. — Betelsen, Ingenieur Lieutenant.
13. — Christian Lepper, Klosterskriver.
14. — Adrian Nisbiørn, Skibsbygmester.
15. — Niels Olsted, Urtekrammer.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

 L. Kjøfte.

Speciens Hændelser.

(See forrige Aargang No 52.)

6te Kapitel.

Et Kys og et Besøg i Ngeboder.

Min pyntede Bolette tog mig op af Kisten, som hun ellers aldrig havde gjort, og i det hun vilde putte mig i Lommen, saae hun ganske mildt paa mig og kyskede mig. Jeg blev underlig tilmode ved dette Kys, ikke for min egen Skyld, thi jeg havde slet ingen Aarsag til at rødme ved at modtage det, og, Skjont Slutten gav mig det paa Kinden, der som oftest siger langt mere, end naar det bydes Munden, saa havde jeg dog saa megen sund Eftertanke, at jeg indsaae, det ikke kunde gjelde min Person. Egentlig talt, blev jeg altsaa urolig paa Pigenes Vegne, eftersom jeg slet ikke kunde udfinde nogen sandsynlig Grund til dette uventede og usfortjente Kjertegn. Det foer som et Lyn igjennem mit Hoved, at det sikkert var tiltænkt ham, af hvem hun havde faaet mig til Nytaarsgaave. Men jeg forkastede snart denne Mistanke om den sædelige og naturlige Bolette, og det saa meget snarere, som jeg erindrede, at Pigen selv med et fornsjet Ansyn, men uden et eneste Suk, og uden at yttre i Miner eller Tone

det

det allermindste af Kjerligheds Deltagelse, havde fort tilforn fortalt til sit Sødsvendebarn, at Bogholderen oven paa, som hun kaldte ham, havde haft Bryllup med en særdeles godlidende og fin og fornuftig Pige fra Landet, og havde lejet den hele første Sahl, og holdt nu sin egen Huholdning. Havde jeg i mindste Maade lignet en vis Klasse af vore dunhagede Kavalerer, hvis hele Hu staaer til at erobre og at lade sig erobre, og som derfor miskjende selv de sædelige Fruentimmer de omgaaes med, og tage beleven Høflighed for Koketterie og forekommende Godhed for en reen Kjerligheds Erklæring, saa var jeg maaskee endnu faldet paa den smigrende Formodning, at Kyttet for nogen min Fortjenestes Skyld havde været min egen, just ikke heilige Kind, tiltænkt. Men til min Lykke havde jeg hos Frits, og hos ham, der legede infognito, alt for tydelig seet, hvor ilde frivillig Selvtillid og næsvig Paatrængen og ubestødet Egentykke klæder et ungt Menneske; og saa blev jeg da, efter nogen Spekulering, staaende ved den Formening, at det Kys, jeg havde faaet, maatte skrives paa dens Regning, som nu skulde modtage mig af den lille vævre Bolettes Haand. Dette forøgede naturligvis min Nydgyerrighed efter at vide, hvor jeg nu blev baaret hen.

Vejen var temmelig lang. Endelig kom vi i Huus, og ved det allerførste Svar, Bolette fik

fik paa sit Goddag, kunde jeg af Talens blotte
 Lyd slutte mig til, at jeg var kommen til en Hols-
 mens Mand. Jeg var virkelig hos en Matros i
 Nyeboder og Bolette sad ved en renlig men fattig
 Seng, uden for hvilken stod et Par Krykker, der
 bar Bidne om, at den gamle Kone, som laae
 halvoprejst i den, ogsaa behøvede Understøttelse,
 naar hun var oven Sengen. Min lille Herskers
 inde var velkommen her, det kunde jeg strax høre
 af de mange hjertelige Velsignelser, hvormed den
 Gamle modtog hende. Den datterlige Omhu, der
 lyfte frem af Bolettes Efterspørgsel om den Gam-
 les Befindende og den usminkede Omhed, hvormed
 hun trostede hende, lod mig heller ingen Tvivl
 om, at hun jo og var kommen her i et kjert Eren-
 de. Den Syge klagede over Sigten, som lod
 hende ingen Ro, og over de dyre Læder, som in-
 gen kunde udholde. Thi, uagtet hendes Almisse,
 efter de forløbende Undersøgelser, Fattigvæsenets
 Direktion den Gang havde anstillet, var blevet
 forøget til det Dobbelte, saa forsikrede hun dog,
 at hun med den sparsommeligste Husholdning neppe
 kunde faae det Fornødne til dagligt Udkomme.
 'Saa er det mig dobbelt kjert, at jeg denne Gang
 kan betale Moders hele Husleje, og endda forære
 Moder et Pund Kaffebenner og lidt Sukker til,
 som jeg vil ønske maa smage hende vel. Med
 disse

diffe Ord tog den fromme Bolette mig op af Lommen, rættede 5 Mk. i ß til i Smaaøpenge, hentes de en lille Pafke i grønt Papp, som hun ved Gjennegangen havde lagt i Matrosens Stue, og med et ubeskrivelig sødt Smil, og med den blufærdige Forlegenhed, der udbreder Jil over alle deilige Handlinger, ofrede hun sin Gave paa Menneſtefjerlighed og Taknemmeligheds Alter. Jeg laae nu paa en Træſtol i et Matroſkammer, hvor alting, lige indtil de halve Thekopper paa den gamle røde Fyrrerpyramide, forkyndte dyb Armod, og hvor jeg neppe kunde ſkimte Dagen igjennem det lille, endda med nogle Pappſtruder forſnyede Vindue; men jeg har aldrig i mit Liv været glædere, end i det Øjeblik. Hvor gjerne vilde jeg ikke have gjengivet den ædle Pige det Kyſ, jeg nyelig fik af hende og hvis Betødning nu ikke længer var i mindſte Maade tvivlsom for mig.

Der herſkede i nogle Øjeblikke Tavſhed mellem Bolette og den Gamle. Et Haandtryk og et af Glædeſtaarer halvqvast Tak, Tak, mit Barn! afbrød Stilheden. Og, efter min Føſeſſe, blev det Behagelige i dette Optrin ſlet ikke formindſket derved, at den Gamle ſtrax derpaa foldede ſine Hænder og med Andagtens hele Inderlighed bad vor Herre ledsage og velſigne og bevare hendes lille Bolette, og gjengjelde hende alt det Gode, hun uforſkyldt gjorde imod hende. Bolette

lette derimod protesterede strax i kraftigste Maade imod det, den Gamle havde bedet. Hun takkede hende for hendes gode Vasser, dem hun selv vilde bede Gud om at opfylde, men hun forstfikkede derhos i en mild men dog bestemt Tone, at hun ikke burde sige saadanne Usandheder til vor Herre, som den, at hun gjorde noget Godt imod hende uforfaldt. Hun havde jo af blot Godhed taget hende fra hendes asdode Moder, som tvang hende til at gaae om og tigge. Hun havde jo været en omhyggelig Pleiemoder for hende i hendes Ungdom, og holdt hende til at lære noget, og skaffet hende i Tjeneste og givet hende mange gode Raad. "Nej, min gode Moder! lad mig aldrig høre saadant noget mere, for det føler jeg med mig selv, at jeg var en meget slet Pige, dersom jeg nogensinde kunde glemme, hvad hun har gjort for mig. . . Bolette sad ved Fødderne af Sengen, mens hun saaledes forsvarede sin Sag. Den venstre Haand havde hun under Samtalen lagt op i den Gamles. Med den højre gjorde hun til Slutning en skjøn Bevægelse ind mod Brystet og lagde den med Fryghed paa det lille Hjerte, og saae derhos paa den Gamle med et Ansyn, hvori Godhed og Taknemmelighed sjensynlig laae, og forhøjedes i det nærværende Øjeblik ved den blide Bemod, der var udbredt over ethvert Træk og fremlyste især af det bønlike Øjeblik, som ledsagede

de hendes sidste Ord. Den Gamle svarede kun med at trykke sin Bølletes Haand imellem sine, og derhos at smile til hende med denne omme og godmodige men dog næsten stolte Glæde, hvormed en ædel Moder betragter sin Son eller Datter i det Øjeblik, de havde svaret til hendes Hjertes sønligste Ønsker. Jeg gad have dem begge afmælede i dette for hvert menneskeligt Hjerter saa festlige Øjeblik. *)

(Fortsættes.)

B. R. Hiort.

Præst.

*) Fortællingen om Bølletes Taknemmelighed er ikke opdigtet, men Ord til andet Sandhed, hvad Hovedsagen angaaer.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 20.

Trettende Aargang.

Fredagen den 15. Mai 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Med dette Nummer af Ugebladet følger tillige Extracten af General Regnskabet for afvigte Aar 1800 og til Efterretning om Selskabets da værende Tilstand meddeles følgende :

Nota

over Selskabets Formue til ylt Decbr 1800.

I Kongelige Obligationer var dets Fond i Specie-Banken ved Aarets Udg. 1799 26,787rd. men herfra afgaaer de i nærværende Regnskab under 7de Indtægts Post Litt 2 anførte udtrukne og en opsagt Obligat. til Beløb . 1205rd.

bliver igien 25,582rd.

Her

Transp. 25,582rd.

Hertil kommer de i dette Aar
indkøbte Obligat. efter Regnskabs-
bets Udgiwts Post Litt. C. til
Beløb 3050rd.

Er i alt den Summa Rd. 28,632rd

2. Udestaaende Laan og Forskud hos
Selskabets Medlemmer 4540rd.

Anm. Heraf skyldes endnu ved Aar-
rets Sluening til Deposito-Kassen
af det efter 7de Indtægts-Post
der optagne Laan 1200rd. Det
paa uvis Gield til samme Tid hen-
førte og tildeels estergivne, som
er 739rd. er ikke medberegnet i
ovenanførte udestaaende Summa:

3. Af Restancerne paa Kvartals-
Kontingenterne, som er 45rd.

4 Mk. 10 ß.; forventes at ind-
komme til 1801 42rd. 24 ß.

4. Og af Restancerne paa Overors-
ordentliges Kontingenter, som er
10rd., forventes ligeledes 5rd.

Dette var Selskabets Forfatning ved Aar-
rets Sluening 1800, men herved meddeles til-
lige til behagelig Efterrening, at nu i dette Aars

1ste Kvartal, hvis Extract Regnskab kommer i næste Ugeblad, er det Resterende paa det optagne Laan i Deposito-Kassen afbetalt med 1200rd.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

G. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

Speciens Hændelser.

Syvende Kapitel.

Et Par Ord om Holmens Folk og om Systermaat.

Om Aftenen forlod Sollette mig og sin Plejemoder, og jeg blev næste Morgen derefter leveret tiligemed Smaapengene til Verten, som lod til at være en af Holmens fædelige Mand. I det mindste fandt jeg det meget estertænksomt af ham, at han strax flyede mig til sin Kone med det forsynlige Tillæg: Gjem den, Moder, indtil du trænger igjen til Klæder til Børnene. Konen tog imod mig og gjemte mig til det anviste Brug. Der var megen Gærdsel i det Huus, hvor jeg nu laa i et Spejkrin oven paa Dragkisten. Folk, baade

af Kompagniet og uden for det, havde bestandig et eller andet at afgjøre med Manden, eller at raadføre sig med ham om, saa jeg sluttede, at han var en af de Eldre, man havde Respekt for. Ved disse Lejligheder hørte jeg stundom disse Folks Hjertesmening om en eller anden Person eller Tildragelse, som jeg ret trolig har gjemt i min Hukommelse, men som jeg slet ikke har Lust til at fortælle igjen. Konen i Huset var en meget ferm og rap Kone baade i og uden for sin egen Gjærning. Hun plejede sin Mand omhyggelig, holdt sine Piger rene og opdrog alle sine Børn heel vel efter hendes Grundsaetninger. Men hun havde den Svaghed, at naar Kaffejedelen, stod paa Bordet, saa skulde der sladdres, og kom da hverken Naboemoer eller Gjenboemoer fra Gaden eller Gaarden, saa satte hun Kjedelen ind i Kammeret for den Gamles Seng, og saa maatte hun hjælpe hende at fordrive den til at høre og fortælle Nytt engang for alle bestemte Stund. Jeg hørte meget, imens jeg var hos hende, som hverken kan interessere dig eller nogen anden, men jeg og lærte at kjende mange Træk, der karakteriserede Mennesket baade fra dets smukke og

stygs

stygge Side. To almindelige Anmerkninger kan jeg ikke tilbageholde. Ved mit Ophold hos denne Holmens Mand, blev jeg bestyrket i Overbeviisning om Nyttens af Løn eller Sold i Naturalier, der efter mit Tykke er sjensynlig i Ryeboder, omendstjont den ogsaa der stundom kan vorde misbrugt. Havde Kongens Folk der ikke havt Kongens Kost, saa vilde der især i de sidste Aaringer have været tifold Jammer og Elendighed imellem dem. I lige Maade lagde jeg Merke til, at der gives næsten kun to Slags Mennesker i denne Klasse, enten usminkelede og ægte Naturens Born, der tale og handle med Raison, som de selv kalde det, eller og vanartede Affkum. Jeg har kun fundet faare faa af disse kraftløse folkeskye Halvmennecker, der halte til begge Sider, der hverken vide, hvad de vilde eller hvad de gjøre, og hvis hele Færd derfor er en bestandig Gaade, og en evig Ergrelse for dem, de omgaaes med. Man veed største delen strax hvorledes man er faren, naar man kommer i Kast med nogen af dette Slags Mennesker. Sjelden eller aldrig treffer man denne forstemte eller forvendte Følelse, dette falske og sletste Væsen, dette kjedsommelige Brevlerie, eller

denne

denne Higen efter det Galsomme, Uuaturlige og
 Kunstlede, som i de højere Stænder saa ofte stø-
 der og ærgrer og forbitter Manden med reen og
 ægte og levende Følelser, og indprenter et uudslæt-
 teligt Had til Overdaaden i hans Barm. Dyd
 med Kraft og Last uden Sminke, det er de to
 Hovedkarakterer i Nyeboder, og sandelig, er der
 end meget mere Ondt, end noget retskaffent Men-
 neske vilde ønske, saa er der maaskee og meget
 mere Godt, end de allerfleste vente. Saare
 mange er der imellem Holmens simple Folk, der vir-
 kelig fortjene at kjendes baade som Mennesker og
 Borgere og Egtesfolk og Husfædre og Husmodre.
 Kjerlighed til Kongen og Landet, Agt for sig selv
 og sin Stand, Kraft i Tale og Daad, ubrøde-
 lig Ordholdenhed, uegennyttig Hjælpsomhed,
 tarvelig Huusholding forenet med tillidsfuld Nær-
 somhed, og flere kristelige Dyder boe ikke fjelden
 under disse lave Hytter. Jeg horte og saae Men-
 sker derude, som af Godhed havde taget Ubekjendte
 og dem aldeles Uvedkommende Fattige til sig, og
 ej allene laant dem Hus og plejet dem i Sygdom
 og deelt deres tarvelige Bid med dem, men ogsaa
 gjort sig Umage for, selv ved at udsætte Solv-
 spen-

spender og Raabe og andet til Nød undværsligt Stads, at skaffe dem det fornødne til igjen at komme iblandt Folk. Naar Nybødsfolk er skikkelige ere de og givte, og faae de da ingen Børn, eller falder vor Herre deres egne, saa vedder jeg paa, at Otte af Ti tage et faderløst Barn til sig, eller stille en Kammerat ved et af hans store Flok, og opdrage det som deres eget og holde det frem til Gavn for Samfundet. Saa troelig følge de Naturens Kald, saa dybt føle de, at det er en afvore allerførste Pligter, som Borgere at gjengjelde Landet den Opdragelse, vi selv have nydt og det Ophold vi daglig nyde ved at opdrage en Efterslægt, der kan afløse os i Statens Tjeneste. Dette Forhold af disse simple Folk, som vist kunde fortære selv Alt, hvad de have og faae, og som desuagtet opofre for andre, er grundet paa den af deres egen Mund tagne Grundsætning: Vi have jo selv været Børn og trængt til Hielp, hvorfor skulde vi da ikke hielpes nu, saameget vi kunne? Og denne deres Handling sikker saa meget mere besynderlig af, naar man sammenligner dem med de Mangfoldige i de højere Stænder, som heller ville underkues af Triller eller narres af Skjoger og lade

deres Afkom vantrives blandt Hoben, der henlægges til lejede Mødre, end efter Pligt giøve sig, være Mænd og Fædre i deres Kreds og i huslig Orden selv opdrage Børn. Da jeg siden paa min Vandring ikke sjelden mødte saadanne unaturlige, ægteskabsfæ, og som oftest i Sandfælighedens Skole fordærvede Mænd, lærte jeg desmere at højagte det Borgerfænd jeg havde truffet hos Mennesker, der fra Velstandens Side og med Hensyn til de Fordele, Staten hjemler dem, synes at have svagere Forpligtelser og meget mindre at gjengjælde, end hine.

(Fortsættes.)

B. R. Hiort.

Præst.

I n d t æ g t.

	Rd.	S.
I. Kasse-Beholdningen ved Regnskabets Afslutning til Ult Decbr 1799 var (Efter General Regnsk. pro 1799 ved Ugebladets 12te Aarg. No. 18)	311	70 $\frac{1}{2}$
II. Ugentlige Indkomster for Ugebladet og Love. Fra No. 1 til 52 incl. af 12te Aarg. i alt (Efter de 4 Quart. Extract i Ugebladet No. 19, 43 og 49 af 12te Aargang og No. 9 af 13 Aarg.)	2764	90
III. Quartals-Loutingenter:		
a) Fra 1ste Oct. 1799 til ult September 1800	541.	12.
b) Restancer for Aaret 1799	II. 23.	
	552	35
IV. Aarlige Indkomster:		
a) Det Høifongl. Huusets velgiørende Gaver	180.	
b) Overordentlige Medlemmers Konting. deels til ult Decbr. 1799 og deels prænium.	399.	
c) Af Restancer for Aaret 1799	10.	
d) Et overordentl. Medlem ved en Vortreise betalt prænium for 1801 og 1802 a 10rd.	20.	
e) En ubenævnt Velgiørers aarlige Bidrag ved Hr. Grosserer Thomsen betalt	19.	
	628	
V. Laans og Forskuds Afbetaling i alt d. A.	1209	
VI. Renterne af Selskabets Obligation:	1086	62
VII. Extraordinaire og tilfældige Indtægter:		
a) For udtrukne Obligationer og en opsagt Dito	1205.	
b) Af Hr. Kammerjunker Stampe givet for eengang som et velgiør. Bidrag til Selskabet	50.	
c) Laant af Deposito-Kassen til Forskuds og Gratificationers Udbe- betaling d. A.	1800.	
d) Det resterende paa det afdøde Bud Høiers Giæld er betalt med	4.	21.
e) For Hr. Pastor Clausens Tale ved det hvitidelige Møde den 30. October f. A. er indkommen	33.	68.
	3092	89
Summa Rd.	9645	58 $\frac{1}{2}$

At ovenstaaende Extract af General-Regnskabet for 1800 er overeens- stemmende med Administrationens Kontrol bevidner

S. J. Cantor.

C. C. Martens.

S. G. Clausen.

U d g i v t.

	Rd.	S.
A. De aarlig staaende Udgifter:		
1) Til Ugebladets Trykning m. v. og et bevilget Forskud til Mad. Hølm betalt i alt	475.	
2) Lønningerne til Selskabets Betiente med 2 bevilgede Forskudde	1270.	
3) Buddene for Indkassationen i Aaret 1799 de sædvanlige 2 pr C.	100.	86.
		1845 86
B) Til de aarlige Pensionister betalt for d. A.		1067 7 $\frac{1}{2}$
C) Kongelige Obligationers Indkjøb:		
1) 2 Finances-Obligationer af de Bestindiske a 260rd:	520.	
2) 6 Anuitets-Beviser a 100	600.	
3) 8 Østersøiske Oblig. a 75rd	600.	
4) 19 Dito Dito a 70rd.	1330.	3050
D) Til Laan Forskud og Gratificationer:		
1) Betalt et Medlem af de i Aaret 1799 bevilgede Gratificatio- ner, som endnu resterede	5.	
2) Til 50 Medlemmer de for dette Aar bevilgede Gratificationer til Beløb	494.	
3) Til 18 Medlemmer af de for i Aar bevilgede Laan	1240.	1739
E) Extraordinaire Udgifter:		
1) Betalt det resterende af det forrige Aar giorte Laan i Deposito- Kassen med.	1000.	
og i Renter af samme	3.	43.
2) Ligeledes betalt i Afdrag paa det under Indtægten for d. A. an- førte Laan sammesteds	600.	
og 1 Maanedes Rente af hele Laanet	6.	
3) Betalt til forfaldne Renter og i Afstaelse for nogle af de ind- købte Obligationer	54.	44.
4) Til adskillige mig anviste Regninger	58.	90.
		1722 81
Dr. Ballance bliver Kassebeholdningen ved 1800 Aars Udgang	220	11 $\frac{1}{2}$
Summa Rd.	9645	58 $\frac{1}{2}$

Kjøbenhavn den 31. December 1800.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

Extract

General = Regnskab

för

Det forenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste Januari til 31de December 1800.

Borger-Bennen.

No. 21.

Trettende Aargang.

Fredagen den 22. Mai 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

Extract

af

første Kvartals Regnskab

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste Januari til 31te Martii 1801.

Indtægt.

	Rbd.	ß
Kassebeholdningen til ult. Decemb. 1800 var (See Borgervennen No. 9. d. A.)	220	11 $\frac{1}{2}$
A Uaentlige Indkomster. For Haabladets 13de Aargang fra No. 1 til 12 incl. og Love til nye Medlemmer .	631	63
B Kvartals Kontingenter 1) For Quart. fra 1ste Decb. til ult. Dec. 1800 130. 39. 2) Restancer af forrige Aars Quart. . 3. 76.	134	19
C Uarlige Indkomster: 1) Det Høiføngelige Huses velgiørende Gaver 180rd. 2) De overordentlige Medlemmers Kontingen er deels til ult. Dec. 1800 deels pr nummer. for dette Aar, hvor af er indkommet 350rd. 3) En Restance af samme ved forrige Aars Slutning 5rd.	535	
D Paans og Forskuds Afbetaling i dette Quartal er i alt	232	
E Renterne til 1ste Jan. d. A.	328	24
Summa Rbd.	2081	2 $\frac{1}{2}$

At ovenstaaende 1ste Quartals Extract er overeensstemmende med Administrationens Kontrol, bevidner

S. J. Lantor. C. L. Martens. S. G. Clausen.

Udgiwt.

	Rbd.	ß
1. De aarlig laaende Udgiwter:		
a) For Ugebladets Trykning med videre og et bevilget Forskud, samt Penningerne i dette Kvartal	406rd.	
b) Til de 4te Budde de for Indkassationen i Maart 1800 sædvanlige 2 pro Cento betalt	94. 55.	500 55
2. Til de aarlige Pensionister betalt i dette 1ste Kvartal		218
3. Til 1 Medlem er betalt af de efter Repræsentanternes Beslutning den 10 Novbr. f. A., bevilgede Laan, som endnu refterede til Udbetaling fra den Tid, og efter en senere Resolution af 23de Febr. d. A.		30
6. Extraordinaire Udgiwter:		
a) Betalt det refterende af det i forrige Aar gjorte Laan af Deposito Kassen med	1200rd.	
og Renterne af samme	8. 64	
b) Til adskillige mig anviste Regninger 43. 28		1251 92
Pr. Ball. bliver Kass. beholdningen til 2det Kvartal		80 66½
Summa Rbd. 2081		21½

København den 31te Mart. 1801.

Uagaard,
Selskabets Kasserer.

Speciens Hændelser.

Syvende Kapitel.

(Fortsættelse).

Et Par Ord om Holmens Folk og om Biotermaal.

Nigtig nok er det ofte Fruentimmernes egen Skyld, at de ikke faae en Mand, der kan og vil underholde dem. Dersom man blot betænker, hvad det koster, naar en Kone af Middelfstandens højere Klasser skal klædes fra Hoved til Taa, og det saaledes, at hun ikke skal have den Skam, som det kaldes, at gaae hver Gang i Selskab med det samme Stykke, saa er det allerede en betydelig Udgift. Og beholdt hun saa endda det Anskaffede til det var opslidt; men saa gaaer det Slags Tøj eller den Kolor eller det Snit reent af Moden, saa man for ingen Ting i Verden kan lade sig see med det tiere. En gestjæftig Jødekjelling faaer altsaa Lob at rende bort med det for Spotjob, og Manden er vel nødt til at anskaffe Nytt. Lægges man endnu hertil, at Selskabslyste og den endnu mere ødeleggende Spillelyst er fast saa almindelig blandt vore borgerlige Madamer og Fruer, som Krogang og Doblen nogenstinde have været hos vore Herrer og Junkere, saa er det slet ikke at undres over, om mangen ung Mand taber Lysten til at indtræde
i en

i en Stand, hvor han med næsten mathematisk
 Visshed kan forud beregne, at han sørgelig maa
 tilfætte sin hele Munterhed og snarligen fortære
 hver Aandskraft under Anstrængelse for at anskaffe
 Klæder, Skoe, Mad og Drikke, visse Børelser
 og andet deslige, som hører til det daglige Brod
 i en Familie. Ligeledes ere vore Kjøbenhavnske
 Piger, ogsaa fra en anden Side, ofte selv Skyld
 i, at ingen tør tænke paa at forbinde sig med dem.
 De lægge sig i Almindelighed efter en vis Frihed
 i Ord og Adfærd og Paaaklædning og hele Væsen,
 som skal have Navn af at være ugeneret;
 men ikkun faa vide at ramme Maade heri. Hos
 alt for mange udarter denne Frihed til en løs,
 ustadig og til Flauesorrenhed nærgrænsende Lure,
 som meget vel, efter den herskende Tone, kan
 gjøre deres Adfærd nydelig og deres Dugang end-
 og pirrende behagelig paa et Asamble eller en Bal-
 nat, men som vist aldrig kan vække Frieryst hos
 det Mandfolk, der tænker en Smule paa Ærlighed
 og Trofasthed og dagligt Samliv i Husbjandsen.
 Andre Piger bilde sig faa meget ind af det Smigre-
 rie, deres Spejl og Dagens Herrer med lige Deel-
 tagelse sigte dem, at de forkaste et godt Partie efter
 det andet, fordi de cadnu vente det bedre, og
 vrage saalænge, indtil paa det sidste, naar Ung-
 domsglandsen, efter faa Vintere behøver at forfri-
 ske ved Kunstens Hjælp, slet ingen mere sætter deres
 sine

fine Smag paa Probe. Og naar da Marenne til-
 tage, da udeblive ikke heller de onde Dage, om
 hvilke de visseligen sige, de behage os ikke. En
 anden væsentlig Hindring for Egteskaber i de høje-
 re Klasser ligger i Embedsmændenes Sold. Man-
 ge Embeders Lønninger bleve fastsatte for et halvt
 Aarhundrede eller længer siden. Den Gang vare
 de tilstrækkelige til at give nodtørstig Underholning
 for en Familie; men nu da Alt, hvad dertil ud-
 kræves, er steget til det firdobbelte, og Nødven-
 dighedernes Tal desforuden er blevet forøget, nu
 have de knap, hvad de for deres egen Person trænge
 til, og kunne slet ikke tænke paa at nyde Familie-
 glæder, hvilke dog nok ellers vare den bedste Løn,
 Staten kunde give dem Afgang til for deres
 Arbejde. Det vil og maa ogsaa engang komme
 saavidt, at Vedkommende indsee Nødvendigheden
 af at forhøje Statsjenernes Lønninger, da det
 dog kan synes ikke allene Haardt og Unaturligt,
 men endog til Skade for Konge, Folk og Sæde-
 lighed, at den første Betingelse for dem, Staten
 tager i sin Tjeneste, skulde nogenfinde eller nogen-
 steds være eller blive den, at de maatte forsaage
 Livets ædleste Fryd, eller besøge Stat og Med-
 borgere for at kunne føde Kone og Børn. Der
 er rigtig nok i det mindste for den enkelte duelige
 Mand endnu et tredje mærkeligt Tilfælde, at han ved
 Udenomsarbejder kan længe for Tiden slabe sig ihjel,
 men

men det er temmelig drøjt for en Mand med Hoved og Hjerter, og Staten beholder dog Enken og de forladte Børn.

Men endskjønt jeg saaledes efter Pligt og Billighed indrommer, at der gives mange Aarsager, hvilke Mandskjønnet især i de højere Klasser med Skjel kan bruge til at forsvare sin Uloft til Egtestanden; saa vilde det dog være aldeles uretfærdigt, om man ikke uden Tilbageholdenhed bekiendte, at vore yngre ubundne Mænd og mange af vore ældre Vebersvende have selv saare megen Brøde at stande til Rette for. Jeg ynker mangen ugibt Mand, som ikke har tordet eller ikke har kunnet efter sin Overbeviisning faae sig en Hustru, fordi en af de forhen ommeldte Aarsager lagde ham Hindringer i Vejen. Jeg beklager andre, hvis Barm uheldige Forlovelser, en elsket Piges Død, eller andre deslige Uheld tillukre for Haabet om huslig Fryd. Jeg bukter endog dybt i mit Hjerter for en eller anden Enkelt, hvis ledige Stand er ikke blot en Følge af Tingenes uheldige Sammenkjedning, den han maaskee burde have trodsset, eller af tilføjet Hjertesorg, den han maaskee kunde have overvundet; men som ædelmodigen har opofret eget Held og egen Glæde for at pleje en ærværdig Moder eller opdrage en uforsorget Sødskendeflok eller holde en sunkende Ben under Armene. Men disse udgjøre uden Tvivl den mindste Part af
vore

vore ledige Mænd. Ogsaa med Hensyn til Væte-
 standen har Tidens Aand havt megen Indflydelse
 paa vort Kjon. Man vil ingen Indskrænkning
 taale. Man holder det for et unødvendigt Sla-
 verie, ja for en reen Umuelighed at kunne besians-
 dig holde af een Kone. Man skifter da med sin
 Kjerlighed, eller, for ikke at misbruge et ædelt
 Ord, med Gjenstanden for sin Brynde, som andre
 stikkelige Folk med deres Godtøj. Man tager kion-
 ne fattige Piger eller smukke unge Enker til at lege
 Kone med, eller som det hedder, til at føre sin
 Husholdning, og beholder dem fra første Færd
 af knap Aaret ud. Og blive saadanne Mænd til-
 sidst af en eller anden Viearsag, som f. Ex. gode
 faste Prioriteter, en Bryggergaard, en Slump
 Papirer, der lyde paa Hænderen, eller an-
 den saadan Pynt paa Brudeskammelen, tilsiuds
 at give deres Haand bort for ramme Alvor, da
 vee den Stakkel, som bindes til dem. Deres
 Smag paa idelig Forandring og Afveksling forla-
 dem sjelden eller aldrig. Selv klage saadanne
 Mænd ogsaa gemenlig for deres Fortrolige over,
 at de ikke finde sig lykkelige ved deres Eivtermaal;
 men hvís er Skylden?

(Fortsættes.)

B. K. Hjort.

Træk.

Borger-Bennen.

No. 22.

Trettende Aargang.

Fredeagen den 29. Mai 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Speciens Hændelser.

Syvende Kapitel.

(Fortsættelse).

Et Par Ord om Holmens Folk og om Sivtermaak

«Verden dæer ikke ud, fordi vi ikke givte os!» siger en heel Hob, der har vænt sig til Magelighed og Bellebnet. At løbe om til Gjestebud, at æde og drikke godt og sidde ved Komberbordet til over Midnat, det er kosteligere i deres Djne, end at ernære i Stilhed en heel Familie, og at nyde en tarvelig Ret ved Siden af en mild Kone og i Kredsen af en sund Borneflof. De spotte i deres forvændte Hjerte over Husbondsbehyrnninger og Kadeforger; men have ikke heller Sands for hins Tilfredshed, naar han har ordnet sit Hus-
rige

rige vel, eller for dennes Sjeleglæde, naar han seer Frugter af sine Sorger i et opdraget Barn. De vilde blues over sig selv, om de havde mindste ubesmattet Kærlighed af Menneskeværd. Og de maa ofte rødme og bortvende Øjet og fremstynde Klaverknægts Komme, naar de see en virkelig Borgerfamilie i den Selskabskreds, hvor de søge Udspredelse. Jeg nævnedes nylig Lomberespil og husker derved paa, og naar man taler om Hindringerne i de højere Klasser for at giøte sig, og at ernære og opdrage en Familie, da bør man for alting ikke glemme den mere og mere overhaandtagende Spillesyge. Ikke nok at denne Lyst, naar den udarter til Lidenskab, forstyrrer det jævne og godmodige Sind, der vedligeholder Sands for og Smag paa Huslighed, den leder og til Udgifter og Bekostninger, som gjøre det umueligt at underholde Kone og Børn, naar ellers Spillepartierne skulle bevares i sædvanlig Gang. At besøge disse Selskaber, hvor Spadillie præsidere, koster i sig selv Penge. Man spiller højt, parerer en eller to Daler paa Mata-dorer, Soloer, eller Figurer, stundom endog til højre og venstre paa een Gang. Man bortspiller Summer, som man neppe vilde være bekjendt at have bortgivet til Enker eller Faderløse, og naar man har tabt, trøster man sig med, at man har ingen, uden sig selv, at gjøre Regnskab for sine Spilleudgifter, eftersom man hverken har Kone eller

eller Børn. Og denne Trost er saa sød, at man bliver ved at kunne nyde den, kan jeg troe, meest for derved tillige at være bestandig istand til at kunne nyde de fjere Udspredelser og de endnu fjere Spillepartier. Men jeg kommer saa langt ind i et af mine Livskapitler, at jeg var nær ved at glemme, at jeg loferede i Nyeboder. For altsaa nu at give dig noget af en anden Sort, oven paa den lange Digression vil jeg fortælle dig en karakteristisk Egteskabsscene, der passerede i mit Kabinlav, medens jeg laae i Matroskonens Systrin.

Ottende Kapitel.

En Anekdot.

En af de Mænd, som have med Holmens Folk at bestille, kom engang ind i et Huus, hvorfra der var meldt ham en Sag, han troede sig selv pligtig til at undersøge. I det Øjeblik, han tilkigemed en god Ven træder ind, staaer Manden, og prygler med største Rasenhed sin Kone, som han havde kastet over Sengstedet. Hverken hendes eller 4 halvøgne og skidne Børns Skrig gjorde det mindste Indtryk paa ham. Det er et smukt Arbejde du har for, raaber Hr. Ph* strax ved Indtrædelsen og nærmer sig noget hastig hen mod Manden. Ph*, som ellers var godt kjendt iblandt disse Folk havde den Dag Kavaj paa, og hans Hat sad dybt ned i Panden, saa Nybodsmanden kjendte ham

ham ikke. Denne vender sig fra sit Arbejde, staaer med Fynsen i Bordet og skriger: Jeg vil, den Onde tordne mig, have Lov til at prygle min Kone, saalænge der er Liv i hende. „Ja, saa vil jeg, uden at tordne, lade dig arrestere paa Djeblippet,” svarer Ph* med koldt Blod, tager Hat-ten af og lægger den paa Bordet. Nu saae Hol- mens Mand, hvem han talede med, og hans Ka- serie forvanledes i samme Djeblif til kold Fasthed. Han tager ogsaa sin Hat af, lægger den ved Siden af den Andens, nærmer sig med et frit Uafsyn til Hr. Ph* og siger til ham i en bestemt men dog meget beskeden Tone:” Ja, gode Herre! De saae „nok at jeg tugtede min Kone, men De har ikke „seet, hvor surt hun har gjort Livet for mig og „disse uskyldige Unger. Jeg tjener Kongen, som „en brav Karl og er flittig og ordentlig. Det „kan Herren nok selv see paa mig. Jeg svirer „ikke og jeg har aldrig saaet et Slag af mine Fo- „resatte. Men naar jeg nu slider og slæber hele „Dagen, saa finder jeg Soen fuld, naar jeg kom- „mer hjem, og ikke en Bid Mad istand hverken „til Børnene eller til mig. Og saa seer Hun og de „Smaa og hele Huset ud, saa man knap gider „sætte sig ned eller røre ved nogen af dem. Der „staaer hun selv. Lad hende sige, om jeg lyver eet „Ord. Men hvad skal saa jeg gjøre? Kan gode „Herre sige mig det?” Konen stadfæstede Mandens Ud-

Udsagn baade ved sit Udseende og ved sin Tavshed, og især ved sin Umage for at snige sig bort fra denne Husret. Og var altsaa den tugtende Mand kort tid forn blevet forbavsset ved Hr. Ph*'s Erudsel, saa blev denne sikkert ikke mindre forvildet i Texten nu, da han skulde besvare Mandens sidste Spørgsmaal. Han brugte den Udflugt at spørge Manden, hvor længe han havde levet saadant et Liv med sin Kone. Og da han svarede i to Aar, gav han ham det Raad, at siden han dog nu saalænge havde erfaret, at Hug ikke hjalp, saa skulde han bruge Mildhed og kjerlige Formaninger, og hvis de ikke frugtede, da burde han skille sig ved sin Kone med Øvrighedens Tilladelse. Manden fulgte ganske ligefrem det givne Rink og 2 Maaneder derefter vare de skildte fra Bord og Seng. Da Ph* kun havde seet saa Holmens Mand, der havde forenet saa megen Reihed og Færmhed med disse Folks raske og naturlige Væsen, og han ligeledes neppe havde fundet Mage til den fordrukne Kjerling enten i stygt Udseende eller i Skidensfærdighed, saa blev han naturligviis usygjerrig efter at erfare, hvorledes disse to Mennesker vare blevne samlede. Til sin store Forundring opdagede han, at den drifvældige Kone havde, for ikke ret mange Aar siden, da hun blev gift, passeret for, og som man hos den Klasse af Folk næsten altid finder det, virkelig været en af Nyboders takkelige og skikkelige Piger. Men hun havde slet ingen Huisgjerning lært. At passe yngre Godskende, at løbe Trender i Bye, at heite

Vand og deßlige, det var alt det, hendes Forældre havde brugt hende til i de Timer, hun havde havt tilovers fra Skolen, hvor hun efter Fortidens Skik blot lærte at læse. Til Mad forstod hun at lave nogle simple Retter Mad, hvilket hendes Moder i Kort-
 hed og Enfoldighed havde indprentet hende, da hun var blevet forlovet. Derimod kunde hun hverken spinde eller knytte eller sye noget af Betændighed. Følgen deraf blev, at hun, som giort, kjedede sig unæ-
 nerlig, naar Manden var borte. Hun lagde Ar-
 mene i Vinduet og gabede ud paa Gaden, eller og hun løb en halv Stund ind til en af Naboerne og for-
 drev Tiden med Gladder. Da Børn begyndte at flaaes til og Manden efter Villighed forlangte, at Konen og skulde fortjene noget, havde hun Valget mellem Fiskerkurven og Basserballen. Atter her drev hendes Uvanthed til Arbejde hende til at vælge Kurven, skjønt det ikke var efter hendes Mand's Smag, og skjønt en vis indvortes Følelse hos hende selv modsagde Valget. Hun var saa uheldig, strax i Begyndelsen at saa nogle Kunder blandt den for-
 færdelige Mængde af Oltoppere, hvormed Byens Kieldere ere besaaede. Der fik hun stundom en Sopsken uden at betale den, og vænnedes efterhaanden til Frændeviin. Hendes Haandtering havde skadelig Indflydelse paa hendes Ansigt og Væsen og Sindelag. Det Selskab, hvori hun for største Deelen nu levede, bortvirkede Tid efter anden hendes Sædelighedsfølelse. Og fra en tæfkelig og ganske anstæn-

dig Kone blev hun nu efterhaanden forvåndlet til en virkelig styg Kjelling, der lignede sin Kuro i Urenlighed, og hvis Ansigtstræk Brændeviin havde oppustet og Blufel og Samvittighedsnag ganske forqvaklet og vandannet. Naar jeg saaledes i eller uden for Nyboder har truffet Fruentimmer, der ved Omloben med Kurven, ved Bisefalg eller andet deslige Gadeprangerie vare i Bund og Grund fordærvede, længe førend de havde overstaaet Menneskealderens blide og frugtbare Sommer, da skar det mig i Hjertet for disse forulykkede og tabte Skabninger. Vore Forsfædre, tænkte jeg da ved mig selv, have baade viist god Villie og røbet ikke liden Menneskekundskab, da de forlangte, at unge og friske Qvindfolk ikke maatte henligge ledige og uden Tjeneste, og at intet Qvindfolk der var imellem 12 og 40 Aar maatte omgaae og sælge Frugter og deslige. Jeg forudsætter at der blev vaaget strængelig over, at Barn indtil det tolvte Aar bleve holdte til Skole eller i det mindste hjemme under husligt Ovsyn. Thi hvo kan tælle de Offere, som ere faldne for Overtrædelsen af dette Bud, som Husligheds Skytstengel fordum tilfagde? Hvo kan overse den Mængde af Piger, der vanslægtede og sank ned til Skjogeliv og ubeskrivelig Jammer, fordi de i Sandfælsighedens Aar løb om med Baggværk, Citroner og andet saadant, eller sad offentlig paa Gaderne, og bød sig selv og en Alen Paaand eller Kniplinger tilfals. Det siger sund Fornuft, at de selv let og snart

snart maae udarte ved sig Orkesløshed. Og naar de saa træffe letsindige og faade Jevnaldrende af det andet Kjønn, eller, som maaſkee endnu oftere er Tilfældet, bemerkes af udlærte Skjorlevnere, ſaa gaae de Arme den lige Vej til at blive ødelagte paa Legem og Sjæl. — Mindre betydeligt er vel ikke heller Tallet paa de unge Koner, der udarte ved ſamme Omloben, og forſtørre deres egen og deres Mands Belfærd og lade en Flok af uſkyldige Børn vore op uden allt Tilſyn, eller endog ſelv fordærve dem ved deres laſtefulde Exempel. Var altsaa hint ſunde Fornuftbud end i Virkſomhed og blev det overholdet med den Kraft, der er Sjelen i Statsbeſtyrelſen ſom i enkelt Borgerdaad, og blev Ordet Qvindfolk forſtaaet ligefrem efter Bogſtaven, da vilde ſlig Foranſtaltning, efter min Formening, ikke bidrage lidet til at hindre og ſtandſe Sødernes Fordærvelse i de lavere Klaffer. Og naar da vore Almueſkoler tilhobe gave de unge Piger tilligemed ſunde Religionsbegreber Smag paa Glittighed og Færdighed i Haandsarbejder, da vilde upaatvivelſelig huſlig Bindſkabelighed og med den huſlig Bekſjalighed trives i mangan Familie, der ellers end ikke lærer at kjende dem af Navn.

Takket, i Sadelighed og Folkeheds Navn, vare det retſindige Kollegium, ſom beſtyrer Danrigets Skolevæſen. Det har med umiſtkjendelig Gavneslyſt virket til hint adle Maal. Dets Omſorg for Skolevæſenet bærer allerede Frugt og ſpaaer tiltagende Held. Og ved det Segldugs Fabrik, ſom allerede er i raſt Drikt, har det aabnet en rig Kilde til Fortjeneste for Arboders Koner, og et brugbart Middel til at beſtørke den af hvert tankende Menneſke hædrede og velſignede Huuslid. Paa Fædrelandets Alter nedlægger jeg en Krands til Hæder for dette Kollegii oplyſte Mand. —

(Fortsattes).

B. K. Hjort.

Preſt.

Borger = B e n n e n .

No. 23.

Trettende Aargang.

Fredagen den 5. Junii 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Speciens Hændelser.

Tiende Kapitel.

En Kone, som jeg ikke veed, hvad jeg skal tænke om.

En rum Tid, efterat jeg ved Bolettes mere end datterlige Erkjendtlighed havde taget Logie i Eye-
skrinet, trængte min Huusmoders Børn til Linned.
Hun tog da mig og nogle flere Penge, som hun
Tid efter anden havde lagt hen, og kjøbte et Styk-
ke af det smalle Lærred, hvormed Rusland endnu
slundom forsyner os, endskjøndt vi have saa mange
Spindeanstalter og Arbejdshuse. Jeg blev bange
for, at jeg med min nye Madames Mand skulde nu
være kommet til at forlade mit kjære Fædreland,
for at gjøre en Rejse ind ad Østersøen, eller til det
for Kjøbenhavn's Sølvant saa fordeelagtigen liggende
de

de Hamborg. Men næsten i samme Djeblif, hun havde modtaget mig, aabnedes hendes Dør af en udmajet Duffe, som jeg ved første Djeftast kunde fee, var en af vore ægte kjøbenhavnffe Stuepiger. Madamen kjendte hende og kaldte hende fin smukke Johanne, og jeg ffal heller ikke nægte, at jo vor Herre havde ffabt hende ret vel. Hun kjøbte noget Lærred og Mustum til fin Fru, og da jeg just laae paa Bordet, blev jeg givet igjen paa en Tidalerfeddel. Jeg kom nu i et vrægtigere Huus end jeg nogensinde forhen havde været i. Pigen, som bragte mig hjem, traf Fruen i en let Morgendragt, løselig henkastet i en Sofa, hvor hun efter Anfæelse var i en meget morende Samtale med en pynkelig middelandrende Herre, som jeg ffray i min Uffoldighed antog for hendes Mand. „Fik hun Løjer“ ffurgte Fruen fin Pige. Og da denne bejaede det, lod den videre Ordre; „Ja faa bring det ned til Spefonen, og læg Pengene paa Bordet derinde i min Stue. Vi vil være aleene.“ At Fruen ffet ikke vilde fee det kjøbte Løj, der dog var bestemt til hendes lille Datter, og at Pigen forglemte at lægge fra sig alle de Penge, hun havde faaet igjen, men faare ordentlig beregnede sig selv et Par Skilling paa hver Alen for sin Gang, det forekom mig rigtig nok heel beffunderligt. Men ffart blev jeg bedre beffiendt i dette Huus, og da lærte jeg ffet ikke at forundre mig over ffige Smaating. En
god

god Grund, efterat jeg var bleven lagt paa Fruens Bord, kom han ind til mig, og hendes Fortrolige, den omtalte Johanne, ikke længe derefter. Fruen skulde paaflædes, men var sikkert ikke i bedste Lune. Johanne maatte bryde Tavsheden. Med en snar Mine og et listigt Djekast begyndte hun: „Hr. E* lod til at være særdeles hjerteglad i Dag, da han gik fra Fruen.“ Over Fruens Ansigt fløj en fin og næsten umærkelig Rødme, der forekom mig at ligne et Blimt af en endnu ikke aldeles hensovet Blufærdighedsfølelse, men som og efter de Træk, der afløste den, kunde være en Virkning af Fortrydelse over den skedte Ytring. Svaret lod i en Tone, der endnu gjorde mig mere ubis om Grunden til Rødmen: „Saa! da kan jeg slet ikke sige, at jeg har været glad i hans Selskab. Var det det Hjere i Svaret eller den bemærkede Rødme eller begge Dele tilsammen, der lod Johanne føle, at hun ikke var kommet tilpas med hendes Deeltagelse i Hr. E*s Glæde; Nok, hun forandrede strax baade Djekast og Mine og med en let men saare smigrende Stemme vedblev hun: Ja saa har vist Fruen haft Deres sædvanlige Spøgelune i Dag og moret Hr. E* ved at fortælle noget om det Selskab, hvor De var i Saar Artes. Det var som der faldt en Steen af Fruens Hjerte, da Johanne gav Sagen denne Vending og Tilfredshed udbredte sig alensparlig over hendes hele Ansigt. Om det var over det

mindre brødefulde Udseende hendes Selskabsstund med Hr. E* havde faaet, eller over den Lejlighed til at gennemhegle Kræften, hvilken Johannes Snedighed havde kastet hen for hende, det kunde jeg atter ikke gjøre mig selv rede for. Derimod saae og hørte jeg, at hun brugte sin Tunge og sit hele Lune til at dædle de indbildte eller virkelige Unoder hun havde bemærket Dagen tilforn.

Uden moralsk Nødvendighed at tale ilde om benævnte Personer i deres Fraværelse er aldeles ikke efter min Smag. Jeg er saa langt fra at hylde deres Mening, der endog offentlig have paaستاet, at Bagtalelse er ikke alene et behageligt Krydererie paa Livet, men endog et virkeligt Gode i Samsundet, at jeg meget mere anseer Lysten til at besøge og bagtale hinanden for en af de skammeligste, der kan besmitte et fornuftigt Menneske, og for en af de store Hindringer, som for Held og Lyksalighed i ethvert enkelt Samfund, saa og for Menneskehedens Forædling i Almindelighed. Det maa længe nok høre til den herskende Tone i mange Sirkler at udspejde Fejl og Svagheder og med Selvbehag at fortælle dem igien; Bagtalelse maa for mig gjerne ansees for og virkelig være en af de rige Kilder til morende Samqvem, til vittigt Skjemt og forlystende Spot, jeg anseer den dog for en strafværdig Idræt og en fornædrende Syffel. Ikke vil jeg falde Religionslæreren ind i hans Fag, for at vise det

Laff:

Lastværdige i Bagtalelse. Man maa fortælle os, hvortidet saadan Adfærd kan bestaae med værdig Menneskefølelse eller med sund Krisiendom eller med den Broderkjerlighed, hvortil Natur og Religion med lige Gynd og lige Iver opfordre. Jeg befatter mig kun med Husstanden og Borgerksamfundet. Men endog blot fra denne Synspunkt finder jeg Grunde nok til at lakte og hade Bagtalelse. Er det værdigt for nogen Selskabskreds at myrde andres gode Navn af misforstaaet Behagelyst, eller af Mangel paa Tidsfordriv? Og dog er dette, naar man endog vil dømme mildt om Mennesket, en af de almindeligste Grunde til den gængse Bagtalelse, og et af de almindelige Tilfælde i mangen huslig Sirkel. Almindeligviis ansees det for et afgjørende Beviis paa dyrket Forstand og god Levemaade at kunne bortjage Kjedsommelighed af sin Kreds og derimod at vække Liv og Munterhed og at vedligeholde deeltagende Glæde i det Samfund, hvori man er. Med sine tilborlige Indskrænkninger er denne Paastand ikke heller ubillig. Men den bliver baade urimelig og unaturlig, naar man idelig vil adsprede sig, eller naar man forjager enhver fornuftig og alvorlig Samtale af sine selskabelige Forbindelser. Og det er aldeles umueligt at opfylde den i de store Kredse, hvor Mennesker komme sammen, som enten slet ikke kjende hinanden, eller, som just fordi de kjende hinanden slet ikke lykkes

ved

ved at nærme sig til hinanden. Naar den ædle og tænkende Mand og den dannede og skyldfrie Kvinde seer sig ved Siden af Mennesker, der savne al Aandsdyrkelse, eller der endog ved offentlig Daad have beviist, at de i Hjertet haane Religion og Orden og gode Sæder, kan der da uden Jertegn flyde andet heraf, end det vi saa ofte see i vore store og uden Balg sammenfaldte eller uden Overlæg sammenstimlede Menneskehobe? Man kommer snart i Forlegenhed med hinanden og der er Ode og Tomt i Kredsen. Denne Tavsheder byrdesfuld og man vil afhjælpe Mangelen. Men det, man her kan fremsøre, maa være løs Tale, maa være noget, hvori alle kunne tage Deel. Man griber da til Dagens Nyheder, fortæller, hvad der er hændet denne eller hiin, eller hvilke Rygter der gaar om en eller anden Fraværende. Som et Lynglimt virker dette paa Forsamlingen. Man retter og forbedrer, lægger vel endog til af sit eget Forraad. Den ene Historie om Næstens Fjendskab minder om andre Lignende. Man gjør lune-fulde eller smigrende Anmærkninger over det, som er paa Bane, og jo mere man kan gjøre en Person eller hans Idræt latterlig, desto vissere roses man for sin Belevenhed, desto velkomnere er man en anden Gang i alle lignende Samkvem.

Jeg erindrer nu just i dette Djeblig en Til-
dragelse med en simpul og gammel fattig Kone, som
visse

viste en sund og levende Følelse af hvad der var Ret i dette Stykke. Hun og hendes Mand bleve fremkaldte til at opgive deres Omstændigheder og Formuestilstand. Konen mødte alene den første Dag, og da hendes Ansigt havde nogle af de interessante Træk, der som oftest udmærke den taalmodig Tidende, indlod den, som afhørte hende, sig og i hendes Husforfatning, og søgte at udforske hendes hele Stilling. Hun klagede over Intet andet, end at hun stundom var i yderlig Trang med sin Mand, men da hun var færdig, spurgte hun, om det var tilladt at komme med Dagen efter, naar hendes Mand blev afhørt. Derimod kunde den Afhørende naturligtvis Intet have. Hun kom altsaa, og da Manden var færdig, begynder hun, dog uden al Bitterhed, et saare frygteligt Klage-maal over Mandens Drik og Spil, og den voldsomme Behandling, hun i en Række af Aar havde maattet døje af ham. Den Mand, der sad for Undersøgelsen, studsede og lod sig mærke med sin Forundring herover. Konen erklærede da, at siden Herren i Gaar havde spurgt hende saa affu-

rat ud om alle Ting, saa vilde han vel ogsaa nu formane hendes Mand til at leve et mere kristeligt Liv, som vilde være hans eget Gavn. Naturligvis fik Manden denne Formaning. Og da den Undersøgende derpaa til Slutning gjorde Konen det Spørgsmaal, hvorfor hun ikke havde meldt eet eneste Ord derom Dagen tilforn, svarede hun: Nej, Herre, det burde jeg ikke, for det havde været at bagtale min Mand. Nu har jeg sagt Dem hans Udbyd lige i hans Dine, saa kunde han ogsaa forsvere sig.

(Fortsættes).

B. K. Hjort
Udsf.

Borger, Bennen.

No. 24.

Trettende Aargang.

Fredagen den 12. Junii 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

Spektens Hændelser.

Tiende Kapitel.

(Fortsættelse).

En Kone, som jeg ikke veed, hvad jeg skal tænke om.

Jeg vilde ønske, at vore belæste og oplyste Mænd, og vore artige og fine Koner havde saa reen og naturlig en Følelse af Ret, som denne gamle Dannekvinde havde bevaret i Armod og under Mis-handling. Man kan intet Ondt fortælle om en benævnt Person i hans Fraværelse, uden at skade ham og andre og Selskabet. Sam skader man ved at svække og undergrave hans Afgøelse, ved at for-
minde

mindste hans Brugbarhed eller dog fløve hans Virksomhed. Sine Medmennesker skader man ved at fortælle Ting, der nødvendig, om de endog for Øjeblikket tjene til Tidsfordriv for nogle, maa krænke og forarge, eller dog nedslaae og bedrøve Andre. De fortalte Fejltrin tjene mangen letfindig eller dog ligegyldig Person til Undskyldning for lignende, suadom endog grovere Forseelser. De, som høre paa Bagtalelsen, tabe Afgjættelse for den Fejlende, derved forskyres Orden, i det huslige og borgerlige Liv. Men den saa udbøvedigt Tro paa Menneskehed svækkes og undermineres og baade hos den, der vænner sig til at bagtale, og hos dem, der gjerne laane deres Øren til at høre paa Bagvaskerens onde Snak?

De slemme Følger af Bagtalelse falde maaaskee lettest i Øjnene, ved at betragte Mennesket i særskildte Stillinger og da er det soleklart, at den virker meest Ondt, naar Foresattes Fejl uden Fornødenhed blottes for Undergivne. Det Barn, der hører sine Forældres Svagheder gjennemhelede, den Tjenestepige, der faaer at høre, hvor ilde hendes Madmoder omtales, den Discipel, der seer et Selskab at gjøre sig tilgode paa hans fraværende Lærers

rets Befolkning, den Borger der maa døje haan-
 lig Spot over sin Dyrighed, de kunne aldrig have
 den Velsillie Agt eller Kjærlighed for disse deres
 Overmænd, som deres eget Vel udfordrer. Og gaae
 vi nu til den Enkelte, som bagtales. Eet, som saa
 ofte er Tilfældet, at en ellers virksom og duelig
 Mand har en Svaghed, som man gjerne maatte
 ønske ham befriet for, men som han nu ikke vil
 gjøre sig Umage for at aflægge, eller han har i et uheld-
 digt Djeblig begaaet et Fejltrin, eller i den forbigaaende
 Tid virkelig besmittet sig med en Handling, der har
 et saare slet Udseende, og som han derfor og for længe
 siden har fortrudt, og paa en eller anden Maade søgt
 at oprette. Nu derimod er han et saare nyttigt
 Lem i Samfundet og virker til sandt Gavn for sine
 Medborgere og det Hele. Men saa kommer der
 en faad, egenlystig, hoffærdig eller ondskabsfuld
 Bagtaler i Kast med denne Mand. Hans Lykke,
 Anseelse eller Velstand er maakee netop en Fortæ-
 i Bagtalerens Djene. Denne opdager hint Fejls-
 trin, bemærker hin Svaghed eller kommer under
 Vejs med den slette Handling. Efter sit Humor
 fortæller han nu, hvad han er blevet underrettet om,
 med et bittert Smil, eller med et satyriskt Areltræk
 eller

eller med aabenbar Skadeglæde, og nu er hin dærlige Mand's Anseelse og Indflydelse, om ikke forspildt, saa dog svækket og formindsket. Han seer sig behandlet med Mistro og møder Kulde, hvor han før var vant at finde Tillid og Deeltagelse. Han nedslaaes, bliver fortrædelig og bitter og har allerede nu mindre Lyst og mindre Kraft baade til at virke for sine Brødre og til at hegne om sin sande Hæderlighed for Fremtiden. Ja, Bagtalelse har ikke alene standset og sinket mangen paa Forbedrings Vej, men ogsaa fordærvet mangen Retskaffen, og bragt Fortvivlelse over mangen uskyldig Mand's Hoved. Det er bitter Sjelenag, at vide sig mistænkt og beskyldt uden virkelig Brøde, og man maatte kjende saare lidet til Mennesket, naar man ikke tilstod, at hos en saare stor Mængde leder ufortjent som fortjent Bagvaskelse til den al Moralitet ødelægende Beslutning: Du beskyldes alligevel, saa kan du og gjøre dig skyldig eller vedblive at være det. —

Omtrent i dobbelt saa lang Tid, som jeg nu har brugt til at fortælle dig mine Tanker om Bagtalelse, bagtalede min Frue i Gjærningen og i Sandhed. Johanne gav sin Skilling i Lauger med

med og overgik virkelig som oftest Fruen selv i latterlige Fordrejelser og bidende Tilfættninger. Endelig var ingen af Selskabet umyndstret tilbage uden Hr. E*, og jeg studsede endda ikke saa lidt over Pigens Raadhed eller Næsbished, da hun endnu bad Fruen at fortælle noget Smukt om ham. Men Hr. E* og frit Lune kunne i Dag slet ikke forenes hos Fruen. Alvorlig, endog med et qvalt Suk svarede hun: „Nej, Hanne, jeg gider rigtig slet ikke tænkt paa den modbydelige Herre. Det er nok, at jeg er nødt til at taale hans fjedsommelige Selskab.“ Efter saa Sekunder lagde hun til med større Fasthed, end jeg efter hiin misrænelige Rødme, havde tiltroet sigt et Forsæt hos hende: Den Dag jeg kan afvise ham, som han fortjener, skal hun see mig hjerteglad. — Jeg troede at læse Forvirring i Johannes Nafyn. I det mindste fik hun pludselig travlt med at udbære en Ting, som ret vel kunde have blevet i Værelset, og uden videre Svar gik hun bort.

(Fortsættes).

B. R. Hjort.

Træll.

(Ind.

(Indsendt):

Opmuntrings Sang.

I Anledning af vore tappre Brødres Forsvar d. 2. Apr.

vore kjeffe Stridsmænd

eilegnet

af

E. Hanssen,

Rector i Ribe.

Mel. Ung Udelsteen paa Tinge floed. 1c.

Hvi brøler tungt om danske Strand
 Hiin Dødens hule Tordenstemme?
 Skal du, o elskte Fødeland!
 Da Krigens Rædsler og fornemme?
 Du fredelige Folk, som boer
 Bag Wiisdoms Hegn i nøjsomt Nord!

Fra stolte Brittes fjerne Kyst
 Hid ile hans Kriidvante Skarer.

Dig truer blodig Raabendyst;
 Dig true Krigens grumme Farer.

Han tænker, vild af bitter Harn,
 At knuse dig med Robberarm.

Dog trofsig! tapre Fædres Mod
 End luer højt i dine Sønner.

Alt flyder frekke Voldsmands Blod;
 Gud hører Ufkylds varme Bønner.

Paa knuste Skib, bestænkt med Blod
 Beundrer Britten Danstes Mod.

Lie Hellas med dit Marathon!
 Dit Folk, fjønt fjekt, sloeg hun Barbarer.
 Vi stred' mod mægtig Albion,
 Til Striden vant, og vant til Farer.
 Som Sparta ved Thermopylæ —
 Saa Danmark Døden haanede.

Held dig, vort Land! dig Fridriks Mand
 Besseler dine kjeffe Helge.

Fast som een Mand, og Haand i Haand
De overlegne Fjender fældte.

Med Hurra-Raab, hvor Pligten bad,
De trodsed' Fjende, Saar og Dod.

Men Kjeld o stolte Bretlands Søn!
Snart Hevnens bange Time lyder!

Snart Skjebnen dig fortjente Løn
For Rid og Bold og Uret byder.

Med Fryd man høre skal dit Fald
Fra Indt Bred til Nordkaps Wall.

Borger = B e n n e n .

No. 25.

Trettende Aargang.

Fre dagen den 19. Junii 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke

Om en meget nyttig Bog.

Det er i disse Blades Plan, at bekendtgjøre almeennyttige Skrifter, for at de i des videre Udstrækning kunne virke til Gavn. En og anden Bog som kunde give Raad til Tusende, eller advare Tusende mod Ubehageligheder og Ulykker, ligger hen ulæst, fordi man ikke veed at den er til. Dette er især Tilfældet med dem, der ikke egentlig skrives for Videnskabsmænd, men for alle og enhver; og bliver saadan en Bog ubekjendt, saa hindres der ved mere Godt, end om sligt skede med et Værk, der er blot for den Lærde. Nyudkomne Bøger anmeldes vel i Adresseavisen og i den berlingske; men den, som ej gjør Videnskaber til sin Hovedsag, læser sjelden Bøgers Anmeldelse, og om han end læste

læste den, saa kan han dog ej af den blotte Anmeldelse see om Skrivtet er saa nyttigt, at den, der med Rette indskrænker sin Bogsamling til en halv Snees Stykker, kan finde sig tilstynnet, at give sine fire eller sex Mark for en Bog. De lærde Efterretninger holdes og læses meest kun af Videnskabsmænd; Lægmanden, Fruentimmeret læser dem sjelden, og saaledes kan da en Bog blive ubekjendt og ulæst, som dog forjente at være i de Flestes Hænder.

Dette troer jeg Tilfældet at være med en Bog, som jeg selv ikke var blevet opmærksom paa, da jeg aldtid havde hørt den omtale, indtil den af en Handelse kom mig for Døren, og jeg fik læst noget deri.

Jeg fandt da til min Glæde, at det var en særdeles, og for alle og enhver nyttig Bog, som ikke noksom kan anprises til daglig Læsning i hvermands Huus. Her er Titelen:

„Erfaringskole for alle dem der elske Livet,
 „Helbreden og deres Tilfredshed. En Samling
 „af sande Tildragelser, for det meste i de sidste ti
 „Aar, til daglig forefaldende Ulykkers Forebyggelse.
 „Oversat af Tydsk ved Johan Werfel. Kjøbenhavn
 „1800, trykt paa N. Goldins Forlag.”

Den er ellers oafaa aftrykt i 4 Deel af Tillæg til Magazin for Rælingsstanden, og der var det hvor jeg lærte at kende den.

Indholden af Bogen ere forte Fortællinger om virkelige Tildragelser, hvor man seer ligesom for sine Dine, paa den ene Side hvilke ulykkelige Folger som oftest skyde af Skjædesløshed, Uordenhed, Fordomme, Indbitning, Overtro, onde Vaner og deslige; paa den anden Side hvor meget Ondt kan afværges eller afhjælpes ved Agtsomhed, Kundskab, Fornuftighed og god Villie. En Snees Bøger, hvori det samme blev lært og beviist endog i ypperlige Afhandlinger, kunne umuelig stifte den vidtudstrakte Rytte, som denne ene Bog, der bestaaer kun af to smaae Dele og er intet mindre end dyr, da den kun koster 7 Mark.

Meget forøges Bogens Brugbarhed derved at Fortællingerne have Overskrifter efter Alfabeten, og tillige Kortegnelse er tilføjet, saa man letteligen kan finde igjen hvilken man vil, naar man atter vil eftersee een eller anden. For at give noget Begreb om hvad i Bogen kan findes, vil jeg her affkrive nogle af disse Overskrifter: ntidig Aareladning, Begravelse i Kirken, qvalende Damp, Forbovenhed, Geværer, galne Hunde, Jordemødre, Krud, malet Pegetoi, Medikamenter, forfømt Opdragelse, Patienttransport, Quak-salvere, Redning i Livsfare, Stikkenhed, Ero paa Hexeri, Uforsigtighed i forskjellige Tilfælde, skadelige Vaner.

Af saadanne Afdelinger ere der 182, som indeholde 313 Fortællinger, alle meget lærerige i

Livets de tusende forskjellige Tilfælde. Ved denne store Rigdom og den idelige Afveksling er Bogen ei allene i høi Grad nyttig, men den er moersom tillige. og har den store Fordeel, at hvo som ikke kan anvende megen Tid paa at læse, kan lægge Bogen hen, naar han har læst en Side eller et Par, uden Frygt for at komme ud af Sammenhængen. Mangen Fortælling af yderste Bigtighed indtager kun en halv Side.

Jeg troer da, som sagt, at Bogen burde være i hvert Huus, og læses af Mandfolk og Fruentimmer, og Børn. For disse sidste kunde den endog bruges til en Læsebog, hvori de øvede dem at læse. Hvad de ikke forstode, og een af Korældrene heller ikke strax vidste at forklare, kunde gaaes forbi; hvilket dog kun sielden vil behøves, da de allerfleste Fortællinger ere meget forstaaelige. Ogsaa i Skolerne var det en god Læsebog, som for tilvoksende Børn tillige gav den Fordeel at gjøre dem bekjendt med en stor Deel Ting i det daglige Liv, som ikke lettelig pleie at forklares i Skoler. Ved de mange Stæder og Lande som nævnes i Fortællingerne var det endog Dvælske i Geographien. Ogsaa det Gode har Bogen, at Skjønt den er oversat af Tydsk, saa er dog Danskten i den ikke slet saa fortydsket, som i de fleste andre Oversættelser.

W. H. F. Abrahamson.
Captain.

Plinii den yngres Breve

4. 13.

Til Kornelius Tacitus.

At Du er lykkelig ankommen til Staden, glæder mig. Og denne Gang er Du kommen mig mere forønsket end nogensinde før. Jeg bliver endnu i nogle faa Dage paa Euskulanum, for at faae et lidet Arbejde færdigt, som jeg har under Hænderne; thi jeg frogter, at hvis jeg nu slap mod Enden, jeg da vanskelig tog fat paa det isjen. At imidlertid dog intet skal forsvømmes ved min Trævelhed, saa beder jeg Dig, ved dette Brev, ligesom ved en Korbøber, om det, jeg agter at anmode Dig om personlig. Men hør først Aarsagen til min Bøn og dernæst det jeg beder om. Da jeg for kort siden var i min Fødebye, besøgte mig en voksen Son af een af mine Landsmænd. Jeg spurgte ham: studerer Du? Ja svarte han. Og hvor? I Mailand. Hvorfor ikke her? Hans Fader, som var tilstede, thi han havde bragt det unge Menneſte til mig, gav til Svar: Fordi vi have ingen Lærere her. Men hvorfor har I ingen? Det maatte dog være Eder som ere Fædre, meget magtvaaligende (og lykkeligviis vare flere Fædre nærværende) at Eders Børn helst oplærtes her. Thi hvor kunde de leve mere fornøielig, end i deres Føde-

Fædebye, eller deres Cæder bedre vaages over, end under Fædrenes Djen, eller hvor kunde de koste mindre end hjemme. Hvor let er det da ikke at flyde Penge sammen, og falde Lærere, og at lægge til deres Indkomster det J, nu udgive for Børnene til Hus og Rejsepenge, og det som paa fremmed Sted maa kjøbes; og maa ikke alting kjøbes, naar man er blandt Fremmede? Jeg som ingen Børn har endnu, forpligter mig til at jeg for vor Bye, som for en Datter eller Eftening, vil lægge en tredie Part til, af det som J finder for godt at sammenskyde. Jeg skulde endog forpligte mig til at betale den hele Sum, dersom jeg ikke frygtede, at denne min Gave med Tiden maatte misbruges, som jeg seer stær sa mange Steder, hvor Lærerne kaldes af Dyrigheden. Der er kun eet Middel at forebygge saadan Misbrug, naar Forældrene nemlig allene have den Ret at falde Lærerne, og de formedelst deres Sammenstud nodes til at bedømme dem rigtig. Thi hvo som mueligen kunde være skiddestos paa Andres Bekostning, vil vist være paapasselig naar det vedkommer hans eget. Alle ville de sørge for at ingen uden den Duelige faaer mine Penge, naar han tillige skal have deres. Afrater det nu og overlægger det med hverandre, og lader mit Exempel tilskynde Eder, thi jeg ønsker kun at den Deel jeg efter mit Løfte skal tillægge

maat

maatte være som størst. I kan aldrig gjøre noget hæderligere for Eders Børn, - eller nyttigere for Eders Fødebye. Lad dem som fødes her ogsaa opdrages her, og strax fra Barnsbeen af vænne sig til at elske og gavne Fødestavnen. Og gid I maatte lokke saa berømmelige Lærere hertil, at Naboestæderne maatte søge Undervisning her; og ligesom Eders Børn nu til andre Steder, saa Andres Børn snart maatte strømme til dette Sted.

Jeg troede, jeg maatte fortælle Dig dette saaledes fra første Begyndelse af, at Du desbedre kunde indsee, hvor behageligt det vil være mig, om Du vil paatage Dig, hvad jeg forlanger af Dig. Men jeg forlanger, og beder saa indstændig, som Sagens Vigtighed udfordrer, at Du af den Mængde Videnskabs Mænd som jevnlig af Agtelse for Din Lærdom og Forstand, tye til Dig, vilde udsøge Lærere, dem vi kunde falde. Dog med de Forord, at jeg ikke tager fast Af Tale med nogen, thi jeg vil lade Forældrene deres fuldkomne Frihed. De maae bedømme, De maae vælge; jeg vil kun have Omsorgen og Bekostningen. Findes da Een der tiltroer sig den fornødne Duellighed, saa lad ham reise did, dog uden at faae anden Visshed med sig, end den hans Tillid til sig selv kan give ham, Lev vel.

4. 21.

Til Velus Cerealis.

Hvilket sørgeligt Tilfælde med de to Søstre Helvidier. Begge ere døde i Barfælseng med Døtre. Det smætter mig, skønt jeg dog ikke overdriver Sorgen. Jeg synes det er en Døds, at saadanne brave unge Koner i deres blomstrende Ungdom skulde finde Døden ved at vorde Moder. Jeg beklager Førnernes Skjebne som, neppe fødte, ere moderløse; jeg ynker de retskafne Mænd og beklager endog mig selv. Thi de to Afsødes gamle Fader elsker jeg med det bestandigste Venstreb, hvilket baade af mine Handlinger og mine Skrifter bevidnes. Han har af sine tre Børn kun den ene Søn tilbage, der overvældet af Sorg nu er den eneste Støtte og Vedligeholder af et Huus, som saa nyelig endnu havde saa megen Understøttelse. Men særdeles meget skal det lindre min Sorg, om Skiebnet i det mindste vil bevare denne i Velmagt og uden Skade, og at han maa ligne saadan Fader og saadan Korfader. For hans Vel og for hans Standhaftighed i dit Gode er jeg nu desmere bekymret, da han er den eneste. Du veed hvor omst jeg elsker, hvor frygteligt mit Venstreb er; thi vil Du finde det saa meget mere begribeligt, at jeg frygter saa meget, der hvor jeg haaber meget. Lev vel!

W. H. F. Abrahamson.
Kaptain.

B o r g e r , B e n n e n .

No. 26.

Trettende Aargang.

Fredagen den 26. Juni 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Plinii den yngres Breve

4. 23.

Eil Bassus.

Det har fornøiet mig meget, da jeg af vore fælles Venner har hørt, at nu Du er befriet fra Forretninger, Du lever og anvender Din Tid saaledes, som det kunde ventes af Din fornuftige Tænkemaade. Man siger mig, Du boer meget behageligt, at Du gjør Dig Bevæggelse nu paa Landjorden, nu paa Havet, at Du tidt holder lærde Samtaler, tidt lader læse for Dig, tidt læser selv, og uagtet Dine mange Kundskaber, endnu daglig søger at forsøge dem. Saaledes bør den Mand gaae den høie Alder imøde, som har beklædt de vigtigste Dyrigheds Embeder, anføre

Krigs-

Krigshæren og opofret sig ganske til Staten, saalænge Alderdommen ikke forbød det. Det er Pligt at give Fædrenelandet vor Ungdoms og vor Midalders Tid, men os selv den sidste, som endog Lovene advare os om, da de fritage den der er over de tressindstive, fra Bestillinger. Naar skal dette være mig tilladt? Naar skal min Alder giøre det anstændigt for mig, at efterligne Dig i denne skionne Hvile? og det ikke kaldes Leddiggang, men Røe, naar jeg drager mig tilbage fra Forretningerne? Lev vel.

3. 26.

Til Repos.

Du beder mig at besørge, at det Exemplar Du har giort Dig Umage for at faae af hvert af mine Skrifter, maa gjennemlæses og eftersees. Det skal jeg gjøre. Thi hvad skulde jeg giøre med mere Fornøielse, især da det er Dig som forlanger det? Du, den agtværdige, lærde, veltalende Mand, belæstet desuden med Forretninger, da Du skal forestaae det store Statholderskab, Du holder det Umagen værd, at fore mine Skrifter med Dig; hvor meget bør ikke jeg lægge Bind paa, at denne Deel af hvad Du fører med Dig paa Reisen, ikke skal synes al for uhyttigt. Jeg skal da stræbe først, at dette Dit Reiseselskab skal være Dig

Dig til Behag, og dernæst at ved Hjemkomsten Du kan forefinde noget, som Du kan holde for værdig, at føies til disse. Thi naar jeg kan haabe, at Du er blandt mine Læsere, vil det ikke lidet opmuntre mig til nye Arbejder. Lev vel.

4. 26.

Til Severns.

Den lærde Herennius Severns ønskede meget at faae Portraiterne af Cornelius Nepos og Titus Cassius, som begge ere fra din Fødebye. Han vil pryde sit Bibliothek med disse Billeder, og har derfor bedet mig at see dem kopierede og malede, ifald de, som rimeligt er, findes der i Staden. Dig vil jeg helst bede at heseørge dette, først: fordi Du altid saa venkabelig opfylder mine Ønsker, dernæst fordi Videnskaberne ere i den høie Agt hos Dig, ligesom Du høiligen elsker dem der dyrke Videnskaberne, endelig ogsaa fordi Du ærer og elsker lige inderlig baade Din Fødebye og dem der have bidraget til at gjøre den berømt. Nu vil jeg bede Dig at see Dig om en ret duelig Maler; thi er det vanskeligt at treffe Ligheden efter Naturen, saa er det meget mere vanskeligt efter et Skilderie. Det skal være min Bøn, at Du vil paasee, Maleren som Du tager dertil, følger noie sine Originaler, og forandrer intet, var det end for at gjøre det bedre. Lev vel.

Til den samme.

Mig er blevet testamenteret en liden Kapital, men som er mig mere behagelig end om den var aldrig saa stor. Hvorfor den er mig saa kjer? Jo! Pompenia Gratilla have gjort sin Søn Affus dius Kurianus arveløs, og indsat mig til Arving, tilligemed Sertorius Severius, som havde været Prætor og nogle andre rige Folk af Ridderstanden. Kurianus bad mig da, at jeg vilde pro forma forære ham min Andeel i Arven, at han for de Andre kunde paaberaabe sit mit Exempel, da han underhaanden vilde give mig skadesløs Sikkerhed for den hele Sum. Jeg svarte ham, det var ei min Handlemaade, at gjøre offentlig Gæt og hemmelig et Andet. Desuden syntes jeg der var kun liden Ære i at give Foræringer, til en Mand der var rig og uden Børn; at det endelig heller ikke kunde være ham til Nytte, om jeg paa den anden Maade forærede ham disse Penge, men nok, om jeg frasagde mig Legatet til hans Fordeel: og er jeg redebøn til saadan Fravigelse, saasnart jeg blev overbeviist om, han med Uret var gjort arveløs. — Jeg beder, Du vil undersøge det, sagde han. Jeg betænkte mig lidt, og svarte omsider, Godt, det vil jeg gjøre, thi jeg seer heller ikke hvorfor jeg skulde have ringere Tanker om mig end Du.

Du. Men tæg Mærke til det, at jeg ikke skal mangle Mod, at give Din Moder Ret, naar jeg i min Samvittighed holder mig overtydet derom. Som Du behager, siger han, thi Du skal ikke ville noget, uden det der kan bestaae med Billighed. Jeg tog til Meddomsmænd, tvende Mand, de agtværdigste vor Stat dengang eiiede, Korellius og Frontinus. Vi tre samledes hiemme hos mig. Kurian fremførte, hvad han troede at have for sig. Kortelig besvarte jeg det, thi der var ingen anden tilstede, der kunde forsvare den Ufsødes Retsindighed. Jeg reiste mig derpaa og sagde: ifølge Boldgivtsmændenes Dom, synes Din Moder at have havt skielig Marsag til sin Brede imod Dig. Noget derefter stævnedes han de andre Arvinger for de Hundrede-Mænds Ret. Jeg blev ikke stævnet. Dagen nærmede sig da der skulde gaae Dom i Sagen. Mine Medarvinger vilde indgaae Forlig og handle derom med Kontraparten; ikke som troede de at deres Sag var uretfærdig, men af Frygt for Tidens Leilighed. De vare bange, at, som de havde seet saa mange Exempler paa, denne Ret skulde domme dem paa Livet. Der vare ogsaa dem deriblandt som det kunde ansøres imod, at de havde levet i Benskab med baade Gratilla og Rustikus. De bade mig at tale med Kurian. Vi mødtes i Konfordiæ Tempel. Dersom, sagde jeg, din Moder havde testamenteret Dig fierde

Mar:

Parten af sin Formue, kunde Du da klage? Eller hvad om hun havde indsat Dig til Universal Arving, men bebyrdet Dig med saa mange Legater, at Du ikke havde beholdt mere end en fjerde Part tilovers? Du bør da være fornøiet, naar Du, da Moderen har gjort Dig arveløs, faaer af hendes Arvinger en fjerde Part, som jeg endog vil lægge noget til. Du veed at Du ikke har stævnet mig; at der ere to Aar forløbne; at jeg har, og benytter mig af min Andeel. Men, at mine Medarvinger skal holde Dig for desmere estergivende, og at Du ikke af Ugtelse for mig skal miste noget, saa byder jeg Dig ligesaameget af min Andeel.

Jeg har høstet Frugten. Ei allene derved at jeg er fornøiet med min Handling, men ogsaa derved at man ærer mig derfor. Nu er denne Kurianus død og har testamenteret mig noget, og derved (om jeg ikke smigrer mig maaskee) særdeles hæder min dengang brugte Udseende. Dette har jeg fortalt Dig, da jeg er vant, ved alt det der enten fornøier eller bedrøber mig, at tale derom med Dig, ligesom med mig selv. Ogsaa fordi jeg syntes det var ufierligt, at Du som jeg elsker saa høiligen, skulde ikke tage Deel i hvad Glæde jeg kan nyde. Ikke heller strækker min Visdom sig saa vidt, at jeg jo seer med Fornøielse, naar noget Bifald tilfalder, som en Belønning, det jeg kan troe at have velgjort. . Lev vel.

5. 2.

Eil Flakkus.

Jeg har modtaget de skionne Kramsfugle, men for hvilke jeg ikke kan giøre Bederlag, hverken af det som kan faaes i Staden, thi jeg er paa mit Laurentium, eller af Havets Skatte, da Veiret er saa meget uroligt. Du faaer da intet uden et tørt og ligefrem utaknemmeligt Brev, som ikke engang viser saa megen Snildhed i Foræringers Skifte, som Diomed viiste: Men saa stor er Din Overbærelse, at Du just fordi Brevet tilstaaer ei at fortiene Din Tilgivelse, des heller vil tilgive. Lev vel.

5. 9.

Eil Saturnin.

Dit Brev har opvakt forskiellige Følelser hos mig, da det indeholdt baade Behageligt og Ubehageligt. Det Behagelige er Efterretningen om at Du bliver en Tidlang i Staden. Det er mig ikke kiert, siger Du Men mig er det kiert. Dertil kommer at Brevet lover Du vil oplase noget af Dit Arbeide, saasnart jeg kommer. Tak være Dig, at Du vil vie dermed til min Ankomst. Det Sorgelige er, at Julius Valens ligger for Døden. Skiont man kunde sige, dette var ikke
 saa

faa sørgeligt endda, naar man tager Hensyn paa at Døden er Binding for den, der helligten maa ønske at befries som snarest fra en Sygdom, ingen Kiendte. Men ei sørgelig blot, ynkværdig endog er det, at Julius Avitus er død paa sin Hiemreise fra Næsturen *). Han døde paa Vandet, langt fra en meget kjerlig Broder, langt fra Moderen, fra Søstrene. Den Døde rører slikt ikke mere, men den Døende røres vist deraf, og de Efterledende rører det ogsaa. Først at i den blomstrende Ungdom denne Yngling skulde bortrykkes, han med de store Gaver, som havde bragt det overmaade vidt, vare alle hans gode Egenskaber blevet udviklet. Dernæst, hvilken Lyst til Videnskaberne? Hovmeget han havde læst, hvormeget alt skrevet! Og alt dette nu tabt med ham uden Frugt for Efterlægten! Dog hvi giver jeg efter for Sorgen? Lader man den raade, saa holdes hver Anledning for høist betydelig. Jeg maa giøre Ende paa mit Skriveri, for at giøre Ende paa de Laarer som jeg sælger medens jeg skriver.

Lev vel.

W. H. F. Abrahamson.
 Kaptain.

*) Næstfor kunde omtrent være hvad vi vilde kalde en Proviantkommissar.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 27.

Trettende Aargang.

Fredagen den 3. Julii 1801.

Forlagt af Understøttelses - Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

Plinii den yngres Breve

5. 10.

Til Antonin.

Medens jeg stræber at frembringe Poesier lige-
saa gode som Dine, seer jeg ret vor skionne Dine
Digte ere. Det gaaer mig som Malerne, der
sielden kunne male et fuldkommen deiligt Ansigt,
uden at Billedet bliver mindre smukt; saa stræber
jeg ogsaa forgieves og kommer til kort ved Dine
Originaler. Thi beder jeg Dig desmere, at Du
vil skrive jo flere jo bedre af saadanne Poesier,
som ethver skal faae Lyst, men ingen eller faare
saa have Lykke til, at efterligne. Lev vel.

5. II.

Eil Tranqvillus.

Lad dog mit lille Digt, hvori jeg lovede vore fælles Venner Dine Skrifter, omsider være ordholdent. Hver Dag spørges om dem og ønskes de, og de staae Fare for at tvinges til at komme for Lyset. Jeg er seen til at udgive mine Arbeider, men Du overgaaer mig langt i Forhaling og Seenhed. Thi lad der blive en Ende paa, eller see Dig for, at hvad mine første Vers ikke kunde lokke dig til ved gode Ord, et Straffedigt ikke udpresser af Dig ved Hebreidesser. Dit Arbeide er færdigt og som det bør være; ved at files ydermere kan det ei vinde i Politur, men meget mere svækkes. Lad mig see Titelen af Dit Værk opslaaet; Tilstød dog at min elskede Tranqvils Skrifter maa høres, afskrives, læses, findes i Bogladen. Da vi elske hinanden saa høiligen, saa er det dog ikke mere end billigt, at Du gjør mig samme Fornøielse, som jeg gjør Dig. Lev vel.

5. 15.

Eil Pontius.

Jeg var reist til min Fødebye, da jeg fik at vide at Kornutus Tertullus var blevet Beimester over den

den æmिलiske Wei. Jeg kan ikke sige det, hvor glad jeg blev baade paa hans og paa mine egne vegne. Paa hans vegne, da, ihvor langt han kan være og er fra al Vergierrighed, en Tilvæxt i Hæder dog maa være ham behagelig; paa mine vegne, fordi det Embede mig er overdraget fornoier mig mere nu, da jeg seer Kornutus at have faaet ligesaadant eet. Thi at see sig sat lige med ypperlige Mænd, er lige saa stor en Glæde som at see sin Hæder forøget. Men hvo overgaaer Kornut i Rettskaffenhed, i Dyd? Hvo er mere det sandeste Billede af Oldtiden i alle roesværdige Egenskaber? hvilket mig er bekiendt, ei allene af Rygtet, som dog ogsaa taler om ham med fortient Herom, men af lang og megen Erfaring. Begge ere vi og have været Venner med næsten alle dem af begge Kion, vor Tidsalder har at fremvise, som Folk der kan ansøres til Mønstre; og saadant fælles Venkskab har forenet ham og mig med de fasteste Baand. Dertil kommer endnu Embeds-Selskab: Du veed nemlig han har været min Kollega (ret som jeg kunde have ønsket mig det) baade i Skatkammer-Kommissionen og i Konsulaten. Da har jeg til Grunde seet hvad Mand han er, medens jeg fulgte ham som min Lærer og ærede ham som en Fader: hvilket havde sin Grund ei saa meget i hans modnere Alder, som i hans Rettskaffenhed. For disse Marsagers Skyld ønsker jeg

baade

baade ham og mig til Lykke! og det ligesaa høilig for det Almindelige, som for vor egen Skyld, at nemlig Dyden nu fører en Mand til Være, og ikke som før til Fare. Mit Brev fik aldrig Ende, hvis jeg blev ved at tale om denne Glæde. Jeg bryder af for endnu at sige Dig, hvad jeg tog mig for da dit Brev kom. I Selskab med min Kones Morfar og Fæster og med Benner jeg meget havde længtes efter, har jeg gaaet omkring paa Landet og vilagt mange Tvistigheder blandt Bønderne. Ikke just med Lyst og kun saa løselig fik jeg Klagerne læst, thi jeg fik dem skrevne, nogle i Dokumenter, nogle i Breve. Jeg har da ogsaa begyndt at tænke paa Hjemreisen, thi min Tid er knapp, da jeg ved at høre om det Embede Kornutus har faaet, minde sig paa det jeg beklæder. Jeg onskede at Dit Kampanien ogsaa vilde slippe Dig til samme Tid, at jeg ved min Ankomst til Staden ikke skal miste, var det endog kun een Dag, af vor venstabelige Omgang. Lev vel.

5. 16.

Til Marsellin.

Jeg er ret meget bedrøvet. Vor Fundanus har mistet sin yngste Datter. Aldrig saa jeg mere indtagende, mere elskværdig Pige og som fortjente ei allene længere Liv, men Udødelighed kunde
man

man sige. Hun havde endnu ikke fuldt sit fjortende Aar og viste allerede den gamle Kones Fornuftighed og Hæderskvindens agtbærdige Væsen, og dermed tillige Pigens Blidhed og Moens Plu-færdighed. Hvor Kjelen hængte hun i Faderens Arme! Hvor sømmelig og beskeden tillige hun elskede os, sin Faders Venner! Hvilken Kjærlighed hun viste for sine Lærerinder, Høvmestre og sine Lærere i Konster og Videnskaber, hver efter deres Bestilling! hvilken Smag hun læste med! Hvor sjelden og anstændig hun legede! Og i den sidste Sygdom, hvilken Hengivenhed, hvilken Taalmodighed, hvilken Standhaftighed endog hun bar den med! Hun fulgte paa det nøieste Legernes Forskrifter, trøstede Søsteren og Faderen, og medens Legemet hensank, beholdt hendes Stel sin fulde Styrke, som ikke heller indtil det yderste forlod hende, hverken ved Sygdommens Langvarighed, eller ved Frygt for Døden. Des flere og stærkere Marsager have vi at savne hende og at sørge. O det var ret et bedrøveligt Dødsfald! Og Tiden da hun døde endnu smerteligere end Døden selv. Hun var forlovet med en ypperlig ung Mand, Bryllupsdagen berammet, vi vare alt indbudne. Saa stor en Glæde og omskiftet til saa stor en Sorg! Jeg kan ikke udsige det, hvor det skar mig i Hjertet, da jeg hørte Fundan — den bitre Smerte er opfinderst — befale, at hvad han

skulde

skulde kostet paa Klæder, Perler, Juveler, det skulde nu altsammen anvendes paa Virak, Salver og Rogesser ved Ligbegiængelsen. Han er en lærd Mand og en fornuftig Mand, da han fra den tidlige Alder har lagt sig efter Videnskaberne, men nu er alt det han saa tidt gjerne hørte og talte om, intet for ham; af alle hans hyperlige Egenskaber synes han at have beholdt Faderkjerlighed allene. Og Du vil undskylde ham, rose ham endog, naar Du tager hans Tab i Betragtning. Han har mistet en Datter som havde lige saa fuldt hans Sæder som hans Ansigt og indtil Forundring var Faderens udtrykte Billede. Hvis Du da vil skriftlig bevidne ham din Deeltagelse i denne hans store Sorg, saa lad jo din Trost være ikke som en Trettesættelse eller med streng Fordring, men blid og medlidende, og den vil finde bedre Indgang for ham, naar Du tøber en Stund dermed. Thi ligesom et friskt Saar frygter for Lægens Haand, siden taaler og endelig endog snsker den, saaledes forkaster og skyer en Sjælens Smerte Trostegrundene i Forsvningen, attraae den da, og omsider beroliges ved den, naar de anbringes med Lempe. Lev vel.

5. 17.

Til Eurinna.

Jeg veed hvor høiligen Du elsker Videnskaberne og hvor det glæder Dig, naar unge Mennesker af Stand gjøre noget, som er Forfædrene værdigt: thi hastet jeg med at melde Dig, at jeg idag var med blandt de indbudne Tilhørere hos Kalurnius Piso. Han forelæste et Digt om Elkov, en smuk Materie som sandelig meget kan siges om. Det er i elegiske Vers, flydende! omme, uden Haardheder, hoie endogsaa hvor det behøves; thi passende og paa mange Maader hæver Stilen sig og daler igjen, og det Hoie vexler af med det Simple, det Svagere med det Stærkere, det Muntre med det Alvorlige: altsammen med megen Smag. Alt dette gjordes end mere behageligt ved hans meget veldyldende Stemme, og Stemmen vandt igjen ved hans Beskedenhed. Han blev lidt rød, viste lidt ligesom Frygt i Minerne, som alt var meget til hans Fordeel. Thi, jeg veed ikke hvorfor, men i videnskabelige Ting, klæder Frygt bedre end Fripossthed. Dog nok derom, fast jeg gad sagt meget mere om det der er saa smukt hos et ungt Menneske og saa sjeldent hos de Fornemme. Da Forelæsningen var til Ende omfavnede og kyskede jeg Unglingen ret hjertelig, og ved Roes, som den bedste Spore til Opmuntring, opfordrede

de ham, at blive ved som han havde begyndt, og lyse saaledes for sine Efterkommere, som hans Forsfædre for ham. Jeg ønskede den ypperlige Moder til Lykke, og ligesaa Broderen, som blandt Tilhørerne vandt ei mindre Ære for sin Broderkjerlighed end den anden for sit skønne Digt. Thi det var saa saare mærkeligt hvor bekymret han var i Fersningen for Broderen, og hvor han siden glædedes over ham. Guderne gibe, at jeg tidt kan faae slikt at skrive Dig til om. Thi jeg vilde saa nødig at den Tid jeg lever i skulde være gold og ufrugtbar, og ønsker inderlig at vor Adel maatte have noget smukt i deres Huse, foruden disse deres Forsfædres Billeder, hvilke det nu forekommer mig, stiltiende rose disse Unglinger, formane dem, og, hvilket er ganske betydeligt for begge Parters Ære, kjendes ved dem. Lev vel.

B. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 28.

Trettende Aargang.

Fredagen den 10. Julii 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Plinii den yngres Breve

5. 18.

Eil Mæcer.

Jeg lider vel fordi Du lider vel. Du har Din Kone, Du har Sønnen hos Dig; Du har Havet til din Fornøielse, og Kildevæld, og Lunde og Sædemarker og det meget smukke Landhuus. Thi smukt er det uden Tvivl, da det beboes af en Mand som var blandt de Lykkeligere før han blev en af de Lykkeligste. Paa mit Gods i Tuscium gaaer jeg paa Jagt og studerer, hvilket jeg stundum gjør skifteviis, stundum tillige. Men jeg kan ikke endnu sige for vist, hvilket er vanskeligst enten at fange noget eller at skrive noget. Lev vel.

5. 19.

Eil Paullin.

Jeg seer hvor blidelig Du omgaaes Dine Folk, derfor kan jeg saameget desheller være bekjendt for Dig hvad Godhed jeg viser mod mine. Stedse svæver mig i Tanker baade hiint homeriske „Faderen der var saa eiegod” og vort Udtryk: Huusfader. Men var jeg end af Naturen mere barsk og haard end jeg er, maatte jeg røres af min Frigivnes Cosmus's Sygelighed. Ham bør jeg vise desmere Omsorg for, jo mere han nu trænger til den. Han er retskaffen, tjenstagtig og en Mand af Videnskaber. Hans Fag, eller saa at sige hans Tittelblad er Aktør. Han deklamerer med Ild, med Indsigt, med Smag og med smuk Anstand, spiller ogsaa paa Kitharen bedre en man venter hos en Aktør. Tillige forelæser han Taler, Historie og Oder saa rigtig at man skulde troe han havde lagt sig efter det allene. Jeg har fortalt dette saa omstændelig, at Du kunde indsee hvor megen og hvor behagelig en Nytte jeg har af den ene Mand. Dertil kommer at jeg længe har holdt af Manden, og nu desmere, da han er i Fare; thi det er saaledes i Naturen, at intet opvækker og forhøier Kjærlighed mere end Frygt for Tab, hvil.

hvilken jeg mere end eengang føler for ham. Thi for nogle Aar siden, som han deklameerte heftig og med Anstrengelse fik han en Blodstørtning. Jeg lod ham derfor reise til Egypten, hvor han efter lang Fraværelse kom fra, for ikke længe siden og i bedre Sundheds Tilstand. Da han saa flere Dage i Rad havde anstrengt Stemmen for meget, fik han Mindelse af sit forrige Tilfælde, ved en Hoste, hvorefter han atter spyttede Blod. Jeg har da betænkt at sende ham til Dine Godser i det Fri-aalste, da jeg saa tidt har hørt Dig sige, at Luften der er sund og tillige Melken meget god for sli-ge Sygdomme. Thi beder jeg Dig, Du vil skrive til Dine Folk, at han maa logere der paa Din Gaard, og man for Betaling lader ham faae hvad han kan behøve; og det vil kun være lidet han behøver, thi han er saa sparsommelig og maadeholden, at han ved sin Tarvelighed nægter sig ei alle- ne det blot Behagelige, men endog det der kan være nødvendig til Sundheds Vedligeholdelse. Jeg skal forsyne ham med saa mange Penge til Reisen, som han behøver for at komme til Dit. Lev vel.

6. I.

Til Tiro.

Saalænge jeg var paa hinside Postoden, og Du i Picenum, længtes jeg ikke saa meget efter Dig; men

men meget mere nu jeg er i Rom og Du endnu i Picenum. Om det kommer deraf at de Steder hvor vi pleiede at samles, huske mig stærkere paa Dig, eller om det er at man aldrig længes mere efter Fraværende end naar man veed dem i Nærheden, og jo nærmere vort Haab er ved Opfyldelsen, des mindre Taalmodighed have vi ved Savnet. Ihvadsomhelst Marsagen er til denne Ulyst, saa befrie mig fra den. Kom eller jeg vender tilbage til det Sted, jeg saa ubetænkt skyndte mig fra, var det endog kun for at see om jeg, naar Du har været noget i Rom uden mig, fik saadant Brev fra Dig som dette. Lev vel.

6. 3.

Til Verus.

Jeg takker Dig, at Du har begyndt at drive den lille Gaard, jeg forære min Amme. Da hun fik den var den en 3000 Rdlr. værd; siden da den gav mindre af sig, var den ogsaa af mindre Værdi, som den nu ved Din Omsorg vil vinde igjen. Men kom ihu at jeg ikke saa meget beder Dig, at sørge for Jordens og Trærnes Bedligeholdelse (staaend ogsaa for dem) som for min lille foræring; thi at den maa være saa fordeelig som mueligt, er ikke hende der fik den mere magtpaaliggende, end mig der gav hende den. Lev vel.

6. 4.

Til sin Kone Calpurnia.

Jeg har aldrig flaget saa meget over mine Forretninger, som nu, da de ikke tillod mig at følge med Dig paa Din Sundhedsreise til Kampanien, eller at komme strax efter. Just nu vilde jeg saa gjerne være hos Dig, for med egne Dien at see hvor meget Du vinder i Kræfter og Huld, og hvilke eenlige Spadseregange, Fornoielser og Landets Overflodigheder Du uden Skade kan betjene Dig af. Endog om Du havde Din fulde Helbred skulde min Længsel efter Dig ikke være uden Blanding med Bekymring; thi det giver Frygt og Uengstelse naar man alt imellem er uvidende om hvorledes den lider, som man elsker som meest. Men nu er jeg i dobbelt Bekymring baade ved Din Gravvarelse og ved Tanker om Din Sygelighed. Jeg frygter Alt, forestiller mig Alt; og som det gaaer med Frygten, jeg tænker mig meest det, som jeg meest er bange for. Thi beder jeg Dig, saa meget mere, at Du hver Dag vil raade Bod paa min Frygt med et Brev om det var to. Thi medens jeg læser er jeg mere rolig, men Frygten vender tilbage saasnart jeg har læst. Lev vel.

6. 7.

Til Samme.

Du skriver, at Du er meget bedrøvet over min Fraværelse, og det er Din eneste Trøst, at Du har mine Skrifter isteden for mig selv, og at Du tidt sætter dem paa de Steder hvor jeg ellers pleier at være. Det er behageligt for mig, at Du savner mig, og ligesaa at Du erstatter mit Af-savn paa saadan Maade. Jeg paa min Side læser og læser atter Dine Breve, og tager dem jevnlig for mig igjen som nye; men derved længes jeg ogsaa desmere efter Dig. Thi den hvis Breve have saa meget Fornøieligt, hvor søde ere ikke dens Samtaler. Skriv imidlertid som oftest, Skjønt jeg derved faaer ligesaa megen Længsel som Behag. Lev vel.

6. 9.

Til Tacitus.

Du anbefaler mig den unge Julius Maso til Befordring. Maso til mig? Hvorfor ikke mig til mig selv? Lad saa være, jeg tilgiver Dig det; thi jeg havde anbefalet ham til Dig, om Du var i Rom
og

og jeg ikke var der. Det er saaledes, at naar man interesserer sig for nogen, man holder alting for nødvendigt. Du vil imidlertid dog nok ogsaa bede Andre for ham og da skal jeg fremsøre og understøtte Dine Bønner og føie mine til. Lev vel.

6. 10.

Eil Albinus.

Da jeg kom til min Svigermoders Luststed i Alsinum, som har før tilhørt Rufus Verginius *), fornyede Stedet hos mig Bedrøvelsen over denne ypperlige Mands Affavn; thi her var det hvor han jævnlig opholdt sig, og pleiede at kalde det sin Alderdoms Kede. I hvor jeg gik savnede Tanker, savnede Dinene ham. Det var mig ogsaa kjert, at see hans Gravminde, men ufjert tillige; thi det er endnu ikke færdigt, og det ikke fordi Arbeidet er saa vanskeligt, thi Værket er ikke for stort, heller for lidet! men fordi han der skulde besørge det, er forsømmelig. Jeg kan baade ærgre mig og bedrøves over, at den Mands Levninger og uhædrede Aske ligger ti Aar efter hans Død endnu uden Mindeskrift, uden
 Navns

*) See om ham 2. I. i Borgerv. 9 Aarg. S. 130.

Navns Meldelse, den Mand, hvis Grindring er i Verre al Jorden om. End havde han selv befalet og besørget, at hiin hans herlige og udødelige Bedrivt maatte i følgende Vers skrives paa hans Grav:

Her ligger Rufus, som uddrev Stadens
 Fjende, og hævede
 Vælden, ikke for sig, men for sit Fædrene-
 land.

Saa sjelden er Trofasthed i Venkab, og saa let glemmes de Afdøde, at det er Pligt mod os selv, at bygge vore egne Grave og paatage os det i levende Live, hvad der ellers paaligger Arvingerne. Thi hvo maae ikke frygte, at ham seer, hvad vi see er skeet Verginius, hvis Vres Krænkelse er baade lastværdigere og mere i Dinene faldende, just ved hans store velfortienne Berømmelse. Lev vel.

W. S. F. Abrahamson.
 Kaptain.

Borger = Bennen.

No. 29.

Trettende Aargang.

Fredagen den 17. Julii 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

Mandagen den 20de Julii, om Eftermiddagen Kl. 5, holdes Generalforsamling paa Prindsens Palais; til hvilken Tid De Hrr. Repræsentantere ville behage at møde.

Administrationen for det forenede Understøttelses = Selskab.

S. J. Cantor. C. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Købke.

Lidsfordriv.

Blandt de mange Nødvendigheder, som Menneskene have lagt sig til, og som mere eller mindre
troes

troes undværlige, er og det Slags Ting, hvis Navn er Overskriften paa dette Stykke. Naar man, som formodentligen alt imellem hænder snart enhver, kieder sig, saa troer man almindeligen at befinde sig i Trang til noget, paa hvilket dette Navn passer sig. Nu træffer det uden Tvivl langtieldnere den, der har i sig selv nogen Beqvæmhed til at fornøie sig eller andre, at kiede sig, og følgerigen at trænge til Tidssfordriv, end det træffer dem, som, de gjøre hvad de vil, dog ei letteligen blive fornøiede; men enhver, han være nok saa oplagt til Fornøielse, naar han kun gad gjøre noget, og noget der har andet end blot og bar Fornøielse til Hensigt (en Hensigt der heel ofte forfeiles) er dog underkastet, at der forekommer et og andet at sykle med, som ingenlunde er fornøieligt, som medbringer Kiedsomhed, som gjør Tiden lang. Det menneskelige Liv har i dets forskjellige Stillinger kun alt for mange Tilfælde, i hvilke der forefalder Kiedsomhed, Ubehagelighed, der synes at gjøre hvert dermed opfoldt Tidrum længer end sædvanligt. I de fleste saadanne Tilfælde er man, saavidt man kan komme til dermed, betænkt paa Tidssfordriv, noget der skal fordrive, giere Ende paa den lange Tid. — Nu er det vel sandt, at der endnu ikke er, og bliver nok heller ikke, opfundet noget Middel, hvorved man virkelig gjør Ende paa

paa, eller afforter end det mindste af den Tid, man ønskede bort! uagtet den utallige Mængde Gienstande, som man betitler Tidsfordriv, er det aldrig lykkes nogen at faae en Dag til at blive en Time, eller en Time et Minut, kortere end som samme af Naturen tildeestes os glade eller kiedede Dødelige tilhobe; men ligesuldt tale vi dog uophørligen om at fordri ve Tiden, at blive af med Tiden, og søge til den Ende den egentligen aldrig fundne Ting Tidsfordriv.

Man seer let, at det er egentligen kun Ordstrid, alt dette gaaer ud paa. Naar vi søge Tidsfordriv, saa søge vi ikke, efter Bogstaverne, noget, der saaledes skulde forkorte Tiden, som naar Sneglen, der udprakt var fire Tommer lang, trækker sig sammen til en Tommes Længde, eller som naar vi lægge den forlange Traad dobbelt, for at faae den kun halv saa lang som den var, eller klippe den over og smide det overflødige bort; men vi meene kun noget, der skal have den Virkning, at den Tid, som, fordi vi kiedede os, vilde synes lang, skal, ved at vi ei længer kiede os, synes kort. Det er saaledes egentligen Fornøielse vi søge.

Jungenslunde troer Borgervennen sig det tilsladt, ingenlunde føler han ringeste Fristelse til, at ivre eller præfe mod sine Benneres Sagen efter Fornøielse; han vilde ansee dette snarere uventka-
beligt.

beligt. Han onsker alle sine Venner, alle Mennesker uden Undragelse det fuldeste Maal af den sandeste, den, om han saa tør udtrykke sig, fornøieligste Fornøielse. Han troer, at Mennesket er virkelig en ikke blevet til, uden netop for at fornøie sig saa meget mueligt er; at al vor Daad, at menneskelig Indretning, alle Statskunstens, al indvortes Politiks Anordninger, alle de aller alvorligste Foretagender, al Videnskabelighed og Poesning, selv Sædelæren, ja Religionen end og har i Grunden ingen anden Hensigt.

Men, da vi Mennesker leve nu engang her i Tiden, og denne, efter Filosofernes Paastand, er en nødvendig Betingelse ved alt kun tænkeligt; saa finder han det ufornuftigt, at tale ideligen om at have, at tilintetgjøre denne al Tilværelses uførtabelige Betingelse; i enhver Forbindelse finder han dette urimeligt, end sige naar vi søge udtrykkelig og umiddelbar noget som hører med til, som udgjør en Deel af vor Tilværelses Hovedhensigt.

Det er Ordstrid, have vi tilstaaet. Vi kalde Tidsfordriv, hvad vi egentligere kunde kalde Fornøielse. Navnet gjør intet til Sagen.

Saa skulde virkelig Navnet gjøre intet til Sagen, virkelig være ligegyldigt?

Det er uden Tvivl Trang til Fornøielse, vi søge at afhjælpe, naar vi søge Tidsfordriv. Men er det virkelig med Fornøielse, eller med noget,

der bringer positiv Fornoielse, vi søge altid at afhjælpe denne Trang. Jeg meener Erfaring viser tydeligen, det er ikke saa. Virkeligen er ogsaa, hvor synderligt det end maatte lade, Trangen til Fornoielse at afhjælpe ved Ting, som ingen Fornoielse, ingen behagelig Fornemmelse, ingen glædelig Selvbeviisthed have; ligesom vi uden at give vore Fordoielses Redskaber noget at opløse, der bringer Legemet Næringskraft, kan standse Hungeren eller Tølelsen af vor Trang til Gode, ved stærkt pirrende, ved bedøvende, ved rusbringende Midler, Brændevin, Opium, Tobak ic. Men dermed bedrage vi os selv. Legemet savner ligesuldt sin Næring; Hungerstølelsen ophører, men vi svækkes, kranke, vantrives, hentæres, og saalænge kvæle vi med denne vægte Mættelse, indtil Fordoielsesbevoen ophører, vi tabe Smagen for virkelig Gode, blive ude af Stand til at nyde andet end den usunde, utilfrækkelige, kunstlede Unæring, og efter et jammerligt Liv hændse, i saadant Fald, nemlig af Hunger, om vi end vare omringede af Overflod til dens kræsneste Tilfredsstillelse.

Vi kalde Opfyldelsen af vor Fordoielses Attraae Tidfordriv. — Hvoraf kommer det, at vi, til at opfylde denne Attraae, saa meget vælge Midler, som Diensynligen ingen Fornoielse kan bringe? — hvad? mon ikke, tildeels i

det ringeste, det, at vi ved Navnet Tidsfordriv glemme, at det er ikke Tiden eller Følelsen af dens Gang, men Kiedsombheden vi ville fordrive, og at om end denne kan fordrives ved noget som ikke giver Fornøielse, saa burde vi dog ikke være tilfreds med at bortbytte Kiedsombheden uden mod noget der var bedre. — Vi kan som anmerket forjage Gult med Brændeviin, Opium, og deslige, ja med reen Givt; men ere dermed ilde tjente. Vi kan forjage Kiedsombhed ved Smerter, Lidelser, Siælens Sundhed og Forlighed nedbrydende Ting. ere vi dermed tjente?

Alt hvad der, paa hvilkensomhelst Maade noget kraftigere tildrager sig vor Opmærksomhed, end siige, hvad der vældigen syssel sætter vore Lidenskaber, enten det giver Fornøielse, det er syssel sætter de blidere Følelser, eller ei, gjør dog at vi ikke liede os, føle ei det Fornøieliges Savn; det gjør ligesaafuldt som selve Fornøielsen, at Tiden gaaer hurtigen, eller, som er det samme, synes os saa: vi sættes uden for Bevidstheden af os selv; den dorste Tausshed, der maaske omgav os, og udgjorde vor Kiedsombhed, vore Sorger vare Bekymringer, vore Savn, vore Længsler, eller uopfyldte Forhaabninger, vore Nag og Selvbebreidelser, vore ublide Udsigter, at det som plagede os, ophører, saalænge den vældige Tirring varer; vor hele Opmærksomhed er for den, dens

Ufoerlinger og det hvorved den tilbragtes os. Vi vaagne op, naar den er forbi, bedøvede og kun halv os selv bevidste; vi vaagne til den Kiedsomhed, de Savn, de Ubehageligheder, Følelsen af hvilke vi vilde forjage. Vi troe maaskee at have fornøiet os, og vi vende tilbage til de samme Midler, hvormed vi nyd fordreve Fornøielses-Hungren; og, som Drankeren, der har tabt Eonen til at smage og nyde nærende Føde, tabe Eonen til at fornøie os, ja selve Begrebet om Fornøielse; men Tiden synes os alligevel ei lang; den faae vi Ende paa; vi fordrive, vi myrde den, uglade, uglædbare.

Hvad er det ellers, der giver saa meget af det, hvorpaa Mennesker, viensynligen paa Jagten efter Fornøielse, henødsle deres Tid, uagtet det ved mindste alvorlige Betragtning er umueligt for noget tankende eller følende Væsen at finde ringeste Skjyge af Fornøielse ved det, som syffel-sætter os. — Hvad gjør, at saa mangt et Menneske, som kan nyde sit Liv i ædle Venners Samfund, eller i de fornøieligste Sysler, i et ordnet net og beqvemt Huus, hvad vi selv ved mindste alvorlige Betragtning maae tilstaae at være misundelsesværdigt Vælv, henføler saa stor en Deel af sit Liv, i Kroe- og Klubliv, i Samling af Væsner, hvilke han og enhver vilde finde det latterligt, at ansee som fornøielige? Hvad? Eensfor-

formigheden af det lidenskabsløse Huuðlis, hvor det Behagelige har tabt Ryhedens Ynde, og hvor der intet var maaskee engang at ærgres over, gjorde ham tom, kiedede. Han fandt — ikke Fornoielse — just maaskee det modsatte; han ærgrede sig, men Tiden gik, Kiedsømhedenø Følelse forsvandt. Men denne Maade at fordrive Tiden paa, og med Kiedsømheden ogsaa egentligen Fornoielsen tillige, vænner Mennesket af med Begrebet om og Følelsen af det virkelige Fornoielige. Sprogbrugen minder ikke derom. Det hedder ikke, at man søger Fornoielse, kun Tidsfordriv. Den finder man. Timer, Dage, Aar, rinde hen. Midt i den drivtiggste Tidsfordrivning, døer man af Mangel paa Fornoielse.

(Fortsættelsen følger).

Christen Pram,

Committeret i General Land Decennie og Commerce
Collégio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 30.

Trettende Aargang.

Fredagen den 24. Julii 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

Anmeldelse.

S General = Forsamlingen den 20de Julii, blev følgende afhandlet:

Da Reserve = Budet, Christophersen, efter indgaaet Forening med Budet Hornemann, for Tiden forretter hans Tjeneste, og følgelig ei i Sygdoms Tilfælde kan gaae de andre Budde til Haande, og det desuden er besluttet, at han i Tilfælde af Vacance skal ansættes som fast Bud, hvorfor han og har stillet Selskabet den efter Lovene befalede Caution; saa bleve de fra 7 af Selskabets Medlemmer indkomne Ansøgninger, om at blive antagne som Reserve = Bud, i General = Forsamlingen oplæste, og blev da Parykmager Dyhring, efter foregaaende Voiering, ved fleste

Stem,

Stemmer, antaget som Reserve-Bud, paa Vilkaar: at han i Tilfælde, at nogen af de faste Budde, formedelst Sygdom, skulde behøve hans Hjelp, af den, hvis Tjeneste han forretter, nyder egentlig 4 Mk., og stiller Selskabet den paabudne Caution.

Dernæst blev af Kassereren fremlagt 2det Kvartalregnskab for dette Aar, som bliver indført i næste Ugeblad.

Derefter blev antaget, at et høitideligt Møde i Aar skal holdes; men Tiden nærmere bestemmes.

Til nye Medlemmer bleve antagne:

1.	Hr. Niels Guldager, Grosserer	} som over-
ordentlige
Medlem-
mer.
2.	— Edvard Gram —	
3.	— Johannes Sünkenberg —	
4.	— Magnus Magnussen, Borgerkaptain
og Silke- og Klædefræmmer.	
5.	— Christian Fridrich Jacobsen, Sogne-
præst for Bierrebye og Mørckøe.	
6.	— Christian Fich, Stadsmægler.	
7.	— Jens Olsen, Bognmand.	
8.	— Hans Møller, Bognmand.	

For 2de ved Auction paa Børsen bort-
solgte Obligationer, hver paa 1000 Rd. Sper.,
4 udtrukne østersøiske Obligationer a 75 Rd.,
6 dito

6 dito a 70 Rbd. og ellers for anden Kasse-
Beholdning er indkøbt og deponeret til Fon-
den i Species Banken:

En Kongelig Obligation	for	1000 Rbd. D. C.	
1 dito Creditkasse Obligation		500 —	
4 dito dito	a 250 Rbd.	1000 —	
5 Kongelige Annui-			
teter	a 100 —	500 —	
3 østersøiske Opli-			
gationer	a 75 —	225 —	
5 dito dito	a 70 —	350 —	

Ialt: 3575 Rbd. D. C.

Administrationen for det forenede Understøttel-
ses-Selskab.

G. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Købke.

Tidsfordriv.

(Fortsættelse).

Hvorledes skulde det anderledes gaae til, med
at saa mange Mennesker hendrive, henoddele, deres
Liv med Spil, med Spil, som ere dem saa be-
vandede, at hverken Nyheden af Tilfældene,
eller Vrestilfredsfilleten ved at udrede sig
af

af dem, eller Opfindsomhedens Øvelse i at mangfoldiggjøre Midlerne til at hilde sine Medspillere, eller hvad det er, der i Førfningen gjør Spil interessante, mere kunne fornøie; hvor man har intet andet end en evig Afvevling af Frygt og Angest, og Vergrelse over et lidt eller et truende Tab, Vergrelse over taabelige eller trevne, eller gnavne, eller gridske, Medspillere at syffelsætte sig med? Bindesygen er det uden Tvivl ei, som almindeligst trækker Folk til Spillebordene, og binde dem der. De iørigste Spillere ere ikke de bindesygeste. Erfaringen og en Smule Beregning viser og, at der paa Bindingen er ikke stort at lide, naar man ikke spiller tyvagtigen, enten med dem, der ei forstaae Spillet, eller bruge andre Lommevæs Kunstler. Men Tiden gaaer dog alligevel feiendes. Den drives i fuld Galop; og Tidsfordriv, ei Fornøielse, var det vi søgte.

Nei Navnet er ikke ligegyldigt. Mistnok ligger det i den menneskelige Natur, og er ikke af deres elskværdigste Træk, gierne at syffelsætte sig med noget, hvis Tillokkelser Fornustent vanskelig udfinder; at vænne sig til meget, som man skulde troe selve Affindighed ei skulde finde sig i, og dog hængende derved som med

med Troldoms Raad. Imidlertid hjælper i det mindste Sprogbruget til, at man nu søger, og troer at finde, Tilfredsstillelse under Fornøielses Savn, hvor man kun finder Ubehagelighed, men Ubehagelighed, som fængsler Opmærksomheden, og gjør at den Tid, i hvilken man frygtede for at tiede sig, synes at gaae hurtigen.

Hvad om man vedtog, at skamme sig over den for det tænkende Menneske dog virkelig skammelige Tanke, at ens Tid kunde blive for lang; at man havde Tid tilovers; at der kunde være Spørgsmaal om Trang og Nødvendighed til at fordrive Tid! Hvorledes kan noget Menneske uden Blufsel sige, han har Tid tilovers? Tid, i hvilken han intet godt vidste at gjøre, intet for sig eller nogen Fornøieligt at sysselsætte sig med? Tid, som han maatte fordrive, af Mangel paa Hierte til at nytte med den, eller Hoved til at gjøre sig den ved nogen Syffel fornøielig?

Hvad om man enedes om, at afskaffe Ordet Tidsfordriv, som uanstændigt, dumt, og Mennesket uværdigt. Dermed var Tingen selv vistnok ikke strax afskaffet, eller ædel Stræben efter nogen, det tænkende, det dydige Væsen værdig, Fornøielse sat i Stedet; men noget,

og maaskee noget ei endda faa ganske urigtigt, hidroges maaskee endda derved med til at rense det alt for plumpe, upassende, uværdige Begreb, som vi ved dets bogstavelige Betydning tillade os at lade hængende ved det, der burde hedde, og være, Fornøielse, som, renset, og Mennesket værdig, er uadskillelig fra Velvillighed, Blidhed, Godhed, og Aandsævnens værdige Brug.

Om Kilderne til Rigdom.

Naar, som i Comedien den politiske Kandestøber, en Stadens eller Statens Borger, der vel eller ilde forstaaer sit Haandværk eller sin borgerlige Syffel, men intet mere, paa kryds og tværs dommer om Statens Anliggender og Regjeringens Udførelse, og med Uvidenhedens Stolthed hugger løs paa alting, som forstyrret og galt, fordi han ikke begriber Aarsagen til noget; naar han da med Laabelighedens Selvtillid støber Projecter til hvordan det efter hans tomme Hoveds Ubegreb skulde være, og uden Bluffel meddeleer Kammerader, der ere ligesaa vel udrustede til at reformere Staten som han

han selv, sine forvirrede Planer, og deslige Folk i deres Samqvem, da udgiøre et Collegium politicum, hvor de efter Eoæ vende op og ned paa alting, saa er dette i og for sig i meget høi Grad latterligt: dette Væsen bliver end mere foragteligt og i det mindste for dem selv skadeligt, naar det griber ont sig, afdrager Menneskers Opmærksomhed, der dog i deres Vel og Fag kunde kunde giøre Nytte, fra det, som did hører, saa at de ogsaa i dette blive til Fuffere; men det kan endog i nogen Maade blive til offentlig Skade, naar saadanne Hoveders evige Misdomme ved Klaffer over alting kunde drive det til at udbrede Utilfredshed med Statens Indretninger og Foranstaltninger, hvis Rigtighed og tilfugtede Nytte ei altid saa strax kunne falde i Øinene, eller blive haandgribelige. Saaer nu en eller anden deslige Kandestøber fat paa en Bog eller et Blad, der lidt godt indeholder, eller hvad den end indeholder ikke er at forstaae for en saadan Statsmand; saaer han kikket en Smule deri, opsnappet en og anden halv eller galt eller ikke forstaaet Særing, som han siden i sin Kreds flaaer om sig med, saa vil dette ei letteligen mangle at bestyrke Mennesket i Galsskaben, og give ham blandt de andre politicerende Kammerader en

Anseelse, hvorved hans Galenskab faaer mellem dem en saare utilboerlig Vigtighed. Den politiske Crokist kan paa den Maade blive Grundvolden for et, for en Herman von Bremensfeldt og Consorter meget ulykkelig Studium, og det er forsildig at han river den itu, og putter den i Kaffelovnen, naar den har gjort ham som hiin til Latter, og sat ham ud af sin borgerlige Næringsvei, eller hvad endnu er værre, gjort ham til et uroligt Hoved, en skadelig Borger.

(Fortsættelsen følger).

Christen Pram,

Commiseret i General Lands Deconomie og Commerce Collegio.

B o r g e r , B e n n e n .

No. 31.

Trettende Aargang.

Fre dagen den 31. Julii 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos E. F. Holms Enke.

E x t r a c t

af

Andet Quartals Regnskab

for

Det foreenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste April til 30te Juni 1801.

Ind.

Indtægt.

	Rd.	ß
Kassebeholdningaen fra 1ste Qvartal d. N. (See Borgervennet No. 21.)	80	66½
A Ugentlige Indkomster i dette Qvart. For Naeflodets 13de Aargang fra No. 13 til 26 incl. og Love til nye Medlemmer .	728	93
B Qvartals Continuer		
1) For Qvart til ult. Marti d. N. 131. 73		
2) Restancer fra de forraae Qvar. 11. 49		
3) Et Medlem betalt forud for alle 4re Qvartaler d. N. 2. 16.	145	42
C Naarlige Indkomster:		
1) Fra den ubenaante Belgiorer ved Dr. Grosserer Thomsen det sedvan- liae naarlige Bidraa 19rd		
2) Et Overordentlig Medlems Kontin- gent praenumer. for dette Aar 4rd.	23	
D Paans og Forfalds Afbetaling i dette Qvartal	353	
E Renterne til 1ste Juni Termin d. N.	222	
F Tilfaeldige Indtægter.		
1) Modtaet for 4re ved Lotteriet udtrukne Overskifte Obligat. a 75rd. 300rd.		
2) For 2de solgte Specie Obligationer a 1000rd. Specier, bekommet ved of- fentlia Auction i Dansk Cour. 2520.		
og de forfaldne Renter 45. 40.	2865	80
Summa Rd.	4418	89½

At ovenstaende 2det Qvartals Extract er overeensstem-
mende med Administrationens Kontrol, bevidner

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

Udgiwt.

	Rd.	Sk
1. De aarlig staaende Udgiwter:		
a) For Ugebladets og Qviteringers Erskning, samt til Lønninger for dette Qvartal	340rd.	
b) Et bevilget Forskud	50.	390
2. Til de aarlige Pensionister betalt for dette og foreg. Qvartal		326
3) Til Kongelige Obligationer deponerede i Spec. Banken		3275
4. Extraordinaire Udgiwter:		
a) Betalt til forfaldne Renter af nogle af de indkøbte Obligationer	12rd. 26.	
b) Til adskillige mig anviste Regninger	18. 26	30
Pr. Ball. bliver Kassebeholdningen til 3die Qvartal		397
Summa Rd.	4418	89½

Kiøbenhavn den 30te Juni 1801.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

A n n e l d e l s e.

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer,
som i indeværende Aar agte at søge Laan eller
Understøttelse.

I Følge Lovens 2 Cap. § 3 og 4., paaligger det enhver Classifications Repræsentantere at undersøge de Paaøfsninger, som indkomme fra de Personer, der henhøre under deres Classification, og derom at indsende deres Betænkning. For at sætte Repræsentanterne i Stand til at opfylde denne Forpligtelse, samt til Lettelse for dem, og til Fæsthyrkelse for de Ansøgende, maa altsaa enhver Vækkende med Attester bevise sin Værdighed og Trang. De, som agte at søge Understøttelse, maae i Paaøfsningen opgive deres Alder og Helbreds Tilstand, saa og om de har uopdragne Børn, og hvor mange, samt om de nyde Pension af nogen offentlig eller privat Kasse. I Tilfælde at den Paaøfskende er Enke, anfører hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's, eller nogen anden Næringsvej, eller har ingen. Saa maae og de Ugifte opgive deres Fædres Navn, Betjening og Stand. Iøvrigt skulde man og have samtlige Vækkende erindrede om, at de med deres Ansøgninger vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Huusnummer, Huusejer eller Vært, og

indsende samme til Administrationen forinden 1ste Septemb. d. A., da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Købke.

Om Kilderne til Rigdom. (Fortsættelse).

Hvor meget end en saadan Politiceren er at foragte, og de, hvis Lod det ej blev at anvende deres Evner til Arbeid i saadant Statens Værende, hvor didhørende Indsigt er at anvende, og hvis Dannelse ej heller blev stilet derpaa, at deres Evner, om de havde nogen, bleve opvakte, eller i det mindste ej herpaa rettede, hvormeget end saadanne ere at fraraade, ej at udsætte sig for at blive latterlige, foragtelige, ja farlige Daarer, ved at overlade sig til Speculering paa hvad de ej kan bedømme, og hvor deres Bedømmen i alle

fald

fald slet ikke kunde nytte; saa gjør dette dog ikke, at Tanke og Opmærksomhed paa Fædreland, Regiering og Stat skulde være at ansee som counterband, og saa at ej den rolige og forstandige Borger, der troligen og ærligen passer sit Kald og sin borgerlige Syssel, jo, uden Latterlighed og uden Brøde, skulde kunne anstille en uskadelig Betragtning over sin Stilling i det Statsfælskab, hvis virkende, nyttige, hæderværde Medlem han er, at det jo meget mere maatte være at ønske, at enhver god Borger var i Stand til rigtigten at domme derom, da, om ej han vedblev desmere i Stand til selv at indrette sit Forhold, sine private Planer og Anlæg, saa de stemmede overeens med Regieringens Hensigter, dog under en Regiering, hvis Hensigter ere saa reene, saa i Sandhed stillede til samtlige Statsborgernes Held og Beste, som vor Regierings det ere, dog dermed vilde saa desmere Grund til at erkiende sig tilfreds med sin Stilling, og med den Bestyrelse, under hvilken han nyder den; desmindre fristes til at misunde dem, han kunde falde paa at ansee mere begunstigede, des taaligere deeltage i de Statens Byrder, fra hvilke intet dens Medlem kan fritages,

og:

ogsaa af Nødvendighed mere eller mindre maae for enhver være trykkende, og, med et Ord, føle og indsee sin borgerlige Lykke. En saadan Betragtning over sin Statsborger-Stilling, og hvad did hører, er ikke Bremensfeldtisering, eller politisk Kandestøberie; men til den at anstille hører, da og anden Veiledning end hin Bormesters politiske Stokst.

Følgende om Rigdomskilderne er og af en Skribent af et ganske andet Slags, den Filangieri, hvis Værd er af alle Europas sindige Tænkere noksom erkiendt, den blide hulde Veiviser paa den didhørende Tænksoinheds Marker, ved hvis Ledsaagning man vel tør troe sig sikker for ej at udledes paa Wildskabs og Revolutionistiskhedens farlige Hængedynd, eller til hin holbergiske Politikers Galssaber. — Det maae uden Tvivl være os Dan-
nerstatens Borgere synderligen interessant at see hvor meget af hvad denne for Menneske- og Borgerlykke saa varme, den saa fristælede, saa venlige, som i Henseende til Foredrag lyse og behagelige Lærer fordrer og foreskriver, her hos os sees aldeles fulgt og iværksat; hvor meget den Blihedss, den Godheds, den Menneskelyksalighedens Mand,
som

som har befælet ham, indgivet ham sine Forslag
 ger og Planer — hvorvel meget af dem nok vil
 befindes at være menneskefiarlige Drømme, og
 seent eller aldrig opfyldelige Ønsker — er just den
 Aand, som har dicteret det meget, der nu udgior
 Dannefolkets fortrinlige Lykke mellem Europas
 Folk, og dets Regierings Hæder.

Der er begyndt paa en Oversættelse paa
 Dansk af det her omhandlede Værk. Følgende,
 der ej endnu før er oversat, er en lille Prøve, som,
 Udgiverne af Borgervens-Bladet troe, ikke kan blive
 dets Læsere ubehageligt, og efter de anførte
 Betragtninger, for en eller anden af dem ej unyt-
 tigt.

(Fortsættelsen følger).

Christen Prant,

Commiteret i General Land: Oeconomie- og Commerces-
 Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 32.

Trettende Aargang.

Freddagen den 7. August 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer,
som i indeværende Aar agte at søge Laan eller
Understøttelse.

Følge Lovens 2 Cap. §. 3 og 4, paaligger det
enhver Classification's Repræsentantere at under-
søge de Paaønskninger, som indkomme fra de Per-
soner, der henhøre under deres Classification, og
derom at indsende deres Betænkning. For at
sætte Repræsentanterne i Stand til at opfylde
denne Forpligtelse, samt til Vættelse for dem, og
til Besværkelse for de Ansøgende, maa altsaa en-
hver Vættende med Attesten bevise sin Værdighed
og Erna. De, som agte at søge Understøttelse,
maa i Paaønsningen opgive deres Alder og Bel-
breds

breds Tilstand, saa og om de har uopdragne Børn, og hvor mange, samt om de nyde Pension af nogen offentlig eller privat Kasse. I Tilfælde at den Paarætkende er Enke, anfører hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's, eller nogen anden Næringsvej, eller har ingen. Saa maae og de Ugiorte opgive deres Fædres Navn, Betjening og Stand. I øvrigt skulde man og have samtlige Væskende erindrede om, at de med deres Ansøgninger vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Huusnummer, Huusejer eller Vært, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste Septemb. d. A., da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøffe.

Om Kilderne til Rigdom.

(Fortsættelse).

(taget af la scienza della lagislazione del Cavall. Gaetano Filangiere Tom. II. P. I. pag. 84. Milano 1781).

Ugerdykkningen, Kunstene, Handelen, disse ere Rigdommens trende almindelige Kilder. Ved
Uger

Agerdyrkningen faaer man Jordens Producter; ved Kunstene forøges deres Værd, udvides deres Brugbarhed, tiltager dere Forbrugning: Ved Handelen ombyttes de, bortbringes, og faae der ved nyt Værd. — Den første giver os saaledes Materien, den anden Formen, den tredie Bevægelsen. Materien kan vi have uden Formen og uden Bevægelsen; men uden Materien kan der hverken være Form eller Bevægelse. Rigdoms eeneste for sig selv bestaaende og uafhængige Kilde er saaledes Agerdyrkningen. Eene de agerdyrkende Folk kunne saaledes leve af deres eget; men de manufacturerende og handlende Folk maae være afhængige af de agerdyrkende. Uden Agerdyrkning kan saaledes et Folk tage Deel i Kunstflidens og i Handlens Frugter; men Træet, som bær disse Frugter, tilhøre ikkun de agerdyrkende Folk. Al Lykkes Fremme, som ej er grundet paa Agerdyrkningen, er derfor laant og usikker; al den Rigdom, som ikke kommer af Jorden eller Grunden, er derfor upaalidelig; ethvert Folk, som giver slip paa Agerdyrkningens Velgierninger, som blandet af Kunsternes og Handelens hykkelske Fordele forbigaaer Fordelene af sin Grundis Frembringelser, som, med eet Ord, giver Formen Fortrinnet for Materien, kan derfor lignedes med den raabelige Siærrige, som forledet af Begjærigheden efter en tynd Vinding, forsmaaer at sætte sine

sine Penge i en rig Godsejers sikke Eiendom, mod at give dem i en udsvævende ung Herres Hænder, som ret snart stiller ham ved baade Hovedstol og Rente. Jeg troer, at disse Folgeslutninger ere saa simple, som de Grundsaetninger af hvilke de udslyde.

Af samme. Tom. II. Parte I. Cap. XV. pag. 128.

Længe førend der i Verden var Heste, der ødelagde Mennesker, tilbad' Menneskefjæmnet Navnene Osiris, Ceres og Triptolemus. *) Menneskene

*) Osiris, en af Egyptens ældste Konger, som siges at have først lært dette frugtbare Lands Lndbyggere Agerdyrkningen, og indæmmet Nilfloden, saa den stædse siden tjente til ordentligen at vande og frugtbargjøre Landets Agerbund. Han blev i Estertiden dyrket som Gud, ja som den fornemste blandt de Guddomme, man dyrkede i Egypten, og hans Dyrkelse udbretede sig ogsaa under forskjellige Navne, til andre Lande.

Ceres, en Dronnig i Sicilien, som ogsaa der først skal have indført Agerdyrkningen, og som Esterlægten, af Erkiendtlighed derfor, ligeledes dyrkede som Guddom.

Triptolemus, Konge i Eleusus i Grækenland, som siges af Ceres selv at være underviist i Agerdyrkningen, derpaa at have indført den og alene i Eleusus, men ogsaa i de andre græske Lande. Han blev i Athenen siden dyrket som en Gud.

skene erkjendte den Gang at skylde Jorden alt, og en overflødig Host var endda paa de Eider Natu-
 rens største Velgiærning. De havde ikke den hovmo-
 dige Synderlighed, at sætte en Flode eller en
 Krigshær, der, sat i Bevægelse af Vergiærighed,
 sendtes ud for at udrydde en Deel af deres Eige,
 under en Guddoms Beskyttelse; men knælende i
 Støbet for en liden Bunke af sammenhobet Jord,
 offrede de paa disse naturlige Altære, til Mark-
 guderne, for at faae Frugtbarhed paa deres Jor-
 der. Med Fordelens og Trængens Tilskyndelse,
 forbandt Folkenes første Lovgivere endnu Verens
 og Ansælsens, for at opmuntre Menneskene til
 at dyrke Jorden. De saae, hoormegret dette Slags
 Syffel, meer end ethvert andet, behøvede Love-
 nes Beskyttelse. I Persien oprettedes der en høj-
 tidelig Fæst, bestemt til saaledes at vække hæder-
 lige Begreb om Jorddyrkningen, og til at forestille
 Mennesketionnets gjensidige Afhængighed. Hvert
 Aar, den ottende Dag i den Maaned, som de
 kaldte Coreantruz, nedlagde det persiske Ri-
 ges stormægtige Monarker deres forfængelige
 Pragt, og omgivne med en sandere Stor-
 hed saae sig blandede mellem den nyttige Klas-
 se af deres Undersaatier. Menneskeligheden
 tog da sine Rettigheder tilbage, og Forfænge-
 ligheden nedlagde sine taabelige Udmærkelsler.
 Med lige Værdighed og med lige Heitidelighed,
 saa

faae Bønder Satraper og den store Konge sig satte ved et fælles Bord. Hele Tronens Glands syntes bestemt til at bestraae Statens Agerdyrkere. Krigeren og Kunstneren var udlukkede fra denne Herlighed, til hvilken Loven ei tillod andre at faae Adgang, end dem der dyrkede Jorden. „Mine Børn,” sagde da Fyrsten til dem, „Ederes Svæd skulde vi vort Ophold; vor faderlige Omhu betrygger eders No. Saaledes ere vi hinanden vovelviis nødvendige. Lader os derfor agte hinanden som lige; lader os elske hinanden som Brødre; og Eenighed herstke for stedse mellem os *).”

En lige Fæst, bestemt til samme Hensigt, høitideligholdes fra den fiernede Alderdoms Tider i China. Nationens Hoved bliver hvert Aar i otte Dage Statens første Agerdyrker. Han driver en Plov, gjør en Fure, vander Jorden med en Hakke, og uddeler nogle Belønninger til dem som bedst have dyrket deres Jordstykke.

Endeligen veed vi, hvor meget Lovene, Sædrene, Regierings-Politiet, og selve Gudsdyrkelsen bidroge i Rom til at gjøre Agerdyrkingen hæderlig i i Republikens første Tider. Vi veed, at Romuli første Religions-Indretning var Arva-

ler-

*) Hyde de religione Perf. Cap. 19.

lerne *), et Præsteskab, hvis Lov det var at anraabe Guderne om Markenes Frugtbarhed; at den første Myndt havde til Prag en Buk eller en Koe, Sindbilleder paa Overflod; og at man gav Landsby-Roderne (tribus rustice) Fortrinnet for Stads-Roderne, for at gjøre deres Vilkaar bedre, der boede paa Landet, og dyrkede Agrene. Republikens Consuler, Dictatorer og fornemste Vyrigheds Personer dyrkede Jorden med egne Hænder, og de satte Hæder i at give deres Stammer et Tilnavn, som erindrede Efterlægten om hine Tiders mest yndte Syffel.

Dette var dets Hæders Begreb, som havde sig i Rom om Agerdyrkningen i Republikkens første Aarhundreder. Dersom Sagen i de følgende Tider er kommen til at see anderledes ud; dersom snart alle Nationer, hengivne til Storheden, stedse har vist Afsky for det det især bidrog til at blive store; dersom Rom i sine Erobringers Ruus seenerer hen forlod Agerdyrkningen; dersom Barbarerne, som fulgte efter Rigets Fald, og bevirkede samme, overlode Slaver Hakkem, Spaden og Ploven, for i deres Sted ei at bære andet end Sværdet og Skjoldet, dersom, efter den nye Verdens Opdagelse, de europæiske Nationer blandede

*) Fratres arvales, tolv Præster, som hvert Aar anstillede en stor Offering kort før Høsten, for derved at bevæge Guderne til at forunde Landet god Høst.

dede af Guldets Glands, foredroge Americas Biergværker for Europas frugtbarreste Marked; dersom Spanien ikke dyrker sin Jord længer, fra den Tid det saae mellem sine Hænder det nye Hemisphæres Metaller, dersom Franckerig forbigik, under Colberts Ministerium Agerdyrkningens sande Fordele, for at paastynde sine Manufactu- res Fremskridt; endelig dersom den nødvendige, den i andre Tidssaldere ærefuldeste Kunst er i saa mange Aarhundrede, forsonit, forandret og haa- net, — saa bor intet af alt dette synes synder- ligt, naar man agter paa den menneskelige Lands sedvanlige Fremgangsmaade, da den, inden den gaar tilbage til den Kandt, den er gaaen ud fra, sværmer om giennem alle de Rum, som udgiøre Cirkelens hele Omkreds.

(Slutningen følger).

Christen Pram,

Committeret i General Land: Deconomie- og Commerce- Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 33.

Trettende Aargang.

Fre dagen den 14. August 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos C. F. Holms Enke.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer,
som i indeværende Aar agte at søge Laan eller
Understøttelse.

Følge Lovens 2 Cap. §. 3 og 4, paaligger det
enhver Classification's Repræsentantere at under-
søge de Paaøstninger, som indkomme fra de Per-
soner, der henhøre under deres Classification, og
derom at indsende deres Betænkning. For at
sætte Repræsentanterne i Stand til at opfylde
denne Forpligtelse, samt til Lettelse for dem, og
til Bestyrkelse for de Ansøgende, maa altsaa en-
hver Øfskende med Attester bevise sin Værdighed
og Trang. De, som agte at søge Understøttelse,
maa i Paaøstningen opgive deres Alder og Hel-
breds

bredts Tilstand, saa og om de har uopdragne Børn, og hvor mange, samt om de nyde Pension af nogen offentlig eller privat Kasse. I Tilfælde at den Paaæstende er Enke, anfører hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's, eller nogen anden Næringsvej, eller har ingen. Saa maae og de Ugiorte opgive deres Fædres Navn, Betjening og Stand. I øvrigt skulde man og have samtlige Østende erindrede om, at de med deres Ansøgninger vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Huusnummer, Huusejer eller Vært, og indsende samme til Administrationen forinden 1ste Septemb. d. A., da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

Om Kilderne til Rigdom.

(Fortsættelse).

Men skulde vi være langt borte fra at vende tilbage til den Punkt? Kunne vi bedrage os selv, saa

saa vi ikke skulde see Agerdyrkningen igien i sin gamle Glæde? Trods Udbredelsen af Oldtidens Fordomme; trods de endnu tilbageværende Levninger af mange Aarhundredes Uvidenhed; trods den sørgelige Forandring, som er forårsaget i vor Tænkemaade ved den lange Paavirkning af Barbarernes Lovgivning, ved deres Skikke og Forholdsregler, ved Ridderaadens og Krens høist udførvende Love; trods, siger jeg, de forenede Kræfter af alle disse bedrøvelige Virkninger, af de Ulykker, hvilke giennem saa mange Tider have undertrykket Europa, kunne vi endda haabe at see Agerdyrkeren hædret, udmærket hædret i Agtelse ved Regieringernes Love, og ved selve den offentlige Mening? De Præmier, der tilstaaes for adskillige nyttige Opdagelser; det der i de senere Tider sees saa mange agerdyrkende Philosopher, torde dette være nok til at retfærdiggjøre vote Forhaabninger? Ja; men i et eeneste Tilfælde: naar nemlig Regieringerne vilde begynde at sørge for Agerdyrkerens Velbefindende.

Vi bør overbevise os om: Eren er en Kraft, som kan virke i alle Hjerter, naar man veed at styre den. Usmindeligen ere Menneskene i Hensyn paa denne Punct noget nær de samme. Usmindeligen ville de stedse være folsomme for Udmærkelser og for Belønninger. Men førend Bonden kan vide hvad Eren er for et Væsen, maae han vide hvad Veltid og Bequemmelighed er. Et Hjerter der er nedtrykt af Armod har ingen anden Følelse end den af hans Jammer. Men denne Jammer vil forplante sig i den allernødvendigste og den af Selskabet fortienteste Menneskeklasse, saalænge de Aarsager vedbare, som frembragte den; den vil forplante sig, saalænge Lovene indskrænke al Eiendom, alle Statens Grunde i nogle Faaes Hænder; saalænge Indretningerne, lade umaadelige Grundstykker Aarhundrede giennem i uafbrudt Folge gaae fra Mand til Mand i een og den samme Grad af Familierne; saalænge den verdslige og den regulære Geistlighed besidder saa stor en Deel af Nationernes Grunde; saalænge de feudalske Love og Misbrug

refor:

reformeres, saalænge Europas Agerø Dyrker som vorned Træl, eller fri Dagleier skal arbeide i en Jord, hvis Grund og hvis Frugt ikke er hans; saalænge overdrenne, uretsfærdige eller i det mindste ilde fordeelte Skatte, tvinge Agerdyrkeren til uophørligt Arbeid, der lader ham føle Møjsommelighedens hele Vægt, en utaalelig Byrde, naar den ikke er foreenet med Haabet om Wilkaars Forbedring. Denne Reformation er det derfor, der maa foretages. Der maa skaffes Agerdyrkerne en vis Velstand, allevegne maa man spore den velgiørende Konges Ønske understøttet, at Bondens tarvelige Bord i det mindste hver Helligdag maatte være forsynet med en Høne: og da for at fuldkomme Værket, føje man til da mange stolte Ordener, som pynte Orkedløse Adelsmænd og Kongernes Hoffer, en fredelig, en arbeidsom Orden: den være den Agerdyrkers Betsønnig, som best har dyrket sin og Grundejerens Mark; som har vidst med sin Flid og med sin Paapassenhed, at give den Grund han besidder en ny Værd, Souverainen pryde denne Orden,

ved

ved selv at bære den; en fattig Haand uddele den med yderste Sparsomhed, og med nøjagtig Bølgstkaal afveies deres Værd, som den skal tildeles. I enhver af Statens Provindser være et Selskab af philosophiske Agerdyrkere, bestemt til at udførre over Markerne denne Videnskabs nytrige Frøe, og at veie deres Fortienester, som maatte have giort sig værdige til den Belønning, Loven skulde bestemme; endeligen, den, som havde fortient og faaet den, deeltage i de samme Rettigheder, og nyde de samme Privilegier, som Lovene have tillagt et Adelskab, der hidtil er erhvervet stedsse ved en mindre retfærdig Adkomst, være sig ved Raarden eller ved Fredsdaad, ved Menneskers Drab, eller ved alt for tidt ilde udført Retfærdighedens Varetægt. — Agerdyrkningen nu paa denne Maade prydet, vilde ophøre at være Statens mindst agtede Menneskers Syssel; den vilde blive den Riges Tidfordriv, og udfolde Embedsmændens Hvilestunde; den vilde blive Philosophens og Videnskabsmandens Fryd, som den det var i

Her:

fierne Old for hin vankundige Romer *) Tidsforøderne eller den i Blødhed nedfunkne, naar han herved blir vant med Agerdyrkerens Sykler og Nydelse, vilge aflægge sine Fordomme mod Arbeid, lære dets og Landvæsenets Vigtighed at kiende, og aabne sit Hierte for Høitæler af Velvillighed og Afgælte for dem, som dreve det. Agerdyrkeren, opmuntret ved dette Bekjendtskab om ved Haabet om at deeltage i en Hæder, som hans Arme tilbyde ham og som han kun behøvede at fortjene, for at opnaae den, vilde føle ny Drivtighed; hans Muskler vilde da sættes i Virksomhed ved en ny Kraft; alting vilde drives til Fuldkommenhed ved disse virksomme og hæderbringende Arme. Den nødvendigeste Menneskeklasse vilde blive langt talrigere, Markerne overhoved

*) *Omnium resum, sicut Cicero, ex quibus aliquid exquiritur, nihil est agricultura melius nihil uberius, nihil dulcius, nihil homini libero dignius.* Af alt, hvorved der skal udrettes noget, er intet bedre, intet nyttigere, intet behageligere, intet en frie Mand værdigere end Agerdyrkingen.

hoved vilde blive mere befolkede, og den Jord, vi beboe, og som nu med os er i en Flaaheds Tilstand, medens Naturen dog kalder den til Frugtbarhed; Gletter, som nu ej frembyde for vore Øjne andet end Ørkener, og ligge saa hen til Haan for vore Love og for vore Sæder, vilde begynde at forvandle sig til ligesaa mange frugtbare Marker; og vore Stater vilde blomstre ved den Agerdyrkning og Kunstflid, som nu flygte for os.

Hvad vilde der i saa Fald blive af Haandværker og Manufacturerne?

Christen Pram,

Committeret i General Land: Oeconomie: og Commerce: Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 34.

Trettende Aargang.

Fredagen den 21. August 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony, i store Siolstræde.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer,
som i indeværende Aar agte at søge Laan eller
Understøttelse.

I Folge Lovens 2 Cap. §. 3 og 4, paaligger det
enhver Classification's Repræsentantere at under-
søge de Paaøstninger, som indkomme fra de Per-
soner, der henhøre under deres Classification, og
derom at indsende deres Betænkning. For at
sætte Repræsentanterne i Stand til at opfylde
denne Forpligtelse, samt til Løttelse for dem, og
til Bestyrkelse for de Ansøgende, maa altsaa en-
hver Vækkende med Attester bevise sin Værdighed
og Trang. De, som agte at søge Understøttelse,
maa i Paaøstningen opgive deres Alder og Hel-
breds

bredſ Tilſtand, ſaa og om de har uopdragne Børn, og hvor mange, ſamt om de nyde Penſion af nogen offentlig eller privat Kaffe. I Tilfælde at den Paaæftende er Enke, anfører hun tillige, om hun ſidder i ſin afdode Mandſ, eller nogen anden Næringsvej, eller har ingen. Saa maae og de Ugiote opgive deres Fædres Navn, Betjening og Stand. I øvrigt ſkulde man og have ſamtlige Veſtende erindrede om, at de med deres Anſøgninger vilde lade følge deres Love, og forſyne Anſøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Huusnummer, Huusejer eller Vært, og indſende ſamme til Administrationen forinden 1 ſte Septemb. d. N., da efter den Tid ingen Anſøgninger modtages.

Administrationen for det foreenede Underſtøttelſes-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

Breve til Madame de * * *

Angaaende Koe = Kopper.

ved Doctor Colladon.

(udaf Magazin encyclopédique, 6e Année, tom. 4, p. 254 seq.)

Første Brev.

De forlanger mit Raad i Henseende til Deres Børn. De frygter for Smaa = Kopperne, der graasfere rundt om Dem. Hvilket Uheld om Smitten naaede Dem! De har bestandig nægtet mig at lade deres Børn inoculere, det er det eeneste Tilfælde, hvor jeg har havt Anledning til at beklage mig over Deres Fornuft. De har Fordomme i denne Materie, som jeg frugtesløs har søgt at bestride. — "Hvad tænker De om KoeKopper," spørger De ganske koldt. Jeg tænker om dem alle det Gode man siger om dem, og troer paa alt det Gode de vil bevirke. Jeg anseer denne Opdagelse for dette Aarhundredes vigtigste. Men jeg maae førend jeg søger at overbevise Dem, undersøtte dem om hvad disse KoeKopper ere, som gjøre saa megen Opsigt: jeg bliver maaske noget vidtøstlig, men det kommer an paa at overbevise Dem, og De indklæder Deres Indvendninger saa snart, at Siendrivelsen ej er let. Dog jeg stoler paa min Sags Godhed. Som Læge, som Ven, beder jeg Dem om at høre mig. Overbeviser jeg Dem,

Dem, saa har jeg frelst Deres Børn, reddet Deres Datters Skjønhed, og Deres fælles Lykke vil blive min Løn.

I det skjøne Engelland, som de saa gjerne hører tale om, og om hvilket man har sagt dem saa meget godt og saa meget ondt, er Grevskabet Glocester berømt for sine Græsgange og sit Qvæg. Der faae Kiserne om Kaaraaret en Sygdom som viiser sig ved nogle blaaagtige Knopper i deres Over. Denne Sygdom er uden Fare. Melken bliver uforandret, og Kiserne læges i en kort Tid. Malkepigerne faae denne Sygdom saasnart de håndelsesviis har forreven deres Hænder, eller Huden er gaaet lidt af. De faae lige saadanne Knopper som Kiserne, og derved noget Feber, men ikke saa stærk at de blive sengeliggende; Landets Folk kalde denne Sygdom Koekopper. Det var en gammel Folkesagn, at de som havde haft den, aldrig fik Smaae-Kopper.

En Læge, som vil blive evig berømt, Doctor Jenner, lagde mærke dertil, gjorde Jagtagelser angaaende denne Sygdom, inoculerte adskillige Folk der havde haft den, og Kopperne slog ikke an hos nogen af dem. Han tænkte at da Maaden paa hvilken man fik Koekopperne ikkun var en Circulation, maatte den have samme Virkning naar Materien indpodedes, som naar den erholdtes umiddelbar ved at berøre Kiserne
Over.

Over. Han begyndte da med en saadan Ind-
 podning og frembragte saaledes en Knop den na-
 turlige Koekoppes fuldkommen liig: derpaa ino-
 culerte han Smaae, Kopperne uden Virkning. Da
 bekjendtgjorde han sine skjønne Opdagelse. Den
 var altfor vigtig til ikke at gjøre Opsigt. De
 engelske Læger optog den med Iver. Doctor
 Woodville, Læge ved det for Inoculationen oprettede
 Hospital i London, inoculerte adskillige tusinde. Doc-
 tor Poach, en heromt Praktiker, og andre, inoculerte
 paa deres Side, og alle med lige Held. Jeg vil
 ikke kiede dem med Detaillen af disse Erfaringer,
 men Udsaldet er, at Koekopperne ere nu udbredte
 over heele Engelland, over 50,000 Mennesker af
 begge Køn og forskiellig Alder have havt dem, og
 deraf i det mindste en tredie Deel inoculeert anden
 Gang, de øvrige udsatte for Smitten, og Smaae-
 Kopperne have ikke yttret sig hos et eeneste Indi-
 vid. Af dette store Antal er der kun død et Barn,
 og ifølge alle indhentedede Efterretninger snarere af
 enhver anden Aarsag end af Koekopper.

Dette Præservativ imod Kopperne har havt
 Noie at komme over til det faste Land, men endelig
 besidde vi det i Frankrig, tak skee det oplyste Medec-
 ciniske Selskab i Paris, Comiteen der blev nedsat
 til dette Diemed, og Doctor Woodville, der har
 gjort til Sagens Fremme en Reise til Paris. Alle
 Erfaringerne gjorde ved Comiteen, og i Departes-
 ment-

menterne, i Genf, i Wien, i Holland, stadseftede engelske Beretninger. Overalt er Sygdommen ubetydelig. Ingen har faaet Smaaekopper efter at have havt den, og Lægerne, som have seet Koeekopper, have ingen Tvivl meere om deres praeservativiske Virkning. Det bliver mig tilbage at gjøre dem bekiendt med dem som Sygdom betragtet, og at vise dem deres Fordeele frem for Inoculationen af Kopperne. Det er ikke Gisninger, men virkelige Tildragelser, jeg har fremsillet for Dem. Jeg haaber De vil interessere Dem for denne gode Doctor Jenner, som har lært os, næsten med Spag at beskytte os for en Sygdom som er saa græffelig som uundgaaelig. De vil velsigne ham ved at tænke, at ikke nogen Dag gaaer, paa hvilken han ikke redder Menneskers Liv; De vil især velsigne ham naar De, efter at have antaget hans Methode, har ladet Deres Børn inoculere.

(Fortsættelsen følger).

Om Ordsprog.

I Borgervennens Aargang for 1794 prydede Hr. Pastor Liebenberg et Par No. med en Afhandling om Ordsprog, deres Værd og Interesse, advarede mod ethvert Mundhelds ubetingede Antagelse som en almengyldig moralsk Maxime,

xime,

xime, og leverede i et No. i 1795 Peder Syvs Fortlaring over nogle faa af disse gammeldags Proeve af dansk Klygt og Forstand.

I sliq Deduction over adskillige Ordsprogs umoraliske Tendents, naar man ikke fortolker dem med de behørige Indskrænkninger og Undtagelser, har Hr. Liebenberg havt Procansler Pontoppidan til Forgjænger i det 1739 udgivne lidet Skrift under Titel: Dode Ordsprog som forderve gode Sæder igiendrevne af Guds Ord. Men at slutte af det i Borgervennen indrykkede Anlæg til det liebenbergske Arbeide, taaler Pontoppidan slet ingen Sammenligning dermed. Dels medførte Tidernes Smag 1739 kun alt for megen Salvelse, og dels mærker man tydelig, det Fortalen ogsaa giver et Bink om, at det Hele er at ansee som et Appendix til Auteurs 1736 udfomne Everriculum fermenti verteris. " Til den gamle Surdej (saaledes begynder Fortalen) som Guds Folk jo mere og mere bor stræbe at udrydde fra sig, kan uden Nodsigelse ogsaa henregnes de vrangte og forfælskede Ordsprog, af hvilke den gamle Adam vil giøre Figenblade til sin daarlige Nogenheds Skjul. Disse ere deels i gamle Dage af Hedningerne og Papisterne, deels ogsaa i de nyere Tider af daarlige og sikkre Syndere bragt paa Bane, og hos Mange blevene saa autoriserede, at de, desværre, gielde
frent.

frem for Guds Ord, imod hvilket de findes ganske stridige, og derfor høiest farlige. Saa-danne urigtige Ordsprog høres fra Barns - been, og ansees derfor som uryttelige Sandheds og Viddoms korte Grund-Regler af dem, der ei tilfulde kiender den rette Regel, Guds Ord, hvorefter alle Ting bør prøves. Saa længe som nu Løgn og Ugudelighed ved deslige giængse Ordsprog stadfæstes og ligesom forsvares, da vil Guds Ord lidet frugte hos den eenfoldige, hvilken efter sin fordærvede Naturs Tilbøyelighed snarere lærer og længere giemmer deslige vrang Mundheld end Skriftens Eprog. Af saadan Aarsag har Et. Povel, som ogsaa i sin Tid fandt denne Sandheds og Gudsfrygtigheds Forhindring, skrevet Eph. 5, v. 6. Ingen forføre eder med forfængelige Ord, thi for saadanne Ting kommer Guds Bredde over Bantroens Børn. Og som denne nidkiære Apostel selv har prædiket og skrevet derimod, saa vil han ogsaa, at hans Discipel Timotheus skulde gisre det/samme, skriver derfor til ham: Men forhindre de Manhelliges forfængelige Snak, thi de fare mere frem til Ugudelighed, og deres Ord skal æde omkring sig som Dødkis. 2 Tim. 2 v. 16. 17.

(Fortsættes).

N. Nyerup,
Professor.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 35.

Trettende Aargang.

Fredagen den 28. August 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony, i store Niolstræde.

A n n e l d e l s e .

Til Efterretning for de af Selskabets Medlemmer,
som i indeværende Aar agte at søge Laan eller
Understøttelse.

Sølge Lovens 2 Cap. §. 3 og 4, paaligger det
enhver Classification's Repræsentantere at under-
søge de Paaønskninger, som indkomme fra de Per-
soner, der henhøre under deres Classification, og
derom at indsende deres Betænkning. For at
sætte Repræsentanterne i Stand til at opfylde
denne Forpligtelse, samt til Løttelse for dem, og
til Besværkelse for de Ansøgende, maa altsaa en-
hver Vækkende med Attester bevise sin Værdighed
og Trang. De, som agte at søge Understøttelse,
maa i Paaøskningen opgive deres Alder og Hel-
breds

bredts Tilstand, saa og om de har uopdragne Børn, og hvor mange, samt om de nyde Pension af nogen offentlig eller privat Kasse. I Tilfælde at den Paaærfende er Enke, anfører hun tillige, om hun sidder i sin afdøde Mand's, eller nogen anden Næringsvej, eller har ingen. Saa maae og de Ugiorte opgive deres Fædres Navn, Betjening og Stand. I øvrigt skulde man og have samtlige Veskende erindrede om, at de med deres Ansøgninger vilde lade følge deres Love, og forsyne Ansøgningerne med rigtig Angivelse af Gaden, hvor de boe, Husnummer, Huusejer eller Vært, og indsende samme til Administrationen forinden i sie Septemb. d. A., da efter den Tid ingen Ansøgninger modtages.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

S. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

C. Røbbe.

Om Kopper.

2det Brev.

(See forrige No.)

Deres Børn ere unge og vævre og det er ikke fiøldent, at der møder den eene eller den anden et lidet Uheld, snart er det en Bugle i Panden, snart en daarlig Finger, snart fiere de dem; med noget koldt Vand, Engelsk Saft, eller noget Plaster læge De Hovedet eller Fingrene, og De falder det ikke en Sygdom. Naar jeg nu paa en næsten usynlig Maade gjør et Stik paa Deres Datters Arm, med en Syenaal, hvis Ende jeg har dyppet i noget Koppe-Materie; naar dette Stik frembringer den fierte Dag uden Smerte en lille Knop, naar denne Knop derefter bliver hvid, udvikler sig, graver sig et lille Hull i Midten, bliver moden, den 10de Dag fuld af en klar Materie og omringet af en skøn Kreds: naar den derefter tørres og bliver brun, og Deres Datter i al den Tid har leget, løbet omkring, spilst, drukken og sovet som sædvanlig, vil De da siøe, hun har været syg? og dog har hun høvt Kopper. Jeg siger ikke at hun ei imellem den fierte og tiende Dag kan føle sig lidt upasselig, og i nogle Timer faae lidet Feber, men jeg vil være ansvarlig for, at Buglen i Panden, eller den

daar-

daarlige Fingre, have været hende mere smertelig, end Sticket og dets Følger, som jeg havde voldt hende. — De haver ofte talt til mig om Inoculationen som en Operation der skrækkede Dem; De demme nu selv om om denne er skrækkelig; vær Vidne dertil og de vil beroliges. Før, da den skeete med store Forberedelser og paa en barbarisk Maade, kunde man frygte den, nu er det kun Speg, og det er saa simpelt at et Barn kunde inoculere et andet. Fordelene af Inoculationen vare overmaade store, jeg har ofte beregnet dem for Dem, men De har ikke villet høre mig. Deres Indvendinger kunde have nogen Grad af Sandsynlighed, nu forsvinde de alle. De vil ikke mere kunne indvende at De kan give Deres Datter Døden, siden Koefopperne ere saa lidet farlige, at man neppe er syg derved. I Geneve, hvor man længe har inoculeert, daer der een af tre eller fire hundrede, i London kun een af 6 hundrede. Her er denne Beregning ikke mere umagelig; man daer ikke af Koefopper. Smaakopper, selv de inoculeerte, er altid en alvorlig Sygdom, den foraarsager ofte en Mængde Knopper, den efterlader sundom Ar og Følgerne kan blive farlige. Koefopperne medføre ingen af disse Uleiligheder, lidet eller ingen Feber, ingen Knopper i Ansigtet og ingen paa Kroppen, undtagen dem som Stikkene volder. Altsaa ingen Ar og mærk
 vel

vel, ingen Knopper paa Kroppen, for det er især Mængden af Knopperne der gjøre Smaakopperne farlige. Ere disse hos Dem, sive alle Mennesker Dem, De har ingen Paarsørende ingen Venner mere: det er en Pest man maae undgaae, man overlader Dem til Skiebuen og Deres Læge. Koekopperne derimod medbringe ingensteds Frygt eller Fare, jeg inoculerer dem paa et af Deres Børn og de andre kunne den hele Tid Sygdommen varer, blive hos det, beboe det samme Bærelse, endog ligge i den samme Seng, uden at faae dem, thi de ere ikke smitsomme. Kopperne kan ikke inoculeres i enhver Alder og til enhver Tid. Frugt-sommelighed, og andre Aarsager hindre ofte Lægen. Disse Hindringer existere ikke mere for Koekopperne; hverken Tænder, eller Frugt-sommelighed eller Aarstid, hindre at man jo kan inoculere dem, thi det er ingen Sygdom: ingen Forberedelse, ingen Diæt, ingen Medicamenter. Frue! kan De endnu vakle? tænker De ikke paa de naturlige Koppers Udelæggelser? veed De at den tiende Deel af dem de ramme, ere et Kov, at iblandt de andre, flere blive stiemmede eller udsatte for langvarige Sygdomme, at næsten ingen undgaaer dem, og Faren synes at stige med Alderen af Individet som faaer dem. Det er ikke længe siden De haver seet Kopperne berøbe denne Hovedsag ligesaa mange Indbyggere som alle andre Sygdomme i et heelt Aar.

Mar. Hvad vil de svare paa disse Facta? vil de ikke give efter for en agtværdig Erfaring? spørg Lægerne til Waads; der er ingen der har seet Koekopperne med et upartist Die, og fulgt dem i deres Gang, der ikke er overbevist om deres Nyttelighed hver Dag stadfæstet den. I Geneve har i dette Mar været en meget dræbende Epidemie af Kopper fra Prairial til Vendemiaire: Koekopperne blive indpodede paa 600 Børn, det var medens Smitten var stærkest, og ingen smittedes. Vi leve ikke mere i Miraclernes Tid, og altsaa maae man vel troe at Koekopperne var deres Præservativ. Modsat mig ikke den saa forslidte Indvending, at Koekopperne kunde være et Præservativ for et eller 2 Mar, men at det ikke er bevist, at de ere det for bestandig; jeg vil svare dem med et Factum. Den gode Doctor Jenner, deres Skyts Gud, har inoculeert Kopper paa Folk, som aldrig have haft dem, men Koekopper for 30 Mar siden, og de slog ikke an: nu maae de vel tilstaae mig, at ifald Præservativet jeg foreslaaer dem er godt for 30 Mar, der vel er nogen Sandsynlighed for at det er for det hele Liv. Jeg har foreskilt Dem Sandheden; jeg har intet sagt Dem, som jeg ikke selv har seet, og selv udført.

Jeg tilbyder et simpelt og sikkert Middel, for at redde Deres Familie, og jeg har for mig Erfaringens Vægt, og alle kyndige Lægers Autoritet.

tet. Antager De det, saa undgaaer Deres Børn en vis Fare, De vil leve roelig, og takke mig for mit Raad. Tillad mig, Frue, at sige Dem, det er Deres Pligt at følge det, Kopperne grassere i Deres Nabolag, Deres Børn kunde blive smittede, og blive de det saa er det Deres Skyld, og hvilken Skyld, hvilken Bebreidelse for en Moder! jeg tier, De er sølsom, og De forstaaer mig. Det er endnu Tid, om otte Dage er det maaskee for sildig

Om Ordsprog.

(Fortsættelse).

„Et almindeligt Ordsprog (heder det fremdeles i Pontoppidans Fortale) gjelder desværre! langt mere hos Almuen end et bibelsk Sprog. Saa ere der og de som af Ungdom har lært langt flere Mundheld, end Sentenser af Guds Ord.“

„De udi vore Lande hartad naturaliserede vrangte Ordsprog vil jeg, saavidt samme mig er bekjendt, og jeg dem har fundet erindre, med en kort Ijgendrivelse anføre, og for Ordenens Skyld, adskille i tvende Classer, af hvilke den første skal forestille de Mundheld, der egentlig støde an mod Troen og Sandheds Lærdom, den anden dem, som undskyldte og forsoare et vanhel-

hel-

helligt Levet, enten i Almindelighed, eller og i Særdleshed hvad en og anden vis Synd er angaaende."

Blandt disse, af Pontoppidan landforviste men dog derfor endnu ikke udryddede, Ordsprog forekomme følgende:

Enhver bliver salig ved sin Troe. Heri finder Pontoppidan en farlig Indifferentismus, "da det løber ud paa den dyre (dyrebare) Sandheds Foragt eller Ringegærlise, som det var lige meget af hvad Religion et Menneſke er, da een Slags Tro (Religion) førte ham paa en lige saa nær og vis Maade til Himlen, som den anden."

Wig var ei bedre Lykke forelagt. Det var saa hans Skiebne; og flere flige Talemaader som smage af Fatalismus eller den Lære om Skiebnen, hvilken de gamle stoiske Philosophi har opdigtet, hvoraf Fortuna eller den indbildte blinde Skiebne har faaet Tempel og Alter emed guddommelig Dyrkelse hos Hedningene. — — "Det er den Reformerte Kirkes allerfarligste Lærdom om det evige absolute Raads Sag."

(Forsattes).

N. Myerup.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 36.

Trettende Aargang.

Fredagen den 4. September 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besong, i store Siolstræde.

Intet Liv er Gud behageligt, uden
der tillige er nyttigt for det Men-
neskelige Kion.

En Østerlandsk Historie.

(Oversat af Elegant Extracts; or, Usefull and Entertai-
ning Passages in Prose. London. 1797).

Ved Johan P. Wrisberg,

Gouverneur over de kongelige Besiddelser i Africa.

Det behagede vor mægtige og eenevældige Abbas
Caraslan, som Jordens Konger hidledede Værelse og
Herredomme fra, at sætte Mirza hans Tiener over
Provindsen Lauris. Retfærdighed og Upar-
tisk-

tisthed bleve af Mirza paa det strengeste haand-
 hævde. Under hans Beskyrelse erholdt den Sva-
 ge Beskyttelse, den Lærde Vresbevisninger, og
 den Flirtige Rigdom. Mirza var derfor betrag-
 tet af enhver med Fornøjelse og enhver Tunge øn-
 skede Belignelse over hans Hoved. Men man
 mærkede at han selv hofede ingen Glæde af de Bel-
 gierninger han udbredte; han blev tankfuld og
 melancolisk; han tilbragte sine ledige Timer i Een-
 lighed. Paa sit Stot sad han ubevægelig paa
 sin Sopha, og naar han gik ud, var hans Gang
 langsom og hans Dine fæstede paa Jorden; han
 besjyrede Staden med Ulyst og besluttede at affa-
 ste Regjeringens Nag, hvoraf han kunde ikke
 længere høre nogen Belønning

Han erholdt Tilladelse at nærme sig Mo-
 narkens Trone, og da han blev spurgt hvad hans
 Forlangende var, svarede han følgende: „ Vil
 „ Verdens Beherster tilgive den Slave han haver
 „ æret, dersom Mirza vover igien at lægge Abbas's
 „ Godhed for hans Fodder? Du haver givet
 „ mig Herredomme over et Land, frugtbar som
 „ Haverne af Damascus, og en Bye, herlig frem
 „ for alle andre, den eene undtagen der føler
 „ Glandfen af Din Nærvarrelse. Men endog det
 „ længste Liv er en Periode, neppe tiltrækkelig nok
 „ til at berede sig til Døden, alle andre Forret-
 „ ninger ere forfængelige og ringe, lug Myrenes

„Arbejde paa en Vandringmands Vej, under hvis
 „Fodder de omkomme bestandig, og alle Fornøjelser
 „ere ubestandige og forsvinde, liig Farvene i Regn-
 „buen i en stormefuld Dag. Tillad mig derfor at for-
 „berede mig til Evigheden; Lad mig overgive min
 „Siel til Eftertanke; Lad Eenlighed og Tausshed
 „gøre mig bekiendt med Evighedens Hemmelighe-
 „der. Lad mig forglemme Verden og blive forglemmt
 „af den, til det Djeblif nærmer sig, da Evigheds
 „Teppe skal falde og jeg skal møde for den Almæg-
 „tiges Domstoel.“ Mirza bukkede sig derpaa til
 Jorden og stod taus.

Det er efter Abbas's Befaling anført, at
 han ved disse Ord skælvede paa Tronen, ved hvis
 Godskammel Verden viser Underdanighed, han
 saae omkring paa sine Hofmænd, men en-
 hvers Ansigt var bleegt, enhvers Dje var hæftet
 paa Jorden, og ingen Mand aabnede Munden;
 men Kongen brød Tausheden først efter at have
 tøvet næsten en Time.

„Mirza! Frygt og Evidtraadighed haver
 „angrebet mig; Jeg er forstrækket som en Mand,
 „der uformodentlig mærker, at være nær ved
 „Kanten af en steil Klippe og er drevet fremad
 „med en uimodstaaelig Magt, men dog veed jeg
 „ikke om min Fare er virkelig eller blot en Drøm.
 „Jeg er saavel som du et Kryb paa Jorden. Mit
 „Liv er et Djeblif, og Evigheden hvorudi Dage,
 Aar

„Aar og Aarhundrede ere intet, Eoigheden er
 „for mig, som jeg ogsaa skulde forberede mig til.
 „Men ved hvem skal da de Troende bestyres? Ved
 „dem blot som have ingen Frygt for Guds Hiem-
 „søgelse? Ved dem blot hvis Liv er dyrist, fordi
 „de liig Dyrene betænke ikke de skal døe? Eller
 „hvem er i sig selv de Troende? Er den gestiefti-
 „ge Mængde som opfylder Staden, bestemt til For-
 „dømmelse, og er en Dervisch's Celle allene Paradi-
 „ses Port? Det er ikke muelig for alle at leve
 „som en Dervisch, det kan derfor ikke blive alles
 „Pligt. Gaae hjem i det Huus som her i Byen
 „er anvist dig til Boelig, jeg vil estertænke hvor-
 „vidt din Ansøgning er grundet paa Fornuft, og
 „gid han som oplyser de Idmyges Forstand, give
 „mig Kræfter at beslutte med Visdom.“

Mirza gif, og da han den tredie Dag ingen
 Befaling havde faaet, forlangde han igien en Au-
 dience og den blev ham tilstaaet. Da han nærmede
 sig Kongen, syntes hans Ansyn mere muntert;
 han tog et Brev frem af Brystet, og efter at have
 kysset det, overgav han det med sin hvire Haand.
 „Konge!“ sagde han, jeg haver lært af dette
 „Brev som jeg haver imodtaget af Ypperste-Præ-
 „sten Cosru, som nu staaer for dig, paa hvad
 „Maade Livet bedst kan forbedres. Jeg er
 „i Stand til at see tilbage med Fornøjelse og fremad
 „med Haab. Jeg skal med Glæde foresille Skyg-
 gen

„gen af din Magt i Tauris og blive ved de
 „Vres-Poster, som jeg saa nyelig ønskede at ned-
 „lægge.“ Kongen som havde anført Mirza med
 en Blanding af Forundring og Nysgjerrighed,
 gav Brevet strax til Cosru og befalede ham at
 læse det: Hoffets Dine bleve paa eengang henvendte
 til denne Wiise, hvis Ansigt var overtrukken med en
 ærbørdig Rødme, og det var ikke uden Stam-
 men, han oplæste følgende Ord. „Mirza, som
 „Abbas vor mægtige Monark's Wiisdom haver æret
 „med Herredomme, være vedvarende Hilsen til-
 „søstet! Da jeg horte dit Forsæt at unddrage din
 „Regiering's Belsignelse fra de tusinde i Tauris,
 „blev mit Hierte saaret af Bedrovelses Wiile og
 „mine Dine bleve dunkle af Sorrig. Hvem skal
 „tale for Kongen, naar han er bedrøvet, og hvem
 „skal prale af Kundskab, naar han er uvis og
 „tvivlsraadig? Dig vil jeg fortælle hvad der hæn-
 „dede mig i min Ungdom, som du igien haver
 „tornet hos mig; Og gid Propheeren forsøge hos
 „dig disse Sandheder, som mine Hændelser have
 „lært mig. Under Lægen Alluzars Anviisning
 „erholdt jeg en tidlig Indsigt i hans Kunst; dem som
 „vare anfaldet af Sygdom kunde jeg foreskrive
 „Planter, som Solen havde meddeelt Helbredel-
 „sens Aand; men disse Scener af Piine, Af-
 „mægtighed og Dødelighed, som ofte forestilte sig
 „for mig, gjorde at jeg ofte skælvede for mig
 selv.

„selv. Jeg saae Graven aaben under mine Fødder.
 „der. Jeg besluttede derfor blot at betragte de
 „Kande paa hin Side, og at foragte enhver For-
 „hvervelse, som jeg ikke kunde beholde. Jeg be-
 „græbede den Tanke, at ligesom der var ingen For-
 „meneste uden i*frivillig Kattigdom og stille Efter-
 „tanke, saa vare de der trængte efter Penge ikke
 „Ræsonnabeds rette Formaal, og at alle de som
 „vare Misræsonnabeds rette Formaal, foragtede
 „Penge. Jeg begroo derfor mine i Jorden og
 „affagte Selskabelighed, jeg gik ud i en vild og
 „affondret Deel af Landet; min Bolig var en
 „Huule ved Siden af en Høj, jeg drak rindende
 „Vand af Kilden, og spiste saadanne Frugter og
 „Urter, som jeg kunde finde. For at forsøge
 „Strengheden af mit Liv, vaagede jeg ofte hele
 „Natter, siddende i Indgangen af min Huule
 „med Ansigtet imod Osten, hvor jeg underkastede
 „mig Profheterens hemmelige Virkninger og vente-
 „de Oplysninger oven se. En Morgenslund
 „efter min Nattevaggen, just da jeg mærkede, at
 „Horizonen var rød i det Solen nærmede sig,
 „blev Svøvnens Magt nimodstaaelig, og jeg sank
 „under den. Jeg foresilte mig endnu siddende
 „ved Indgangen af min Celle, at Dagbrækningen
 „nærmede sig, og at, i det jeg længtes heftig efter
 „den første Straale af Dagen, en mørk Plet
 „synes at hindre den. Jeg syntes den bevægede

„sig, den tiltog i Størrelse som den kom nærmere
 „og tilsidst opdagede jeg, at det var en Orn.
 „Jeg holdt mine Øjne bestandig fæstet paa den,
 „og saae at den satte sig ikke langt borte, hvor
 „jeg opdagede en Ræv, hvis tvende Forbeen syn-
 „tes brækkede. Ornen lagde for Ræven et Stryk-
 „ke af et Kød, som den havde bragt i Kloerne,
 „og derpaa forsvandt den. Da jeg vaagnede lagde
 „jeg min Hænde paa Jorden og velsignede Pro-
 „pheten for denne Morgens Oplysning. Jeg
 „eftertænkte min Dram og sagde følgende til mig
 „selv: Coöru Du haver gjort vel i at forlæge
 „denne Verdens Bulder, Forretninger, og Livets
 „Gorfængeligheder, men Du haver dog kun gjort
 „det for en Deel, du er endnu daglig bestiefriget
 „med at søge efter Gode, dit Sind er ikke aldeles
 „roeligt, ej heller er din Fortroelse paa For-
 „synet fuldkommen; hvad haver dette Syn lært
 „dig? dersom du hver seer en Orn beskillet af
 „Himmelen til at føde en lam Ræv, vil da ikke
 „ogsaa Almagts Haand være istand til at for-
 „syne dig med Underholdning, naar det som
 „hindrer dig derfra er ingen Nødvendighed, men
 „Hellighed? Jeg var nu kun forsikket om en
 „overnaturlig Underholdning, at jeg forsomt at
 „gaae ud efter mit sædvanlige Ophold, som jeg
 „efter den første Dag forventede med en Utaal-
 „modighed, som tillod mig næsten ikke at tænke

„paa nogen anden Ting. Ikke desto mindre gjorde
 „jeg mig Umage for at undertrykke denne Utaal-
 „modighed og vedblev i min Beslutning, men
 „mine Dine begyndte til sidst at slaæ mig Fæst, og
 „mine Knæ slog sammen. Jeg kastede mig tilba-
 „ge i det Haab, at min Svaghed snart vilde til-
 „tage indtil Føleløshed, men jeg blev hastig op-
 „bøkt ved Røsten af et usynligt Væsen, som udtalte
 „diffe Ord:“ Cosru. Jeg er den Engel som
 efter Almagtens Befaling haver optegnet dit Hier-
 tes Løufer, som jeg nu er beskicket til at irettesætte.

(Slutningen følger).

N. Nyerup.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 37.

Trettende Aargang.

Fredagen den 11. September 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony, i store Niolsstræde.

Intet Lid er Gud behageligt, uden
det tillige er nyttigt for det Men-
neskelige Kion.

En Østerlandsk Historie.

Oversat af Elegant Extracts; or, Usefull and Entertai-
ning Passages in Prose. London. 1797.

Ved Johan P. Wrisberg,

Gouverneur over de kongelige Besiddelser i Africa.

(Fortsættelse).

I det du sagte at blive viis over det som er dig
aaenbaret, har du ubesindig misbrugt den Op-
lysning, som var dig værdiget. Er er du sem-
læstet som Røven, har du ikke heller det i din
Magt

Magt som Ornen. Staae op og lad Ornen være Formaalet for din Bestræbelse! bliv du Roeligheds og Helbredelses Sendebud for de Smertefulde og Syge. Roelighed er ingen Dyd, men Virksomhed. Dersom du gjør Menneskene godt, som er Exempel paa din Kierlighed til Gud, saa vil din Dyd blive ophøjet fra en moralsk til en guddommelig Handling; Og en Lykksalighed liig Paradises vil blive din Gjengjeldelse paa Jorden.

„Bed disse Ord blev jeg saa bestyrtet, som
 „om et Bierg havde veltet sig for mine Fodder,
 „jeg kastede mig ydmyg ned i Støvet, jeg gik
 „tilbage til Staden; Jeg gravede mine Skatte
 „op; jeg blev riig, uagtet jeg var gavnild.
 „Min Kyndighed i at helbrede Legemet gav mig
 „ofte Leilighed til at helbrede Sielens Svagheder.
 „Jeg tog hellige Klæder paa, jeg blev anseeligere
 „end jeg fortiente, og det behagede Kongen at jeg
 „skulde staae for ham. Lad dig derfor ikke for-
 „arge, jeg praler ikke af en Kundskab, som jeg
 „ikke haver faaet: Ligesom Sandet i Orken driv-
 „ker Regndraaber eller Dugen om Morgenens, saa
 „inddrifker og jeg, som er blot Støv, Prophe-
 tens

„tens Oplysninger, Troe det derfor at det er
 „ham som siger dig, at al Kundskab er vanhellig,
 „som strækker sig kun til dig selv, og ved et Liv,
 „som er forødt i dybe Betragtninger, er endog me-
 „get lidet heraf at vente. Naar Paradises Por-
 „te blive aabnede for dig, skal din Forstand i et
 „Djeblik blive forklaret, her formaaer du ikke
 „mere, end at dnyge Fejl paa Fejl, der skal du
 „bygge Sandhed paa Sandhed, bie derfor efter
 „dette herlige Syn, og imidlertid stræb at efter-
 „ligne Ornen. Meget er i din Magt, derfor
 „forventer man meget af dig; uagtet den Almæg-
 „tige allene kan give Dugen, saa maae du dog,
 „som en Fyrste opmuntre dem til Godgjorenhed,
 „der handle ikke efter højere Bevægegrunde, end
 „umiddelbar Fordeel. Du kan ikke frembringe
 „gode Grundsatninger, men du maae med Magt
 „aftvinge Udvælsen deraf; det er ligemeget paa
 „hvad Maade den Fattige bliver hiulpen, enten
 „det skeer af Pralerie eller Kierlighed; Og Virk-
 „ningen af dit Exempel er den samme, enten den
 „sigter til at erholde Guds, eller Menneskenes Gn-
 „dest. Lad din Dyd blive saaledes udbreder, at
 „derfor du troer i Verbodighed skal du blive an-

„taget oven til; Farvel! Hans Raade som boer
 „i Himlens Himle være over dig! og Lyksalighed
 „være skrevet ved dit Navn i Livets Bog!“

Kongen der nu saavel som Mirza havde
 tilsidefat al Tvist, saae op med en Smul, som
 tilkiendegav hans Sind's Bløde. Han affærdi-
 gede Fyrsten til Tauris og befalede at disse Til-
 dragelser skulde skriftlig optegnes til den Ende,
 at Efterslægten kan vide, „At intet Liv er Gud
 „behageligt uden det tilige er nyttigt for det
 „Menneskelige Kion.“

Om Venfkab.

af Dr. Oliver Goldsmith.

Der er faa Ting, man skrev mere om og forstod
 mindre, end Venfkab. Efter nogles Lære bli-
 ver denne Dyd, istedet for at lindre vore Befym-
 ringe, Kilden til enhver Ubehagelighed. Deres
 Hiernspind, forlangende formeget af Venfkab,

opløser Forbindelsen, og, ved de trække Baandene for nær sammen, river dem endelig i stykker. Næsten alle vore Forfattere af Romaner og Fortællinger ere af dette Slag; de indbyde os til Ven-skaber, som vi finde det umueligt at udholde i Længden, og denne Livets Forsøder bliver under vores Hænder utilgiængelig eller besværlig. Det er vist, at den bedste Maade at dyrke denne Dyd paa er at lade den paa en vis Maade danne sig selv; en Lighed i Sindelag eller Studering, og undertiden endog Forskiellighed i Bestemmelse vil frembringe alle de Fornøjelser, som udspire af den. Strømmen af Omhed udvider sig som den løber frem; og to Mennesker finde umærkeligen deres Hjerter fyldte med Tilbøjelighed for hinanden, skiont de i Begyndelsen kun søgte Fornøjelse og Udspredelse.

Venskab er ligt en Vresgiæld. Det Øjeblik der tales om den, taber den sit virkelige Navn, og antager det meest ubehagelige Udseende af Forbindlighed. Vi see derfor, at de, som ordentligen foretage sig at dyrke Venskab, finde almindeligen Uafnemmelighed at giengjælde deres

Be-

Festtræbeller. Den Kreds af Bøesener, som Afhængighed samler omkring os, er næsten altid uvenstabelig; de ønske hemmeligen, at Vilkaarene i deres Forbindelser vare næsten lige; og, naar de ere meest dydige, ere de beredte til at spare deres Hengivenhed for deres Belynder indtil hans Omstændigheder aftage og forverres. At forøge Forbindligheden, som hviler paa saadanne Sindelag, forøger alene deres Byrde; de føle sig ud af Stand til at afbetale Uendeligheden af deres Gæld, og deres bankerotte Hjerter nære en hemmelig Uvillie mod den Haand, der er udstrakt med Tilbud af Tjeneste og Understøtning.

Plautinus mende at ethvert Gode kunde skaffes ved Digtom, og, da han besad stor Formue og hans Sind var af Naturen dannet for Dyd, besluttede han at samle omkring sig en Kreds af de bedste Mennesker. Blandt Mængden af disse hans Tilhængere var Musidorus, med et Sind ligesaa indtaget af Dyden, men ligesaa stolt som hans Belynders. Hans Omstændigheder nødde ham dog til at bukke under for sin Overmands Hæftigheder, og han
 saae

saae sig, blandt en Mængde andre, dagligen betyngtet med Belgierninger og Venstabs Forsikringer. Disse ansaae han det klogt, efter Tingenes sædvanlige Gang i Verden at modtage; men, medens han skænkede sin Højagtelse, kunde han ikke give Hiertet. Mangl af Tilbøjelighed viser sig i de ubetydeligste Tilfælde; og Plantinus havde Skarpsindighed nok til at iagttage de ringeste Handlinger af den Mand, som han ønskede at gjøre til sin Ven. I disse fandt han netop sit Haab skuffet; Musidorus forlangde Hierte for Hierte, hvilket Plantinus, der grundede sit Forlangende paa adskillige Rettigheder, ikke kunde tænke paa at meddele.

Man kan let slutte, at vor fattige stolte Mands Tilbageholdenhed snart blev udlagt for Urafnemmelighed, og det var den da ogsaa, efter Verdens sædvanlige Fortolkning. Hvor Musidorus vilste sig, blev han bemærket som den urafnemmelige Mand: Han hav-

de modtaget Gavnst, sagde man, og understod sig dog at paastaae Uafhængighed. Udfaldet retfærdiggjorde omsider hans Adfærd. **Ma-** tinus blev endelig fattig ved ilde anvendt Godgjørenhed, og da var det først at Musidorus tænkte paa at gjøre sig en Ven af ham. Han ilede hen til den ødelagte Mand med Tilbud af alt hvad han havde, arbejdede med Glid under hans Bestyrelse, og, ved at forene deres Evner, bleve de i Tiden begge satte i den Formues Tilstand, hvorfra den ene af dem tilforn var falden.

(Slutningen følger).

Oversat af .

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committere

B o r g e r = B e n n e n .

No. 38.

Trettende Aargang.

Fredagen den 18 September 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Vi kunde ikke undlade herved at bekendtgjøre:
At Selskabets høitidelige Møde er bestemt at skal
holdes Onsdagen den 23 denne Maaned i Fine
Kirke. Hans Belærværdighed Hr. Fallesen
har lovet at holde den sædvanlige Tale, og op-
føres for samme af det Kongelige Kapel med
Sangere og Sangerinder: Marie og Johan-
nes af Ewald, og efter samme: Lovsang af Bag-
gesen, Musikken til begge af Schulz.

Billetterne til de aabne Stole og Kirke-
gulvet faaes for 24 s. pro Persona, forstkoms-
mende

mende Løverdag og fremdeles paa efterfølgende Steder hos:

- Hr. Høfkræmmer From i Rosenborggaden.
- Høfkræmmer Petersen paa gammel Torv.
- Capt. Jøenfr. Lassen paa gl. Torv.
- Urtekr. Holm paa gl. Torv.
- Blindhandler Glasning paa Vandkonsten.
- Sivelse-Fabrikør Hammerich paa Vandkonsten.
- Conditor Aagaard i Klædeboderne.
- Urtekr. Petersen paa Ulfelds Plads.
- Agent Henriques i Gøttherøgaden.
- Fabrikør Warburg paa nye Amagertorv.
- Fabrikør Italiander paa Christianshavn.
- Urtekræmmer Benzou i Strandstræde.
- Nürnberghandler Blankensfeiner paa Købmagergade.

Desuden hos Administratorerne:

- Hr. Grosserer Cantor i Raadhussstræde.
- Capt. Muurmester Marsens i Snabroesstræde.
- Præsten Clausen i Canikestræde.

Hos hvilke sidste tillige faaes Billetter til de lukte Stoele og Pulpiturer saavel enkelte a 3 Mk. og Mk. stk., som og for hvele Familier til forskjellige Præiser. Ved Indgangen sælges ingen Billetter.

Ordene til begge Cantater hæftet, saaes
paa ovenmeldte Steder for 4 R. Stk.

Administrationen for det forenede Underkottels-
ses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Røpke.

Rønningerne ved Søestaten for halvandet
Hundrede Aar siden.

(Efter et gammelt Manuskript.)

Extract offuer Bremmerholms
Mandtall dend 15 Octobris 1655.

Admiraller	1	aarligen
Vice Admiraler	1	— 650 Rdr.
Capiteiner	3	— a 400 —
Capiteiner	5	— a 400 Eur. Dlr.
Capiteiner	2	— a 350 —
Capiteiner	6	— a 300 —
Capiteiner	2	— a 250 —
Capiteiner	1	— 200 Rdr.

Capit

Capiteiner	3	—	a 200	Curdr.
Leutenandter	13	—	a 200	—
Leutenandter	1	—	100	Rdr.
Leutenandter	1	—	40	—
Opper Schipper	1	jaarlijgen	350	Cur.dr.
Munfiec-Schriffuer	1	—	248	—
Schippere	7	—	a 100	—
Schipper	5	—	a 90	—
Schippere	7	—	a 75	—
Schippere	4	—	a 60	—
Wnder-Schippere	16	—	a 40	—
Styrmend	1	—	90	—
Styrmend	2	—	a 70	—
Styrmend	2	—	a 60	—
Styrmend	2	—	a 50	—
Hoigbaadsmend	14	—	a 38	—
Hoigbaadsmend	1	—	36	—
Hoigbaadsmend	11	—	a 34	—
Hoigbaadsmend	2	—	a 24	—
Hoigbaadsmend'smaater	14	—	a 25	—
Hoigbaadsmend'smaater	8	—	a 24	—
Schibmend	15	—	a 34	—

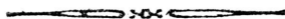
Schibmend	8 —	a	30 —
Schibmendsmaater	12 —	a	24 —
Schibmendsmaater	8 —	a	22 —
Quortermestere	48 —	a	33 —
Quortermestere	36 —	a	29 —
Schibß = Thrommetere	1 —		46 —
Schibß = Thrommetere	1 —		40 —
Schibß = Thrommetere	1 —		34 —
Schibß = Thrommetere	1 —		30 —
Schibß = Thrommetere	1 —		24 —
Holmens Profos	1 —		60 —
Schriffuærdrenge hos Admiralen	1 —		24 —
Scholmester i de Ryboder	1 —		38 —
Fangefougder	2 —	a	24 —
Kieldersuend paa Holmen	1 —		38 —
Roche paa Holmen	1 —		38 —
Forstander i Siugehuset	1 —		113 $\frac{1}{2}$ — 20ß
Pacher hos ViceAdmiralen	1 —		24 —
Weiger paa Holmen	1 —		202 —
Wnder = Weiger	1 —		—
Mestersuenne for Thrommet-			
mendene	1 —		95 $\frac{1}{2}$ —

Mestersuene for Schammer-

mændene 3 — a 85 $\frac{1}{2}$ —

Portener i Holmens Port 3 — a 18 Rigsdr.

(Slutningen følger).

Om Venſkab.

af Dr. Oliver Goldsmith.

(Fortsættelse fra forrige Nummer.)

Lil denne Historie af den nyere Tid, vil jeg føie en, tagen af en Grædſk Skribent af Alderdommen. — To Jødiske Soldater, i Vespasiāns Tid, havde gjort mange Feldtøge ſammen, og Deeltagelse i Fare forenede endeligen deres Hjerter. De vare udmærkede i hele Krigshæren ſom de to Venſkabsbrødre: De ſolde og ſtrede for hinanden. Deres Venſkab vilde uafbrudt have vedvaret indtil Døden, havde ikke den eenes

Lykke

Lykke fornærmet den andens Stolthed. Denne bestod i at han blev befordret til Hovedsmand under den berømte Johannes, som stod i Spidsen for en særskilt Deel af de misforvøjede Jøder.

Fra dette Djeblik var deres forrige Kierlighed forandret til det arrigste Uvenskab. De sloge sig til modsatte Partier, og søgde hinanden paa Livet i disse Partiers Strid. De vedbleve saaledes mere end i to Aar, tilsværgende hinanden Hævn, og besværede af uudslukselig Had. Omfider fik det Partie af Jøderne, hvortil den gemene Soldat hørde, Oberhaand, efterat det havde forenet sig med Rommerne, og det drev Johannes med alle hans Tilhængere ind i Templet. Historien har givet os mere end eet Malerie over denne prægtige Bygnings skrækfulde Opbrændelse. De romerske Soldater omringede den; det hele Tempel stod i Lue, og Tusende saaes mellem Luerne, inden for dets hellige Omfreds. Det var i denne Tingenes Stilling, at den nu sejrende Soldat blev sin forrige Ven va'r paa Tindingen af det højeste Taarn, seeende

rundt om med Angst, og nærved at fortæres af Ilden. Nu vendte al hans forrige Dumbhed tilbage; han saae sin Hiertens Ven paa Veje at omkomme; og, ud af Staud til at modstaae Driften, kastede han sine Vaaben, løb og raabde til sin Ven at hoppe ned fra Toppen og finde Frelse hos ham. Hovedemanden deroppe hørte det og adlydede. Og, i det han kastede sig fra Taarnets Top i sin Vaaben, Staldbroders Arme, faldt de begge døde til Jorden, den eene knust ved sin Staldbroders Lyngde, den anden slagen i Stykker ved Højden af sit Fald.

Oversat af

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

I n d t æ g t.

	Rd.	Mk.	Sf.
Kasse-Beholdningen ved Regnskabets Afslutning til den 31 Juli 1801, var	219	1	8
Kongelige Obligationer som ere deponerede i Species-Banken, var ved samme Tid:			
31 Kongl. Østersøiske Compag. Obligationer a 70 Rd.	3570		
Fragaaer for de den 1 Martii 1801 udtrukne 3 Obligationer, No. 825, 1873 og 8819, a 70 Rd. som neden findes igjen til Indtægt beregnet	210		
	3360		
Årlig Bidrag for Året 1800 af 178 Medlemmer	491		
Af 3 i Året 1800 indgaaede nye Medlemmer, som have bidraget til Fonden og årlig Bidrag	22		
Af et nyt Medlem som allene har givet til Fonden	10		
Og af et Medlem som allerede i Året 1793 har ydet til Selskabet, har i År atter givet til Fonden	5		
	37		
Er	528		
Fragaaer Årlig Bidrag for 1800, ved 12 Medlemmer, som dels ved Døden ere afgaaede, og dels udmeldt	28		
	500		
Restancer fra f. N. var	66		
Fragaaer, som ei kan ventes betalt	8		
	58		
Et Års Renter fra 1 Juli 1800 til 1 Juli 1801, af 58 Rgl. Obligationer, a 70 Rd. er 4060 Rd. a 4 pr. Cto. p. Å. er 162 Rd. 2 Mk. 6 Sf.	210		
Og for ovenmeldt 3 udtrukne Obligationer a 70 Rd.	210		
	372	2	6
Summa	4509	3	14

København den 31 Juli 1801.

Administrationen for Præmie-Selskabet for den jødiske Ungdoms Anbringelse til Kunst og Haandværk.

L. Carssen.

And. Bunken.

H. Cantor.

L. Cantor.

U d g i v t.

	Rd.	Mk.	Sf.
Udbetalte Præmier efter Generalforsamlingens Beslutning af 7 August 1800.			
Til Skradermester Hr. J. C. Stalknecht en Præmie af	30		
— Juveler Hr. N. Mutius, en Præmie af	30		
— Smedermester Hr. C. Løvner, en Præmie af	25		
— Lømmersvend Alex. Meyer, en Præmie af 40 Rd. og en sølv Medaille 1 — 2 Mk.	41	2	
— Skadersvend N. J. Levi, en Præmie af 25 Rd. og en sølv Medaille 1 — 2 Mk.	26	2	
— Smedersvend S. W. Terere, en Præmie af 20 Rd. og en sølv Medaille 1 — 2 Mk.	21	2	
— Uhrmagersvend M. A. Ballich efter Administrationens Bestutning af 26 Junii 1801, i Forstud paa den ham tilkomende Præmie	20		
Fuddenes Løn for Året 1800	25		
For kiste:			
12 Kongl. Obligationer a 70 Rd.	840		
Forsaldne Renter	12		15
	852		
Trykker Bestiaret og Hasterton for f. Ns. Regnskab, Subskriptionsplaner, Quiteringer, og den af Comiteret Hr. Pram i f. Ns. Generalforsamling holdte Tale	27	1	8
Adressekomptoi ret for Bekjendtgørelser	3	2	4
Brevporto, en pr. Wille for Obligationernes Deposito re.	5	1	11
Restancer af Årlig Bidrag for Året 1800, af 5 Medlemmer	11		
Saldo i rede Penge	31	3	8
Dito i Kongl. Obligationer 48 fl., a 70 Rd.	3360		
Summa	4509	3	14

E x t r a c t

af

R e g n s k a b e t

for

P r æ m i e - S e l s k a b s

I n d t æ g t e r o g U d g i v t e r

fra 31 Julii 1799 til 31 Julii 1800.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 39.

Trettende Aargang.

Fredagen den 25 September 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. W e s o n y ' s Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

(S n d s e n d t.)

Mandagen den 14 September 1801, var Generalforsamling i Præmie-Selskabet for den Jødiske Ungdoms Anbringelse til Kunst og Haandværker, hvor da Følgende bleve tilkiendte Præmier.

Til Uhrmagersvend Moses Umsel Walsch af den jødiske Religion, som har lært Uhrmager Professionen hos Uhrmagermester Ernst Wendt en Præmie af 40 Rd. og

1 sølv Medaille.

Guld:

Guldsmedsvenden Joel Philip, som et af Administrationen var ansat i Lære, kunde ifølge Selskabets Love ej concurrere til den af Selskabets udlobede Præmie, men i Betragtning af den gode Anbefaling om hans Lærvillighed og gode Opførsel, blev ham tilkiødt

en Gratification af 10 Rd.

og 1 sølv Medaille.

Derefter blev af Administrationen foredraget følgende:

I.

Eiden sidste Generalforsamling ere følgende Drengene af den jødiske Religion ansatte i Lære, nemlig:

Alexander J. Weil hos Guldsmedmester
Hr. F. Exstrøm.

Moses J. Weil hos Bogtrykker Hr. J
Breum.

Salomon W. Cantor hos Smedkermester
Hr. C. Wunderlich.

Sekret. Heilbutth hos Strædermester Hr.
G. G. Grossenk.

2.

Blev fremlagt to Medlem-Protokoller, en
efter løbende Nummer, og en i Alphabetisk Or-
den. Ifølge disse var Antallet af samtlige ærede
Medlemmer

169 som bidrager aarligen, og

30 som allene haver givet til Fonden.

3.

Blev foreviist og oplæst Revisions-Forret-
ningen for Aaret 1799 ved en Skrivelse af 1ste
Decb. 1800 fra Revisorerne S. T. Hr. Major
og Professor v. Kreh's og

Hr. Mægler d'Andrade,

hvis væsentlige Indhold er:

"At de har befunden alt i den bedste
Orden" hvorefter Administrationen erholdte
Quitering for aflagt rigtig Regnskab fra 1 August
1799 til 31 Julii 1800.

4.

Ifølge Lovens 4 Cap. 1 §. afgik de to ældste
Administratører

Grosserer And. Bungen, og

— H. Cantor

som eenstemmigen igien paa nye bleve valgte, og
modtoges samme.

5.

Til at revidere Regnskabet fra 1 August
1800 til 31 Julii 1801, blev eenstemmigen valgt:

S. E. Hr. Commerceraad Kabe Holm, og

— Grosserer Gottlieb Eichel

som vare tilstæde og behagede at modtage Valget.

6.

Og endelig blev fremlagt høefølgende Ba-
lance over Regnskabet fra 1 August 1800 til 31
Julii 1801.

Esfer denne bestaer Selskabets Formue:

a)

a) Ifølge fremlagte Banker. Recipisser i 60 Kongelige Obligationer a 70 Rd. er	Rd. 4200
b) Cassa-Beholdningen ifølge fremlagt Kassebog, afsluttet til 31 Juli d. A.	= — 31.3 Mk. 8ß.
c) Restancer af Aarlig Bidrag for Aaret 1800	= — = 11 = — = ß.
	—————
	er i alt D. Et. Rd. 4242. 3 Mk. 8ß.

7.

Hr. Bram Helff som i 8 Aar uden Beta-
ling har ført Selskabets Regnskab og Corespon-
dance, blev eenstemmigen udnævnet til Selska-
bets Bogholder med en aarlig Løn af 50 Rdlr.
Endvidere blev Administrationen paalagt, skrift-
ligen at bevidne ham Selskabets Tak og Agtelse
for hans visse Nidkærhed for Selskabet.

Administrationen for Præmie-Selskabet for den
jødiske Ungdoms Anbringelse til Konjert og
Haandværker.

L. Larssen, Und. Bungen, S. Cantor, L. Cantor.

Maaden hvorpaa enhver Mand's
Lomme kan fyldes med Penge.

Af Dr. Benj. Franklin.

Paa denne Tid, da den almindelige Klage er,
at „Penge ere rare“, er det en Kiærlig-
heds Gierning at underrette de Pengeløse om,
hvoreledes de kunne igien sætte deres Lommer i
god Stand.

Jeg vil bekiendtgjøre dem den sande Hem-
melighed i at faae Penge fat — den visse Wei-
til at fylde tomme Punge — og hvoreledes at
holde dem bestandigen fulde. To simple Regler,
naar de vel iagttages, blive tilstrækkelige:

Forst: Lad Redelighed og Stræbsomhed være
dine bestandige Folgesvende; og
for det Andet: ød en Skilling mindre end
din rene Fortieneste.

Da skal din svindsøttige Lomme snart begynde at
trives og vil aldrig igien skrige af tom Bugbrød;

ej heller ville Creditorer haane dig, eller Man-
 gel undertrykke eller Hunger pine dig, eller
 Nøgenhed komme dig til at fryse. Den hele
 Himmel vil skinne klarere, og Fornøielse spire
 op i enhver Braa af dit Hierte. Nu da,
 antag disse Regler og vær lykkelig. For-
 jag Sørgens mørke Skyer fra dit Sind og
 lev uafhængig. Da skal du være en Mand,
 og ikke skiule dit Ansigt, naar den Rige nær-
 mer sig, ikke heller føle Smerten af at synes
 liden, naar Lykkens Sonner gaae ved din
 højre Side; thi Uafhængighed, enten med lit-
 det eller meget, er Lykke, og sætter dig paa
 Jævngrund med den stolteste af Ridders-
 mænd. O, vær da viss, og lad Stræb-
 somhed gaae med dig om Morgenen og følge
 dig indtil du naaer Aftenstunden for at hvile.
 Lad Redelighed være som din Livs-Vande,
 og glem aldrig at have en Skilling, naar
 alle dine Udgifter ere sammenregnede og be-
 talte. Da skal du naae Spidsen af Lykka-
 lighed, og Uafhængighed skal være din Be-
 stier-

Kiermelse og dit Skjold, din Heim og Kro-
ne; da skal du gaae opret, ikke bukke for
den silkeklædte Uelting, fordi han besidder
Rigdom; ei heller taale Fornærmelse, fordi
den Haaud, som byder den, bærer Demants-
Ring.

Oversat af

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 40.

Trettende Aargang.

Fredagen den 2 October 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besonny's Enke,
i store Hiolstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

J Anledning af det højtidelige Møde, som Selskabet holdte sidstafvigtige Onsdag den 23de d. M. i Frue Kirke, kan vi ei undlade paa Selskabets Vegne herved at aflegge vor erkiendtligste Taksigelse til Belærverdige Hr. Pastor Fallesen, der havde viist sig saa velvillig at være dets Taler og Ordfører ved denne Leilighed, og der ved sin skionne Tale om Den gode Borgers Character især søgte at anvende denne Afhandling efter Selskabets Øjemed, og til at opmuntre og vinde flere Belyndere for dette Borgersamfund,

ja som endog har lagt denne Godhed til at overlade Selskabet Talen til Trykken, for om han derved kunde medvirke endnu noget til Selskabets vider Fremgang.

Fremdeles takker Selskabet de Kongelige Sangere, Sangerinder og det Kongelige Kapel, for Deres Medvirkning til Dagens Højtidelighed.

Og endeligen erkiender vi og taknemmelig De Herrer Medlemmers Godhed og Beredvillighed saavel med Billetters Udsalg i Deres Huuse, som med Deres Bistand i Kirken, der alt bevidner enhver inderlige Deeltagelse i at befordre Selskabets Bedste.

Hvad Indtægten og Udgiften ved denne Højtidelighed angaaer, da kan samme ej for næste Gang bestemt opgives, saasom alle Regningerne ej endnu ere indkomne.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

S. J. Cantor. E. C. Martens. S. G. Clausen.

C. Røbbe.

Om de første Indtryk paa Børn.

Det er et almindeligt Sagn, at BARNET ikke skønner, før det er i Stand til ved Tegn og Miner at gjøre os sine Begreber forstaaelige, og kan meddele dem. Før den Tid ansees det aldeles indskrænket til det blot dyriske Liv, til at indtage Næring, fordøje denne, styrke sig ved Søvn, og ved Graad og Skrig at advare om at det føler Savn, Ubehagelighed eller Smertes, eller underrette os om sin physiske Trang. Det troes ikke, at det førend i en Alder af omtrent 3 Maaneder er i Stand til at modtage Begreber og sammensætte disse. Og endog siden ansees det at være overflødig Omsorg, at agte paa hvilke Begreber blive det tilbragte, da den ældre Barndoms Glemsomhed lader slutte tilbage til en endnu større Glemsomhed hos de Spæde, og gjør tryk mod Mangel af Omsorg for at vælge Gjenstande for deres Sandser.

Det er muligt, at vi heri bedrage os. Ingen Bildfarelse eller urigtig Mening eller Fordom er uskadelig, allermindst i Ting, der røre os saa nær som vore Børns Uddannelse. Det fortieuer da usfridigen at undersøges, naar den Spæde begynder at modtage Begreber, bliver sig det bevidst, som den giennem Sandserne erfarer,
og

og samler og forbinder sine Sandheder, eller naar Barnet, som det almindeligen kaldes, begynder at skisne.

Den Slutning vil neppe kunne antages som paalidelig, at Barnet ingen Begreber kan modtage, før det er i Stand til at underrette os om at det fik dem. At meddele Begreber eller at udtrykke dem, er en højere Grad af Udvikling, end den at modtage Begreber og være sig disse bevidst. Det ældre Barn forstaaer, hvad der siges det, længe før det selv er i Stand til at frembringe enkelte Ord. Længe før den Spæde ved Smil, Miner eller Tegn kan tilkiendegive Behag eller Mishag, Deltagelse, Vals o. s. v., maae den have modtaget de til Grund for denne sin Ytring liggende Begreber. Det spæde Barn maae have modtaget og bevaret enkelte Begreber, før det samler dem, og det maae have lært sig til at samle dem, før det kan udtrykke Følgen af sine Begrebers Samling, eller sine Tanker. Det er overalt Naturens Gang at gaae frem fra det enkelte til det sammensatte, fra det mindre til det større. Det er umuligt at tænke sig en anden Orden eller Regel for Forstandens Kræfters Udvikling.

Vi beundre med Høje Barnets tidlige Klogskab og Eftertanke, naar vi ved noje Omgang lære at forstaae det; dets tidlige Menneske-

funds-

kundskab, og den Forskiel det gjør paa Menne-
sker; dets Glid og Vittighed i at gjøre sig for-
staaelig, men især dets besynderlige Gyrfte i at
abstrahere, eller at uddrage Ligheder af de
Ting, som røre dets Sandser, og at forene i
dets Indbildning de Ting som synes det lige,
hvilket især viser sig, naar det begynder at nævne
Tingene. Naar Barnet begynder at tale sam-
menhængende, vil den, som troer det værdt at
agte derpaa, finde, at det har uddraget sig egne
og lettere Sprogeregler, end dem, som tilhøre
Sproget; at det for Ex. lader Ordene bøjes efter
almindelig Regel, uden at agte paa de Undta-
gelses, som ere særegne for ethvert Sprog, og
at altsaa Barnet ikke taler alene efter Hufom-
melsen, men efter en Grammatik, eller efter
Regler som det selv har dannet sig. Saa me-
gen Siels Udvikling og saa megen Øvelse i at
samle Begreber forudsætter, at Forstandens
Kræfter have begyndt tidligen at virke, og før
vi blive det var at de virke.

Naar Barnet fødes, mebringer det Sand-
ser, og, skiont nogle af disse synes at være
mindre skarpe, mangle de dog ikke. Der er da
Grund til at troe, at det, i det mindste fra det
Øjeblik det seer Dagens Lys, er i Stand til at
modtage og fatte Begreber, som det siden lidt
efter lidt sammensætter. Dets hver Dag tilta-
gende

gende spændte Opmærksomhed kan ikke andet end overtøde derom.

Vel kunne disse første Sandheder eller Begreber, baade efter den snevrere Kreds, hvori Barnet lever, og efter dets svagere Evner, i Begyndelsen ikke være uden meget enkle og faa. Men sandsynligen indprentes de da saa meget dybere og virke saa meget kraftigere paa Sjælens Evner og Tilbøjelighederne.

Det er sandsynligen disse første Begreber eller Sandheder, som give Menneskets fremspirende Evner og Tilbøjeligheder, dets Forstand og Villie den Bending og Retning, som ligger til Grund for det voksne Menneskes Karakter og Duelighed. Derfra, og alene fra disse første Indtryk i Forbindelse med Legemets Beskaffenhed og den derpaa virkende fysiske Opdragelse, er det, at vi kunne fornuftigen udlede den Forskiel i Evner og Karakter, som findes mellem Børn af samme Forældre og, som det synes og maae kunne ventes, af lige Opdragelse. Denne Forskiel i Karakteren betitles almindeligen med Navnet af ond eller god Natur, ligesom den gode eller onde Mand hos de uoplyste Folkeslag

flag faaer Skyld for alt, hvis Aarsag og Sammenhæng de ikke indsee. Men intet Menneske føddes ondt. Desværre, det kan blive det ved Opdragelsen og ved Omgang med Mennesker.

Historien af de fleste Menneskers Opdragelse er, at de i den svæde Alder overlades til Ammesiuen og Hendelsen; at der da og siden i de første Aar lidet sørges for at borttrødde, hvad der kan virke skadeligen paa deres Forstand og Tilbsjeliheder, og endnu mindre for at vælge Gienstande for deres Sanser og Indbilding, og for at tilbringe dem passende og behagelige Følelser; og at de saaledes forsomte, eller deres saa kaldne Banart og onde Natur, naar Barnet bliver ældre og det heder at der skal begyndes med Opdragelsen, maae tvinges ved Straffe og Haardhed, som vel kunne danne Hyklere, men yderst fielden, om nogensinde, gjorde nogen bedre eller klogere. Man er ubekymret for, i hvilken Retning Qvissten opstyder; der sørges ikke for at rødde til Side de udvortes Omstændigheder, som gjøre dens første Skud skiev, og hindre den fra efter sin Natur at opvoxe lige; og, naar den længer hen findes at være blevet skiev,

skieb, kaldes det Opdragelse ved voldsomme Midler at søge at tvinge den til den modsatte Side. Det lykkes mellemstunder derved at give den Udseendet af Lighed, men Skiebhed og Krumning er og bliver der dog, og bliver, kiønt mindre mærkelig, dog større.

(Slutningen følger).

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret

E r o f f e t l.

Paa Extracten som fulgte med sidste Borgerven No. 39: isteden for 31 Julii 1799 til 31 Julii 1800, læses: fra 1 August 1800 til 31 Julii 1801.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 41.

Trettende Aargang.

Fredagen den 9 October 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolstræde No. 218.

Om de første Indtryk paa Børn.

(S l u t n i n g , see forrige No.)

Men Børnet er sig ingen Begreber eller Erfaringer bevidst fra den spæde Alder, og det ældre Barn erindrer enten slet ikke eller meget svagt hvad der hendte det, eller hvad det fornam i den yngre Barndom. Dets Sorger, dets ubehagelige Følelser, den Uret og Mishandling, som det saa bitterligen begræd, da den vederedes det, blive i denne lykkelige Alder snart glemte; og Erindringen af een glad Fornemmelse for-

fortrænges af en anden, og af den megen Glæde, hvorpaa den Alder er saa rig, og af de mange Gienstande for Jagttagelsen og Opmærksomheden, som rundt om tilbyde sig. Men deraf kan dog vel ikke drages den Slutning, at, fordi Fornemmelsen er glemt, denne intet Indtryk efterlod paa Sindet, og intet har virket paa Forstanden og Sindelaget. Det ældre Menneske kan heller ikke erindre, eller er sig ligesaa lidt tydeligen bevidst de mange enkelte Tilfælde, Tildragelser og Jagttagelser paa dets Vandring gennem Livet, hvoraf det dog uddrog den Klogskab og Erfaring, og Øvelse og Forsigtighed i at handle, der er bleven til dets Natur og aldrig glemmes. Det kan erindre enkelte Tildragelser i sin Ungdom, men ikke alle, og ved meget saa alle de Omstændigheder, hvormed de vare forbundne. Det erindrede ingen af disse Tildragelser og Fornemmelser, hvis disse ikke ved adskillige Leiligheder vare blevene tilbagekaldne i Huskommelsen, og deres Erindring derved bleven fornyet og dybere indprentet. Men fordi vi have glemt det meste vi erfarede i Ungdommen, hvoraf det, som synes os lidet vigtigt og da glemtes i samme Øjeblik det skede, ofte kan have virket meest paa vor sildigere Tænke- og Handlemaade, kunne vi ikke slutte, at disse Tildragelser i Ungdommen vare os ufrugtbare, og havde ingen

gen Indskydelse paa os. Vor Erfaring blev meget liden, næsten ingen, naar den skulde indskrænkes til hvad vi tydeligen erindre.

Endog Eldre sees ofte med eet at forandre Tankegang, Sindelag, Sæder, Memme, Flid, uden at det mærkes hvorfor, eller ofte uden at de selv blive den sande Marsag var til Forandringen. Enkelte Tildragelser, et Ord hørt til rette Tid, kunne virke den. Naar dette kan blive Tilfældet med Eldre, hvis Indbilding er opfyldt, og hvis Siælsbever allerede ere under Banens Herredømme, hvor meget mere maae da de, som det synes, ubetydeligste Ting, eller ethvert Ord eller Mine kunne virke paa nyfødte, hvis Indbilding er urørt, og hvis Siælsbever vente paa at udvikles og sættes i Virksomhed.

Er det da i den spædeste Barndom, at Sæden lægges til Menneskets Tænkemaade, Sædelighed og Duellighed, og er det fra det Øjeblik, den spæde begynder at aande, at enhver Ting, som falder den i Sandserne, virker paa det følgende Liv, kan Nødvendigheden af den yderste Omsorg og af det nøjagtigste Valg i henseende til alt det, som omgiver Barnet og falder i dets Sandser, ikke drages i Tvivl. Det er

er da Pligt, ikke alene at bortfjerne fra Barnet alt det som kan volde det ubehagelige Fornemmelser, som kan tilbringe det vrange eller urigtige eller skadelige Begreber, og alt uskikkeligt, usædeligt og stygt; men og at sørge for, at alt det, som rører dets Sandser, bærer Præg af Orden, Rigtighed, Sandhed, Blidhed, Ynde og Smag. Der maae sørges for, at Barnet nyder saa megen Glæde og Fryd som muligt. For de gode, ædle og blide Følelser er Glæden den Sol, som lader dem spire og trives. Naturen udrustede derfor Barnet med en Tilbøjelighed og Higen efter Glæde, og en Lethed i at finde den, som den meest brantne, arrige og ildsindede Opdragelse ikke formaaer ganske at undertrykke. — Til de behagelige Fornemmelser hører for Ex. Kenlighed, og denne virker ikke allene paa Barnets Sundhed, men og paa dets Sædelighed. Lykkelig den, for hvilken den meest udsøgte Kenlighed ved den første Opdragelse blev til Nødvendighed! — Den friske Luft er for alle Børn en fremfor alt kjær Nydelse. Den burde da det meste muligt undes dem, om den end ikke var for deres Helbred og Styrke nødvendig. — Det vaagne Barn vil være sysselsat, og ønsker at finde Gienstande for sin Opmærksomhed og sine Sandser. Naturen viser her Vejen til deres Uddannelse. I at fylde disse for den

tomme Timer, og ved at vælge Gienstande til Amdens behageligen at fyldestgjøre deres Sandser, Opmærksomhed og Indbilding, kan der sørges for at tilbringe dem Begreber af Orden, Skionhed og Sandhed. Det smagløse Almmestuesnak, som naar det er bedst har ingen Mening, bør da vige for det mere passende. Legetøjet burde være smukt og have Betydning. Det burde betragtes som, og kunde blive, Barnets første og vigtigste Lærebog.

Godt og Ondt er især i den unge Alder smitsomt, og smitsomst for de Yngste. Der er ingen af os, som jo har lagt Mærke til Børns Lethed i at efterligne og tilegne sig det de see og høre omkring sig. De blive høflige, naar de behandles høfligen; sanddrue og lærvillige, naar intet forebringes dem, hvis Urigtighed eller Falskhed de da eller siden erfare. Stadig, billig, rigtig og blid Adfærd mod dem efterlader Begrebet om Godhed, Orden og Retfærd, gjør dem dette ejendommeligt, og har Lydighed til umiddelbar Følge. Derved, og naar de, ved at undes ideligen anstændig Frihed og Fornøjelse, see, at det er ugierne at noget nægtes dem, blive de fejelige og lydige. Dette naaes ikke ved sunesuld og ildsindet Behandling, ikke ved snart at forbyde og laste, snart bifalde og lee til en og den

den samme Handling, ikke ved at nægte dem hvad de ønske, just fordi de ønske det, for, som det heter, at tvinge deres Egenvillie o. s. v. — Men herom maaskee mere en anden Gang.

Niels Tønder Lund,
Justitsraad og Committeret,

Udtog af et Brev fra Swift til
Pope.

d. 13 Feb. 1728.

— Min Sorg oprippedes over Døden af vor Ven Mr. Congreve, som jeg elskede fra min Ungdom, og som visseligen, foruden andre udmærkede Egenskaber, besad mig en Behagelighed i Omgang. Han havde det Uheld i sine yngre Dage, at bortødsle en meget god Helbred; og jeg troer det er Samvittigheds Pligt for en Mand af Fornuft og Fortjeneste, som han var, at bevare sin Helbred for sine Venners Skyld ligesaavel som for sin egen. For hans egen Skyld kunde jeg ikke meget ønske Vedvarenheden af hans Liv under
saa

faa megen Smerte og saa mange Skrobheligheder. Men Narene have endnu ikke hærdet mig, og jeg føler en forøget Vægt paa mit Sind, siden vi tabte ham; skönt jeg saae ham saa sjelden, og muligens, om han havde levet, aldrig mere skulde have seet ham. Jeg ønsker ikke alene, hvorom De spørger, at jeg ikke var bekiendt med nogen fortient Person, men næsten at jeg aldrig havde haft en Ven. — Her er en vittig, godmodig Læge, en artig Mand, en ypperlig Lærd, der staaer sig vel, er høflig mod enhver, har Mængde af Benner, bevarer dem ofte og rigeligen; de tilbringe Aftenen hos ham med et Partie Kort og Mængde af god Mad og Vin, otte eller et Dusin tilfammen; han elsker dem alle, og de ham. Han har en Snees saadanne at befale over; hvis een af dem dør, er det ikke videre end: stakkels Thomas! Han faaer en anden, eller hjælper sig med Kesslen, og er ikke mere bevæget end ved Tabet af sin Kat. Han fornærmer intet Menneske, og er vel tilfreds med enhver. Er dette ikke den sande lykkelige Mand? — Jeg beskred ham for Frue A...., som kiender ham ogsaa, men

hun

hun hader ham dødeligen efter min Beskrivelse, og vil ikke drikke hans Sundhed. Jeg vilde give min halve Formue for saadant Sindelag; og dog kan jeg ikke sige, jeg elsker det, fordi jeg ikke elsker Mylord , som har meget ligt med Doctoren.

Oversat af

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

Raad mod Myg.

Myg ere, især paa Landet og om Natten, en Plage. Af alle Raad mod dem, er følgende det simpleste og naturligste: Ved Solens Nedgang søge de ud i den frie Luft, og de forlade Bærelserne, naar alle Vinduee da eller noget før Solens Nedgang aabnes. Men strax efter Solens Nedgang, og naar Tusmørket begynder, søge de tilbage til Bærelserne. Vindueene maa da, saasnart Solen er gaaet ned, igien nøje tillukkes og holdes lukte; i det mindste indtil det er blevet aldeles mørkt. Aabnes de da for at bringe frisk Luft i Bærelserne, maae deri slet ikke være Lyt eller mindste Glimt af Lyb, der kan vejlede den tilbage.

Niels Tonder Lund,
Justitsraad og Committeret.

Borger = B e n n e n.

No. 42.

Trettende Aargang.

Fredagen den 16 October 1801.

Forlagt af Understøttelses = Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Siolstræde No. 218.

A n m e l d e l s e.

Ved det høitidelige Møde i Frue Kirke den 23
Sept. 1801, var:

Udgibten	•	290 Rd. 4 Mk. 4 Sk.
Indtægten	•	235 — 4 — 7 —

Altsaa et Tilskud af Selskabets

Kasse stor = 54 Rd. 5 Mk. 13 Sk.

Da Ansøgningerne endnu ei ere tilbagekomne med Erklæringer fra De Herrer Repræsentanter for 2den, 4de, 6te og 7de Classification har

man

man ei endnu Kundet bestemme General Forsamlingen forinden de samtlige ere indkomne.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Køffe.

De fattige Gamle.

(Oversat efter Staræ).

Yndig tonedede langt fra Klokkens Lyd fra mangt et landligt Taarn, i den nærmeste Landsbye havde det just nylig hørt op at ringe til Aftensang, og den forsamlede Menigheds andægtige Sang begyndte hjertesørende at høre sig, da gamle Møller sad sorrigsuld med vaade Øjne ved Vinduet i sin lille Hytte.

Ensom stod hans fattige Hus foran i Byen, som tabt fra Bøndernes Gaarde, ligt et enkelt tørt Straae der staaer ved Vejen foran en frugtbar Ager.

Med hjertelig Kummer, men uden Væring af Misundelse, havde Oldingen med sin bedagede Hustru seet mange velklædte Mænd og Koner fra Naboebyerne at gaae forbi til Kirken, og ved at see dem fordybet sig i nedslaaende Erindring

bring om de forbigangne gode Dage. Ingen, som før 10 Aar siden havde haft Omgang med Møller, skulde nu igjen have kunnet kjende ham. Da røg daglig hans Skorsteen, et fuldt Fad dampede paa hans Bord, hans Skabe og Kister vare fulde af Klæder, han rakde da stedse den hungerrige Betler et stort Stykke Brød ved Døren, og hans Hustru gav den nøgne Armod mangt et Stykke Linned, som endnu ikke var halvslikt.

Ulgode Forsyn! hvo kan gjennemskue dine Førelser, Hensigterne af din opdragende Bilsdom? Hvor var nu alting blevet ganske anderledes. I en ødeleggende Krig, som allebegne udsuede ved Afgifternes Forhøjelse, havde Jordens Store forbrugt hans lille Formue med, han var sunket i dyb Gjæld, og efter Freden havde en Ildbrand, som brød ud hos hans Naboer, fortæret Levningerne af hans forrige Velstand. En rig Mand paatog sig hans Gjæld imod at bygge paa den afbrændte Grund, og en Bert gav ham en Stav, ved hvilken han ved sin Hustrues Haand for 6 Aar siden vandrede som en nye Fæster ind i Hytten, hvor man lod ham, som saa mangen anden, vente meget og finde lidet. De fattige Gamle bragde foruden det, et Par godgjørende Mennesker havde pøttet dem i Haanden, intet med sig under deres Straastog, uden udlevede udmastede Lemmer, som kun

vare i Stand at slide dem lidet til, og en ædel Tænkemaade, der forbad dem, at gaae omkring og tigge i Omegnen. De vare sultede ihjel, hvis ej de Formuende i Landsbyen havde, uden at de fordrede noget, Lid efter anden forstrakt dem med Levnetsmidler.

Men just nu manglede de, mere end tilforn, alle Ting; derfor græd de og i Dag hjerteligere, end ellers nogentid. Da de horte Kloffen lyde til Søndagsandagten, da de saae nogle gaae derhen, jamrede de sig højt over, at de ej kunde komme i Kirke, fordi de ingen Klæder havde. Konens rystende Hoved hvilede i hendes Hænder, som hun støttede paa Knæerne, i Forklædet, hun holdt for sig, skulte hun sin Hulken, og Oldingen stod i dybe Tanker ved det mørke Vindue.

Han stirrede en Stund ud i den vide Mark, da hvedede han sit Blik længselsfuldt mod Himlen, da drejede han sit Hoved om, saa hans sneehvide Haar faldt ned i det blege Ansigt, og vædedes paa hans forgrædte vaade Kinder; et langt dybt Suk trængde sig frem af hans Bryst, og hans bevende Haand bladede i en laant Psalmehog efter en Psalme om Forsønnet, i hvilken, som han erindrede sig, det hedde, at Gud føder Fuglene under Himmelen, og tæller Haarene paa vort Hoved, da en frisk velklædt ung Mand

Mand satte sig ned, for at hvile et Øjeblik, paa Bakken uden for Huset. Unglingen aabnede sin Kandsel, tog noget ud af den, fik derpaa et Papir frem, lagde hint i dette, besaae det, viktede det sammen, glemte det, saae hen for sig, fastede sin Kandsel paa Ryggen, bøjede omkring Højen, og gik derpaa videre frem ad Landevejen.

Man veed, hvorledes Ulykkelige, som, uden Kraft til at redde sig, ganske deres Kummer overladte, forholde sig blot lidende, og følge ethvert nyt Indtryk, hvorledes de betragte den ene Gjenstand efter den anden, som kunde den adsvrede deres Harm, hvorledes de dreje og vende, hvad dem falder i Hænder, med den flygtige Forventning, derover at glemme deres Nød, hvorledes de snige sig snart hist snart her, som om de paa et andet Sted vilde blive anderledes til Mode, og vælge nu dette, nu hint, som om den nye Plads vilde skjenke dem Fred. Saaledes gik det Møller nu. En dunkel Tanke om at styrkes ved at trække frisk Luft, og en dunkel Tanke om, at han vilde finde Roe, hvor en anden fandt dem, drev ham ud til Bakken, og see! paa Siden af den ned mod Vejen, blinkede noget hvidt imod ham. — Han tager det op, det tykkes ham tungt, han løser Papiret op — og hvor forbauset bliver han! to store Guldstykker glimre ham i Øjnene.

Moer!

Moer! Moer! raaber han hastig, Kom engang herud! Moer, blev han ved, da hun nu stod for ham, see hvad en Rejsende just nylig har tabt her. Kjender du endnu saadant noget?

Konen. Barmhiertige Himmel! — see du, Fader! Gud forlader os ikke; naar Nøden er haardest, er hans Hjelp nærmest. Jeg var ret sulten, Faer! jeg vilde kun ikke sige det, og du vist ogsaa, og, see kun paa din Kiole; her er meer end nok til en nye, og til en Bul til mig, at vi kan gaae i Kirke — Gud hjælper!

Møller. Han hjælper, Moder, ja han hjælper, men ikke ved disse Penge. Jeg siger dig jo, de høre en Rejsende til. Han maae endnu være derhenne, tæt bag ved Krattet.

Konen. O! han behøver dem maaskee ikke.

Møller. Vel sandt (han betænker sig), men Moder, de høre ham til.

Konen. Han bryder sig vist ikke derom, ellers havde han været forsigtigere, han veed. ikke, hvor han har tabt det.

Møller. Moder, men Gud veed det. Fat dig, og lad dig ikke blænde af Guldet.

Konen. Men Fader! vor Nød — vor store Nød!

M o r t e r. Ja vist — Mener du — (betænker sig igjen) — Nej, nej! see kun hvor skjænt Korset staaer, her for os Amtsforvalterens Hvede, der Fogedens Byg, og hist Præstens Kag, de kunne sandelig ej fortære det altsammen selv, de ville betænke os deraf. Og see nu, her farer Vinden alt over Buxkene, og vifter mig Ulden af de tørre Tidslær i Ansigtet, Høsten er nær, og maaffæe denne Høst kunde tage os med fra Verden. Snart farer Vinden over vor Grav, og saa tæt ved Graven skulde vi gjøre Uret? Jeg bliver bange Mos der — saare bange. Væk, væk med Guldet. Det forekommer mig, som om jeg allerede var død, og som om jeg stod for Verdens Dommer, og han sagde til mig: du har dine graae Haar med Ære, og for et Par Guldstykker har du beskjæmmet dit sneehvide Hoved, skam dig!

K o n e n. Herre Jesus Kristus, vi ville heller sulte ihjel. Du har Ret Fader, det er Samvittigheden. Du gjør mig angst og bange; jeg skjælver og bæver, som om jeg allerede havde skjaalet; løb, løb, alt hvad dine gamle Gødder kunne, at du kan blive af med Pengene, jeg vil hente dig din Stok. Herre Gud! om du nu ikke naaer den Rejsende igjen. Zittrende ilede Konen ind i Husset, og zittrende og utaalmodig, gif Oldingen snart frem, snart tilbage, og skyndte sig angstelig hen imod Vejen. Ved dem, som zit-

tre

tre og skynde sig, for at forebygge Uret! — der Fader, sagde den gamle Kone, og kaldte ham Stokken, og nu saa snart, som du kan. Vandrerer er gaaet Vejen omkring Krattet, sagde du, der slaer Landevejen en Bugt, naar du gaaer her ad Gangstien igjennem Dommerens Have, maae du komme meget snarere end han, og endnu træffe ham ved Enden af Skoven; Skynd dig! Skynd dig! Herre Gud! hvis du bare træffer ham.

(Fortættelsen følger).

Udgivet af

B. R. Hørf.

Præst.

B o r g e r - B e n n e n .

No. 43.

Trettende Aargang.

Fredagen den 23 October 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

A n m e l d e l s e .

Da den af Hans Velærværdighed Hr. Falles-
sen ved Selskabets høitidelige Møde i Frue
Kirke den 23de September holdte Tale, i disse
Dage er kommet fra Trykken, har man lever-
ret Buddene et Antal for at tilbydes D. Herr.
Medlemmer, og kan samme af dem erholdes
mod Betaling af 8 St. for et Exemplar paa
Trykpapir og 10 St. paa Skrivpapir.

Administrationen for det foreenede Understøttel-
ses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. B. Clausen.

C. Røbbe.

De fattige Gamle.

(Oversat efter Starcke).

(Slutning, see forrige No.)

Skynd dig! raabte hun endnu engang efter ham; thi han var alt paa Gangstien. Bøjet forover, anstrængede han sin rystende Krop, og saa hastig, som nu, havde hans Fodder aldrig løbet, siden hans Gaard brændte. Hans sneehvide Haar flagrede højt i Vejret, og Vinden bevægede de forrevne Stykker af hans Kjoel. Hvis han bare træffer ham, tænkte Konen, og vendte sig først mod Huset, og derpaa igjen hen efter Manden, og hende syntes, han gik for sigte, og beflemt ilede hun efter ham, naaede ham, og toeg ham ved Armen. Jeg er dog endnu noget raskere end du, sagde hun, jeg kan stytte dig, hold dig kun ved mig. Skjønt stakaandede ilede nu de Gamle Arm i Arm hastigere fremad end tilforn, og havde nogen været Vidne til dette Optrin, han maatte have vist sig en Taare af Djet, foldet sine Hænder, og tænkt: Tak være dig Gud, at du giver dine Mennesker Kraft til at staae saa fast paa Højden af sædelig Værdighed, at hverken Guldets Glands kan drage dem ned, eller Hungerens Tryk nedstyrte dem.

Alt havde de gamle tilbagelagt Gangstien, alt stode de ved Enden af Krattet, og saae med Glæde, at de vare komne Ynglingen saa meget i Forvejen, at han nu først nærmede sig til dem, da de alt igjen havde trukket Vejret og nogenledes samlet Kræfter.

Min Herre, sagde Oldingen, her ere to Guldstykker, som de toog af Deres Mand sel hist paa Bakken ved den yderste Hytte i Byen.

Forundret saae Ynglingen paa de Gamle, med Inderlighed og fulde af Agtelse hvilede hans Øjne paa deres medynkvækkende Klæder — J synes at være fattige, sagde han, efter nogen Betænkning.

Møller. Meget fattige, min Herre.

Konen. Men ærlige vilde vi gjerne blive, der har De Deres Penge.

Ynglingen (betænker sig noget med alle Tegn paa Uvisshed i sine Miner, og tager det). Jeg tager det igjen, fordi jeg kan behøve det der, hvor jeg vil hen. For i Dag vil jeg give Eder, hvad jeg kan undvære, men snart kommer jeg tilbage, og da skulle J see, at der gives Mennesker, som vide at sætte Priis paa redelig Armod. Hører, gode Folk! hvortil jeg be-

høvet

høver de Guldstykker, I ere firegange værde. Tolv Aar er det nu, siden jeg forlod mine Forældre, som en fattig Haandværkskarl, og kun et Aar mindre, siden jeg sidst hørte noget fra dem.

Mølleren. Moder, hører du? — —

Ynglingen. Da lod jeg mig overtale til at gjøre et Par Sørejser. Paa mange Breve har jeg intet Svar faaet, maalkæ, fordi mine Forældre ej har faaet dem. Til sidst levede jeg nogle Aar i Batavia. Vor Fader i Himlen har rigelig velsignet mig. For 6 Uger siden er jeg atter kommen tilbage til Hamborg. Mesteren, jeg havde arbejdet et Aar hos, havde en Datter, som imidlertid, fra et lille Barn, er bleven en smuk og ret god Pige. Faderen kjendte mig, jeg har det jeg kan leve af, Datteren satte Godhed for mig, og om to Maaneder skal hun være min Kone. Til min Lykke fejler mig nu intet, uden at vide, hvorledes det gaaer min Fader og Moder.

Konen. Fader! —

Ynglingen. Paa et Brev fra Hamburg har jeg paa ny intet Svar faaet, derfor er jeg nu i Færd med at besøge mit kjære Hjem for sidste Gang, og Gud give, at jeg endnu maa finde mine Forældre i Live, og at de ville beslutte at

at drage med mig, og dele med mig, hvad Gud har beskåret mig. Paa Tilbagereisen kommer jeg atter her igjennem, og —

Møller. (som alt ofte betydende har seet til sin Kone, og nikket ad hende). Moder, kommer det dig og saaledes for? (til den Fremmede) om man tør spørge, min Herre, hvor langt er det endnu til Deres Hjem?

Ynglingen. Fire Mile, sagde man mig hist i Byen, er der endnu til Brockstædt.

De Gamle (med udbredte Arme) Ach Brockstædt, Brockstædt!

Ynglingen. Gud! hvad skader Eder? skulde I være fjendte der? Min Fader hedde Møller.

De Gamle (fra begge Sider rumlende henimod ham, og styrrende ham om Halsen). Ah Wilhelm! vor Søn! vor gjenfundne Wilhelm!

Meere vare de ej i Stand til at udføre. Ynglingen sank som beruset fra et Bryst til et andet, og længe vare alles Tunger bundne, af deres overvættede glade Hæleiser. Endelig blev Ynglingen, mere ved de korte Svar paa nogle afbrudte Spørgemaal, end ved deres af Rummeren aldeles forandrede Ansigtstræk, eller ved Tonen af deres Stemme, som Alderdom havde svækket,

svækket, fuldkommen overtydet om, at han laae i sine Forældres Arme. Min Fader! Min Moder! stammede han, styrkede paa sine Knæ, løftede Øinene mod Himlen, holdt de foldede Hænder i Bøjret, og bad med zittrende Læber: o Gud, hvor vel gjør du Alt for mig — Dit Navn være lovet.

Møller. Moder, fald paa dine Knæ! Vi ere vel i Paradis, og see der vor Son igjen? Paa Jorden haabede jeg ikke mere denne Salighed.

Konen. Jeg kan ogsaa neppe troe det endnu — om det nu ikke var Wilhelm? Saa stor og saa stærk, og saa stjern var Wilhelm ikke, og dog er det ham — o min Wilhelm! —

Ynglingen. Jeg var knap atten Aar, da jeg forlod Eder, og har forandret mig meget iblandt Fremmede. Af min Moder, af min Fader!

Møller. Moder, Wilhelm, takker, priser Gud! det forekommer mig som om vi vare i Paradis.

Ynglingen. Det er vi og. Hvo der er from og redelig, som I, den er allerede her i Paradis.

Udgivet af

B. R. Hiort.

Præst.

Den gode Dreng.

En Sang for Søndagskolerne.

Mel. Nys fyldte Skøn Sired. 1c.

Jeg synger ej Rigdom, jeg roser ej Guld,
 Pragt er kun for Djet, og Rigdom er Muld.
 Jeg synger om Flid, og jeg priser kun Dyd;
 Thi den er jo Menneskets høieste Pryd.

Af arme Forældre var Nikolaj fød,
 Og tidlig hans flittige Fader var død;
 Men Gannen gjød Lindring i Moderens Bryst,
 Han blev hendes Alderdoms Støtte og Trost.

Han saae hendes Kummer og glemte sin Rød,
 Og nøjedes gjerne med tarveligt Brød.
 Men smilte hans Moder, o da var han fro,
 Med sjelfulde Dine han spøjte og loe.

Tidt sad han med hende ved Faderens Grav,
 Og lyttede til den Formaning, han gav;
 Da lovede han med den Skyldfries Mod:
 "Din Nikolaj, Moder, skal og vorde god."

Kier var ham hans Skole, thi der han med Flid,
Til Læsning og Arbejde brugte sin Tid.

Han stedse var munter, men ingentid vild,
Mod Eldre beskeden, mod Jevnlige mild.

Til Løgn og til Trette stod aldrig hans Sind,
Paa Blidhed og Sandruhed lagde han Bind.

Han derfor var Lærernes Glæde og Lyst,
Og Moderen trykte ham smt til sit Bryst.

Saa voxede Nikolaj frodig og glad,

Ej følte han Anger, ej kjendte han Had.

Den virksomme Dreng, blev en duelig Svend,

Der yndes og hædres af retskafne Mænd.

B. K. Hjort.

Præst.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 44.

Trettende Aargang.

Fredagen den 30 October 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Beson n' s Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

Plinii den yngres Breve.

6. II.

Eil Maximus.

Den glade Dag! Bøfogeden havde bedet mig være tilstede ved en Sag der for Retten. Sagen førtes paa hver Side af en ung Mand. Begge Ynglinger, som give det sterke Haab og have det ypperligste Anlæg. Fustus Salinator den ene, og den anden Numidius Quadratus. Et herligt Par, som vil blive en Prydelse ei allene for vore Eider, men for Videnskaberne selv. Hos begge usædvanlig Retsskaffenhed, et
fac

fat og meget anstændigt Væsen, reent Sprog, mandig Stemme, stærk Hukommelse, megen Wittighed og ligesaamegen Forstand. Hver enkelt af disse Egenskaber gav mig Fornoielse, men tillige ogsaa det, at de selv ansaae mig som deres Veileder og Lærer, og at Tilhørerne syntes de stræbte at ligne mig og gaae i mine Fodspor. O den glade Dag! siger jeg atter, og den skal være mig blandt lykkelige i mit Liv. Thi hvad kan for det Almindelige være behageligere, end naar Unglinger af hvi Byrd søge at forhverve sig et Navn og Roes ved Videnskaberne; og hvad for mig mere ønskværdig, end naar man sætter mig ligesom til Mønster for dem der tragte efter det Gode. At sliG Glæde mig stedse maa vorde til Deel, der beder jeg Guderne om, og Du være mit Vidne, at jeg ligesaa beder dem om, at de der ansaae det for saa betydeligt naar de kunde ligne mig, maa forlenes at vorde bedre end jeg er. Lev vel.

6. 12.

Til Rabatus, sin Kones Farfader. *)

Du bør sandelig ikke med stansende Haand, anbefale mig dem som Du troer værdige at man ta-

*) I II Hærgang S. 115. staaer et Brev til Samme, men der nævnes han Konens Morfar-
der,

ger sig af dem. Thi det sømmer sig baade at Du er Mange til Gavn, og at jeg virker med i det hvad Du drager Omsorg for. Jeg skal da gjøre for Velsus Priskus det meste jeg formaaer, især paa min Kampeplads, for de Hundredes Raad, nemlig:

Det Brev, som Du siger, Du skrev mig til i Aabenhjertighed, det beder Du mig at glemme; men der er intet jeg heller bevarer i Erindringen. Thi af samme foruener jeg især hvor høitideligen Du elsker mig, da Du omgaaes mig deri, som fordum din Søn. Jeg nægter ikke heller, at det var mig saa meget tjerere, da jeg havde en god Samvittighed, havende med yderste Omhu besørget, hvad Du havde bedet mig besørge. Thi beder jeg høiligen, at Du stedse lige saa ligefrem vil irettesætte mig, hvergang jeg synes at være forsømmelig; synes, siger jeg, thi jeg skal aldrig være det virkelig. Jeg skal antage det, som kommende af høieste Kjerlighed til mig, og Du skal glæde Dig over, at jeg ikke fortjener Irettesættelsen. Lev vel.

6.

der, og hun hans Datterdatter. Det er en Feil, hvilket jeg først siden har seet af det 12 Brev i 5te Bog, hvor Plin kalder Sabats afdøde Søn sin Svigerfader.

Til Romanus.

Du har ikke været med ved en løierlig Begiven-
 17 ; jeg ikke heller, men Historien var ganske ny
 da jeg kom til Byen. Passienius Paullus, en
 fornem Riddersmand, og meget lærd, skriver
 elegiske Digte. Det er ham medfødt, thi han
 er af samme Bøe som Propertis, hvilken han
 endog nedstammer fra. Da han vil forelæse et
 Selskab dem, begynder han: „Du vil det, Pri-
 skus“ Hoorpaa Javolenus Priskus, der som een
 af hans fortroligste Venner var tilstede, svarer:
 „Jeg vil saamænd inter“. Du kan forestille Dig,
 hvilken Latter, hvormegen Spøg det gav Anled-
 ning til. Priskus er ikke ret rigtig i Hovedet,
 skjønt han dog besøger Folk og tages paa Raad
 af Andre, endogsaa i Professager. Desmere
 Latter og Opsigt blev opvakt ved det han gjorde.
 Imidlertid maatte Paullus deie nogen Koldsindig-
 hed, formedelsst denne en Andens Forrykkelse.
 Saa forsigtige bør de være, der ville forelæse de-
 res Værker, at ei allene de selv ere ved Forstand,
 men ogsaa at Tilhørerne ere det. L. v.

6. 17.

Til Restitutus.

Jeg fik en liden Vergrelse for een af mine Væ-
ner, der forelæste noget af sit Arbeide, og da jeg
ikke kunde yttre den paa Stedet, saa kan jeg ikke
bare mig for at udøse den i Brev til Dig. Det
var et meget fuldendt Værk der læstes. Nu
vare der to eller tre, som efter deres egen og
nogle saa Andres Mening, ere veltalende; de
sag som de vare døde og dumme. De aabnede
ikke Læberne, rørte ikke en Haand, reiste sig end
ikke, i det mindste som trætte af at sidde. Hvad
er det for en Alvorlighed? for en Klogskab? Eller
rettere Dovenkab, Indbildskhed, Brantenhed,
ja Galskab, at tilbringe en heel Dag med at
fornærme, at gjøre sig til Gjende, den man kom
til som meget fortrolig Ven? Hvis Du kan skrive
bedre, desmere fri bør du være for Misun-
delse, thi den der misunder, er den Ringere.
Og saa, hvad enten Du kan gjøre mere, eller
mindre, eller lige saameget; roes alligevel Un-
dermand, Overmand eller Ligemand. Over-
manden, thi skal ikke han roses, kan jo Du ikke
heller; Undermanden eller Ligemanden, thi det
bidrager til din Ære, at den Du er over eller
lige med, synes at være det største mueligt. Jeg
pleier

pleier saaledes at ære og beundre alle dem, som udmærke sig noget i Videnskaberne. Thi deres Dyrkelse er vanskelig, maissommelig, og medfører den Stoltthed, at den foragter igjen dem, som den foragtes af. Eller skulde Du være af anden Mening, Du som mere end nogen Anden ærer og ynder Studeringer. Derfor er det, jeg helst meddeler Dig min Ergrelse, da vi tænke meest eens i denne Sag. L. v.

6. 26.

Til Servianus.

Jeg glæder mig og ønsker Dig til Lykke, at Du har lovet Din Datter til Gustus Salinator. Han er af patrisist Herkomst, Faderen en meget hæderlig Mand, Moderen lige saa agtværdig. Han selv er flittig, har Kundskaber, er endog en god Taler: Et Barn i Oprigtighed, Ungling i Artighed og Olding i Alvorlighed; med mindre mit Venkab bedrager mig. Thi jeg elsker ham høiligen, og det har han fortjent af mig, ved sin Høflighed ja Verbødighed; men jeg kan bedømme ham alligevel, og dommer des skarper, jo høiere jeg elsker. Og jeg kan love Dig at Du, saaledes som jeg har lært at kjende ham,

ham, vil faae Svigerisn i ham, som Du i ingen Maader kunde ønske Dig bedre. Maatte Du nu kun som snarest ved ham blive Morfader til Børn der bleve ham lige. Hvilken Skøn Tid skal det være, da jeg skal kunne tage hans Børn, Dine Datterbørn, som vare det mine Børn og Børnebørn af Eders Favn og i min, som hørte de mig ligesaa meget til som Eder. Lev vel.

G. 28.

Til Pontius.

Jeg veed hvad der hindrede Dig, at Du ikke kunde komme til Kampanten førend jeg; men skjønt fraværende er dog al Din Ejendom kommet hertil. Thi mig er i Dit Navn, tilført saadan Mængde baade af Stadens og af Landets gode Ting, som jeg skammede mig ved at modtage, men modtog alligevel, efterdi Dine Folk bade mig jeg maatte gjøre det, og jeg frygtede Du blev vred baade paa mig og paa dem, hvis jeg ikke gjorde det. Men herester, hvis ikke I vil holde Maade, saa maa jeg. Og det har

jeg allerede sagt til Folkene med Forord, at dersom de igjen kom med saa meget, saa fik de at bære det tilbage igjen. Ja, siger Du, jeg bør betjene mig af hvad Dit er, som af mit eget; godt saa; men saa sparer jeg ogsaa paa det som paa mit eget. L. v.

W. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 45.

Trettende Aargang.

Fredagen den 6 November 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besonny's Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

Plinii den yngres Breve.

6. 30.

Til Fabatus, sin Kones Farfader.

Vi bør, ved Gud, høitideligholde Din Fødselsdag tilligemed vores, da vor Fødselsdags Glæde har sin Grund i Din; thi ved Din Bestræbelse, ved Din Omfarg er det, vi her ere glade, hist trygge.

Dit kamilliske Lyksted i Kampanien har vel lidt noget ved Alderen, men de betydeligere Dele ere endnu i god Stand, eller dog kun meget lidtet brøstholdne. Vi bør da see til at det
istand

istandsættes igjen paa bedste Maade. Det lader vel, som havde jeg mange Venner, men næsten ikke en eneste blandt dem er saadan som Du søger, og Sagen selv udkræver. De ere alle Bestillingemænd og Kjøbstedfolk; men til Landgodsefers Bestyrelse udfordres en Mand, der er uforskyldt og landsomt, som ei finder det derved fornødne Arbeide tungt, eller holder Tilsynet under sin Stand og Rang, eller kjedes ved Genlighed. Du har meget gode Tanker om Rufus, thi han var en fortroelig Ven af Din Søn. Men hvor meget han kunde gavne os der, veed jeg ikke. At han har den bedste Billie, troer jeg. L. v.

6. 32.

Til Quintilian.

Endskjønt Du selv er saa meget tarvelig og har opdraget Din Datter, som det egner Din Datter, og Lucilius's Sønnedatter; bør hun dog, nu hun skal givtes med den betydelige Mand, Roscius Celer, som ved sine Embeder nødes paa en Maade, at vise et glimrende Udortes, forsynes efter Mandens Stand, med Klæder og Tjende, ved hvilket en Persons Værdi vel ikke forhøies, men dog prydes. Nu kjender jeg Dig som en meget ypperlig men ingenlunde rig Mand; thi for

forlanger jeg, at jeg maa bære en Deel af Byrden, og bidrage, som vor Piges anden Fader, 1500 Rigsdaler til hendes Udsyr. Og mere skulde det blevet, havde jeg ikke vidst, at kun Foræringens Ringhed, vilde formaae Din Nøisomhed, ikke at afflaae den. L. v.

7. I.

Til Geminus.

Din langvarige Sygdom gjør mig saare bekymret, og endskjønt jeg veed, Du er meget maadeholden, frygter jeg dog at Din Levemaade biorager til Sygdommen. Thi beder jeg Dig at tvinge Dig standhaftigen. Hvad jeg her raader Dig er godt og nyttigt for det menneskelige Legems Bestaafenhed: jeg i det mindste, og Mine handle saaledes, i Sundheds Tilstand. Og skulde jeg falde i en Sygdom, saa haaber jeg vel, jeg skal begjere intet, jeg skulde stamme mig ved eller fortryde, alligevel hvis jeg blev overbundet af Sygdommen, vil jeg herved tilkjendegive, at I ikke maae give mig nogen Ting, uden Lægenes Tilladelse, og at I skal vide, jeg vil straffe den der giver mig slikt, ligesaaledes som de pleier at gjøre der nægtes noget. Jeg havde engang en stærk hidsig Føber. Da den gav noget efter, og

og Lægen gav mig at drikke, rakte jeg Armen hen og bad ham føle Pulsen, givende Begeret bort, som jeg alt havde sat til Munden. Siden, da jeg, den tyvende Dag i Sygdommen, lavede mig til at gaae i Bad, og saae at Lægerne paa eensgang begyndte at hoiske, spurgte jeg, hvad der var paa færde. De svarede, jeg kunde uden Skade bøde mig, skjønt det ei var saa ganske uden al Tvivl. — Er det da nødvendigt? sagde jeg. Opgivende altsaa rolig og sagtnodig Haabet om at komme i Bad, som jeg allerede saa godt som havde seet mig i, fandt jeg mig i at undvære det, med samme Sind og Ansigt som før, da jeg venttede at forfriskes ved Badet. Alt dette har jeg skrevet her, først for ikke at give Dig Raad, som jeg jo selv har efterlevet, dernæst for at foryligte mig selv for fremtiden til samme Waadehold, da jeg ved dette Brev, ligesom ved et Pant forbinder mig dertil. L. v.

7. 2.

Til Justus.

Hvorledes skal jeg rime det, at Du sger Dig belæst med uafbrudte Forretninger, og tillige be-

begjerer mine Skrifter, som neppe de der have intet at bestille, ville anvende noget af den Tid paa, de alligevel bortødsle. Jeg vil da lade den urolige og trable Sommer gaae forbi, og naar saa Winteren kommer, og det bliver rimeligt at Du i det mindste har Aftenen fri, saa vil jeg see ad hvad jeg helst skal komme med, af mine Ubetydeligheder. Indtil da er det mere end nok, om Brevene ikke er Dig til Uleilighed. Men de ere det, og skal derfor være des kortere. L. v.

7. 3.

Til Præsens.

Hvor længe Du dog bliver nu i Lukanien, nu i Kampanien. Jo, siger Du, jeg er en Lukaner, og min Kone er fra Kampanien. Godt det! Det kan være Grund til lang, men dog ikke til evindelig Udeblivelse. Mon Du da nogenstude kommer til Staden igjen, hvor Du finder Ære og Anseelse og saa meget Menskab baade af Høie og Lave. Hvorlænge vil Du være Din egen Herre? Hvorlænge sidde oppe saa længe Du gider og sove saa meget Du lyst? Hvorlænge gaae i Tæster og Sloprof; og læse den hele Dag. Det er Tid engang at Du seer igjen paa

paa vore Møisommeligheder, om ikke for andet, saa for Du ikke skal blive kjed af hint magelige Liv. Kom og gjør nogle Opvartninger, at det kan være Dig mere behageligt at faae Opvartninger. Lad Dig trykke i denne Trængsel, at Eensomhed kan fornøie Dig des mere. Men hvor taabelig bær jeg mig ad? Jeg standser den jeg vil fremstjynde. Thi muelig kan just dette komme Dig til at Du mere og mere fordyber Dig i Din Lediggang, som jeg forlanger Du ifkun skal afbryde, ikke ophæve. Altsaa ligesom jeg, om Du var tilbords hos mig, vilde lade afveyle syrlige og skarpe Retter med de søde, at de skulde ægge den søvede og svindende Spiselyst, saaledes forlanger jeg og at Du skal krydre Din saare fornøielige Levemaade, ligesom med noget Suurt. L. v.

7. 5.

Til sin Kone Calpurnia.

Du kan ikke troe hvor jeg længes efter Dig. Min Kjærlighed til Dig er Hovedsarsagen, men dernæst ogsaa det, at vi ikke ere vantede at være fra hinanden. Derfor tilbringer jeg en stor Deel af Natten, vaagende og tænkende paa Dig; derfor om Dagen, paa de Timer da jeg pleiede at komme

Komme ind til Dig, føre, som man saa rigtigens kalder det, mine Fødder mig, til Dit Bærelse, og da vender jeg mismodig og bedrøvet, som een der udeluffedes, tilbage fra den lukkede Dør. Den Tid allene er fri for disse ubehagelige Følelser, da jeg slider paa Torvet og i Benneres Kettergangsfager. Nu maa Du selv domme, hvad Liv jeg lever, naar jeg i Arbeidet finder Lise, og i Fortredeligheder og Bekymringer, Trøst. Lev vel.

7. 7.

Lil Saturnin.

Jeg har baade strax og siden igjen, som Du bad mig, takket vor Priskus; og jeg har gjort det med Fornøielse, da det er mig særdeles kjert, at I to ypperlige Mænd, begge mine Venner, ere saaledes forenede, at hver troer at være den anden forbunden. Thi ogsaa han siger sig, at finde største Behag i Dit Venkab, og kappes med agtværdigste Iver med Dig, om hvo som elsker den anden meest: et Venkab, som Tiden vil forsøge endog.

At Du har saa mange Forretninger, er mig ubehageligt, da de afholde Dig fra Studering; men saa, naar Du faaer den ene Sag paa-

paadømt, og den anden, som Du skriver, endt ved Dine egne Bestræbelser, da vil du først begynde hiffet at nyde den arbeidsfrie Tid, og naar Du har nok deraf, omfider vende tilbage til os. L. v.

7. 8.

Til Pr i s t u s.

Jeg kan ikke sige Dig hvor det glæder mig, at vor Saturnin, i det ene Brev efter det andet, tilkjendegiver mig sin Taknemmelighed for Dig i højeste Grad. Bliv saaledes ved, og elst denne ypperlige Mand som ommeft; da Du vil finde Dig høiligen fornøiet ved hans Venfkap; og det ei for en flakket Tid. Thi ligefom han har faa mange Dyder, faa er den ham egen ifær, at hans Venfkap er uroffeligt. L. v.

W. S. F. Abrahamfon.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 46.

Trettende Aargang.

Fredagen den 13 November 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Fiolsstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Saa gierne man ønskede at en General-Forsamling kunde holdes forstkommende Mandag, har man dog ei endnu kunnet bestemme samme, da Ansøgningerne med Erklæringer, endnu ikke ere tilbagekomne fra alle Classificationer.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjöffe.

Plinii den yngres Breve.

7. 9.

Til Kornelius Fuskus.

Du spørger, hvorledes jeg troer Du bør studere i den frie Tid, Du nu en rum Tid kan see for Dig? Det er især nyttigt, som det ogsaa af Mange tilraades, at oversætte af Græsk i Latin, eller af Latinen i det Græske, ved hvilken Øvelse man kommer efter Ordenes Rigtighed og Smukhed, en Mængde figurlige Udtryk og en Færdighed i at finde den rette Mening, og vinder desuden ved at efterligne de bedste Skrivter, den Evne at frembringe ogsaa noget Godt. Dertil kommer, at hvad man ikke lægger Mærke til naar man læser, det undgaaer ikke den der oversætter. Derved skaffer man sig Indsigt og Skjønksomhed. Det kan ikke skade, at Du skriver det Du hidtil har læst og husker Indholden af, ligesom Du vilde kappes med den der har skrevet det, og da sammenholder det med det Læste, og med Flid overveier, hvad Du eller hiin Forfatter har givet bedre. Stor Glæde da, naar Du har eet og andet bedre, stor Undseelse naar han har det bedre altsammen. Du maa gjerne stundum tage de berømteste Skrivter for, og kappes med de Ypperste. Saadan Strid er vel dri-

driftig, men ikke ublu, thi den holdes jo i London. Endog see vi Mange, der med meget Bifald have indladt sig i saadan Brøddestrid, og at overgaae, naar de kun ikke lade Modet falde, dem, de vare fornøiede at kunne komme nær. Du kan ogsaa foretage, det Du eengang har skrevet paa ny, naar Du har glemt det, og da beholde meget, forkaste mere, lægge til hist og her, omarbeide endeel. Det er et moisommeligt, endog kjedsomt Arbeide, men som just ved Banskeligheden bliver gavnligt, naar man saaledes ganske paa ny skal sætte sig i Mande, og give sig igjen den Lyft som alleede er svag og liden, og ligesom føie til det alt færdige Legem nye Lemmer uden at forstyrre de gamle. Jeg veed, at Du nu især lægger Dig efter den juridiske Betsalenhed, men jeg gad ikke raadet Dig at hænges ved denne stridbare og ligesom frigeriske Stil. Thi som Jorden bedst dyrkes ved at saaes med forskjellig og jævnlig omskiftet Sæd, saaledes ogsaa vor Forstand nu ved eet, nu ved et andet Slags Arbeider. Du bør da stundum foretage et Stykke af Historien, stundum skrive et Brev med Flid, stundum Poesier. Thi ogsaa i Taler er det tidt nødvendigt at fremsætte noget ei allene i historisk, men næsten i poetisk Stil endog. Og det korte og klare Foredrag findes i Brevene. Ogsaa Poesie er det godt at drive,

som

som en Hvile fra andet Arbeide. Jeg raader her ikke til et sammenhængende og langt Digterværk; det kan ikke frembringes uden naar man ikke har andre Forretninger; men jeg taler om de vittige og korte, som meget vel kunne skrives i Mellemtiderne, mellem hvadsomhelst Arbeider eller Foretagender. Man kalder dem Leg, men slige Lege, bringe stundum ei mindre Ære end de alvorlige Arbeider; følgerig — hvi skulde jeg ikke paa Vers raade Dig til Vers:

Som det er Voxets Dyd, at blødt det føier sig
 efter,

Fingrenes kónstige Tryk, vordende tilsigtet
 Værk,

Og nu forestiller en Mars, nu den kydske Mi-
 nerba,

Elfskovsgudinden nu, nu hendes farlige Sen;
 Og som de hellige Kilder ei blot en Jldsbaade
 standse,

Men vedersvæge og tidt Blomster og grøn-
 nende Eng;

Saa det sammer og, at en velanordnet Af-
 værling

Leder og danner vor Land, ogsaa ved Mu-
 sernes Kunst.

Saaledes have de ypperste Talere, saaledes og-
 saa de største Mænd øvet eller moret sig, ja mo-
 ret

ret og øvet sig tillige. Thi forunderligt er det, hvorledes ved flige smaae Arbeider Sjelen baade spændes og forfriskes. Thi i dem kan anbringes Kierlighed, Had, Brede, Medynk, Sædelighed, kort alt hvad der forekommer i det daglige Liv, ja i Folkemøder endog og for Domstolene. De medføre ogsaa samme Nytte som al anden Slags Poesie, at havende følt Stavelsemalets Evang, vi ere glade ved Salutstilen, og nu vi ved Sammenligning have fundet hvilket er lettest, des heller skrive Prosa.

Her har Du hvad Du spurgte om, maa skee mere endda; men eet har jeg dog ikke talt om. Jeg har nemlig ikke sagt hvad jeg syntes Du burde læse, skjønt jeg har tilkjendegivet det, da jeg talte om hvad Du burde skrive. Mærk vel, at Du omhyggelig vælger Skriverne i hvert Fag; thi som Ordsproget lyder: Man bør læse meget, men ikke mange Bøger. Hvilke de bedste ere, det er saa bekjendt og umodsagt, at her ikke behøves vidtløftig Opregning; desuden har jeg nu skrevet saa uuaadelig langt et Brev, at jeg, medens jeg anviser Dig hvorledes Du bør at studere, betager Dig Tid til Studering. Sæt Dig altsaa kun og skriv noget af det jeg har ommeldt, eller det Du allerede selv har begyndt paa. L. v.

Til Fabatus, sin Sones Farfader.

Du undres at min Frigivne, Hermes, har solgt til Korellia, min Lod i det mig med Andre testamenterte Gods, som jeg havde befalet at sælge offentlig; at han inden Auktionens Holdelse har afsluttet Kjøbet og det saaledes, at det hele Gods anslaaes til 22000 Rdlr. Du lægger til, at det kunde udbringes til 28000 Rd., og spørger derfor om jeg vil være fornøiet med Kjøbet? Jeg er fornøiet dermed, og her har Du Grundene, hvorfor; thi jeg ønsker baade at bifaldes af Dig, og at være ankeløs hos mine Medarvinger, at jeg efter en høiere Pligts Bydelse, har handlet uden deres Medvirkning. Jeg bærer den høieste Agtelse for Korellia, først fordi hun er Søster af Korellius Rufus, hvis Amindeelse er hos mig i helligste Erindring, dernæst fordi hun var min Moders fortroligste Veninde. Ogsaa er der et gammelt Venkab mellem mig og hendes Mand, den fortreffelige Minitius Justus; ligesaa mellem hendes Son og mig, saaledes at han endog havde Bestyrelsen af de Skuespil jeg gav som Prætor. Nu da jeg for nyelig var derover, tilkjendegav hun mig, at hun ønskede sig en Ejendom i Nærheden af mit Gods Larisum.

um. Jeg tilbød hende af mine Godser, hvilket og til hvilken Priis hun selv vilde, min Fædres og Mødrene arv allene undtagen, som jeg ikke afhænder, end ikke til en Korellia. Da altsaa disse Godser tilfaldt mig i Arv, skrev jeg hende at de skulde sælges. Dette Brev bragte Hermes hende, og da hun bad ham strax at sælge hende min Lod, føiede han hende deri. Du seer, om jeg bør være fornøiet med hvad min Frigivne gjorde efter min Villie. Spørges da kun om mine Medarvinger vil tage ilde op at jeg solgte min Lod allene, hvilken jeg unægtelig havde Ret til at sælge. End ere de jo ikke nødte til at gjøre som jeg, da de ikke staae i saadan Forbindelse med Korellia. De kan da tage deres Fordeel i Betragtning, isteden for hvilken jeg kun saae paa Venskab. L. v.

7. 14.

Til Korellia.

Det er vist meget smukt af Dig, at Du saa indstændig beder og fordrer jeg skal lade modtage for de Godser Du kjøbte, Værdien, ei efter det Anslag til 22000, som Du fik dem af min Frigivne, men efter Anslaget til 28000, hvorefter Du

Du har kjøbt den ene tyvende Part, af Soldsforpagterne. Jeg derimod beder og fordrer, at Du anseer ei allene hvad Dig, men ogsaa hvad mig vel anstaaer, og tillader mig at jeg i dette ene Stykke maa med lige saa megen Iver være Dig imod, som jeg i alle andre pleier at være Dig til Ejeneste. L. v.

W. S. F. Abrahamson.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 47.

Trettende Aargang.

Fredagen den 20 November 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Erykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Niolsstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Mandagen den 23 September om Eftermiddagen Kl. 5; holder Selskabet General-Forsamling paa Palaiet bag Slottet, til hvilken Tiid Dhr. Repræsenterer ville behage at møde, da Ansøgningerne m. m. skal foretages.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. S. G. Clausen.

C. Kjøbke.

Plinii den yngres Breve.

7. 13.

Til Feror.

Dit Brev tilkjendegiver paa eengang, at Du ikke studerer og at Du studerer. Det klinger som en Gaade; altsaa faaer jeg tale ligefrem, for at blive tydeligere. Brevet siger Du studerer ikke; men det er saa særdeles vel skrevet, at ingen uden den Studerende kunde skrive saaledes. Eller Du maae være mere lykkelig end nogen Anden, dersom Du kan frembringe slikt som et Bicarbejde i ledige Timer. L. v.

7. 15.

Til Saturnin.

Du spørger, hvad jeg bestiller? Jeg er belæst med Embedsforretninger, som Du kjender; jeg stræber at tjene mine Venner; jeg studerer imellem. At gjøre dette ei imellem, men allene og altid, det var, jeg tør ej sige bedre, men vist behageligere. At, som Du skriver, Du gjør Alt, kun ikke det du gad, det skulde gjøre mig ondt, hvis

hvis ei det Du gjør var saa vel gjort. Thi at besørger sin Væds Anliggender, at tilægge Tretter imellem sine Venner, det ere meget roesværdige Synder. At et noiere Venfkap med Priskus vilde blive dig til Behag, det vidste jeg. Jeg kjendte hans Oprigtighed og jeg kjendte hans Arthighed; og at han er, hoed jeg ikke vidste om ham, seer jeg nu med stor Fornøielse, da Du skriver at han med saa megen Varme kommer de Tjenester ihu, jeg kan have beviist ham. L. v.

7. 16.

Til Fabatus sin Kones Farfader.

Kalestrius Tiro staaer jeg i nøieste Venfkap med, og han er Deeltager baade i mine private og offentlige Anliggender. Vi vare sammen i Krigstjeneste, vare begge Kaisereus Dvæstorer. Han blev Tribun før jeg, da han havde Børn og jeg ikke; og jeg blev Prætor efter ham, da Kaiseren estergav mig det Nar jeg manglede i den bestemte Alder. Jeg har tidt fornøiet mig paa hans Landsteder, og i Sygdomstilsælde har han tidt

tidt været i mit Huus til han kom sig igjen. Paa sin Reise til Warika, hvor han tager hen som Statholder, kommer han gjennem Ticinum (Pavia). Jeg haaber, ja jeg er vis paa at jeg lettelig formaaer ham, at gjøre den Omvei hen til Dig. Hvis da Du vil have gjort den offentlige Frigivels's Ceremonie med dem af dine kjøbte Folk, som Du nyelig i Benners's Overbærelse har givet Friheden, saa tør Du ikke ved at frygte, at det er til Uleilighed for ham, som ikke finder en Reise omkring Jorden for lang, naar han kan gjøre mig en Tjeneste. Vær da aldeles ikke undseelig, og see kun paa det Du gjerne vilde. Det er ham ligesaa behageligt, at gjøre hvad jeg beder om, som mig, hvad Du forlanger. L. v.

7. 23.

Til Samme.

Vel glæder det mig at Du er saa vel, at Du kan reise Tiro imode til Mayland, men at Du maa vedblive at være saa vel, beder jeg Du vil ikke

ikke gjøre Dig denne Uleilighed, som Din Alder ikke tillader. Jeg paastaaer ivertimod at Du skal oppbeie ham hjemme, og det i Dit Huus, endog i Dit Kammer. Thi da han af mig elsker som af en Broder, saa bor han af den, jeg arer som Fader, ei forlange en Opvartning, som han ei vilde forlangt af sin Fader. L. v.

7. 19.

Til Priskus.

Jeg er meget bekymret over Fannias flette-Helsbred. Hun har faaet sin Sygdom ved at pleie den vestaliske Jomfru Junia. Forst gjorde hun det af sin egen gode Villie, da hun er hende paarørende, siden blev det hende endog paalagt af Overpræsterne; thi naar Jomfruerne for Sygdoms Skyld maa flytte fra Vesta Tempel, saa antvordes de til fornemme Dammers Omfjerg og Baretægt. Medens Fannia omhyggelig opfyldte denne Pligt, har hun paadraget sig Sygdommen. Det er en vedholdende Feber, tiltagende Høste, største Aftagelse i Huld og Kræfter. Hendes

Sjel

Sjel og Sind er fuldelig ved Magt; værdig i høi Grad hendes Mand Helvidius og hendes Fader Thraseas; men alt andet aftager, og jeg ei allene er urolig, men ogsaa søger derover. Min Sorg er at faa ypperlig en Kvinde skal undrages Stadens Dien, som jeg ikke veed om de skal see hendes Lige. Hvilken Rydsthed! hvilken Retsindighed! hvor megen Alvorlighed! hvor megen Standhaftighed. Togange fulgte hun sin Mand da han blev forviist, og trediegang blev hun selv forviist for Mandens Skyld. Thi da der anlagtes Sag med Senecio, fordi han havde skrevet Helvidius's Liv og Levnet, og han i sit Forsvar paa Tilspørgsel havde sagt at Fannia havde bedet ham derom, og Mettius Karo spurgte hende bistert om saa var? svarte hun: Ja. Om hun havde givet ham Materialer til hans Skrivt? Ja, jeg har. Om Moderen vidste deraf? Det var uden hendes Vidende. Og derefter, findende sig i sin Skjebne, talte hun intet Ord mere. Og disse samme Begær, som ved hine farlige Tiders Evang og Frygt vae konfiskeerte, reddede hun,

hun, beholdt dem og tog dem, der vare Marsfager til hendes Landflygtighed, i Landflygtigheden med sig. Og nu den samme, hvor behagelig hun er, hvor artig i Omgang, og endelig, hvilket kun er givet faa, hvor elskværdig i lige saa høi en Grad, som ærbørdig. Hun vil i Sandhed være et Mønster vi kan sætte for vore Hustruer, ja et Mønster som ogsaa vi Mænd kan lære Standhaftighed af. Vi som see og høre hende, maa beundre hende lige saa høiligen, som hine Qvinder vi læse om. Jeg synes Familien staaer paa Fald og voldsomt rystet vil styrte ned over sine Grundvolde, skjønt hun efterlader sig Afkom; thi hvor mange Dyder bør de forhverve sig, hvor meget bør de gjøre, om ikke Fannia skal siges at være den sidste af Familien. Mig bedrøver og smerter ogsaa det, at det er som jeg atter skal miste hendes Moder, hende, intet stoltere kan jeg sige, saadan Qvindes Moder, og som igjengives og afbildes os ved denne Fannia, og med hende borttages igjen fra os, og derved baade gives mig et nyt Saar og oppriipes det gamle.

gamle. Begge havde min største Agtelse, begge min Kjærlighed, hvilken besad dem i høiere Grad, veed jeg ikke; ei heller forlangte de et Fortrin for hinauden. Jeg har været redbon til deres Tjeneste i Medgang og ei mindre i Modgang. Jeg trostede dem, da de forvistes fra Staden; jeg skaffede dem Hevn, da de vendte tilbage; end har jeg for dem ikke gjort saa meget som jeg skyldte dem, og ønsker saa meget mere at denne maatte leve, at jeg kan faae Tid til at betale min Gjeld. Med denne Bekymring satte jeg mig for at skrive Dig til. Gid een eller anden af Suederne vilde forvandle den til Glæde; da vilde jeg ikke anke paa Frygten jeg har været i. L. v.

W. H. F. Abrahamson.

Kaptain.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 48.

Trettende Aargang.

Fredagen den 27 November 1801.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Siølsstræde No. 218.

A n n e l d e l s e .

Mandagen den 30 November om Eftermiddagen Kl. 5; forfattedes General Forsamlingen paa Palaiet bag Slottet, og afgives Beslutning paa de indkomne Ansøgninger; til hvilken Tid d. Hrr. Repræsentantere ville behage at møde.

Ved sidste General Forsamling den 23de hujus blev af Kassereren fremlagt dette Aars 3de Quartals Regnskab; saa blev og fremlagt forrige Aars Regnskab, som var revideret af d. Hrr. Præsten Brorson og Fuldmægtig Collin, hvilket blev quitteret af de mødende Repræsentantere.

Com

Som nye Medlemmer indtraadte i Selskabet:
 Hr. Kammeraad Peter Ole Borch Møller,
 fra Kattrup.

— Peter Jacobsen Lund, Muurpolerer.
 Madame Johanne Charlotte Schisch,
 Kuldsmægtigs Kone.

Hr. Jacob Rosted, Spisevært.

— Christopher Horup, Contorist.

— Andreas Bondo, Contorist.

Jomfrue Dorothea Mundt.

— Cathrine Marie Mundt.

Hr. Herholdt, Divisions Chirurg.

— Carl Gotlob Rafn, Assessor.

— Poulsen, Magazinforvalter ved Sæetaten.

— Bindseil, Kiøbmand.

— Bagger, Contrøleur ved Pramfontoret.

— Mads Sier Hølsed, Handskemager.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Kjøbe.

Om en nyttig lille Bog.

Borgervennens syvende Aargang No. 46. S. 373, stod Franklins lille Afhandling om Elid

og Sparsomhed, under Opkrift: Den arme Richards Ordsprog. Den læses med Fornøielse, har maaskee ogsaa været ei uden Nytte. Men Ugeblade ere gjerne megen Forgængelighed underkastede, og dette saa faare lærerige og til- lige saa meget moersomme Stykke, torde da nok være glemt af de Fleste, og er vist ikke mere i Manges Hænder.

Det var da meget vel betænkt, at udgive det igjen, som en liden Bog for sig. Dette er skeet af Hr. Schubothe under Titel: „Den gamle Richards Kunst at blive rig og lykkelig. En Kommebog for hvert Aarhundrede. Oversat af Carl Friederich Primon, Traducteur.“

Der ere saa Bøger, hvori saa meget Almeennyttigt staaer paa saa faae Blade. Den lille Bog er da i alle Maader saaledes, som en Nytaarsgave for Børn bør være. Den er liden, snart læst, meget forstaaelig, moersom, og let Kjøb. Den koster (hos Schubothe paa Børsen No. 5) kun 1 Mark, net indheftet.

Her findes for Resten endnu nogle meget nyttige Tillæg, ligeledes af Franklins Messerhaand, hvilke ikke læses hist i Borgervennen.

W. H. F. Abrahamson.
Kaptein.

Den Kæde af Krige mellem Europas Magter, som, i de sidste otte ni Aar, har kostet saa mange mange Menneskers Liv, adspredt saa uhyre Summer, ødelagt saa mange frugtbare Marker, udbredt saa uudsigelig megen Jammer og Elendighed over saa mange Ejne, i alle Jordklodens Deele, er omfattet endt med en almindelig Gulstand, Forbud og Forberedelse for en almindelig Fred. At alle disse Elendigheder og Ulykkeligheder vilde afløses med, vilke blive Aarsager til, stort alment og varigt Gavn for Staterne og for Menneskeheden er med Fortrosthed at haabe af det al gode og alvise Forsyn; men men Ulykkerne, Elendigheder ere visse og føles af de mange mange, de rammede. Det lykkedes vor fredelskende Regering længe at holde vort Fædreland frit for virkelig Deeltagelse i Krigens Rædsler. Længe vare vi, takket være dens vise Forsorg, kun fjerne Tilskuere til disse Rædsler, medens vi ved vor Skibsfart og Handel kun nødde virkelige Fordele af de krigførendes Feide; thi de enkelte Forurettelser og Voldsomheder, der af disse Krydsere tilføjedes en og anden af vore handlende eller søefarende Landsmænd, smertelige nok for dem, de traf, og skændige nok for dem, som udøvede dem, og dem som i de fjerne Lande skændte beskyttede Voldsomhederne,

vare

intet imod de Elendigheder, som dog stedse følge den virkelige Deeltagelse i Krigen, hvordan end dens endelige Udfald bliver. — Omstøder tilfod Forsynet ej længer, at vi ganske maatte være frie for den umiddelbare Deeltagelse i Fejden. Vi blive anfaldne, forsvarede os mod afgjorteste Overmagt, saaledes at vore Heltes Daad skaffede vort Navn, vor Kraft, vort Flag Erhbødighed og lyst skinnende Hæder mellem de Magter, som saa vældigen havde øvet sig i Baabens Brug. Vor Angriber vandt i Fejden mod os ingen Laurbærkrands, men toertimod saae Europa dem, som han andensteds havde vundet, temmelig at falne den 2 April i Nar. Alles vegne, hvor vort Fædrelands Mænd under Dannevirvimpelen fik Anledning dertil, beviste de saa drabeligen, at man ærbødigen burde lade os i Fred, at det derved, efter en skaffet, men hæderfuld Fejde, blev vor landsfaderlige Regiering mueligt at giengive os den Fred, hvilken selv den Magt, der angreb os, sætter Ære i, nu ei engang at ville vedgaae ved nogen Krig, kun ved en øyeblikkelig Misforstaaelse, at have været afbrudt.

Held os! — Held os, at vi førde Fejden saa, at Europa erfoer, at det er saa langt fra at vi afmægtige, eller uden Tillid til os selv lade os skræmme ved Trusler, at det meget mere er
be-

beviist og erkjendt, at endog andenstedes feierig Vælde, behøver at være fleredobbelt, om den skal med Held kunne trodse de danske Naabens Modstand! — Ogsaa Held os, at vi i den retfærdigste, den afgjorteste Forsvarsseide, ført med afgjorteste Siakthed, Blisdom og Held, alligevel have erfaret, hvor usælsk endogsaa da Krigen altid er! Hold os, o held os, at vi have Fred, og at vi paastionne, hvor hvor lykkelig det er at vi have den velsignende, den hæderlige Fred!

Men vi have den ikke fuldeligen velsignende, ej hæderlig, uden stedse beredte og fuldeligen modige til, saaledes som vi nu have gjort, naar det skal være at forsægte den. Dertil at sætte os, hvad dertil af udbortes Ting og Foranstaltninger udfordres, i Stand, det sørger vor forsynlige gode og vise Regiering for, paa samme Tid, og med samme Omhu, som den sørger for at bortvende, saavidt mueligt, alt hvad der kunde gjøre den ønskede, hæderfulde, Freds Varighed usikker; at bortne alt hvad der kunde skade god, æragslig Forstaaelse med fremmede Magter, at vedligeholde med dem et paa fælles Agt og fælles Fordeel grundfæstet Venstab.

Det Mod, den Mand, der udfordres til, i Tilfælde, at bruge de Foranstaltninger, hvormed Regieringen sætter os i Stand til at værne

vor Fred, er det fornemmeligen vor egen Sag at skaffe os og at vedligeholde. Det beroer skærfeligen ikke blot paa Forsvarsanstalterne, saa vigtige de, naar det gielder, end ere. De daarlige, halvraadne, halvophugne Blokskibe, fra hvilke vore Helte besvarede Lord Nelsons Hilsen, vare ikke just meget paalidelige Bærn. — Naabensøvelse, øvet Forstand paa hvordan man skal bære sig ad i Feidens Grund, er noget, er meget: det er ikke alt. Mængden af Skærtorsdagsfolkene vare ikke Veteraner, ligesaa lidt, som Mængden af dem, der i de otte Aar, næsten uophørligen, under de franske Færner, seirede over de frivanteste, erfarneste Stridsmænd.

At vi kun faae, som vi nu havde, den gode Sag at forsøgte, det sørge Regjeringen for; men at vi, naar den saa gjør, ligesom nu, med godmodig Hengivenheds ærlige Varme skionne derpaa, dette er høyst vigtigt, til stedse at betrygge os Sejeren, og denne varme, denne ærlige Skionnen paa god Landstyrelesses redelige Stræben for almeent Beste, den have vi som gode Borgere selv at vedligeholde hos os, at indplante vor Efterlæggt, at gjøre til et uudslætteligt Nationaltræk i vor Character, som den er seet og har vilst sig det nu at være.

Fædrelandskjærlighed, som ej ales
 ne med tilbørligt Haan forkaster de Uslingers
 Skumlen, man alt for ofte hos os har Leilighed
 at æles over, der troe at tee deres Kundskab og
 Forstand ved at lade haant om alt hvad der er
 fra vort Fædreland, er der født, groet, avlet
 eller frembragt — men som med oplyst Forstand
 sætter tilbørlig Pris paa sig selv, paa Fædrelandets
 dets Menneker, dets Frembringelser, dets Hæ-
 der, dets Fordele; som stræber at bringe disse
 tilhobe til det muelige sande Værd, og da glæder
 sig forstandigen, men med mandig Varme der-
 ved — denne er no! og en af de vigtigste og virk-
 somste Hielpemidler til at giøre Fædrelandets
 brave Sonner til dets kiække Forsvarere, giøre
 dem til dets Freds hæderlige, frygtelige Værn.

(Fortsættes).

Christen Pram.

Committeret i General Land-Deconomie
 og Commerce-Collegio.

T r y k f e i l.

I sidste Nummers første Linie: 23 September,
 læs: 23 November.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 49.

Trettende Aargang.

Fredagen den 4 December 1801.

Førlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besony's Enke,
i store Njolsstræde No. 218.

E x t r a c t

af

Tredie Kvartals Regnskab

for

det foreenede Understøttelses-Selskabs

Indtægter og Udgifter

fra 1ste Julii til 30te September 1801.

Ind:

Indtægt.	Rdr.	St.
Kasse-Beholdningen fra 2det Quart. d. A. (See Bergervennen No. 31.)	397	37 $\frac{1}{2}$
A. Ugentlige Indkomster i dette Qrtal. For Ugebladets 13de Marg. fra No. 27 til 39 incl. og Love til nye Medlemmer	666	73
B. Qvartals Kontingenter: 1) For Qvart. til utt. Junii d. a. 129 R. 18ß. 2) Restanc. fra de ferrige Qlter. 7 — 4—	136	22
C. Årlige Indkomster: Et Overordent. Medlem bet. for d. A.	5	=
D. Laans og Forstuds Afbetaling i dette Qrtl. = =	344	=
E. Renterne til 1ste Julii d. A.	434	=
F. Tilfældig Indtægt: Modtaet for 6 ved Lotteriet udtrukne Østersøiske Obligationer a 70 Rd. =	420	=
Summa Rdr.	2403	36 $\frac{1}{2}$

At ovenstaaende 3die Qvartals Extract er overensstemmende med Administrationens Kontrol, bevidner

H. J. Cantor. C. C. Martens. S. G. Clausen.

Udgiøvt.

	Rdr.	Sk.
1) De aarlig staaende Udgiøvtter: For Ugebladets og Qvitteringers Tryk- ning, samt til Lønninger for dette Qvartal = =	327	=
2) Til de aarlige Pensionister: Betalt for dette og forrige Qtter. =	213	48
3) Til Kongelige Obligat. Ind- køb = = =	1420	=
4) Extraordinaire Udgiøvtter:		
a) Betalt til forfaldne Renter af oven- meldte indkøbte Obligatio- ner = 12 Rdr. 51 Sk.		
b) og til nogle mig anviste Regninger = 5 — 10 —	17	61
Pr. Ballance bliver Kasse-Beholdningen til 4de Qvartal = =	425	23½
Summa Rdr.	2403	36½

Kjøbenhavn den 30 Sept. 1801.

J. Nagaard,
Selskabets Kasserer.

Købte.

A n n e l d e l s e.

Ved sidste General-Forsamling blev afgivet Beslutning paa de i Mar indkomne Ansøgninger om Laan, Gratification, og Pension; og skal i næste Ugeblad blive indført, hvilke af de gamle Pensionister i Mar have erholdt Tillæg, de nye Pensionister, samt de som bekom Gratificationer.

Som nye Medlemmer bleve antagne:

Hr. Fridrich Breum Klokker.

— Michael Skieldrup Regimentechirurg.

— Ole Tideman Meldall Skibspræst.

— Hans Christian Winther Juveler.

— Peter Kaae Candidatus Theologia.

— Andreas Fenger Regimentechirurg.

— Johannes Fenger Contorist.

— Christian Fenger Reserve Chirurg.

— Friderich Fenger Contorist.

— Jens Petersen Almind Lysstøber.

— Christian August Schmidt Sognepræst
for Neuling og Sinding Meenigheder.

Med dette Blad følger Extract af dette Mars 3die Quartals Regnskab, som i forrige General-Forsamling blev fremlagt.

Administrationen for det forenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Røbbe.

Fortsettelse fra sidste No. 48,

pag. 384.

Hvad Mennesket engang var, engang
 kunde udrette, det kom det en anden
 Gang og gjøre, en anden Gang ud-
 rette. Denne Sandhed er saa indlysende.
 Derfor er det saa vigtigt, at Historien, at For-
 tidens, at Fædrenes, at Fædrelandets berøm-
 melige Mænds Hæderdaad er kiendte af Fædre-
 landets Mennesker. En levende Kundskab om
 hvad en Tid Mennesker ja vort Lands Mennesker
 vare og gjorde, hvorledes de ved uforsagt Mod,
 ved Standhaftighed, ved Klogskab og Sindighed,
 ved Selvopffrelse, ved allehaande kraftfuld
 Daad, tidt med ringe Magt sejrede over Væl-
 den, afsøndte Farer, reddede i Nød, befalede
 over Lykken, hvad kan mere være i Stand til
 at indgyde en ædel Barm den Uforsøghed, hør-
 de ham til den Standhaftighed, tilhviile ham
 den Klogskab, affiøle ham til den Sindighed,
 erstatte ham den Selvopffrelse, hvormed endnu
 flere Ting kan udrettes, og uden hvilke intet lykkes?

Tak være dig adle Walling, som af vore
 tykke og mange for Mængden for en stor Deel
 utilgiængelige Narbager, saaledes samlede til
 hver Mænds Kundskab de mange Træk af vore
 Landsmænds store og gode Handlinger! Tak væ-

re dig, Landmand Sander, som viste os saa lyst, saa til Hjertet indtrængende, hvorledes hin jydsk Herremand i hine vort Fædrelands fortrængte Dage med en liden af de overmodige Boldsmand spottes Magt reddede det fra Tyrannens tilintetgjørende Vælde! Tak og Hæder vorde hver den, som af Historien fremdrager, til lysende Exempel, vore Fædres herlige Menneſſeheden, Dyden, Fædrelandet gavnlige Daad, skildrer os de Mænd, de Characterer, som saaledes virkede, gjøre det bestemt, hvorledes og ved hvilke Midler de gjorde det de gjorde, lønner efter Aarhundrede endnu disse Mænd med at vække dem en skønſom Eſke ſægt taknemmelige Erindring, og bidrager ved alt dette, til at der i udfordrende Fald endnu fremstaae Mænd til at virke, med Kraft og til Held som hine virkede. — Ogsaa Tak og Hæder, hvo der, som Taler eller Digter, ved Talekunſtens Liv og Varme, eller Digtetekunſtens Id og Tryllerie gjøre sande Forestillinger af Fortidens Hædersdaad levende for Efterſlægten, som saae denne de Handlende for sine Dine, som fluede dem ind i Sjælen, og hørde deres mægtige Tilraab: Handler saaledes, saa vorde og I Fædrelandets og Menneſſehedens Velgjørere, fortjene ogsaa I deres hædrende Tak, lønnes ogsaa I med kommende endog efter Aarhundrede kommende Slægters Hæder og Beundring.

Uden at troe sig derved deelagtig i den **Sak**, som tilkommer de granskende og Fortidens store eller lærerige Daad for Esterverdenen, troligen skildrende Historikere, anseer Borgervensnen det ej unyttigt, om han af hines Bærker, forsøger at uddrage og i disse Blade meddelelser fort fattet Udsigt over en mærkelig Epoke af Fortidens Historie.

Naar vi skue tilbage til Fortiden, saa møde vi strax saa mange Ting, der da vare anderledes, eller vel rettere, saae anderledes ud end nu, at vi alt for let falde paa, der er ingen Sammenligning at gjøre, ingen Anvendelse af Exemplerne muelig. Det Historien har engang skildret os som stort, synes let saa uhyre, at der ej er at tænke paa Mage dertil; det den har betegnet som smaat eller slet, saa foragteligt, saa afskyeligt, at det heller ingenlunde kan komme til at passe paa os. Saaledes synes det, som om nogle Aarhundrede tilbage vore Forsædres personlige Mod, deres Evne til at trodse Besværlighed og Farer, deres Legemes og Aandskraft, vise os mod dem som kielne Dværge, dem som Kæmper, men som vilde Kæmper, føleløse for al legemlig Lidelse, men og fremmede for al Blidhed, for al ædlere Følelse. Daad, som viledes ved saadanne Personer, maa naturligvis ikke kunne vedkomme os, Fortællingen derom ikke være for os uden som

som Nybgjærrighedens Tilfredsstillelse, eller hvad ogsaa opdigtede Eventyr kunde være. Man taler for os om Oldtids og Middelalderens Barbarie. Denne Oldtids, denne Middelalderens Mennesker vare da Barbarer, altsaa vare de uvidende, dumme, grusomme umenneskelige: vist, det vare de, vel og oftest paa en anden Maade end Folk ere det nu omstunder. Men hvad vilde man efter Nærhundredes domme om vor Tids Mennesker, dersom man bedømte dem efter meget af det saare mærkelige der er skeet i vore Dage? især dersom vi ikke ved vore evindelige Bøger, vore mangfoldige Læse- og tryktrykkerpresser, som vore Fædre ikke havde, underrettede Samtid og Efterfølgende saavel som smaa som om stort, om fredelige og uglimrende Begivenheder (did hører oftest det gode og hørende) som om det redsommelige og uhyre (som i hver Tidsalder for saa stor en Deel er Udaad)? — Ogsaa tænker man sig Oldtids og Middelalderens Barbarer, som Menneskevæsnere, der kiendte intet til Livets blidere Nydelser, uden Kunst eller Kunstfrembringelser, uden Handel, uden andet Samkvem med Fremmede end ved Kjøberkrige, drikke og raae, derfor og, i Sammenligning med os i det mindste, usle, fattige, skidne, afskyelige. (Fortsættes).

Christen Pram.

Commiteret i General Land-Deconomie og Commerce-Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 50.

Trettende Aargang.

Fredagen den 11 December 1801.

Förlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besonys Enke,
i store Gjolsstræde No. 218.

A n m e l d e l s e .

J Repræsentanternes 2de sidste Samlinger den 23de og 30te forrige Maaned ere alle de for i Aar indkomne Ansøgninger om Laan, Understøttelse og Pension blevne foretagne og igiennemgaaede, og efter den i det første Møde fremlagde Ballance-Beregning, hvorefter Uddeelingen for dette Aar skulle bestemmes, bleve følgende Beslutninger tagne:

1. Den til Laan og Forskud beregnede Summa 1300 Rd. blev fordeelt imellem 20 af de Medlemmer som havde ansøgt om Laan.

2. Til Gratificationer for indeværende
 Aar var den dertil anvendelig Summa
 505 Rd., og disse bleve tildeelte føl-
 gende 68 Medlemmer:

	Rd.		Rd.
1. Glasserer Lind	10	20. Friebag. de Wilde	10
2. Guldsmed P. Lyder- vahl	= 10	21. Frue Lyhøw for sid- ste Gang	= 10
3. Professor Smidts Enke:Frue	= 5	22. Bogholder Hviids Enke	= 10
4. Maler Reinicks Enke	= 4	23. Feldbereder Borg- strøms Enke	= 5
5. Guldsmed Nielsens Enke	= 10	24. Drejer Rihmes Enke	5
6. Slagter Lynghs Enke	4	25. Smedker Møller	8
7. Smedker Hoyer	12	26. Varykmag. Krygers Enke	= 8
8. Skræder Angels Enke	8	27. Sekret. og Control. Carlsens Enke	10
9. Bager Kamphøfners Enke	= 10	28. Tolder Blochs Enke	10
10. Traktor Thausens Enke	= 8	29. Smedker Biedt	8
11. Sprogmsf. Kroll	8	30. Styrmand Møllers Enke	= 5
12. Skræder Fisker	10	31. Porcellains Drejer Wiemer	= 8
13. Skoemager. Th. Brasfs Enke	= 5	32. forrige Theehandl. Mejer	= 10
14. Guldsmed Griises Enke	= 8	33. Jomfrue Kragh	6
15. Skræder Nejerseu	8	34. Klokker Ehlers Enke	= 10
16. Klædefræm. Gluds Enke	= 10	35. Skoem. Weinbaek	5
17. Giestgiver Ternou	8	36. Bager Breslow	15
18. Præsten Cruuses Kone	= 15	37. Jomfr. Edelmann	6
19. Kammerfour. Thue- sens Enke	= 8	38. Jomfr. Schults	6
		39. Præger Juels Enke	8

	Rd.		Rd.
40. Soldbet. Sommers		56. Dugmager Frejas	
Enke =	8	Enke =	8
41. Laquai Lunds Enke	8	57. Jomfrue Petersen	
42. Graver Lehmanns		Dofte =	5
Enke =	5	58. Skoemag. Sylvecks	
43. Styrmand Kiellerups		Enke =	6
Enke =	5	59. Jomfr. Clausen	5
44. Præst Ballums Enke	8	60. Smedker Koedzs Enke	8
45. Smedker Gehrcken	5	61. Jomfr. Hezelund	5
46. Parykmag. Bernhardts		62. Klædekræm. Østeds	
Enke =	8	Enke =	5
47. Parykmag. Balsgar	5	63. Brændeov. Eistrups	
48. Rixbm. Abr. Mejers		Enke =	5
Enke =	8	64. Skuespiller Bechs	
49. Maler Klamer	5	Enke =	5
50. Kapitain Hansens		65. Parykmager Bals	
Enkesue =	10	Enke =	6
51. Maler Holms Enke	5	66. Mægler Wingses	
52. Chirurg. Schous		Enke =	5
Enke =	5	67. Byefoged Reimers	
53. Assistent Finchs Enke	8	Enke =	5
54. Skræder P. Bahs		68. D3 til et Medlem	
Enke =	5	som ikke modtagen	10
55. Skræder N. Bahs			
Enke =	5		
		Summa	505rd.

3. Til nye Pensioner og Tillæg for nogle af Selskabets ældre Pensionister, blev den til Nytaar 1802 efter Rente Fonden overskydende Summa 156 Rd. bestemt og uddelt som følger:

Nye Pensionister
fra tilkommende Aars
Begyndelse 1802.

	No.
1. Guldsmed Nielsens	
Enke	10
2. Konal. Pensionist	
Brygmann	10
3. Slagter Lynges	
Enke	10
4. Episemest. Drejer	10
5. Forrige Theehand-	
ler Løfter	10
6. Kommissionair Nat-	
tenburgs Enke	10
7. Vortner Freeses	
Enke	10
8. Skræder Bakte	10
9. Sprogmeester Kross	10
10. Major Stells Enke-	
frue	10
11. Klædekræm. Gluds	
Enke	10

Er 110rd.

Tillæg til de æl-

dre Pensionister
fra samme Tid:

	No.
1. Parykmaa. Morsing	4
2. Skipper Riærs Enke	4
3. Byefoged Reimers	
Enke	5
4. Professor Emidts	
Enkefrue	4
5. Kleffins Enke, Gior-	
demoder	2
6. Benjam. Webers	
Enke	4
7. Præsten P. Pallu-	
dans Enke	8
8. Maler Reinickes	
Enke	2
9. Høf. Proms Enke	5
10. Komfrue Mølsted	3
11. Skræder Romdahl	5

Er 46rd.

Administrationen for det foreenede Understøttels-
ses-Selskab.

H. J. Cantor. C. E. Martens. H. G. Clausen.

C. Rybbe.

Fortz

Fortfættelse fra sidste No. 49,
pag. 392.

En saadan Forestilling er uden Tvivl noget nær den rigtige om alle Nationers Mennesker fra den allerfierneste Fortid. Men Kædselsperioden i Paris bringer dog ingen til at troe at Frankerig ikke er befolket af andre Mennesker end saadanne som Marat og Septembriseurerne; og dog skulde vi paastaae, at Norden i det tiende Aarhundred, og Gud veed hvor længe før og siden, var befolket af blot saadanne Karle, som de Jomsborgere, Hagen Jarl slog ved Sundingen Aar 994, (Suhms Danmarks Historie 3 Tome p. 268 276). Men et langt andet Begreb maae vi uden Tvivl fatte om Fortids Mennesker, dersom vi retfærdigen agte ikke blot paa Fortællingerne om deres Krige og de fædse i Krigene udøvede Grusomheder; ikke blot paa det Barbarie, hvormed den Tids Christne udbredte og forsvarede det, som da og meget længer maatte hedde Christendom, og den odinske Religions Tilhængere det, de troede helligt; ikke blot paa deres Voldsomheds- og Revolutions- og Kædsels-Optrin, men ogsaa paa de Spor, der findes af Blidhed, Høymod, Retfærd; af Klogskab, Forstand, ja endog nogen literarisk Uandsdyrkelse; af Orden og Organisation, uden hvilke store Hæres Udrustning,

ning, store, endog efter vore nu værende Begreber meget store, Gloders prægtige Udrustning og Forsyning til store og planlagte Toge ej kunde blevet til; uden hvilke de mange, tildeels meget prægtige, Kirkens Bygning, skiondt i en fra vor nuværende forskiellig Smag, ikke lader sig tænke.

Naar vi samle alle de hidhørende Træk, — hvilke ikke ere saa lette at samle, som de af deres krigeriske Rædsler, der, helst fortalte uden Pynt, stedse viser Menneskene i deres Affskyelighed, ikke heller saa let som Træk af deres Skikkelse under deres politiske eller religiøse Revolutioner, hvilke ei heller vise Menneskene overhoved som de i Sandhed ere, — saa vilde vi uden Tvivl nødes til at tilstaae os, at de ikke staae saa langt tilbage for os Nutidens Mennesker, som vi i vor nok ikke grundede Stoltshed gjerne indbilde os; saa er der i det virkelige ikke saa stor Forskiel mellem dem og os; men saa vil deres Historie kun saa meget mere kunne interessere os, blive os desmere lærerig; vi vilde fatte og tilstaae, at det, de vare — stort eller lidet, skiont eller affskyeligt — det kunne og vi borde; alt, hvad der med Sandhed kan siges om dem, kan og blive Sandhed om os; vi kunne borde Hætte eller Riddinger, ædle Mennesker eller Hæfninger, høymodige eller raue og grusomme, raske og forstandige eller dorste og dumme; hær-

derlige, fuldværdige, oplyste Mennesker eller for-
 agtelige Barbarer.

Tagensinde, saa langt tilbage, som Hi-
 storien har bevaret en nogenlunde efterrettelig Erin-
 dring om vor Nations Handlinger og Bedrifter,
 var det affyelige Alternatio, den hæslige Bæ-
 nævnelse, det der almindeligen var det, der
 passede paa vor nationale Character; tvertimod
 ville vi uophørligen finde Præg af Hæderlighed
 og Menneskeværd, meer eller mindre almindeli-
 gen, med meer eller mindre Kraft og Glæde, i
 hvad der er efterladt til Minde af vore Forfæ-
 dres Daad, kun i de forskiællige Tidsløb for-
 skiælligen dybt og reent udtrykt; men aldrig ville
 vi finde os berettigede til at ansee dette Præg reent
 udslettet. Dog havde vore Fædre længe tilbage
 ikke Mønstret af deres Fortid at holde sig for
 Dyne til Efterligning, ej deres Fortids Tildra-
 gelse til varslende Exempel. Siden fik de vel
 en Art af historiske Erindringer, men det var
 Skialdenes Sange, og kun, i det mindste for-
 nemmeligen, Krigerdaad var det, som disse bes-
 sang, for det meste selv Krigere, og partiske
 Deeltagere i den Daad som var deres Sanges
 Stenstand, eller Tilhængere af Forfær og mæg-
 tige Mænd, til hvis Hoffrat de henhørde. Det
 Ikkeliglimrende, men Væde og Gode, blev derved
 ubesjungen og ubekiendt.

Siden bleve vel mange
 enkelte

enkelt mærkelige Mænds Tænnet, eller enkelt mærkelige Tildragelser, dog nok ikkun de ved Krig og Blod mærkelige, beskrevne i omstændelige Beretninger eller, som de kaldtes, *Søgur*; men den Tænkfømhed, den philosophiske Aand, der udfordrer at gjøre disse lysende og til Hjertet indtængende og derved fuldt gaadnlige, ej blot ved at fremstille Handlingerne, man og efter spore deres Aarsager, Hensigter og Virkninger, ej blot at underrette om hvad der virkedes, men og hvorledes, saa de kunde lære os at kiende de handlende Menneskers Character og Værd, — disse savnedes nok endnu længe. Saaavidt det var Munke, der efterlade disse Beretninger, saa bare de og oftest, om ej altid, Munkepræget. Den rostes, som, hvad han ellers fortiente for Minde, havde tilkiøbt sig deres Stands og Kirkens Gunst, og deres Handlinger, som det ikke havde, fremstilledes i forhadet Lys, Beretningerne om disse forfalskedes ved tilføjede Løgne, eller høyt fortiedes og glemtes. Forst fra de sidste Dage haves saa mange Beretninger saa uforfalskelige Mindesmærker, at Historiens tænksomme og philosophiske Grandkere, der nuomstunder ej længer ere sieldne som før, med nogen Sikkerhed kunne af dem udvikle esierrettelig Sandhed, i nogenlunde uafbrudt Kæde.

(Fortsætted.)

Christen Pram.

Committeret i General Land-Oeconomie
og Commerce-Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 51.

Trettende Aargang.

Fredagen den 18 Decemher 1807.

Forlagt af Undersøttelses-Selskabet.

Frykt hos J. W. J. Besony's Enke,
i store Siolstræde No. 218.

Fortsættelse fra sidste No. 50,

pag. 400.

Meget have vi forud for vore Forsædte, til at kunne og burde vorde ædle, fuldværdige, priselige Mennesker. Af den uendelige bedre Veiledning til at dannes og opdrages for alt det gode og ædle, Menneskestælen kan opnaae, alt det meget store og herlige, der indeholdes i det vidtomsfattende Begreb Oplysning, udgior klar og belærende Underretning om Forsædrenes Daad og Skæbne en ingenlunde uvigtig Deel. Vi see i Exempler af deres store og skønne Bedrifter hvad

hvad vi, ved Virksomhed, Stræben, Ansvar-
 delse, Kjæthed, Standhaftighed, Dyder som
 deres, kunde udrette: vi see i Exemplet af deres
 Feil og Daarskab, af deres Misdaad, deres La-
 ster og Forbrydelser, hvad vi have at vogte os
 for, hvad der er disses Følger og Løn. Er det
 ei en billig Fordring til os, at vi ej alene skulde
 ligne Oldtidens Mennesker i alt Godt og Stort,
 men at vi, som have de mange flere Bevæggrun-
 de, den meget bedre Vejledning, skulde overgaae
 dem? — Dog, for at bramme med at vi det
 gjøre, lader os jo ikke smiggre os med nogen
 falsk Forestilling om at dette er saa let en Sag;
 at de vare saa meget Barbarer; at de stode saa
 meget langt tilbage for os!

Vi have nyligen med Briterne haft en
 Misforstaaelse, der var for en kort Tid en Krig
 i det mindste meget lig. Hvor naturligt, om
 vi ved en saadan Begivenhed tænke tilbage til de
 mærkelige Optrin, som i forledne Dage have
 havt Sted mellem os og dette vort Nabofolk.

Ei ubehageligt vil det kunne være, ej heller
 uden Nytte, om Forgervennen i et Par af sine
 Blade kunde skaffe disses Læsere en rigtig Overstue-
 else af et eller andet af de meest udmærkede af
 disse Optrin fra den graae og sjerne Oldtid.

Disse Blade give ikke Plads til en udførlig historisk Fortælling om en saadan Begivenhed, eller rettere en saadan Klynge af Tildragelser og Bedrifter, som Engellands Erobring ved danske Vaaben i Førstningen af det ellefte Aarhundred, om det og ellers var saa let, at gøre den Fortælling saa, som den skulde være. Udførlig, men og udførligere end det kan være. Mængden af disse Blades Læsere om at gøre at have den, er denne Fortælling meddeelt af vor store Suhm i hans Danmarks Histories tredie Bind. I Saxo Grammaticus, hvis Historie, oversat paa Dansk ellers rigtig nok er i hver Mandes Hænder, er dette som saa meget af vor Historie, gærlig nok, men slet og urigtigen fortalt. Andre, til hvis Skrifter, der kunde henvises, have for det mest nok affærdiget det her omhandlede lidt for løsligen.

Vi ville forsøge, ikke hvad her ej kan skee, at meddele Knud den stores og Engellands Erobrings Historie, men at give Læserne en meget kort, men saa vidt vi formaae, klar og rigtig Udsigt blot over Hovedtrækkene af det didhørende.

Meget langt tilbage i Tiden, i det mindste fra Midten af det 5te Aarhundred (Aar 449) havde Danske været nedsatte i Engelland. Det er saare lidt, man kan vide fra hine saa meget fjerne Tider. Det sees ikke, om de ikke og for-

hen havde været komne did, og om da forhen som Wenner eller Fiender. Men den Tid bleve de af Briternes daværende Konge Wortiger indkaldte som Wenner, for at hjælpe ham mod de nordlige vilde og barbariske Folk paa Briternes De, Skoter og Pikter, som da anfaldt Britterne, og mod hvilke disse vare for svage til at forsvare sig selv, da Romerne, der i flere Aarhundrede havde været Landets Herrer, havde forladt dem. Nok de Danske kom da til Engelland, og forsvarede Landet mod de nordlige Barbarer. — Anførerne Hengist og Horsa vare fra Angeln eller Sønderjylland, siden Hertugdømmet Slesvig kaldet. Angler vare mange af de did reiste Danske, dog var der og Mængde Nørre-Jyder blandt dem. De beholdt samtlige Navnet Angler, hvilket Navn siden ogsaa blev heele den sonderbritiske Des Beboeres. Begyndelsen var venstabelig nok. Hengistes Datter Raven kom Aaret efter Faberen over fra Slesvig, og blev givet med Briterkongen.

Saa vel fandt de Danske sig der, saa vel fandt Britterne sig ved den Nytte de havde af de rappede Fremmede i at holde Pikternes og Skoternes Indbrud tilbage, at Kong Wortiger, det fjerde Aar efter Anglernes eller de Danstes første Ankomst, indbød de berømte danske Forsters Brødre og Familie, som da kom med 300 Skibe, og

16000 Mand foruden Koner og Børn, hvilke alle i det, formedelst de nordlige Naboers forhen idelige Indbrud og Romernes Undertrykkelser, tyndt beboede Land fik Bosteder.

Da de imidlertid snart bleve de gamle Indbyggere for mægtige, især siden der til Anglerne eller Sønderjyderne snart og kom Sværme Saxer eller Holstenerne, kom det og temmelig snart til Uenighed imellem disse og hine. Det blev til en Krig, som varede i hele Aarhundrede, og ikke ophørte uden med de gamle Briters Uddrivelse til de sydlige og vestlige Udkanter, Cornwallis og Wales, ja over til Frankrig.

Angler og Saxer bleve nu i den paafølgende Tid sammensmeltede, med en Blanding af de gamle Briter, til eet Folk, som deelede heele Engeland mellem sig, dannede der syv særskildte Kongeriger, der dog paa en Maade vare foreenede, og udgjorde tilsammen det engelske Folk. Med dette Folk vedligeholdt Fædrelandet Danmark bestandig Forbindelse. Saa vel overalt i Landet, som især i de nordlige Egne mod Skotland, boede dog stedse siden mange reene danske Familier, og meget længe efterat de did overreiste Angler og Saxer havde der nedsat sig, og i mange Generationer vare blevne til et fra de oprindelige Danske særskilt Folk, sees Mængde af Danske, vel for en Deel der sildigere optagne, tildeels vel

og nedstammede fra de først indbudne, at have befundet sig mellem Landets øvrige Indbyggere.

Efterat de syv anglosaxiske Riger i den lange Tid af henved 400 Aar (til 828) vare smeltede sammen, og endnu i de paafølgende 200 Aar til Begyndelsen af det ellefte Aarhundrede, vedvarede dette saaledes. Det gik de Danske i Engelland endnu som fra først. De vare Landets egentlige Indbyggere, skiondt disse nu oprindeligen vare deres Landsmænd, i Besen; de fortryktes og forurettedes, giengieldte vel og med samme Skiel, kaldte Hielp til sig hjemmefra, tilføjtede sig Noe for en Tid, og man begyndte paa ny. Der var ingen Eade paa de evige Stridigheder, som hvert Dyedik brøde atter og atter ud i aabenbar Feide. Det vilte sig tydeligen, at der for de i Engelland nedfarte Danske ingen anden Wei var til Fred, end den samme, som deres Fædre betraadte.

Men dette var nu ingensunde saa let en Sag, som under Vortiger 400 Aar forhen. Skiondt de britiske Danske ved idelige indogries Bevægelser, og disse Landsmænd hjemmefra ved ligesaa idelige Indbrud havde gjort Tilstanden under den hele Rakke af 12 Konger fra Egbert til Ethelred II (fra Aar 828 til henved Aar 1000) for det meste vaklende, og der under saadan Forfatning, evige Blodbade, evige Skærmydsler,

og Odelæggelser, ej kunde være Tanke om betydelig national Styrke, Fæsthed eller Statsblomstren, som havde det af Naturen saa lykkelige Land mellem flere svage og flette Konger, dog ogsaa havt nogle taalelige Regjeringer, og een stor Konge, den Alfred, hvis Navn uden Tvivl med Rette stedsse nævnes med kiærlig Væbødighed af alle Briter. Ogsaa denne Konge maatte sou hans Formænd og Eftermænd føre Feide med de Danske; men uden at kunne forjage eller tilintetgjøre dem, hvilket vel heller ikke var, eller kunde være, hans Attraae, skaffede han omsider Forlig og Fred med dem, og gav ved Love og Indretninger Staten en Fæsthed, som nu kun, svækket igien under naafølgende mindre vise Regjeringer, ved en meget betydelig Magt, brugt med synderlig Klogskab og Kraft, kunde kuldastes.

At Krigen imellem Engellænderne og de Danske kunde have været standset, naar det havde været de engelske Kongers Alvor at ville standse den, viste Edgars Exempel. I hans 16 Regjerings Aar, fra 959 til 975, nød Riget den fuldkomneste Fred. Men med den characterløse, svage, Eihelved den anden, der som Barn kom paa Tronen, 979, og blev stedsse at være et Barn, brøde saavel Mis-

Hand,

handlingerne mod de Danske, som disse Siensgieldelse ud paa ny.

Man tænker sig de Danske, som samtlige de nordiske Landes Indbyggere fra hine Aarhundrede, tilhobe som Søerøvere, rigtig nok modige og stærke, men dog Røvere, Siender af alle dem de mødte, Mennesker, hvis Næringsvei var ikke anden end at plyndre disse, hvis Lyst og Haandtering kun dette samme, og derhos imellem at gjøre en Landgang paa de Kyster, de paa Streisfetogene kom nær, for ogsaa der at plyndre og ødelægge. Der er Træk nok fra hine Tiders Historie, som synes at bevise det.

(Fortsættes.)

Christen Pram.

Committeret i General Land-Oeconómie
og Commerce-Collegio.

B o r g e r = B e n n e n .

No. 52.

Trettende Aargang.

Fredagen den 25 December 1861.

Forlagt af Understøttelses-Selskabet.

Trykt hos J. B. J. Besonny's Enke,
i Store Nielsstræde No. 218.

Til Efterretning for de Ansøgende om Understøttelse.

Da de Ansøgende undertiden tilbageholde, usigtlig at opgive, hvad de nyde i Pension af publice Stiftelser, blev i sidste General Forsamling besluttet, at de Ansøgende, som ei angive hvad de andensteds nyde i Pension, skal staae tilbage for dem, som have anmeldt det. Denne Beslutning skal herester indføres i Ugebladet ved Anmel-

mel.

meldelsen for dem som attraae, at søge Understøttelse.

Administrationen for det foreenede Understøttelses-Selskab.

H. J. Cantor. E. C. Martens. H. G. Clausen.

C. Købe.

Slutning fra sidste No. 51,
pag. 408.

Skulde der ikke være noget, der beviste netop det modsatte, at nemlig vore Forfædre slet ikke vare de vilde Babarer?—Jeg nævner blot eet: Der er intet, som lader formode, at vore Fædre i de herpaa følgende Par Hundrede Aar ere blevne ret meget ædlere, finere, bedre eller anderledes end de vare i Begyndelsen af det ellefte Aarhundred. Men fra omtrent Midten af det tolvte Aarhundred have vi uforfalsket et Skrivt, som skildrer os den Tids Sæder, ved at indeholde Forskrift for hvorledes de, ikke blot efter Fornuftens og Dydens der klarligen erkjendte, evige, ædle Bud, men ogsaa efter den Tidsalder's Etik og Bedrægt i Norden, skulde være.

Ron.

Kongespeilet, er skrevet paa gammelt Norsk, især for Nordmænd, og hvad den Deel angaar, der handler om Hofmænd, for den norske Konges Hof. Det formodes, at Forfatteren var maastee den norske Konge, Sverre, selv. Hvad Sæderne vare i Norge, ville de vel uden stor Forskiæl have været over hele Norden. Edlere Forskrivt for Sæderne end i Kongespeilet, er der vel neppe nogensinde skreven, neppe nogen Anviisning til sandere, skionnere og virkeligen finere Sædelighed. Da Foredraget tillige er saa skiont, som Indholdet fortreffeligt, saa er det intet Beviis for vor Tids Fortrin for hin, at denne saa behagelige som nyttige Bog ej endnu blandt os er Vndlings-Læsning.

Med Engelland havde de Danske en vedvarende Krig, hvis Anledning vi oven nævnte. Indbyrdes laae de, som desværre næsten altid Raboe-Nationer, naar de kunne, i stedse fornyet Fejde. Ogsaa med Frankrig fik de egentligen de Norske, en Krig, der endtes med at de erobrede et godt Stykke af Landet, toge det i Besiddelse og beholdt det til denne Stund.

Men Briterne have nu, i disse sidste Tider, ogsaa havt Krige, og det med ikke lange Mellem-

rum næsten i et væk; først i en Række af Aar have de ført den paa en Gang næsten paa alle Have, og saavidt de have kunnet paa alle Kyster. Deres Kapere og væbnede Skibe have øvet Kapervælden overalt i det store Ocean, paa engang ved alle Europas, ved Indiens, alle Afrikas, og saavidt, det strakte til, ved alle Americas Kyster. Med Landgangen vilde det ikke lykkes dem ret, men de gjorde dog Landgang hvor de kunde. Deraf at dette nu har forholdt sig saa, ville dog nok tilkommende Historiekrivere ej tilstaaes Gøye til at forestille Eftersædnen vor Tids Briter som et Folk, hvis Næring er Eroverie, som ingen anden Syffel kiende eller elske, som ingen anden Kilde have til Rigdom og Velstand, som er intet andet end Eroverere. — Stedsse vil man om disse faae at vide, at, Krigene uagtet — som til alle Tider paa lidt nær ligne hinanden, og hvem der saa fører dem, bestaae i Røveri, Grusomhed, Uretfærdighed, Bold, Affkyelighed — er Britannien nu Videnskabers og Konstens Hiem, hvor de blomstre meere end de det have nogenstinde paa noget andet Sted; at Briterne, Krigene og disse Affkyeligheder uagtet, ere i deres Hiem det ædelste Folk,

Folk, hos hvilket alle Dyder, alt hvad der hos Mennesket er stort og skönt — blandet sagtens med nok af det modsatte — hædres, tribes, blomstrer; at det er saa langt fra at Krigens Røverier er Briternes Rigdoms Kilde, som meget mere ikkan de fredelige Kunsters, den drivtigste, viseste Bindskibeligheds mere end nogetsteds i Engeland rige Frugt, Frugten af deres Production, Forædlingskunst og Handel, den hos dem meere end nogetsteds og nogeninde er bragt til Fuldkommenhed, sætter dem i Stand til — endda kun saa som saa — at udholde de altid røberste Kriges Udelæggelser. — Vi vide at dette forholder sig saa, thi i og uden for Engeland trykkes der nu Bøger og Tidender, som fortælle det; der gaae Poster, som et Par Gange hver Uge sætte alle Nationer i Forbindelse med hinanden; her er overalt Mennesker, som agte og forstaae at skienne paa hvad der keer, og det bliver ej kiult for Fremtid eller Efterlæggt, at Briterne Krigsroverierne nægtet, ere vel saa omtrent — eller have været nærved at worde — det første og ypperste Folk, som nogeninde hidtil har blomstret paa Jordfloden.

Men hverken i Hengsts og Horses, eller i Regner Lodbroks eller engang Svend Tveskiægs eller Knud den stores Tid tryktes her Bøger i Danmark; endog kun lidt blev her skrevet; Postindretningen er og nogle hundrede Aar senere opfunden. Hvad der er opbevaret om den Tids Mennesker i Norden, er Historien om Krigene, det er altid, om Røverier, Mordbrand, Vold, Rædsler; dertil Klager af dem, Krigen gik ud over; for Resten Munkesæd.

Dog see vi just fra dette Tidsløb Bygninger, som de Kirker, der endnu i Snesetal møde vore Øyne, hvor vi i disse Lande see os om, deriblandt saadanne som de i Roeskilde, i Ringsbød, i Kallundborg, i Lund, i Tronhiem o. fl. Ude Røverbander vilde nok vanskeligen sammentvingede, til at frembringe deklige Monumenter fornødne, Materialier, Arbeidere, Rigdomme. Vi finde ikke skion den Smag, i hvilken de ere opførte, hvilket dog neppe engang kan gielde om dem alle; Men Mangel af en ved græste Monstre dannet Smag, er vel ikke nok til at bevise Barbarie og herskende Røveraand. — Vi have ingen af deres Baaningshuse bevarede fra Tidernes Odelæggelse, vide

vide ej engang hvordan de vare; men de, som bygde den Mængde prægtige og rige Templer i en Haandevending, have neppe ladet sig noye med at boe i Jordhytter, eller fæle Røgsruer, som nogle synes at ville bilde os ind. — Ei ualmindeligten vare de klædte i Silke og bare konstigt Guldbroderie. Og de skulde have fundet Silke og broderete Tøyer nok at plyndre, for at giøre Brugten deraf almindelig i Landet? Men vare da disse ikke, førend Hanseaterns et Par Hundrede Aar sildigere, Europas Søefarere? de med hvilke Handel og Omsetning dreves imellem Landene, medens deres Doermagt eller Gensvælde til Søes lod denne Mæring saa godt som udeelt i deres Hænder? — Denne Mæring har til alle Tider kastet noget af sig. Det maa den og have gjort, siden Jomsborgeren Sigvald, da han med det samme Slags Røverpuds, som mislykkedes Engellænderen Nordkroß, (hvilken derfor i vor Tid sad endnu fangen her i Kiøbenhavns Kæstel) fik (993) opfanget Dannerkongen Svend Tveskiæg, kunde paalægge denne en Løsepenge af saa meget Guld, som han veiede (hvilket, formodentligen ej mindre end en 150 Pbd., maatte efter Guldets

Værd i vore Dage beløbe i det mindste omtrent 50,000 Rd. (den Gang meget mere) og dobbelt saa meget Sølv. — Skiondt man og kiender saa lidt til deres Tildragelser og Forsatning uden for høvd der angaae Krigene, er der dog hengiemt Eræk nok af deres Dyder, deres Character og Modfærd, til at man ligesaalet er berettiget til at ansee dem tilhøbe for Røvere og vilde Bøffier, som vi nu til at ansee enhver Briter eller endog Mængden af dette prægtige Folk for deslige eller værre.

Grillingen, i hvilken Danmark og Engelland skøbe mod hinanden, var, som fortalt, en giennem Warhundrede, stundom meere hendulmet end ved afgiærende Overeenskommelser bilagt, Krig. Den nys nævnte Svend Tøestæg fortsatte den; hvorledes dertil opfordret? — nu vel! — er man i vore Dage saa meget samvittighedsfæld i saa Henseende? — Var han dertil nødigt ved Landskriuds fortsatte Undertrykkelse i Engelland af den Eibelred, om hvis Regiering Engellænderne selv ikke vide det mindste hæderlige at anføre? eller vare hans første Tøge blot en Fortsættelse af den aldrig ved nogen ret Freds-

flut-

flutning tilendebragte Feide? eller fordrede hans Fordeel dette Tog? — dette sidste var vel ellers for det meeste indtil vore Dage det afgjorende i lignende Fald.

Efter et Par lidet betydelige Angreb i Aarene 982 og 985, foretog han nogle Aar fladigere, og efter hans selsomme Fangenskab i Gomsborg, et betydeligere Tog mod Britersen, i Fællesskab med Kongen af Norge, den Oluf Tryggvesen, som maaskee nok heller ikke burde kaldes Barbar, meer end mangen en af vor Tids Mennesker, paa hvilke man ej vilde finde denne uhøderlige Benævneelse passende.

Fra Aarene 997 til 1000 gjorde Kong Svend, uagtet Oluf Tryggvesen allerede 996 havde draget sig tilbage, og sluttet særskilt Fred, saadan Fremgang, at Ethelred dette Aar maatte beqvemme sig til en ydmygende Fredsunderhandling, eller at tilkjøbe sig Freden mod at betale Svend en Skat, som beløb sig til 24000 Pund. Dette var den anden Gang, de maatte betale denne Skat. Første Gang nogle Aar forhen slap

de med 10000 Pd. Den blev nu 2 Shilling af hver Plov; en efter de Tidens Pengeværd tung Udredning. Den blev siden til et bestandigt aarligt Paabud, ogsaa efter de Danske Tid, bekiendt og forhadet under Navn Danagiæld. I den nu af Briterkongen indgaaen Tractat, erkjender denne endnu de Danske for Engellands Beskyttere, som de i det mindste fra først af og virkelig vare, mod udbortes Magt. Deres Forfatning i Engelland blev dem betrygget ved en Act, som endnu er til.

Neppe havde Svend fuldendt det uden Tvivl hæderværde Brug af sine Vaaben, at betrygge Landsmænd eller deres Forvandre i et fremmed Land en rolig Forfatning, som det, da den nu maatte gives dem, maatte synes klart, at de forhen ej nøde; neppe var hans Flode seilet bort fra det Lands Kyster, hvis Belgiorer han, Krigens Rædsler uagtet, skulde have været, dersom den Fred han ved dem havde skaffet Danske og Engellændere, var bleven overholdt, førend

den

den Konge, — som Engellænderne selv gave Ogenavnet unready, fordi han til at giøre hvad der burde skee, aldrig var rede, — var paa en da værende Greve af Salisbury, siden Hertug af Mercia, Eadrik Streons Raad, rede til, paa den skændigste Maade at bryde den indgangne Pagt.

En gammel Lov havde forbundet alle Landets Inbyggere til, paa en vis Dag, naar paafordredes, til dertil befittede Mænd at aflevere deres Baaben, for at besigtiges. Denne Lov underdanige, afvæbnede sig saaledes efter almindelig Betaling alle danske i Engelland, St. Brice's Dag, d. 13 Novb. No. 1002, trygge, som de troede sig, uden Baaben, ved den nylig afsluttede Fred. Allerede forud blandede mellem de andre Engellænderne, besvogrede, for en stor Deel til Huuse med dem, og saaledes forbundne med dette Folk, ved Forvandslabs, Raboslabs, alle Medorgerligheds Baand, hvilke alle under Trygheden af en Forening, der maatte synes
 saa

faa ganske til fælles giensidig Fordeel, just nu maatte
 formodes at have været tættere knyttede, og med
 ingen nu overflødig Misstrøfsomhed paaseete,
 overlode de sig saa meget des sorgløse til deres
 Regiering og deres Medborgere, som det var en
 Søndag, anden Dag efter en for de Tidens Christne
 maaskee vel saa hellig St. Mortensdag, Dage, som
 vare Andagten, men og sorgløs Munterhed og efter
 Tidernes Maade vel og en god Svir, indviede. —
 En hemmelig Befaling var udstedt til at gribe og uden
 Hensyn til Stand, Alder, Kion at — myrde
 alle Danske — En Regiering, som kunde
 udstede en saadan Befaling, maatte vel og være
 bekiendt for at ville i samme Tand paasee deres
 Opfyldelse. Og nu ej alene anfaldt Husbærte
 dem, som i deres Huse troede at beboe deres
 trygge og fredelige Hiem; men Hustruer, maaskee
 for at skaane Forældre eller Brødre fra det
 ellers rejsende Staal, anviste Bodlerne deres
 Mand's Opholdssted, eller vare selv deres Bod-
 ler. Det gif, som det er gaaet i flere deslige
 Menneffeligheden døvende Optrin.

den engang løsladt vakte et almindeligt Myrderaserte. Diende Børn sledes ved Fødderne fra Modrenes Bryst, for at kastes med Hovedet mod Dørstolpe eller Steene, saa Hierneskallen knustes; Qvinder styrtedes i Grave, som man i Hast kun fik halv opkastede, og bleve der begravne til midt paa Livet, i hvilken Stilling paahidsede Hunde sønderrev det allerede af de i Lumlen tilbragte Saar blodende Legem. Hvor det blev for langsomt med Sværd og Dolk at gjøre Ende paa Offerne, brændte man dem inde med deres Boliger.

Som Gidsel for den Fred, Kong Svend havde ved Tractaten lovet Briterne havde han ladet Grev Palling, som forhen endog havde staaet i Vennskab med Kong Ethelred, og hans Hustrue Gunhilde, dansk Prindsesse, Kong Haralds Datter, Svends Søster, med en spæd Søn. Just denne Prindsesse var det, som havde formaaet sin Broder til omsider at gjøre Ende paa Krigens Raseri, og modtage Fredsvilkaar;

frivillig havde hun selv stillet sig, og formaaet sin Mand til og at være, Fredens Gidsel. Disse, Mand, Hustrue, Barn, bleve paa denne Rædsels Dag — ej myrdede, men — fængslede, men efterat have været Vidner til deres Landsmænds Drab, lod Eadrik Streon Manden og Barnet giennemføre for den kongelige Hustrues og Moders Døne, og derpaa hende selv halshugge, da hun, uden at blegne for det blinkende Sværd, havde forudsagt Umenneket de Ulykker, som herved vilde blive Virkningen af disse Gyseligheder.

Uagtet de trufne Foranstaltninger til at gjøre dette Blodbad saa aldeles almindeligt, at intet dansk Mennecke skulde i Engelland overleve denne St. Briccii Dag, og uagtet den græsselige Befaling mange Steder vel og med Strængthed blev efterlevet, saa gjorde man sig dog vel et for slet Begreb om den Tid, endskiøndt under flette Regjeringer og under vedvarende Landsulykker meget umoraliske, Engellænder, dersom

som man ej troede mange at være blevne skaandede. Ogsaa formodes den i Norghumberland og mange Steder slet ikke iværksat. Det sees og snart, at, tværtimod Hensigten, de Danske seent derefter endnu vare i Engelland meget talrige. Skulde man endnu end tvivle meget om, at den Konge, der var i Stand til at beordre og foranstalte dette, ej ogsaa rimeligen forud maatte have været i Stand til at give Dannerkongen vel endog den reifærdigste Grund til Anke, og til Fornyelsen af Rationernes gamle Feide; saa vil man dog vel ej nægte, at Kong Ethelred nu havde givet Kong Svend den unægteligste Grund til drabeligen at fordre ham med Sværd i Haand til rette, for blodigen at undgielde, hvad han af ham og hver dansk Mand havde forskylot.

Ogsaa var det denne Umenneskelighed, der opfordrede ham til, med samtlige sine Bundforvandedes Bifald, tildels og med deres Bistand, at foretage sig det i næstpaaføldende Mar begyndte Tog mod den trolose Konge, som fortsat endda
 i elleve

i ellersø Nar, ej endtes uden med hans Medstyrelse af den Trone, han saa uværdig beklædte, og med at den danske Kong Svend besleg den. Hans Eftermand var den ogsaa af Engellænderne for stor erkjendte Dannerkonge Knud, der før han roligen og til Rigerens Lykke kunde besidde denne Trone, blev nsdt til anden Gang at erobre den, hvorom maaskee siden disse Blade kunne meddele nogen nsiere Beretning.

Christen Pram.

Committeret i General Land-Deconomie
og Commerce-Collegio.
